

ROZPRAWA DOKTORSKA

Jakość przestrzeni społecznych w wybranych obszarach mieszkaniowych na terenie dzielnicy Nowa Huta w Krakowie

AUTOR: MGR INŻ. ARCH. JAKUB MROZOWSKI

PROMOTOR: DR HAB. INŻ. ARCH. JUSTYNA KOBYLARCZYK, PROF. PK

KRAKÓW 2017

Spis treści

I. WPROWADZENIE.....	3
1. Wstęp.....	3
1.1. Aktualność podjętej problematyki oraz uzasadnienie wyboru tematu pracy.....	3
2. Teza, cele i zakres pracy	4
2.1. Teza pracy	4
2.2. Cele pracy.....	4
2.2.1. Cele badawcze	5
2.2.2. Cele aplikacyjne.....	5
2.3. Zakres pracy.....	5
2.3.1. Zakres problemowy	5
2.3.2. Zakres czasowy	6
2.3.3. Zakres terytorialny	6
3. Opis metod badawczych	7
3.1. Konstrukcja pracy.....	7
3.2. Metoda badań	8
3.2.1. Analiza urbanistyczna	8
3.2.2. Wywiad	9
3.3. Stan badań i literatura przedmiotu.....	15
3.4. Opis pojęć	17
II. CZĘŚĆ ANALITYCZNA	21
IIA. ANALIZA MATERIAŁU TEORETYCZNEGO	21
4. Przestrzeń społeczna wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej.....	21
4.1. Struktura osiedla mieszkaniowego	25
4.2. Współczesne wymogi wysokiej jakości przestrzeni społecznej	26
5. Podsumowanie materiału teoretycznego	28
IIB. ANALIZA WYBRANYCH PRZYKŁADÓW	29
6. Charakterystyka zabudowy dzielnicy Nowa Huta	29
6.1. Kryteria wyboru przykładów	33
6.2. Charakterystyka wybranych lokalizacji	33
6.3. Okres powstania osiedli analizowanych w badaniach	34
6.4. Charakter analizowanych wewnątrz.....	35
6.5. Karty osiedli.....	35
7. Wyniki badań	45
7.1. Wyniki z analizy urbanistycznej	45
7.2. Wyniki z wywiadów.....	97

7.2.1 Analiza wyników i wnioski z wywiadu	98
III. SYNTEZA.....	119
8. Synteza na podstawie przeprowadzonych analiz	119
8.1. Zestawienie porównawcze i wnioski z analizy urbanistycznej.....	119
8.2. Zestawienie porównawcze i wnioski z dokumentacji fotograficznej badanych osiedli mieszkaniowych	130
8.2.1. Charakterystyka zabudowy.....	130
8.2.2. Elewacja budynków	131
8.2.3. Dostępność do przestrzeni społecznej	131
8.2.4. Wielkość przestrzeni społecznej wewnątrz osiedla.....	132
8.2.5. Zieleń w przestrzeni społecznej wewnątrz osiedla.....	133
8.2.6. Elementy wyposażenia wnętrza społecznego.....	133
8.2.7. Wnioski z zestawienia fotograficznego	133
8.3. Zestawienie porównawcze i wnioski z wywiadu dla analizowanych osiedli mieszkaniowych	134
8.3.1. Ocena Więzi Społecznych	135
8.3.2. Ocena segregacji przestrzeni	135
8.3.3. Ocena programu funkcjonalnego przestrzeni społecznej.....	135
8.3.4. Ocena kameralności wnętrza.....	136
8.3.5. Ocena komfortu użytkowania.....	136
8.3.6. Ocena dostępności do usług oraz komunikacji na terenie osiedla.....	136
8.3.7. Ocena rozwiązań przestrzennych.....	137
8.3.8. Ocena układu funkcjonalno-przestrzennego oraz bezpieczeństwa użytkowania przestrzeni społecznej	138
8.3.9. Ocena kontaktu z elementami przyrodniczymi.....	140
8.3.10. Zestawienie porównawcze elementów opisujących więzi społeczne dla analizowanych osiedli.....	141
IV. WNIOSKI.....	144
9. Wnioski ogólne i szczegółowe	144
9.1. Wnioski ogólne	144
9.2. Wnioski szczegółowe	145
Wnioski z zakresu rozwiązań komunikacyjnych.....	146
9.3. Uwagi końcowe i rekomendacja.....	148
Bibliografia	151
Spis Ilustracji.....	157
Spis Fotografii.....	161
Spis tabel	162

I. Wprowadzenie

1. Wstęp

1.1. Aktualność podjętej problematyki oraz uzasadnienie wyboru tematu pracy

"Środowisko zamieszkania w wąskim pojęciu jako mieszkanie lub w szerszym znaczeniu jako przestrzeń społeczna, teren codziennej działalności i codziennych przemieszczeń człowieka (...) stanowi zmienną wśród innych zmiennych. Występuje ona tutaj jako teren zastosowania ewentualnych weryfikacji praw z zakresu psychologii czasu i przestrzeni, poczynając od aspektów zmysłowych aż do tych, które odnoszą się do badań uczuciowych".¹

Wybór tematu był wynikiem poszukiwań wyznaczników jakości przestrzeni społecznych, które we współczesnym środowisku zamieszkania nabierają coraz większego znaczenia.

Ze względu na dynamiczny rozwój nauki i techniki, a tym samym rosnące możliwości oraz zmieniające się standardy życia, coraz częściej podejmujemy próbę zdefiniowania takich pojęć jak: komfort i wysoka jakość. Należy przy tym zaznaczyć, że interpretacja tych pojęć powinna być podyktowana przez ducha czasu, możliwości oraz potrzeby i aspiracje współczesnego człowieka.

Jednym z zagrożeń „naszych czasów” jest rosnąca anonimowość wynikająca z coraz bardziej ograniczonych kontaktów społecznych, które próbujemy zastąpić skuteczną i szybką komunikacją za pośrednictwem Internetu, czy też telefonów komórkowych. Czy więc w przyszłości potrzebować będziemy wspólnych przestrzeni, miejsc, w których będziemy mogli wspólnie spędzić chwilę wolnego czasu? Poszukiwanie odpowiedzi na to nurtujące nas pytanie jest jednym z wyzwań współczesności, która patrzy także z troską na przyszłość naszych środowisk życia. Mamy nadzieję, że świat postępu, zaawansowanych technologii nigdy nie zastąpi bezpośredniego kontaktu z drugim człowiekiem, dlatego tak ważna jest przestrzeń społeczna oraz sposób jej kreacji dostosowany do potrzeb użytkowników.

O przestrzeni społecznej myślimy zawsze w odniesieniu do miasta lub jego fragmentu jakim jest osiedle.

Struktura przestrzenna miasta - budynki i obszary niezabudowane, tworzy całość ze strukturą społeczną – mieszkańcami i jego użytkownikami. Dzieje się to zgodnie z założeniami programu Karty Ateńskiej, która przyczyniała się do powstawania struktur przestrzennych i funkcjonalnych, opartych na hierarchicznej zależności wszystkich elementów kształtujących spójny obraz ośrodka miejskiego. Osiedla mieszkaniowe poprzez zagospodarowanie przestrzenne są obecnie podstawowymi jednostkami w strukturze miejskiej, umożliwiającymi integrację społeczną. Wskazuje się na strukturyzację przestrzeni opartej na wyznaczeniu odrębnych stref użytkowania, podkreślając rolę "przestrzeni integralnych", które muszą być w czytelny sposób wydzielone z otoczenia oraz muszą łączyć w całość podstawowe wartości

---

¹ Ostrowska M, Społeczne aspekty architektury, Szczecin, STN, Ossolineum 1986, s. 126.

charakteryzujące dane społeczności. Dla podtrzymania ich prawidłowego funkcjonowania istotne znaczenie mają długofalowe rozwiązania, począwszy od fazy projektowej do wieloletniego użytkowania.

M.Dymnicka w swojej książce² przedstawia typologię podziału przestrzeni osiedli mieszkaniowych. Przestrzenie te dzielą się na publiczne, półpubliczne, półprywatne i prywatne. Publiczne to przede wszystkim przestrzenie ogólnie dostępne dla każdego, pełnią szereg funkcji i zazwyczaj są atrakcyjne wizualnie. Półpubliczne znajdują się pod kontrolą grup sąsiedzkich. Są to między innymi place rekreacyjno-sportowe oraz place zabaw dziecięcych. Przestrzenie półprywatne obejmują tereny wspólnie użytkowane, pozostające także pod kontrolą społeczną. Są nimi najczęściej dobra prywatne, dostępne jedynie dla właścicieli ze względu na ich przystosowanie do indywidualnych potrzeb. Zaliczamy do nich garaż, klatkę schodową, placik gospodarczy, śmietnik. Prywatne są pod kontrolą rodziny i tworzą przestrzeń umożliwiającą budowanie mocnych relacji międzyludzkich, przywiązania i utożsamiania się z przestrzenią domu lub własnego ogródka. Wyróżnione zostały również przestrzenie sąsiedzkie- obszary użytkowane przez nieduże społeczności, zapewniające poczucie bliskości z miejscem zamieszkania i grupą osób - mieszkańców preferujących podobny styl życia oraz podobny system wartości.

Analizowane w niniejszej rozprawie przykłady dotyczą wnętrza społecznych, zlokalizowanych na terenie wybranych osiedli mieszkaniowych w dzielnicy Nowa Huta w Krakowie. Dzielnica ta powstała po 1951 roku. Stanowiła obszar, w którym można obserwować czytelną strukturę przestrzeni publicznych i społecznych. Nowe miasto wybudowane zostało na terenach rolniczych, w sąsiedztwie terenów zielonych, zapewniających powiązanie z krajobrazem naturalnym. Podczas jego budowy dołożono starań, aby budynki mieszkalne powstałe w pierwszym okresie nie przekroczyły wysokości drzew w obrębie osiedla. Zaprojektowano zaledwie kilka typów budynków, o odpowiedniej skali, tak aby zachować dobre proporcje pomiędzy terenem zabudowanym i otwartym.

2. Teza, cele i zakres pracy

2.1. Teza pracy

Przestrzenie społeczne w wybranych obszarach mieszkaniowych Nowej Huty powstałe w latach 1945-61 są w stanie spełnić współczesne wymagania wysokiej jakości ze względu na: komfort użytkowania przestrzeni, wzmacnianie więzi społecznych, kontakt z elementami przyrodniczymi.

2.2. Cele pracy

W rozprawie zostały przedstawione cele badawcze oraz cele aplikacyjne.

---

² Zob. M. Dymnicka *Przestrzeń publiczna a przemiany miasta*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013

2.2.1. Cele badawcze

Nadrzędnym celem rozprawy jest ocena jakości przestrzeni społecznych na terenie Nowej Huty w Krakowie oraz udowodnienie sformułowanej tezy pracy.

Cele pośrednie:

- *scharakteryzowanie procesu przekształcania podstawowych wnętrz społecznych w wielorodzinnych zespołach mieszkaniowych Dzielnicy Nowa Huta powstałych po 1949 roku,*
- *sprecyzowanie typologii wnętrz społecznych ze względu na rodzaj powiązania "wewnętrznej" przestrzeni społecznej z "zewnętrzną" – publiczną,*
- *określenie i zestawienie czynników oraz elementów niezbędnych do oceny jakości przestrzeni społecznej podstawowego wnętrza osiedlowego,*
- *opracowanie metody badawczej.*

2.2.2. Cele aplikacyjne

Na podstawie analiz możliwe jest sformułowanie wytycznych, przydatnych w procesie kształtowania przestrzeni społecznych, w wielorodzinnych zespołach mieszkaniowych. Wnioski z poczynionych badań mogą być przydatne dla:

- *mieszkańców, w celu określenia parametrów dobrego wnętrza społecznego,*
- *władz samorządowych jako materiał wykorzystany do poprawy jakości przestrzeni społecznej.*

2.3. Zakres pracy

Rozprawa analizuje tematykę jakości przestrzeni społecznych w kontekście czasowym, terytorialnym oraz interdyscyplinarnym.

2.3.1. Zakres problemowy

Zakres tematyczny pracy ma charakter wielowątkowy, o czym decyduje interdyscyplinarne ujęcie problematyki jakości przestrzeni społecznych. Rozprawę podzielono na dwie główne części, tj. teoretyczną i praktyczną opartą na badaniach autora.

CZĘŚĆ TEORETYCZNA

- *charakteryzuje wybrane wnętrza społeczne na terenie dzielnicy Nowa Huta w Krakowie, wybudowane w latach 1945-2012,*
- *prezentuje kryteria wyboru przestrzeni społecznych,*
- *prezentuje metody badań i jej charakterystykę,*
- *prezentuje oceny jakości przestrzeni społecznej przy użyciu elementów i wskaźników kształtujących jakość współczesnych wnętrz społecznych.*

CZĘŚĆ PRAKTYCZNA – BADANIA WŁASNE

Obejmuje wykorzystanie dwóch metod badawczych, jako sposobu oceny jakości przestrzeni społecznych w wybranych obszarach zamieszkania na terenie dzielnicy Nowa Huta w Krakowie. Oceny tej dokonano przy wykorzystaniu analizy urbanistycznej i wywiadów.

2.3.2. Zakres czasowy

Zakres czasowy rozprawy obejmuje różne okresy, co wynika z przyjętej metody pracy prezentującej zarówno wyniki analizy materiału teoretycznego jak i badań własnych. Część analityczna materiału teoretycznego dotyczy kształtowania podstawowych wnętrz społecznych we współczesnych zespołach mieszkaniowych zabudowy wielorodzinnej, natomiast analiza badawcza zrealizowana została w wybranych przestrzeniach społecznych na terenie osiedli mieszkaniowych zlokalizowanych w dzielnicy Nowa Huta w Krakowie pochodzących z lat 1945-2012.

Bibliografia zaprezentowana w pracy obejmuje literaturę z grupy pism zwartych i czasopism opublikowanych po roku 1949.

2.3.3. Zakres terytorialny

Zakres terytorialny wynika z dokonanego wyboru przykładów przestrzeni społecznych zlokalizowanych na terenie wskazanych poniżej osiedli mieszkaniowych w dzielnicy Nowa Huta w Krakowie.

Do badań wybrane zostały wnętrza społeczne na terenie osiedli powstałych w różnym okresie mające odmienny charakter:

a) okresu 1949-1961 – osiedla robotnicze:

Osiedle Zgody, Osiedle Centrum C, Osiedle Młodości,

b) okresu 1961-1990 – osiedla spółdzielcze:

Osiedle Na Lotnisku, Osiedle Dywizjonu 303, Osiedle Centrum E,

c) okresu 1990-2012 – osiedla deweloperskie:

Osiedle Oświecenia, Osiedle Bohaterów Wrześna, Osiedle Fajny Dom.

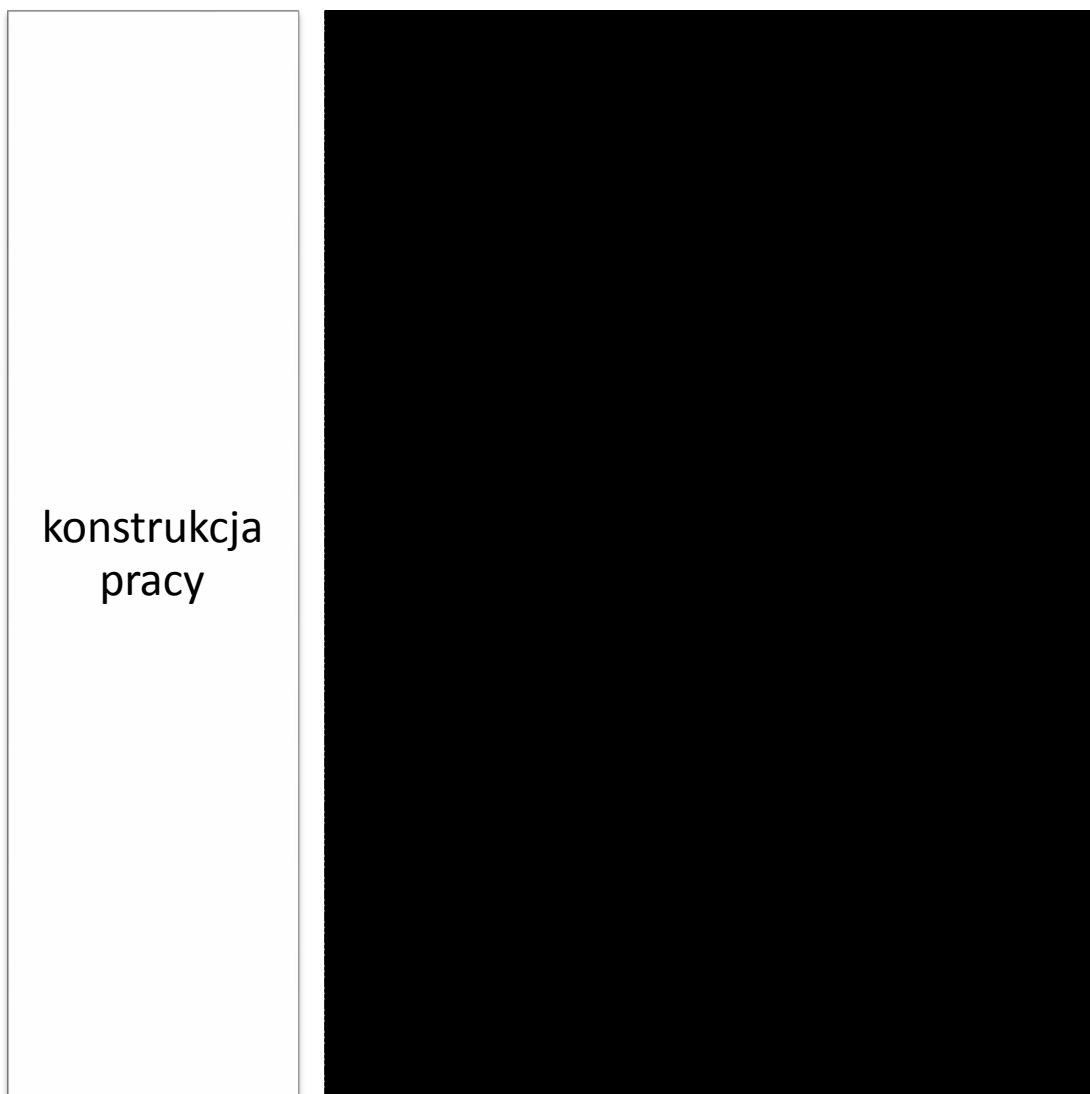
Wnętrza społeczne wskazanych osiedli wskazują na powstawanie wielu inwestycji w Polsce o takim samym charakterze i ilustrują różne typy wnętrz osiedlowych.

3. Opis metod badawczych

W rozdziale tym opisano konstrukcję pracy oraz metody naukowe, które wykorzystano w analizie tematyki przestrzeni społecznych.

3.1. Konstrukcja pracy

Praca podzielona została na cztery części.

Rys. 1 Konstrukcja pracy

Część I: Wprowadzenie zawiera wstęp, tezę, cele i zakres oraz metodę pracy,

Część II: Analiza obejmuje:

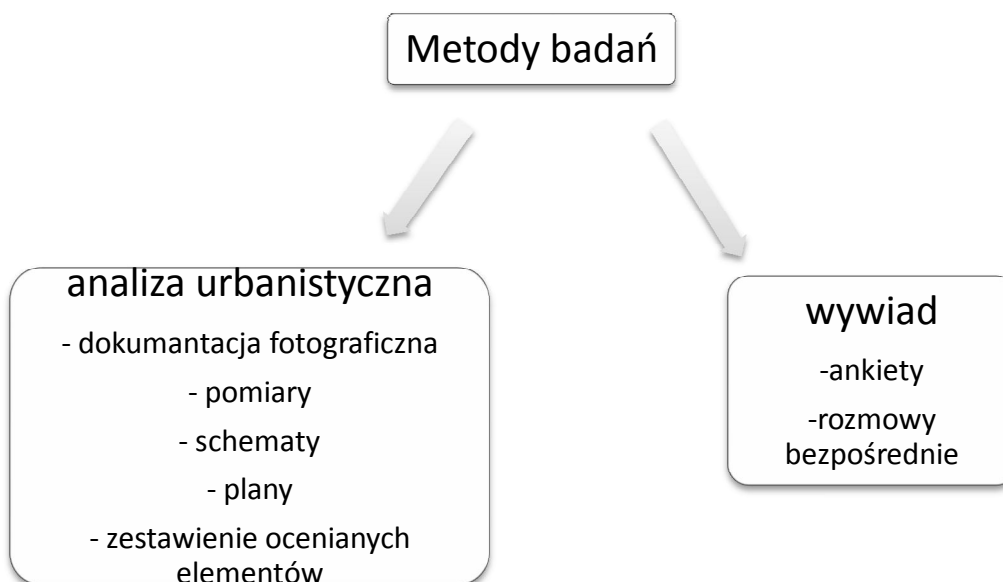
- a) aspekt teoretyczny problematyki,*
- b) analizę urbanistyczną wybranych przykładów wnętrz społecznych na terenie wskazanych osiedli mieszkaniowych dzielnicy Nowa Huta w Krakowie i wywiadu jako metody badań socjologicznych.*

Część III: Synteza to zestawienie wyników analizy urbanistycznej wspartej pomiarami inwentaryzacyjnymi i dokumentacją fotograficzną oraz wywiadów.

Część IV: Wnioski zawierają podsumowanie prac badawczych w odniesieniu do tezy pracy.

3.2. Metoda badań

W niniejszej rozprawie przedstawiono metodę badań opartą na analizie urbanistycznej i wywiadzie. Obie metody posłużyły do dokonania oceny jakości przestrzeni społecznej wspartej wizją lokalną pomiaru, dokumentacją kartograficzną, dokumentacją fotograficzną oraz schematem analitycznym.

Rys. 2 Metody badań

Zastosowane metody badań posłużyły do oceny jakości przestrzeni społecznej. Pierwszą metodą jest analiza urbanistyczna, drugą opracowany przez autora wywiad przeprowadzony na obszarze wybranych osiedli mieszkaniowych. W części syntetycznej dokonano zestawień i porównań wybranych obszarów osiedli mieszkaniowych i na tej podstawie opracowano wnioski.

3.2.1. Analiza urbanistyczna

Analiza urbanistyczna jako metoda badań posłużyła do oceny jakości podstawowych wnętrz społecznych w wybranych zespołach mieszkaniowych. W tym celu wyznaczono elementy i wskaźniki na nią wpływające.

Zestawienie elementów i wskaźników określających przestrzeń społeczne podzielono na trzy podstawowe grupy problemowe:

I. Komfort użytkowania przestrzeni, w tym:

- dostępność usług,
- łatwość powiązań komunikacyjnych,
- czytelność rozwiązań przestrzennych,
- układ funkcjonalno-przestrzenny.

II. Więzi społeczne w przestrzeni, w tym:

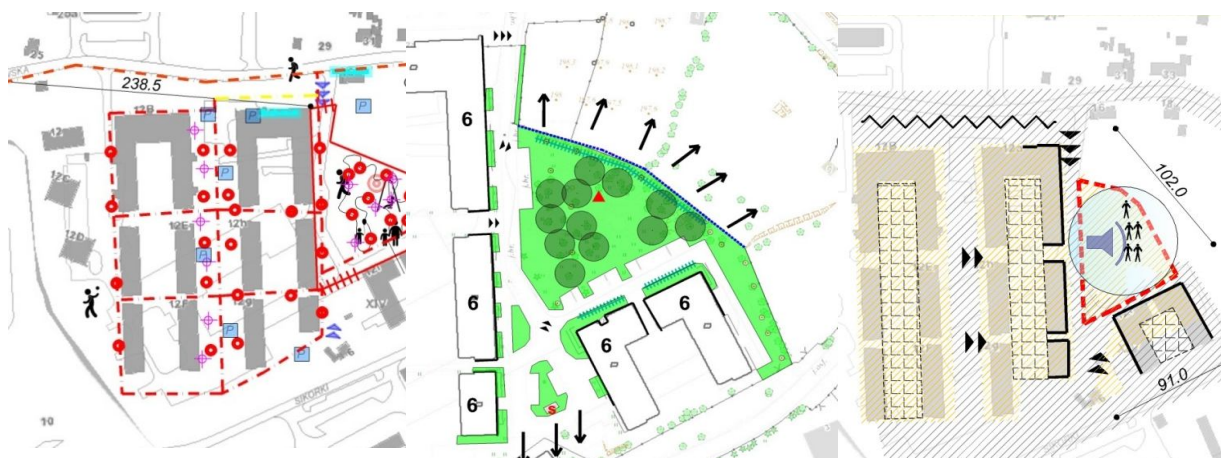
- sposób aranżacji przestrzeni,
- program funkcjonalny,
- kameralność wnętrza.

III. Kontakt z elementami przyrodniczymi, w tym:

- wielkość przestrzeni biologicznie czynnej,
- dostępność do przestrzeni rekreacyjnej,
- obecność elementów środowiska przyrodniczego i ich zróżnicowanie.

Analiza urbanistyczna dotyczy układu przestrzenno-funkcjonalnego.

W rozprawie wykorzystano dokumentację fotograficzną, rysunki planów oraz pomiarów w terenie. Celem badań jest ocena wskaźników opisujących więzi społeczne, komfort użytkowania oraz elementy przyrodnicze. Zostały one przedstawione w tabelach II, III, IV, w podrozdziale 7.1. Wszystkie zmierzone parametry, takie jak na przykład odległości przestrzeni społecznych od lokalizacji przystanków, ciągów pieszych, usług, jak również przedstawienie charakteru zabudowy i elementów badanego środowiska przestrzeni społecznej, przedstawiono za pomocą planów zagospodarowania terenu, schematów oraz tabel. Rysunki oraz fotografie wykorzystane w analizie urbanistycznej wykonane są przez autora niniejszej pracy.

Rys. 3 Schematy przestrzenno-funkcjonalne jako sposób przedstawienia analizy urbanistycznej

3.2.2. Wywiad

Ankieta przeprowadzona została na obszarach, które są przedmiotem badań niniejszej pracy. Pytania podzielono na 4 części:

- a) dotyczące informacji, takich jak : wiek, poziom wykształcenia, miejsce zamieszkania oraz liczby mieszkańców,*
- b) dotyczące komfortu życia,*

c) dotyczące więzi społecznych,

d) dotyczące kontaktu z elementami przyrodniczymi .

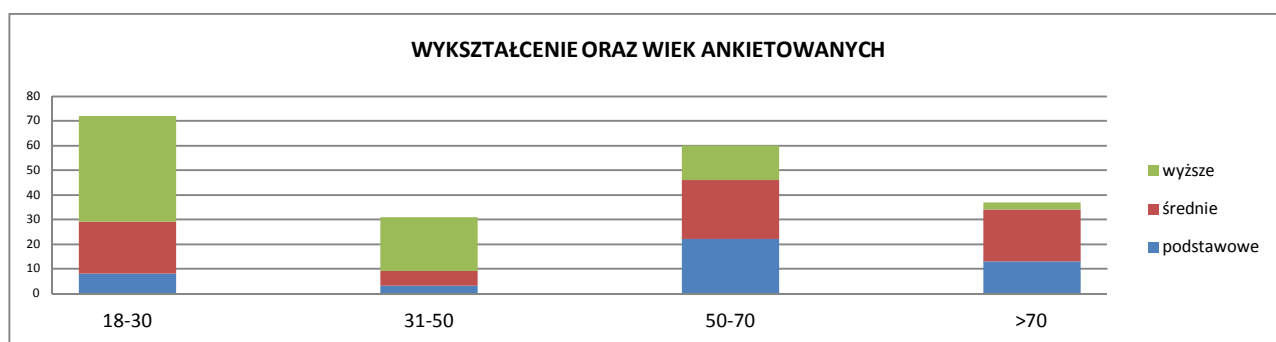
Przygotowano 180 formularzy, dla każdej analizowanej strefy. Lokalizacje obejmowały obszar osiedli w granicach wybranych przestrzeni społecznych. Pytania zostały również kierowane w sposób bezpośredni i dotyczyły wiadomości podstawowych na temat osoby ankietowanej. Pozostałe pytania zostały podzielone na 3 grupy, dotyczące m.in. więzi społecznych, komfortu życia oraz elementów przyrodniczych. Wyniki badań przedstawiono za pomocą wykresów słupkowych w części analitycznej niniejszej pracy jak również w tabelach zbiorczych przedstawiających wyniki badań.

Wiek i aktywność zawodowa osób biorących udział w badaniu

Ankiety przeprowadzane były na terenie poszczególnych osiedli. W ankietach wzięło udział 180 osób. Najliczniejsza grupa wiekowa (68 osób) należy do przedziału od 18 do 30 lat. Drugą w kolejności (61 osób) jest grupa od 50 do 70 lat, a następną stanowią osoby w wieku od 31 do 50 lat (37 osób). Liczba emerytów powyżej 70 lat to 14 osób. Spośród wszystkich respondentów przeważały kobiety tj. 72% ankiet, natomiast mężczyźni stanowili 23% ogólnej liczby osób ankietowanych. Pozostałe 5% nie zawierało danych na temat płci. Na pytania odpowiadały osoby będące przeważnie na spacerze, zaledwie niewielka część osób odpowiadała w domu z rodzinami, stąd odpowiedzi w zakresie zagadnień merytorycznych można traktować jako indywidualną ocenę kobiet lub mężczyzn, niż rodzin zamieszkujących typowe mieszkania.

Wykształcenie osób biorących udział w ankiecie

Wykształcenie wyższe zakreśliło 67% respondentów z grupy wiekowej od 18 do 30 lat. (45 osób) oraz 74% w grupie wiekowej od 31 do 50 lat (72 osoby). W grupie mieszkańców w wieku od 50 do 70 lat dominuje średni poziom wykształcenia, podobnie jak w grupie osób emerytowanych powyżej 70 roku życia.

Rys. 4 Zróżnicowanie badanych osób ze względu na wykształcenie i grupę wiekową

Wzór formularza dla wywiadu

Pytania dotyczą oceny podstawowych wnętrz społecznych w zespołach zabudowy mieszkaniowej Dzielnicy Nowa Huta w Krakowie

Dane osoby wypełniającej ankietę:

1. Proszę podać płeć osoby wypełniającej ankietę (Proszę zakreślić właściwą odpowiedź)	Kobieta/Mężczyzna
2. Proszę podać przedział wiekowy osoby wypełniającej ankietę (Proszę zakreślić właściwą odpowiedź)	18-30, 31-50, 51-70, >70
3. Proszę podać wykształcenie osoby wypełniającej ankietę (Proszę zakreślić właściwą odpowiedź)	podstawowe, średnie, wyższe
4. Proszę podać nazwę osiedla	.....
5. Proszę podać liczbę osób w mieszkaniu :	.....
6. Proszę podać liczbę osób w mieszkaniu w wieku powyżej 18 lat	.....
7. Proszę podać liczbę osób w mieszkaniu w wieku poniżej 18 lat	.....

I. Komfort użytkowania przestrzeni

Dostępność do usług oraz komunikacja

1. Czy we wnętrzu Państwa osiedla lub na jego obrzeżach znajduje się :

piekarnia	(tak/nie)
apteka	(tak/nie)
sklep spożywczy	(tak/nie)
sklep odzieżowy	(tak/nie)
sklep owocowo-warzywny	(tak/nie)
szkoła	(tak/nie)
przedszkole	(tak/nie)
ośrodek zdrowia	(tak/nie)
fryzjer	(tak/nie)
inne:	(tak/nie)
.....	(tak/nie)
.....	(tak/nie)
2. W jakiej odległości od Państwa budynku znajdują się sklepy spożywcze ?
0- 100m   100m-200m   powyżej 300m
3. W jakiej odległości od Państwa budynku znajduje się przystanek autobusowy lub tramwajowy?
0- 200m   200m-400m   powyżej 400m
4. Czy według Państwa korzystanie z transportu publicznego na Państwa osiedlu jest łatwe i wygodne? (tak/nie)

5. Wewnątrz osiedla podział terenu na ruch samochodowy, pieszy, zabawę dla dzieci jest klarowny i przestrzegany? (tak/nie)
6. Czy jest odpowiednia liczba miejsc parkingowych lub garaży? (tak/nie)
7. Czy przestrzeń wewnątrz Państwa osiedla ma duże walory estetyczne? (tak/nie)
8. Czy według Państwa wielkość przestrzeni wewnątrz osiedla odpowiada ilości użytkowników? (tak/nie)
9. Czy wielkość przestrzeni wewnątrz osiedla jest wystarczająca dla codziennego użytkowania?
miejsca parkingowe (tak/nie)
ścieżki (tak/nie)
trawnik (tak/nie)
place wypoczynkowe (tak/nie)
10. Czy wzdłuż ścieżek i chodników znajdują się miejsca do odpoczynku i rozmów np. ławki, murki, skwery? (tak/nie)
11. Czy spędzanie czasu na Państwa osiedlu jest utrudnione przez zaparkowane samochody? (tak/nie)

Czytelność rozwiązań przestrzennych

12. Czy przestrzeń wewnątrz osiedla o różnej funkcji jak parkingi, miejsce do zabaw, jest klarownie oddzielona np. żywopłoty, ogrodzenie? (tak/nie)
13. Czy przestrzeń osiedla jest wyraźnie wydzielona z przestrzeni ogólnodostępnej dla każdego? (tak/nie)
14. Czy według Państwa przestrzeń wewnątrz osiedla jest dostępna dla użytkowników z zewnątrz osiedla? (tak/nie)

Układ funkcjonalno- przestrzenny

15. Czy przebywanie na terenie osiedla w ciągu dnia jest według Państwa bezpieczne? (tak/nie)
16. Czy bezpieczeństwo na osiedlu jest zależne od pory dnia/nocy? (tak/nie)
17. Czy według Państwa ogrodzenie osiedla jest/byłoby korzystne z punktu widzenia bezpieczeństwa użytkowania? (tak/nie)
18. Czy wewnątrz osiedla znajdują się różne strefy wydzielone do użytkowania np: plac zabaw dla dzieci, boisko dla młodzieży, ścieżki spacerowe, ogród kwiatowy, zieleń wysoka z ławkami? (tak/nie)
19. Proszę wymienić, dla jakiej grupy wiekowej według Państwa wewnątrz osiedla jest przystosowane do codziennych potrzeb?
dzieci (tak/nie)
młodzież (tak/nie)
osoby dorosłe (tak/nie)
osoby starsze (tak/nie)
20. Czy wielkość wnętrza osiedla jest odpowiednia dla liczby użytkowników w ciągu dnia (w ciągu lata w słoneczny dzień) np. dla spacerujących osób, bawiących się dzieci? (tak/nie)
21. Czy liczba ławek do siedzenia na osiedlu jest wystarczająca? (tak/nie)

22. Czy zaparkowane samochody przeszkadzają w codziennym użytkowaniu wnętrza do zabawy i rekreacji? (tak/nie)

II. Więzi społeczne w przestrzeni

Sposób aranżacji przestrzeni

23. Czy według Państwa we wnętrzu osiedla istnieje podział funkcjonalny na przestrzeń rekreacyjną (tak/nie)
społeczną (tak/nie)
prywatną (tak/nie)
24. Czy według Państwa wewnątrz osiedla znajdują się miejsca siedzące umożliwiające rozmowę we dwoje, w grupie kilku osób, spędzanie czasu rodziców i dzieci ? (tak/nie)
25. Czy we wnętrzu osiedla znajduje się bezpieczny plac zabaw dla dzieci? (tak/nie)
26. Czy w zasięgu Państwa miejsca zamieszkania znajduje się park lub otwarta przestrzeń zielona? (tak/nie)
27. Czy we wnętrzu osiedla znajduje się skwer zielony? (tak/nie)
28. Czy podstawowe wnętrza społeczne w Państwa osiedlu jest połączone ze ścieżkami rekreacyjnymi lub rowerowymi? (tak/nie)
29. Czy wielkość wnętrza osiedla sprzyja kameralnym spotkaniom, rozmowom z sąsiadami? (tak/nie)
30. Jak oceniają Państwo stan zadbania i czystość:

	źle	średnio	dobrze	b. dobrze
ścieżek				
powierzchni trawiastych				
placów zabaw				
miejsc aktywności sportowej				

31. Czy we wnętrzu osiedla znajdują się obiekty, które nadają temu miejscu niepowtarzalny charakter i sprawiają, że lubimy to miejsce np. rzeźba, nietypowa zieleń, nowoczesne ławki? (tak/nie)

Jeśli tak, proszę wymienić .....

III. Kontakt z elementami przyrodniczymi

Wielkość przestrzeni biologicznie czynnej

- 32. Czy wewnątrz osiedla wielkość przestrzeni zielonych, trawiastych jest wystarczająca? (tak/nie)
- 33. Czy w Państwa odczuciu powierzchnia terenów zielonych wewnątrz z osiedla w stosunku do ilości użytkowników jest wystarczająca? (tak/nie)
- 34. Czy wewnątrz osiedla ilość zieleni wysokiej, dającej zacienie, poczucie bezpieczeństwa, izolację od hałasu zewnętrznego jest wystarczająca? (tak/nie)

Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej i sportowej

- 35. Czy wewnątrz osiedla zapewniony jest łatwy dostęp do przestrzeni rekreacyjnej i sportowej? (tak/nie), Odległość .....
- 36. Czy wewnątrz osiedla zapewniona jest przestrzeń do aktywnego spędzania czasu np. spacer, bieganie, gra w piłkę itp. (tak/nie), Odległość .....

Obecność elementów środowiska przyrodniczego i ich zróżnicowanie

- 37. Czy wewnątrz osiedla zielen jest dobrze utrzymywana i zadbana? (tak/nie)
- 38. Czy wewnątrz osiedla zielen jest zróżnicowana, ciekawie zaaranżowana np. krzewy, drzewa, kwietniki, żywopłoty? (tak/nie)

Co chciałaby Pani/Pan zmienić, aby Państwa osiedle stało się bardziej atrakcyjne i bezpieczne?

3.3. Stan badań i literatura przedmiotu

Podjęmowana w rozprawie tematyka jakości przestrzeni społecznych w wybranych osiedlach mieszkaniowych w dzielnicy Nowa Huta podejmuje wybrane problemy badawcze, które w polskiej literaturze poruszane są w różnym zakresie w odniesieniu do różnych typów zabudowy mieszkaniowej. Temat przestrzeni społecznej został tutaj podjęty z uwzględnieniem różnych perspektyw, w celu jak najdokładniejszego przyjrzenia się problemowi kształtowania przestrzeni społecznej współczesnych osiedli mieszkaniowych.

Obecnie jednym z podstawowych problemów, rzutujących w znacznym stopniu na jakość środowiska mieszkaniowego, jest istnienie terenów zielonych w strukturze miejskiej. Tematem tym zajmowali się różni badacze, analizując jednak wyłącznie znaczenie przestrzeni zielonych w środowisku mieszkaniowym, podczas gdy niniejsze opracowanie analizuje dodatkowo uwarunkowania przestrzenne wynikające z kształtowania przestrzeni sąsiedzkiej, nie zawsze wykorzystywanej jako rekreacyjny teren zielony w analizowanych przestrzeniach. Do powstania tego opracowania przyczyniła się m.in. publikacja A. Zachariasz, która w swoim opracowaniu „Zieleń jako współczesny czynnik miastotwórczy ze szczególnym uwzględnieniem roli parków publicznych”³ analizuje znaczenie zieleni w strukturze miejskiej. Autorka dzieli w nim przestrzeń miejską na „twardą” oraz „miękką” podkreślając, że w przestrzeni miękkiej, w której tereny zielone zajmują ważne miejsce, uzyskuje się lepszy efekt jakościowy⁴. Z kolei Kevin Lynch w swojej pracy „Obraz miasta” analizuje organizację środowiska miejskiego, badając różne jego aspekty. Jako elementy składające się na efekt wizualny miasta zalicza: ciągi, krawędzie, węzły, obszary i akcenty⁵. W swojej pracy podkreśla również znaczenie niektórych elementów przestrzeni w kontekście poczucia bezpieczeństwa mieszkańców i łączności z wybranym miejscem zamieszkania. Do tych elementów należy szeroko rozumiany ład przestrzenny, charakterystyczna przestrzeń wywołująca tożsamość związaną z wizerunkiem wizualnym otoczenia oraz mocno zachęcające mieszkańców do przebywania w danym miejscu urok i powab przestrzeni⁶. Aby jednak dane warunki zaistniały, konieczne jest założenie ich ważności w procesie projektowania urbanistycznego.

Drugim, nieco związanym z powyższym, koniecznym do rozważenia problemem, jest kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego, warunkującego wysoką jakość życia mieszkańców. Tę kwestię rozpatrywała m.in. G. Schneider Skalska w swojej pracy „Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego”⁷. Autorka precyzyjnie charakteryzuje definicje zdrowego środowiska mieszkaniowego, warunkującego wysoką jakość życia. Prezentuje wskaźniki, elementy i czynniki wpływające na: zdrowie fizyczne mieszkańców, ich samopoczucie psychiczne i mentalne oraz poczucie spójności społecznej, choć nie prezentuje ich w badaniach konkretnych obszarów. W niniejszym opracowaniu postanowiono wykorzystać spostrzeżenia badaczki w celu analizy wybranych przestrzeni miejskich i ich oddziaływania na zdrowie i jakość życia mieszkańców.

³ A. Zachariasz, *Zieleń jako współczesny czynnik miastotwórczy ze szczególnym uwzględnieniem roli parków publicznych*, Politechnika Krakowska, Kraków 2006.

⁴ Zob. jw., s. 34.

⁵ Zob. K. Lynch, *Obraz miasta*, tłum. T. Jeleński, Archivolta 2011.

⁶ Zob. K. Lynch, *Obraz miasta*, jw.

⁷ Zob. G. Schneider-Skalska, *Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego*, Monografie, Politechnika Krakowska, Kraków 2004.

Trzecim problemem, który należy rozpatrywać, to analiza przestrzeni społecznych wybranych osiedli mieszkaniowych. Niniejsze opracowanie wykorzystuje wyniki badań prezentowane w książce „Diagnoza funkcjonalno–przestrzenna osiedli: Olszy II i Ugorka” autorstwa: G. Schneider-Skalskiej, J. Kobylarczyk, P. Haupta, K. Racoń-Leji, W. Sumleta, P. Tora oraz Studenckiego Koła Naukowego Projektowania Zrównoważonego⁸. Publikacja ta powstała w oparciu o projekt badawczy zrealizowany w ramach Pilotażowego Programu Rehabilitacji Zabudowy Blokowej na terenie Gminy Kraków, na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa. Obejmowała ocenę jakości przestrzeni sąsiedzkich, w tym przede wszystkich przestrzeni społecznych w oparciu o wyniki analizy urbanistycznej osiedli mieszkaniowych Olszy II i Ugorka zlokalizowanych w Krakowie. Ich oceny dokonano w obrębie trzech grup problemowych – osiedla: „żyjącego”, „wygodnego”, „zdrowego”. Podstawowym celem badań było opracowanie diagnozy stanu istniejącego i wniosków dotyczących jakości środowiska mieszkaniowego w wybranych sąsiedztwach osiedli Ugorka i Olszy II, przydatnych dla procesu rewitalizacji wskazanych osiedli. Pozwoliło to wyłonić zarówno atuty, jak i główne problemy osiedli oraz wskazać propozycje zmian w celu stworzenia pożądanego stanu środowiska mieszkaniowego w postaci osiedla, jednak badacze skupili się jedynie na badaniach w terenie, podczas gdy w niniejszym opracowaniu przeprowadzono również badania historyczne oraz socjologiczne.

Przedstawione problemy badawcze są ściśle związane z zagadnieniem jakości przestrzeni i sposobu oceny tej jakości. W tym zakresie szczególnie cenna dla tego opracowania okazała się praca J. Kobylarczyk „Ocena jakości środowiska zamieszkania w wybranych miastach województwa podkarpackiego po okresie „transformacji” w pierwszej dekadzie XX wieku”⁹. Autorka zwraca w niej uwagę na interdyscyplinarną metodę wielopłaszczyznowej oceny jakości środowiska mieszkaniowego, z uwzględnieniem elementów odpowiadających za uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalne środowiska mieszkaniowego, jego walory i podstawowe problemy. Autorka pracy wymienia szereg mierników służących do oceny jakości środowiska mieszkaniowego. Praca prezentuje poza częścią teoretyczną wyniki badań zrealizowanych w wybranych obszarach zamieszkania na terenie małych miast Podkarpacia. Metoda badawcza została więc nie tylko przez autorkę opisana, ale także została zastosowana i sprawdzona. Sposób przeprowadzenia badań na Podkarpaciu stał się inspiracją do przeprowadzenia badań współczesnych osiedli w Krakowie, ponieważ uwzględniał proces transformacji i wykorzystywał wymierne metody sprawdzenia jakości życia mieszkańców.

Planiści i projektanci często pomijają społeczne aspekty środowiska przestrzennego, które zostało stworzone lub przetworzone przez ludzi. Często przyjmuje się, przykładowo, że park, a więc teren rekreacyjny zagospodarowany na rzecz terenów zielonych w miastach, jest ważnym i pożądanym terenem w procesie projektowania przestrzennego, jako że powoduje określone estetyczne przeżycia i pełni funkcje zdrowotne. Można argumentować, że nie sam park (w swej fizyczno-przestrzennej treści), ale funkcje i znaczenie, jakie mu ludzie przypisują, są ważne. Uwzględnienie funkcji

---

⁸ Zob., G. Schneider-Skalska, J. Kobylarczyk, P. Haupt, K. Racoń-Leja, W. Sumlet, P. Tor oraz Studenckie Koło Naukowe Projektowania Zrównoważonego, *Diagnoza funkcjonalno – przestrzenna osiedli: Olszy II i Ugorka*, Politechnika Krakowska, Kraków 2015.

⁹ Zob. J. Kobylarczyk, *Ocena jakości środowiska zamieszkania w wybranych miastach województwa podkarpackiego po okresie „transformacji” w pierwszej dekadzie XX wieku*, Politechnika Krakowska, Kraków 2013.

poszczególnych przestrzeni mieszkaniowych, znaczenie społeczne projektowanych przestrzeni a także odpowiedź na specyficzne potrzeby mieszkańców mają znaczenie w procesie projektowania urbanistycznego.

Pojęcie skali w przestrzeni odgrywa bardzo istotną rolę. E. Hall zwrócił na to uwagę, że jakość danej przestrzeni zawsze jest odbierana zależnie od odległości istniejących w układzie "niewidzialnych" stref, które można wyodrębnić dokonując analizy przestrzeni¹⁰. Z odległością od poszczególnych elementów przestrzeni związane jest odczucie wewnętrznego bezpieczeństwa, potrzeba zachowania dystansu w stosunku do innych osób, rozumiana zwykle jako potrzeba intymności i zachowania prywatności w obrębie przestrzeni społecznej. Wyróżnia się odległości intymne, osobiste, towarzyskie i publiczne. W analizie poszczególnych przestrzeni osiedli w kompleksie Nowa Huta wzięto pod uwagę specyficzne potrzeby mieszkańców w odniesieniu do pojęcia skali i zaproponowano sposób oceny przestrzeni społecznej z uwzględnieniem potrzeby intymności i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

H. Lefebvre podkreśla znaczenie przestrzeni społecznej, która obejmuje trzy konstrukcje będące ze sobą w bliskiej zależności: „praktyki przestrzenne”, to jest czynności dnia codziennego zachodzące w konkretnej, odpowiadającej im przestrzeni, „przestrzeń reprezentacji”, czyli zachodzące w danej przestrzeni doświadczane i przeżywane w określonym miejscu sytuacje, nasycone emocjami i symbolami, dynamiczne i zmienne (kościół, cmentarz, plac, dom etc.) oraz „reprezentacje przestrzeni”, które pozostają sposobem, w jaki dana przestrzeń jest zorganizowana i przedstawiana (jest to specyfika przestrzeni, którą muszą uwzględniać architekci, planiści, deweloperzy, inwestorzy).¹¹

Literatura przedmiotu odnosząca się do problematyki oceny jakości środowiska mieszkaniowego stała się fundamentem i inspiracją dla kontynuowania badań własnych w tym zakresie, a także tych, które dotyczą tylko fragmentów obszarów mieszkaniowych jakimi są przestrzenie społeczne.

3.4. Opis pojęć

Przestrzeń społeczna

Przestrzeń społeczna znajduje swoje wytłumaczenie w sferze socjologicznej, psychologicznej i fizycznej, na co zwraca uwagę M. Dymnicka w swoim opracowaniu „Przestrzeń publiczna a przemiany miasta”¹². W społeczeństwie można zauważyć podziały, które funkcjonują niezależnie od siebie. Przykładem takich podziałów mogą być ugrupowania państwowe, narodowe, religijne, zawodowe, związane ze statusem ekonomicznym, poglądami związanymi z poglądami politycznymi, a także podziały podyktowane przez przynależność do określonej płci, grupy wiekowej itp. Owe grupy społeczne przystosowują określone obszary tak, aby spełniały swoją funkcję dla danej

¹⁰ Hall, E. *Ukryty wymiar*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1976

¹¹ Zob. H. Lefebvre, *The Production of Space*. Oxford: Blackwell., 1994

¹² Zob. M. Dymnicka, *Przestrzeń publiczna a przemiany miasta*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2013, s. 50-60

społeczności oraz nadają im znaczenie, wiążąc z daną przestrzenią określone wartości¹³. Przestrzeń społeczna wpływa na jakość życia i zamieszkania. Dobrze zaprojektowana przestrzeń społeczna, mająca coś do zaoferowania swoim użytkownikom, poprawia jakość wszystkich sfer życia społecznego i należy jej się szczególna uwaga i troskliwość planistów.

Zdaniem G. Schneider-Skalskiej „(...) przestrzeń społeczna, będąca w strukturze urbanistycznej wnętrzem społecznym, była i nadal jest niezbędnym składnikiem środowiska mieszkaniowego, sprzyjającym identyfikacji terytorialnej i społecznej oraz umożliwiającym realizację programu istotnego z punktu widzenia potrzeb grupy”¹⁴. Zdaniem Jana Chmielewskiego „przestrzeń społeczną tworzy grupa ludzka, którą łączą jakieś wspólne cele lub interesy. Można ją zatem nazwać jako zespół miejsc, w którym owe cele i interesy najpełniej są wyrażane i są realizowane”¹⁵.

Przestrzeń publiczna

O przestrzeni publicznej pisał m.in. A. Schutz, filozof i socjolog. W jego ujęciu przestrzeń publiczna to miejsce dla ogółu społeczeństwa, również dla osób przybywających z zewnątrz danej społeczności. Przestrzeń publiczna jest jednym z wyznaczników struktury urbanistycznej. Przestrzeń publiczna kształtowana jest poprzez różnorodne formy przestrzenne i zostaje osadzona zwykle w obszarze o specjalnym znaczeniu dla kompozycji większego kompleksu, np. miasta. Przestrzeń publiczna umożliwia uczestniczenie w życiu publicznym oraz korzystanie z usług, jakie oferuje miasto dla wszystkich mieszkańców i przebywających w nim gości¹⁶.

Definicja zawarta w ustawie dotyczącej przestrzeni publicznej, brzmi: [przestrzeń publiczna] jest to „obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych”¹⁷. A. Wallis dzieli przestrzenie publiczne na obszary zewnętrzne (otwarte) i wewnętrzne (zamknięte). Zewnętrzną przestrzeń publiczną charakteryzują elementy znajdujące się pomiędzy terenami prywatnymi. W urbanistyce są to skwery, place, ulice, autostrady, parkingi, parki itp. Wewnętrzną przestrzeń publiczną stanowią instytucje użytku publicznego, m.in. biblioteki, muzea, świątynie, środki transportu i inne.¹⁸ Aby móc uznać daną przestrzeń za przestrzeń publiczną, musi być spełniony przede wszystkim warunek jej dostępności dla każdego użytkownika, zarówno tego, który korzysta z danej przestrzeni już od dawna, jak i nowego uczestnika przestrzeni. W tej przestrzeni mogą mieć miejsce najróżniejsze formy kontaktu oraz zachowań nieformalnych i sformalizowanych.

¹³ Zob. M. Dymnicka, jw.

¹⁴ G. Schneider-Skalska, *Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego*, Monografie, Politechnika Krakowska, Kraków 2004, str. 112

¹⁵ J.M. Chmielewski, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2005, str. 81-95

¹⁶ Zob. A. Schutz, *Potoczna i naukowa interpretacja ludzkiego działania*, [w:] Edmund Mokrzycki (red.), *Kryzys i schizma. Antyscjentystyczne tendencje w socjologii współczesnej t. 1*, Warszawa 1984, str. 137-192

¹⁷ Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003.

¹⁸ Zob. A. Wallis, *Socjologia i kształtowanie przestrzeni*. Warszawa 1971.

Wnętrze urbanistyczne

Wnętrze urbanistyczne stanowi najmniejszą komórkę społeczno-przestrzenną. Aby sprzyjało prawidłowemu funkcjonowaniu jednostki w sferze społecznej, powinno być dostosowane do warunków potrzebnych do stworzenia zdrowego środowiska mieszkaniowego zarówno pod względem estetyki i warunków przestrzennych, jak również w zakresie projektowym. Jest to także wyodrębniona w zespole urbanistycznym (zurbanizowanym, wiejskim) przestrzeń, która stanowi przestrzeń jednorodną pod względem przestrzenno-użytkowym dla każdego użytkownika. Wnętrze urbanistyczne, zarówno w zurbanizowanym, jak i wiejskim zespole urbanistycznym, to zaprojektowana świadomie przez planistę zamknięta przestrzeń, ograniczona przez: trwałe ściany, kurtyny, kulisy, a także znajdujące się w danym wnętrzu akcenty i dominujące w danej przestrzeni elementy o określonej wysokości, przydatności, które nadają charakter wnętrza urbanistycznego. Określone wnętrza urbanistyczne charakteryzuje także określony układ komunikacyjny i elementy uzupełniające, m.in. ściany zieleni, wyznaczone na terenie danej przestrzeni aleje, posadzone szpalery drzew oraz charakterystyczna topografia terenu.

Czynniki i elementy wpływające na więzi społeczne

Jak twierdzi G. Schneider-Skalska, kiedy ludzie zaczęli się grupować, zaczęły także ewoluować ich wzajemne relacje. Dla kształtowania tych relacji istotne pozostają przestrzenie, w których przebywają ludzie, a więc określone terytorium, które stanowi pole do interakcji, a które pozostaje całkowicie lub chociaż częściowo otwarte, ale zarazem dostępne dla wszystkich użytkowników. W określonym wnętrzu urbanistycznym można wyodrębnić elementy istotne dla kształtowania się więzi społecznych, które sprzyjają lub utrudniają kontakty społeczne. Do czynników mających znaczenie można zaliczyć czytelność wydzielenia, a więc stopień otwartości danej przestrzeni, jej spójności i ciągłości elementów, który wpływa na identyfikację z daną przestrzenią i swobodę kontaktów społecznych. Ponadto niebagatelną rolę odgrywa sposób zaaranżowania danej przestrzeni tak, aby dawała ona poczucie bezpieczeństwa oraz sprzyjała wytworzeniu się tożsamości z danym miejscem¹⁹.

Kontakt z elementami przyrodniczymi

Zmiany środowiska mieszkaniowego na tle historycznym pozwalają na wysnucie wniosku, iż człowiekowi potrzeby jest kontakt z przyrodą, która silnie oddziałuje na samopoczucie, jakość życia i poczucie komfortu. Opracowanie wskaźników opisujących pożądane rozmiary przestrzeni biologicznie czynnej, przestrzeni rekreacyjnej i sportowej oraz obecność innych składowych istniejącego w danej przestrzeni środowiska przyrody to ważne aspekty, które należy wziąć pod uwagę, dokonując analizy urbanistycznej środowiska mieszkaniowego.

---

¹⁹ Zob. G. Schneider-Skalska, *Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego*, Monografie, Politechnika Krakowska, Kraków 2004

Komfort użytkowania przestrzeni

Na analizę podstawowych wnętrz społecznych składa się ocena komfortu użytkowania przestrzeni, w której użytkownicy zwracają uwagę na wielkość przestrzeni, możliwe sposoby użytkowania wnętrza, stan techniczny wyposażenia oraz odbiór estetyczny miejsca. Do szczegółowej oceny komfortu służą kryteria oceny, na podstawie których mieszkańcy oraz specjaliści dokonują analizy.

Dzielnica Nowa Huta

Plan Generalny T. Ptaszyckiego dla budowy dzielnicy Nowa Huta został sporządzony w 1950 roku, na podstawie projektu konkursowego z 1949 roku. Sam układ Centrum zaprojektowano już w 1951. Nową Hutę planowano jako samodzielne miasto, a nie, jak się potem okazało, jako miasto-satelitę Krakowa. Przewidywano, że zamieszka w nim 60 tysięcy mieszkańców, natomiast miasto to uległo przemianom po roku 1956, w związku z modernistycznymi przemianami zachodzącymi w warstwie społecznej i gospodarczej.

Nowa Huta była pierwszym miastem budowanym od podstaw w powojennej Polsce. Czyni ją to wyjątkowym zjawiskiem na tle innych osiągnięć polskiej architektury i urbanistyki, często mówi się nawet o tym, że była ewenementem na światową skalę.

„Starą” Nową Hutę projektowali głównie architekci i architekci związani z biurem projektów „Miasto projekt Kraków”. W ramach tego biura architektonicznego utworzona zastała również Pracownia Architektury Wnętrz, pierwsza w powojennej pierwszej w Polsce. Początkowo pracowali w niej głównie na projektanci wywodzący się ze środowiska wrocławskiego.

Momentem niezwykle istotnym i nadającym znaczenie tworzonej enklawie miejskiej było wpisanie przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków układu urbanistycznego dzielnicy Nowa Huta do rejestru zabytków, jako reprezentatywnego przykładu urbanistyki socrealizmu w Polsce.

II. Część Analityczna

Ila Analiza materiału teoretycznego

4. Przestrzeń społeczna wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej

Przestrzenie użytkowane wspólnie przez wszystkich użytkowników pełnią ważną rolę w wielorodzinnych zespołach mieszkaniowych. Tworzenie ich ma wpływ na całą kompozycję przestrzenną, pełnione przez nią funkcje, a także jakość architektury oraz panujący w danej przestrzeni porządek i ład²⁰. Potrzeba projektowania przestrzeni społecznych i publicznych zależy od umiejscowienia poszczególnych dzielnic i zespołów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, stąd tworzenie określonych przestrzeni społecznych powinno pełnić rolę indywidualizującą dany obszar. W nawiązaniu do ciągle następujących przemian ludzkich przyzwyczajęń i nawyków, a także zmieniających się trendów, cech danej przestrzeni, przestrzenie społeczne również domagają się elastyczności użytkowej i możliwości wprowadzania zmian zastosowanych układów przestrzennych. Na jakość przestrzeni, która otacza budynki mieszkalne oraz kształt przestrzeni urbanistycznej wpływają również charakteryzujące dane miejsce detale architektoniczne i urbanistyczne, a także elementy natury podnoszące poczucie komfortu, takie jak zieleń, woda i mała architektura. Proces rewitalizacji obszarów otwartych, który przywraca funkcjonowanie przestrzeni społecznych i publicznych, prowadzony regularnie, podtrzymuje atrakcyjność i żywotność dobrych osiedli mieszkaniowych²¹.

Na terenie Nowej Huty zostały zachowane parki, skwery, place zabaw, służące podniesieniu komfortu i jakości życia mieszkańców. Wszystkie te przestrzenie otwarte powinny znajdować się pod kontrolą społeczną, aby dokładnie odpowiadały na potrzeby życia mieszkańców. Nie można również pominąć edukacji społeczeństwa i projektantów w zakresie architektury, urbanistyki, zadań, jakie pełnią poszczególne elementy przestrzeni, a także edukacji w zakresie kształtowania i ochrony środowiska przestrzennego, która związana jest z potrzebą projektowania i użytkowania przestrzeni publicznych i społecznych, które jednak nie może odbywać się kosztem środowiska naturalnego. Dobrze zaprojektowane przestrzenie społeczne, których przykłady znaleźć można analizując kompleks Nowa Huta, sprzyjają kontaktom społecznym i zachęcają do kontaktów wchodzenia w interakcje z pozostałymi mieszkańcami w różnym wieku, aktywizując ich i zachęcając do podjęcia działalności w obrębie danej społeczności.

A. Schutz pogłębił analizę przestrzeni społecznej w ujęciu socjologicznym. Jak wynika z jego opracowań, przestrzeń społeczna to pewien ogół cech fizycznych, związanych z architekturą, estetyką, jednak nie można jej zredukować jedynie do tych wykładników i jedynie przez ich pryzmat oceniać jej atrakcyjność. Ważna z punktu

---

²⁰ Zob. W. Seruga, *Przestrzeń społeczna w miejscu zamieszkania*, Wydawnictwo Katedry Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego, Politechnika Krakowska, Kraków 2012, str. 86

²¹ Zob. P. Biegański, *Architektura. Sztuka kształtowania przestrzeni*, Wydawnictwo Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1974, str. 172-180

widzenia analizy danej przestrzeni wydaje się być współcześnie coraz częstsza interpretacja określonych przestrzeni społecznych w odniesieniu do zamieszkiwanych realnie przez jednostki i grupy społeczne miejsc, gdzie odbywają się charakterystyczne dla danej społeczności praktyki społeczne i kulturowe. Dana przestrzeń w tym ujęciu jest więc „społeczna”, ponieważ jest wytwarzana przez ludzi i intersubiektywnie spostrzegana²². P. A. Sorokin zwraca uwagę na różnicę między pojęciem przestrzeni społecznej a przestrzeni geometrycznej, podając przykład króla i sługi lub inaczej pana i niewolnika, którzy są sobie bliscy w przestrzeni geometrycznej, a równocześnie pozostają całkowicie oddaleni w przestrzeni społecznej²³.

Przestrzeń społeczną od przestrzeni geometrycznej dzieli także to, iż przestrzeń społeczna ma wiele wymiarów, podyktowanych przez różnorodne właściwości socjologiczne. Znaczenie dla przestrzeni społecznej mają bowiem istniejące podziały społeczne, które nie pokrywają się ze sobą, np. podział na grupy państwowe, religijne, związane ze statusem ekonomicznym, zawodowe, narodowe, związane z przynależnością do określonej partii politycznej, rasy, płci, wieku itp.

W analizach F. Znanieckiego wszelkie fakty społeczne, w odróżnieniu od przyrodniczych, są zawsze faktami konkretnych ludzi, ich życiowych doświadczeń i codziennych praktyk.²⁴ Będą miały więc przełożenie na kształtowanie się przestrzeni społecznej, a przede wszystkim na funkcjonowanie jednostki w przestrzeni społecznej.

W przestrzeniach, które są dostępne dla wszystkich użytkowników (np. skwer, boisko, plac zabaw) można przebywać przestrzegając warunków, które zostały zdefiniowane przez prawo, reguły społeczne i kulturowe. W ten sposób przestrzenie społeczne są również zależne od panującego systemu społeczno-politycznego i norm obyczajowych. Określenie, jak reguły dostępności wpisują się w system demokratycznego społeczeństwa i realizują się w określonych kodach kulturowych, w związku z użytkowaniem przestrzeni publicznej, stanowią wskazówki do projektowania danej przestrzeni²⁵. Władze publiczne często są uprawnione do wspierania danej społeczności, a nawet do jej reprezentowania, a dostępność danej przestrzeni może się opierać na unikalnym zbiorze różnorodnych zasad i warunków. Członkowie wspólnoty mogą, chociaż nie muszą, korzystać z przestrzeni społecznej wewnątrzosiedlowej, z różnorodnych przyczyn: funkcjonalnych, symbolicznych lub jakichkolwiek innych, co jest związane z odpowiedzialnością danej przestrzeni wobec jej mieszkańców.

Przestrzeń społeczna powinna stanowić swoiste narzędzie przyczyniające się do realizacji oryginalnych planów przestrzennych, a także wyłaniających się potrzeb społecznych oraz odpowiadać na wyniki badań socjologicznych²⁶. Ważne, aby była dobrze zaprojektowana przez planistę, który w procesie projektowania weźmie pod uwagę warunki, które muszą zaistnieć, aby dana grupa społeczna powstała oraz będzie miał na uwadze specyficzne warunki społecznego funkcjonowania, takie jak wspólne dla

---

²² Zob. Schutz, jw.

²³ Zob. P. A. Sorokin *Ruchliwość społeczna*, *Ruchliwość społeczna*, tłum. J. Słomczyńska, Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 2009

²⁴ Zob. F. Znaniecki, *Podstawy ekologii ludzkiej*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny nr 1”, Poznań, nr 938

²⁵ zob. E. Hall, *Ukryty wymiar*, tłum. T. Hołówa. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1976

²⁶ Zob. H. Buszko, *Osiedlowa przestrzeń społeczna*, „Materiały pokonferencyjne z II Ogólnopolskiej Konferencji Polskiej Architektury Współczesnej”, PAN, Kraków 1981

wszystkich mieszkańców wartości symboliczne oraz estetyczne. Ważne jest także, aby w procesie projektowania uwzględnić potrzebę identyfikacji z danym miejscem zamieszkania.

Na temat przestrzeni społecznych i ich postrzegania przez mieszkańców pisał także P. Rybicki, rozważając przestrzeń społeczną przez pryzmat przynależności do pewnych określonych grup gdzieś umiejscowionych. Wszelkie działania, które nadają kształt danej społeczności i tworzą jej strukturę, są ograniczone przez pewne charakterystyczne dla danej grupy ludzi warunki czasowe, terytorialne, ekonomiczne, techniczne, a nawet biologiczne. P. Rybicki rozpatruje także inne teorie, które odmiennie interpretują struktury społeczne. Przykładem może być społeczność wobec określonej strefy materialnej, która jednoczy się, tworząc zbiorowość przebywającą w jednakowych warunkach swojego bytowania²⁷. Życie społeczne toczy się w czasie i przestrzeni, wobec określonych reguł materialnych, które charakteryzują daną zbiorowość, a nierzadko również reguł socjalnych, które sprawiają, że dane osoby stają się uczestnikami tej konkretnej przestrzeni społecznej. W obrębie jednej przestrzeni mogą się przenikać różne obszary znaczeń i wartości. W tak skomplikowanych i zazębiających się konstelacjach można zajmować się co najwyżej wycinkami przestrzeni, którą można nazwać geograficznie obszarem, lecz ten stanowi część ludzkiego życia, wyobrażenia o świecie oraz część historii, na której można się skupić jako na różnych fragmentach przestrzeni społecznej²⁸.

Przestrzeń społeczna funkcjonuje zawsze w odniesieniu do miasta lub jego części, najczęściej osiedla mieszkalnego. Nowa Karta Miast Europejskich (Karta Ateńska) podkreśla fundamentalny związek struktury urbanistycznej miasta z jego strukturą społeczną. Powstające w mieście dzielnice, osiedla, ulice w strukturze wpływają na siebie, tworzy się wśród nich również struktura hierarchiczna, w której przestrzeń mieszkalna stanowi podstawową jednostkę danej struktury. Strukturyzacja przestrzenna umożliwia wyodrębnienie różnych strefy użytkowania, w tym wyodrębnienie przestrzeni o zaznaczonej integralności, które powinny być wydzielone w sposób czytelny dla użytkownika.

Jeżeli chodzi o odbiór przestrzeni miejskiej, warto rozpatrzeć czynniki, które wpływają na sposób funkcjonowania danej przestrzeni. Zajął się tym m.in. K. Lynch, zwracając uwagę, że odbiór przestrzeni w mieście zmienia się w zależności od pogody i stopnia oświetlenia, co może mieć związek zarówno z charakterystyczną dla danego miejsca infrastrukturą, klimatem, porą dnia lub porą roku, a także indywidualnym projektem sporządzonym na potrzeby tego miejsca²⁹. Poza tym architekt zwraca uwagę na emocjonalny związek użytkowników z miejscem zamieszkania, który jest silniejszy, "gdy dom jest nie tylko znany, ale też charakterystyczny"³⁰. W środowisku stwarzającym poczucie bezpieczeństwa, jednostka może budować relacje z samym sobą i innymi ludźmi. Do budowania więzi interpersonalnych służą zaprojektowane świadomie przestrzenie społeczne, które w wielu tradycyjnych zespołach zabudowy mieszkaniowej są

²⁷ Zob. P. Rybicki, 1979. *Struktura społecznego świata*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe

²⁸ Zob. P. Rybicki, jw.

²⁹ Zob. K. Lynch, *Obraz Miasta*, Wydawnictwo Archivolta, Kraków 2011, str.5

³⁰ Zob. K. Lynch, jw.

dominującym miejscem funkcjonowania społecznego mieszkańców. Ten podstawowy warunek potrzebny do zaistnienia relacji międzyludzkiej, jakim jest istnienie przestrzeni społecznych powinien być spełniony, bez względu na sytuację polityczną, ekonomiczną czy materialną w państwie. Brak zaspokojenia takich potrzeb często prowadzi do pogorszenia się warunków życia wybranych społeczności, a nawet patologii, która może się wytworzyć w obrębie określonych grup, które stają się zamknięte, samolubne i pozbawione otwartości na innych³¹. Zdaniem J. Chmielewskiego "przestrzeń społeczną tworzy grupa ludzka, którą łączą jakieś wspólne cele lub interesy. Można ją zatem nazwać jako zespół miejsc, w którym owe cele i interesy najpełniej są wyrażane i są realizowane"³².

W krajach wysoko rozwiniętych, których przykładem są Wielka Brytania, Niemcy czy Holandia, udało się wytworzyć rytuał życia sąsiedzkiego, który sprzyja integracji mieszkańców przynależących do określonej grupy społecznej, tak by możliwa była między nimi interakcja i tworzenie więzi. Wygospodarowanie przestrzeni publicznej sprzyja kształtowaniu się rytuałów oraz służy interesom danej społeczności. Zdaniem J. Chmielewskiego przestrzeń społeczną tworzy grupa ludzka, którą łączą wspólne cele lub korzyści. Jak zauważa badacz, można ją zatem traktować jako zespół miejsc, w którym cele i interesy grupy mogą zostać w pełni wyrażone, a następnie zrealizowane. Z przestrzenią publiczną można z kolei wiązać to, co państwowe, komunalne i miejskie, a zatem przestrzeń stworzoną zgodnie z regułami prawa państwowego lub miejscowego, która znajduje się pod kontrolą lokalnych instytucji, które mają za zadanie zagospodarować ją i utrzymać w dobrym stanie.³³

Zachowania społeczne przydarzają się samorzutnie i spontanicznie, kiedy ludzie przebywają w tych samych przestrzeniach. Zadaniem urbanistów jest więc tworzenie obszarów, które zainicjują sytuacje społeczne tak, aby użytkownicy mogli dokonywać w nich czynności, które są konieczne, np. poruszanie się i mieli warunki przestrzeni do tworzenia sytuacji opcjonalnych, takich jak, odpoczynek czy relaks. Aktywność pozadomowa w przestrzeni społecznej jest zatem zróżnicowana i zależy od warunków, jakie panują w przestrzeni, może być ograniczona do czynności koniecznych, ale odpowiednio zaaranżowana, stanie się także przestrzenią do nawiązywania kontaktów społecznych i działań niekoniecznych.

---

³¹ Zob. K. Paprzyca, *Poszukiwanie nowej jakości środowiska mieszkaniowego*, „Miasto w mieście-problemy kompozycji”, IX Międzynarodowa konferencja Instytutu Projektowania Urbanistycznego, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2004

³² K. Kwiatkowski, *Przestrzeń publiczna jako model przestrzeni równowagi społecznej*, Czasopismo Techniczne z.9- A/2005, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2005

³³ Zob. J. Chmielewski, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2005

4.1. Struktura osiedla mieszkaniowego

*(...) [przestrzeń] prywatna, społeczna i przestrzeń publiczna są pojęciami relatywnymi i zawsze odniesionymi do wspólnot ulokowanych na różnych poziomach hierarchicznej organizacji społecznej (...)*³⁴

Socjologowie badają różnorodne formy życia społecznego, które występują w aglomeracjach miejskich, w zabytkowych dzielnicach mieszkalnych, jak i w nowoczesnych osiedlach. Wynikają one z potrzeby kontaktu z drugim człowiekiem, wymiany doświadczeń i dzielenia się wiedzą, doświadczeniem. Wśród osób nawiązujących relacje (bliskie lub dalsze) są przede wszystkim członkowie rodziny, przyjaciele, ale także osoby spoza rodziny, a więc nieznajomi, sąsiedzi, mieszkańcy innych dzielnic miasta. Różne formy kontaktów międzyludzkich, które mogą zaistnieć, wymagają różniących się od siebie przestrzeni, które muszą być wyraźne dla użytkowników i zdefiniowane w czytelny sposób. W związku z tym w procesie projektowania urbanistycznego powstają przestrzenie, które domagają się wyznaczenia granic. Skłania to planistów do tworzenia widocznych linearnych krawędzi w postaci elementów oddzielających dane przestrzenie. Takimi linearnymi krawędziami mogą być drogi, zasadzone w granicach przestrzeni szpalery drzew lub charakterystyczne punkty orientacyjne, które kształtują wizerunek miasta oraz sprzyjają powstawaniu zróżnicowanych przestrzeni pełniących różne funkcje. Zróżnicowanie przestrzenne jest bardzo ważne dla mieszkańców, pozwala zaspokoić wszystkie ich potrzeby i trafniej odpowiedzieć na ich preferencje mieszkaniowe. Aby przestrzenie te pozostawały funkcjonalne, w zespołach mieszkaniowych wydziela się obszary wspólnego użytkowania (później staje się ona często przestrzenią publiczną), a także przestrzeń na podjęcie działalności indywidualnej zespołach mieszkaniowych wyznacza się obszary wspólnego i indywidualnego użytkowania.

Osiedle jest więc systemem powiązań międzyludzkich i w procesie projektowania należy je rozpatrywać całościowo, biorąc pod uwagę dynamikę przemian w danej społeczności a także dłuższą perspektywę czasową. Przestrzeń, która będzie stanowiła własność całej grupy społecznej jest wyzwaniem i wymaga odpowiedniego potraktowania. Aby spełniała swoją funkcję, konieczne jest wyobrażenie sobie jej w procesie użytkowania, przewidywanie skutków zastosowania określonych rozwiązań, a przede wszystkim docenienia wagi projektowania tej przestrzeni w sposób przyjazny mieszkańcom, odpowiedzialny i uczciwy. Jeżeli pomimo zaprojektowania przestrzeni społecznej ciągle pojawiają się potrzeby jej modyfikacji i ulepszenia, jest to dowód na to, że projekt nie spełnia potrzeb społecznych oraz publicznych, pełniąc rolę bardziej maskującą chęć uniknięcia poszukiwania rozwiązań niż odpowiadania na potrzeby mieszkańców.

W przeważającej części osiedli struktura kompleksu mieszkaniowego jest elastyczna; jej poszczególne części stanowią całość, ale nie są ze sobą sztywno związane, częściowo się przenikając i luźno nawiązując do siebie tak, aby każdy odnalazł w nich swoje miejsce. Ważne jest także, aby użytkownik nie odczuwał wstrząsu, przemieszczając się pomiędzy poszczególnymi elementami. Wyobrażeniowa mapa osiedla różni się więc często od tej zaplanowanej przez planistę, zmieniają się dominanty w zależności od sposobu odbierania poszczególnych przestrzeni. Wieloletni mieszkańcy jednego osiedla potwierdzają, że z wiekiem zmieniały się przestrzenie, którym nadawano

³⁴ M. Marody, *Spółeczeństwo poobywatelskie*, „Fakt. Tygodnik Idei EUROPA 3”, 2004

szczególne znaczenie. Elastyczna struktura przestrzenna ułatwia poruszanie się po osiedlu, ponieważ sposób komunikacji jest intuicyjny, bliski życiu mieszkańca, w obrębie łatwych do rozpoznania sekwencji. Poza charakterystycznymi i dobrze znanymi alejkami, ruch może być utrudniony. Duży związek ma z tym kwestia nabycia określonych przyzwyczajęń i braku możliwości skorzystania z podpowiedzi mentalnych, które kształtują się w procesie nabywania doświadczeń.

4.2. Współczesne wymogi wysokiej jakości przestrzeni społecznej

Współcześnie docenia się przestrzenie zielone znajdujące się w środowisku mieszkaniowym, które podnoszą jakość przestrzeni, czyniąc ją przyjazną dla oka, ekologiczną, zdrową. Jak zauważa Jeliński w rozprawie pt. „Zrównoważona forma urbanistyczna: kształtowanie przestrzeni publicznej”, przestrzeń społeczna nie musi być jednak przestrzenią zieloną, aby mogła nosić znamię ekologicznej. Może także pozostawać w obrębie kanonów estetyki urbanistycznej i być uporządkowaną pod względem orientacji w przestrzeni, ciągłości i hierarchii poszczególnych elementów. Jak podkreśla Jeliński, projektanci nie muszą koniecznie dążyć do tego, aby ich projekty były poprawne ekologicznie i bliskie naturze; ważne natomiast, aby kształtowali świadomość ekologiczną odbiorców ich prawidłowe rozumienie przeznaczonej dla nich przestrzeni. Aby to osiągnąć, dobrze jest zachować szczególne wyczucie jeżeli chodzi o dobór materiałów, zastosowanie odnawialnych źródeł energii oraz elementy przypominające o znaczeniu podejścia ekologicznego³⁵. Połączenie środowiska naturalnego i środowiska miejskiego przełamuje stereotyp miasta, w którym dominuje beton i sztuczne światła.

Jak zauważa T. Jeliński, w projektowaniu ważne jest zaplanowanie przestrzeni z uwzględnieniem różnorodności: placów, ulic, ogrodów, nabrzeży, placów zabaw. „Aby tworzyć niepowtarzalne i żywe dzielnice z bezpieczną, wygodną i interesującą przestrzenią społeczną, niezbędna jest wysoka koncentracja oraz bogactwo funkcji, przemieszanie różnych grup społecznych i przedstawicieli różnych pokoleń”³⁶. Wielofunkcyjność nie tylko zaspokaja potrzeby mentalne i społeczne, ale czyni całą infrastrukturę miejską zrównoważonym i przemyślanym systemem wspólnego przebywania.

We współczesnych miastach zwraca się uwagę na to, że parki są coraz bardziej puste. Tak nie dzieje się dlatego, że ludziom nie podobają się parki lub szkoda im czasu na kontakt z naturą; najczęściej okazuje się, że mieszkańcy boją się korzystać z nich w porach wczesnoporannych i wieczornych. Parki odwiedzane są zatem głównie popołudniami, a przechadzający się po nich użytkownicy poruszają się przede wszystkim głównymi alejkami, unikając zadrzewionych i zacienionych zakątków. Nie pozwala im to w pełni korzystać z zaplanowanej przestrzeni. Jak pisze M. Ostrowska, przed architektem stawiane jest więc wyzwanie, aby efekty zieleni komponować w taki sposób, aby odbiorca ma poczucie bezpieczeństwa. Jedną ze wskazówek mogą być miejsca, gdzie spontanicznie pojawia się handel uliczny. Wielu ludzi lokuje swoje życie towarzyskie właśnie w takich miejscach, zastępując wizytą na targu inne sytuacje towarzyskie. W oparciu o przeprowadzone ankiety, M. Ostrowska wysnuwa wniosek, że życiem

---

³⁵ Zob. T. Jeliński, *Zrównoważona forma urbanistyczna: kształtowanie przestrzeni publicznej*, Czasopismo Techniczne z.9-A/2005, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2005, str.234-236

³⁶ Zob. T. Jeliński, jw.

społecznym należy kierować obserwując spontaniczne przemieszczanie się ludzi i w ten sposób planować ulice, nadając im znaczenie społeczne i doposażając je w brakujące im funkcje, zagospodarowywać przestrzenie nieużytkowe między budynkami³⁷. Ważne, aby przestrzenie były różnorodne funkcjonalnie i użytkowo. W osiedlach otaczających plac Centralny, jedną z najbardziej rozległych przestrzeni społecznych kompleksu Nowa Huta, zachodzi wiele rodzajów handlu wielokierunkowego. Są tam domy towarowe i małe sklepiki, a także zakłady usługowe i stoiska ze słodyczami przy których można usiąść i napić się ciepłej kawy. W innym sklepie wymyślono połączenie sprzedaży wędlin, pieczywa oraz specyficznego, aczkolwiek sprzyjającego nawiązywaniu kontaktów społecznych baraku, serwującego dania barowe. Odpowiedź na wiele różnych potrzeb mieszkańców, ciekawe połączenia spełniające różnorodne funkcje społeczne, pozwalają pójść w jedno określone miejsce i zaspokoić różne potrzeby - zaspokoić apetyt i załatwić sprawunki. Tak zaprojektowana przestrzeń społeczna daje wrażenie wyjścia na ulicę i znalezienia się pośród ludzi, którzy stają się dostępni na wyciągnięcie ręki.

Bardzo istotne w postrzeganiu przestrzeni społecznej pozostaje pojęcie odległości. Hall zwrócił uwagę w swoich badaniach na fakt, iż jakość przestrzeni należy oceniać uwzględniając odległość "niewidzialnych" stref, tkwiących w układach nieformalnych³⁸. Z odległością tą jest również związane poczucie bezpieczeństwa wewnętrznego, potrzeba zachowania dystansu do innych osób i przyzwolenie na dopuszczenie do swojej przestrzeni osób znajomych i bliskich. Można wyróżnić odległości intymne, osobiste, towarzyskie i publiczne³⁹.

---

³⁷ Zob. M. Ostrowska, *Bioarchitektura człowiek-przestrzeń*, Szczecin 1990

³⁸ Zob. E. Hall, jw.

³⁹ Zob. M. Ostrowska, jw.

5. Podsumowanie materiału teoretycznego

Jak wynika z badań przeprowadzonych w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat, w projektowaniu przestrzennym ważny jest zarówno aspekt urbanistyczny, jak i społeczny. Tworzone przez projektantów przestrzenie społeczne spełniają różnorodne funkcje i tylko wtedy, gdy będą spełniały potrzeby swoich użytkowników, zostaną docenione również pod względem układu urbanistycznego. Projektant powinien więc mieć zmysł obserwacji przestrzeni, ale również ludzi, którzy tę przestrzeń wykorzystują tak, aby po zaprojektowaniu danego obszaru spontanicznie ludzie zaczęli z niej korzystać, ponieważ będzie ona bliska celom, jakie realizują na co dzień.

Badacze podkreślają, że przestrzeń społeczna musi być użyteczna, ale także podatna na modyfikacje, których wymaga zmieniająca się kultura i trendy, które wyznaczają kanony atrakcyjności w danym przedziale czasowym. Odpowiednio zróżnicowana przestrzeń, o przemyślanej strukturze, multifunkcjonalna i dobrze zaplanowana pod kątem zieleni i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, wyposażona będzie w wachlarz walorów, których nie zdewaluuje czas ani zmieniająca się moda. Warto więc wyważyć proporcje pomiędzy tymczasową użytecznością a wartościami uniwersalnymi tak, aby z czasem przestrzeń społeczna nie straciła atrakcyjności.

W opracowaniach, na których opiera się niniejsze prace, często pojawia się pojęcie jednostki sąsiedzkiej. Idea jednostki sąsiedzkiej została zastosowana podczas projektowania nowohuckich osiedli. Walory tego układu to przede wszystkim lokalny charakter poszczególnych kompleksów mieszkalnych, zwiększenie bezpieczeństwa w obrębie dzielnicy, a także zapewnienie mieszkańcom jak najbardziej optymalnych warunków do nawiązywania i podtrzymywania relacji społecznych. Przestrzeń społeczną tworzą jej użytkownicy, związani z danym miejscem zamieszkania i jego otoczeniem. Niekiedy może stanowić początek do wykształcenia się sąsiedzkich rytuałów i tradycji, poczucia przynależności i odrębności.

Współcześnie ceni się odpowiednie zagospodarowanie terenu przestrzeni społecznej. Ważne jest więc sytuowanie w obrębie danej przestrzeni terenów zielonych, alejek i skwerów, nie mniej niż odpowiednie rozplanowanie urbanistyczne. Wartość terenów zielonych rośnie przede wszystkim w mieście, gdzie brak kontaktu z naturalnym środowiskiem życia człowieka jest bardziej dotkliwy. Dla komfortu użytkownika warto zwracać uwagę na obecność zieleni w obrębie projektowanej strefy, ale także na estetykę danego miejsca i samopoczucie mieszkańców. Zastanowienie się w kontekście przyszłego użytkowania, czego brakuje użytkownikom i jak można zaspokoić potrzeby społeczne, wydaje się być dobrym tropem.

IIb. Analiza wybranych przykładów

6. Charakterystyka zabudowy dzielnicy Nowa Huta

Usytuowanie Nowej Huty tuż przy dużym mieście, nieopodal dużej rzeki, na terenach niezalewowych niosło za sobą wiele korzyści, takich jak, zaplecze mieszkalne, kulturowe i w pewnym stopniu kadrowe oraz dostępność wody technologicznej. Nowa Huta miała powstać w ciągu sześciu lat (1950-1955), zgodnie z ekonomiczną ideą „sześćoletniego planu”, stało się jednak inaczej. W mieście robotników kolejno budowano nowe osiedla, pierwszym było osiedle Wandy, ostatnim os. Kolorowe (1959), które zakończyło rozbudowę pierwotnej Nowej Huty („Starej Nowej Huty”). Powstałe od podstaw nowe miasto pierwotnie miało stanowić samodzielną jednostkę, jednak już w 1951 roku stało się jedną z dzielnic Krakowa, która jednak do dzisiaj pozostała indywidualną i odrębną pod względem kulturowym, społecznym i architektonicznym strefą miasta Kraków. Krajobraz podkrakowskich wsi bardzo szybko się zmienił, z rolniczego przeistoczył się w mocno zurbanizowany i uprzemysłowiony. Budowa dzielnicy Nowa Huta została rozpoczęta w 1949r. Generalnym projektantem, który rozpoczął budowę był T. Ptaszycki. Architekci tworzący koncepcję Nowej Huty pracowali głównie w pracowni „Miasto projekt Kraków.

Nowa Huta szybko się rozwijała, poszerzała swój zasięg, w ciągu kilkunastu lat stała się miastem tak naprawdę godnym podziwu, chociaż nie bez wad. Po zmianie ustroju w Polsce Nowa Huta zaczęła tracić na wartości, zamierać i niszczyć, obecnie jednak powstają nowe projekty, które mają ją ożywić, unowocześnić i tknąć nowego ducha w niegdyś tak kontrowersyjne miejsce.

Zabudowa w pobliżu Placu Centralnego nawiązuje do schematu barokowego, którego kompozycja tworzy pięć szerokich alei, otoczonych monumentalnymi, socrealistycznymi budynkami. Jedna z osi stanowi zachodnią arterię Nowej Huty, symetrycznie usytuowaną względem pierwszej osi, tj. „osi huty”. Oś ta z centrum miasta prowadzi do nieco dalej zlokalizowanych terenów mieszkalnych. Dwie pozostałe arterie Nowej Huty, wschodnia i zachodnia, tj. obecna Aleja Jana Pawła II i ul. Tadeusza Ptaszyckiego biegną stycznie do zabudowy Nowej Huty, zbiegając się w samym centrum miasta. Ul. Tadeusza Ptaszyckiego, niegdyś ul. Mogilska zachowała historyczną linię swojego przebiegu. Przy Placu Centralnym w obecnym miejscu Łąk Nowohuckich planowano stworzyć akwen wodny, czysto rekreacyjną przestrzeń, jednak po śmierci Stalina zaniechano tego przedsięwzięcia.

Pomiędzy głównymi osiami Nowej Huty ulokowane są osiedla, które stanowią niejako odrębne, samodzielne organy miejskiej tkanki, doskonale wkomponowane w całość założenia. Forma i kształt poszczególnych osiedli podporządkowane były funkcji, jaką miały spełniać robotnicze osiedla. Każde nowohuckie osiedle ma swoją strefę handlową, edukacyjną (przedszkole, szkoła). Dziś Nowa Huta jest już dziedzictwem historii. Powstała w określonych warunkach społeczno-gospodarczych. Jej lokalizacja ma wciąż zasadniczy wpływ na rozwój Krakowa. Każde dziedzictwo historii, niezależnie od systemów społecznych, w których powstaje, tworzą określone ludzie, których umiejętności wytwórcze pozostawiają trwałe ślady.

Pierwotnie społeczeństwo zamieszkujące Nową Hutę składało się z klasy robotniczej, która dobrowolnie bądź nie, napłynęła w celu podjęcia pracy w kombinacie metalurgicznym. Byli to różni ludzie – mieszkańcy wsi, Romowie, przestępcy, ludzie niewykształceni i niejednokrotnie były to osoby z marginesu społecznego, tworzyli oni robotników kombinatu metalurgicznego. Nowa Huta była miejscem niebezpiecznym, zwłaszcza nocą, milicja nie była w stanie zapanować nad bezkarnymi nowo przybyłymi robotnikami. Typowymi scenkami z życia miasta (dzielnicy Krakowa) były pijaństwo, rozboje, bójki, brakowało cywilizowanych rozrywek, przynajmniej na samym początku istnienia Nowej Huty, w pierwszych latach jej powstawania. Później społeczeństwo dojrzało do miejskich warunków, nieco przycichło, dużą zasługą takiej przemiany było powstanie miejsc bezpiecznych i kulturalnych rozrywek.

Urbanistyka miasta miała sprzyjać sąsiedzkim znajomością, jednak nie do końca tak się stało. Do Nowej Huty uciekali ludzie ścigani przez ówczesne władze, wśród tysięcy robotników kryli się przed karą, stawali się nieosiągalni i w efekcie anonimowi.

Stworzona przez T. Ptaszyckiego (człowieka o niespotykanej energii, znakomitego architekta i organizatora) dla budowy miasta Nowa Huta pracownia projektowa stała się swoistym laboratorium projektowania i realizacji miasta w nowych warunkach gospodarczo-społecznych. To była twarda szkoła szybkich decyzji, szkoła kompleksowego projektowania i realizacji. W miarę upływu czasu, w projekcie uczestniczyło wielu architektów i inżynierów różnych specjalności, stanowiących zaangażowany emocjonalnie w realizację tego wielkiego dzieła zespół.

Niewątpliwie na ostateczny kształt koncepcji miasta miał wpływ kierunek tzw. realizmu socjalistycznego. Niezależnie od obowiązującej doktryny. Nowa Huta jest inna od wszystkich podobnych realizacji w Europie środkowowschodniej, powstałych w tym samym okresie. Za jej sprawą mówi się często o polskiej interpretacji socrealizmu.

Struktura społeczna miasta oparta jest na anglosaskiej koncepcji „jednostki sąsiedzkiej”. Nietrudno doszukać się tu związku z polską szkołą urbanistyki i architektury, która zawsze zwracała uwagę na społeczny aspekt tych dyscyplin.

Projektując Nową Hutę, zastosowano „jednostkę sąsiedzką”, która powstała w okresie New Deal, czyli Nowego Ładu. Powstała w Stanach Zjednoczonych na skutek kryzysu gospodarczego po zakończeniu I wojny światowej, który wzmocnił rolę związków zawodowych, rezygnując z liberalizmu. W Polsce głównym ośrodkiem budownictwa socjalnego była stolica, gdzie stworzono Warszawską Spółdzielnię Mieszkaniową.⁴⁰ Budowała ona na Żoliborzu i Rakowcu tanie domy dla robotników o wysokim standardzie i nowoczesnych kształtach nawiązujących do zamysłów Le Corbussjera.

W typowym „gierkowskim” molochu istniały usługi, świetlice, szkoły, przedszkola, żłobki, przestrzeń publiczna, w tym zieleń. Osiedla z założenia miały zapewnić wszystkie potrzeby codziennej egzystencji mieszkańców miasta. Jednostkę sąsiedzką stanowił obszar ok. 5 tys. mieszkańców. Idea jednostki sąsiedzkiej stworzona przez C. Perry’ego, miała za zadanie usprawnić komunikację pomiędzy budownictwem mieszkalnym, a usługami i terenami rekreacyjnymi. Później ewoluowała na szerszą skalę – zaczęto dostrzegać znaczenie sąsiedztwa oraz sens postrzegania miasta w kontekście mniejszych podobszarów. Jednostka sąsiedzka była traktowana jako komórka, która składała się na organizm (miasto). Utworzenie koncepcji miało na celu przede wszystkim stanowić

---

⁴⁰Twórcy Nowej Huty – Broszura informacyjna

schemat planowania rozwoju budownictwa mieszkaniowego w obszarach metropolitalnych, być wyznacznikiem dla projektantów w tworzeniu funkcjonalnych, samodzielnych dzielnic w miastach z początku XX w. łączyć interesy społeczeństwa, władz oraz przedsiębiorców.

Przy tworzeniu koncepcji jednostki sąsiedzkiej Clarence Perry kierował się siedmioma zasadami:

1. Życie społeczne miało być skoncentrowane wewnątrz jednostki sąsiedzkiej.
2. Szkoła powinna być zlokalizowana w centrum jednostki tak, aby dzieci nie musiały przekraczać żadnej głównej arterii komunikacyjnej. W odległości nie większej niż pół mili od domu.
3. Przy szkole powinno się lokalizować tereny rekreacyjne udostępnione dla całej społeczności. Szkoła stanowiła lokalne centrum osiedla.
4. Dookoła jednostki sytuowane były główne drogi. Dzięki temu jednostka sąsiedzka miała wyraźne granice a jednocześnie eliminowany był ruch samochodowy wewnątrz osiedla.
5. Drogi wewnętrzne często przybierały krzywe formy – celem tego zabiegu było zniechęcenie do poruszania się po nich samochodami oraz zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom. Miała być widoczna różnica w hierarchii dróg okalających jednostkę i tych wewnątrz jej.
6. Usługi lokalizowano wzdłuż zewnętrznych arterii (najlepiej przy skrzyżowaniach ulic) – ograniczano w ten sposób ruch zewnętrzny (dostawcy do sklepów, klienci z innych dzielnic itp.).
7. Co najmniej 10% terenów powinno zostać przeznaczonych na parki oraz przestrzenie otwarte umożliwiające wypoczynek oraz stwarzające szanse na nawiązanie interakcji pomiędzy mieszkańcami.⁴¹

Podążając za ideą jednostki sąsiedzkiej osiedla Nowej Huty były od siebie wydzielone szerokimi ulicami i pasami zieleni, były usytuowane na tyle daleko względem siebie, że nie groziły im pożary sąsiednich osiedli, ale również na tyle blisko aby korzystać z dóbr sąsiednich kwartałów mieszkaniowych, stanowiły samodzielne organy miasta. Należy wspomnieć, że osiedla miały charakter obronny, co przejawiało się w formie budynków i w ich układzie. Pierwsze osiedla przejawiają swobodniejszą zabudowę, z kolei nieco młodsze, zlokalizowane bliżej Placu Centralnego, charakteryzują się zabudową zwartą.

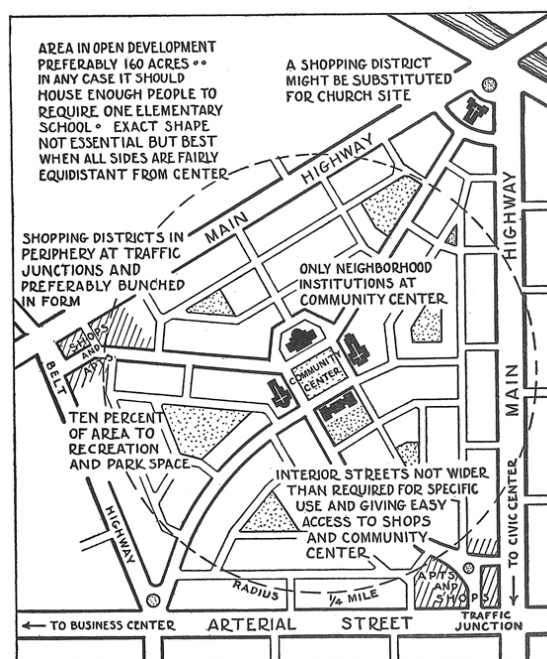
---

⁴¹ T. Gnich, Sylwetki osób związanych z GP i Urbanistyką: Clarence Perry

Fot. 1 Plac Centralny dzielnicy Nowa Huta

Pierwszymi osiedlami jakie powstały były: os. Wandy, os. na Skarpie, os. Młodości, os. Willowe, os. Ogrodowe, os. Krakowiaków i Górali, os. Sportowe, os. Teatralne, następnie pojawiały się osiedla A,B,C,D i os. Szkolne, os. Zielone, os. Słoneczne, os. Uroczne, os. Zgody, os. Zielone, os. Kolorowe, os. E. Kolejne osiedla zostały zlokalizowane nieco dalej, na ziemiach sąsiednich wsi, nie mają one wyraźnego charakteru zabudowy socjalistycznej. Panujące ówczesnie władze zarządziły, aby na osiedlach była zieleń. Pasma zieleni miały oddzielać miasto od kombinatu, a także osiedle od kolejnego osiedla. Liczyły się głównie aspekty bezpieczeństwa, niekoniecznie estetyki. O uświadomionej ekologii nie było mowy. Drzewa miały chronić przed ewentualnym atakiem wroga oraz izolować miasto robotnicze przed pyłami i zanieczyszczeniami wytwarzanymi przez kombinat metalurgiczny. Poza przodującymi funkcjami zieleni, ważnym walorem są cechy estetyczne oraz relaksacyjne, drzewa dawały cień i schronienie dla zwierząt.

Rys. 5 Schemat miasta idealnego

Robotnicze miasto ostatecznie nie zostało zrealizowane w takiej formie jak zakładano na początku. Wiele projektów nie powstało. Zaniechano ich realizacji z wielu powodów, co doprowadziło do wielu błędów urbanistycznych zaburzających panoramę Nowej Huty. Dotychczas elementy socjalistyczne Nowej Huty były sukcesywnie zastępowane innymi, aby zmienić tożsamość miasta (dzisiejszej dzielnicy). Toteż zmieniano nazwy ulic, usuwano pomniki, zamieniono patrona Kombinatoru. Wszystko po to, aby przyćmić wspomnienia, aby zniszczyć pierwotną tożsamość miejsca.

W dzielnicy Krakowa, jaką jest Nowa Huta obecnie wyczuwa się wiele problemów. Pierwotne idee zostały zapomniane, a przestrzeń miejska zaniedbana. Nowa Huta straciła na atrakcyjności, jako że nie stanowi już jednostki samowystarczalnej. Za mało jest przestrzeni dostosowanych do dzisiejszych potrzeb mieszkających tam ludzi.

6.1. Kryteria wyboru przykładów

Podjęmowana w pracy tematyka jakości przestrzeni społecznych w wybranych osiedlach mieszkaniowych w dzielnicy Nowa Huta porusza ważne problemy badawcze. Analiza wybranych przykładów pozwoliła na określenie różnic w funkcjonowaniu omawianych przestrzeni społecznych na przestrzeni kilku dziesięcioleci. Zdefiniowanie jakości przestrzeni społecznej w zespołach mieszkaniowych wybudowanych w latach 1949-1961 pozwoliło na porównanie i ocenę jakości przestrzeni społecznej współczesnych osiedli, powstałych po 1990 roku. Jako główne kryteria wyboru osiedli przyjęto:

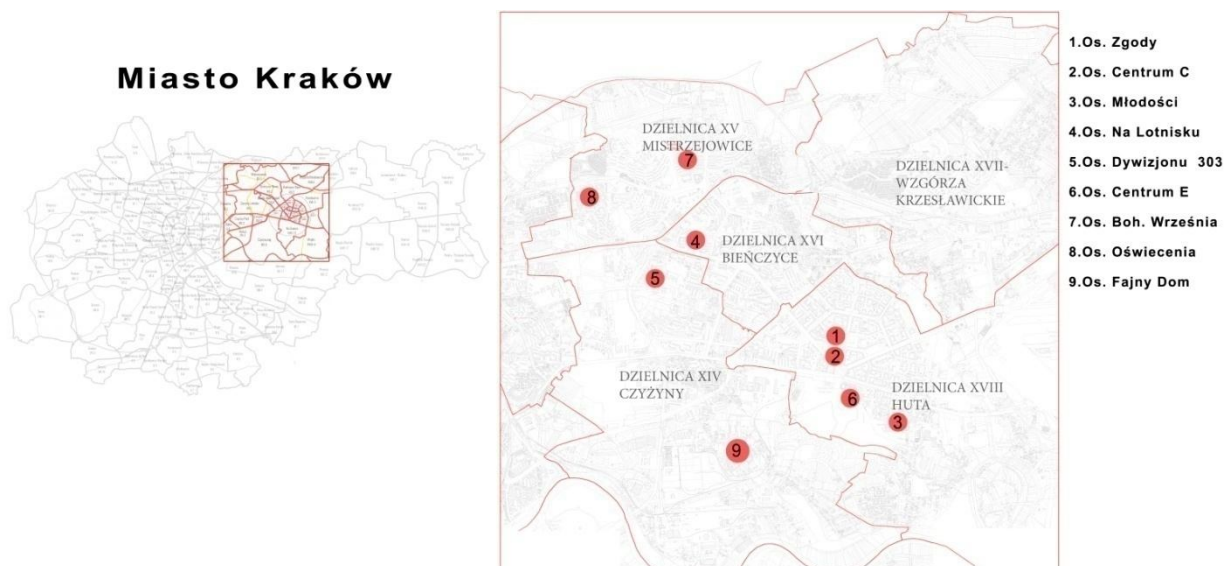
- *lokalizację osiedli,*
- *okres wybudowania zespołów mieszkaniowych ,*
- *charakter wnętr urbanistycznych - wielkość wnętr.*

6.2. Charakterystyka wybranych lokalizacji

Wybrane przykłady znajdują się na obszarze Dzielnicy Nowa Huta w Krakowie, wybudowanym po roku 1951. W latach 1949–1951 Nowa Huta stanowiła miasto samodzielne, od 1 stycznia 1951 włączone do Krakowa jako jedna z jego dzielnic. W 1990 wprowadzono nowy podział administracyjny Krakowa i na obszarze dzielnicy Nowa Huta utworzono 5 dzielnic samorządowych: Dzielnica XIV Czyżyny, Dzielnica XV Mistrzejowice, Dzielnica XVI Bieńczyce, Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie i Dzielnica XVIII Nowa Huta.

Poniższa mapa przedstawia lokalizację wybranych osiedli, które są rozmieszczone na całym terenie dzielnicy Nowa Huta.

Rys. 6 Wybrane osiedla oraz lokalizacja na mapie Krakowa i dzielnicy Nowa Huta

6.3. Okres powstania osiedli analizowanych w badaniach

Wybór osiedli dzielnicy Nowa Huta stanowi kolejne kryterium. W pracy wyróżnione zostały 3 grupy zespołów zabudowy mieszkaniowej. Są to:

I grupa – zabudowa z okresu 1949-1961

Osiedle Zgody, Osiedle Centrum C, Osiedle Młodości,

II grupa – zabudowa z okresu 1961-1990,

Osiedle Na Lotnisku, Osiedle Dywizjonu 303, Osiedle Centrum E,

III grupa – zabudowa z okresu 1990-2012

Osiedle Oświecenia, Osiedle Bohaterów Września, Osiedle Fajny Dom.

Z każdego okresu wybrano po 3 charakterystyczne przykłady zespołów mieszkaniowych, które obrazują zamierzenia inwestycyjne, typowe dla każdego z wymienionych okresów. Pierwszym był etap wznoszenia budynków dla robotników kombinatu metalurgicznego, jako zespołu osiedli mieszkaniowych, powstałych głównie w latach 50-tych poprzedniego stulecia. Kolejne trzy etapy rozbudowy objęły wznoszenie zespołów osiedli mieszkaniowych o zabudowie blokowej, z przewagą technologii wielkopłytowej, z udziałem budynków wysokich. W latach 60-tych i 80-tych powstała większość osiedli Bieńczyce i Wzgórz Krzesławickich, Mistrzejowice, Czyżyn. Po roku 1995 zaprzestano budowy osiedli z wykorzystaniem technologii wielkopłytowej, na rzecz budynków kilkupiętrowych w technologii tradycyjnej, nowoczesnej, które do dzisiaj są realizowane przez firmy deweloperskie.

6.4. Charakter analizowanych wnętrz

Trzecim kryterium wyboru badanej podstawowej przestrzeni społecznej jest m.in. zwartość zespołu mieszkaniowego, wewnątrz którego w sposób czytelny użytkownicy wyodrębniają jednolitą przestrzeń sąsiedzką, stanowiącą jedną z ważniejszych przestrzeni wspólnego użytkowania. Poszczególne kwartały przypominają średniowieczne twierdze, z licznymi przejściami. Różny sposób usytuowania budynków względem siebie tworzy kilka schematów urbanistycznych zabudowy mieszkaniowej. W wyróżnionych typach wnętrz „kwartałowych”, „skupiających częściowo otwartych”, „gniazdowych”, „podłużnych”, „linijkowych”, trudności może sprawiać określenie granic takiej przestrzeni na osiedlach z zabudową punktową lub liniową. Często bywają one wyznaczone przez samych użytkowników tj. wydeptane ścieżki, niską zieleń itp.

6.5. Karty osiedli

Wybrane do badań przykłady przedstawiono w formie kart osiedli, uwzględniając ich powstawanie, styl architektoniczny oraz lokalizację. Na podstawie powyższych kryteriów wybrano osiedla mieszkaniowe znajdujące się na terenie dawnej dzielnicy Nowa Huta w Krakowie sprzed 1989 roku. Osiedla wybudowane w przedziale czasowym 1945-2012 pozwalają na prześledzenie zmian zachodzących w kształtowaniu się miejskiej tkanki urbanistycznej. Charakter wnętrz urbanistycznych, jak również samej zabudowy mieszkaniowej, ulegał przemianie. Osiedla były od siebie oddzielone szerokimi ulicami i pasami zieleni. Były usytuowane na tyle daleko względem siebie, że nie groziły im pożary sąsiednich osiedli, ale również na tyle blisko aby korzystać z dóbr sąsiednich kwartałów mieszkaniowych. Stanowiły samodzielne organy miasta. Należy wspomnieć, że osiedla miały charakter obronny, co przejawiało się w formie budynków i w ich układzie. Pierwsze osiedla przejawiają swobodniejszą zabudowę, z kolei nieco młodsze, zlokalizowane bliżej Placu Centralnego, charakteryzują się zabudową zwartą. Pierwszymi osiedlami jakie powstały były: os. Wandy, os. Na Skarpie, os. Młodości, os. Willowe, os. Ogrodowe, os. Krakowiaków i Górali, os. Sportowe, os. Teatralne, następnie pojawiały się osiedla A, B, C, D i os. Szkolne, os. Zielone, os. Słoneczne, os. Uroczę, os. Zgody, os. Zielone, os. Kolorowe, os. E. Kolejne osiedla zostały zlokalizowane nieco dalej, na ziemiach ówczesnie wiejskich, zatraciły charakter socrealistyczny. Następnie osiedla wznoszono w technologii wielkopłytywowej jak Bohaterów Września, Dywizjonu 303, Oświecenia. Po 1989 roku tkankę miejską zabudowy mieszkaniowej osiedlowej uzupełniają bloki wznoszone w technologii nowoczesnej, murowanej oraz żelbetowej monolitycznej.

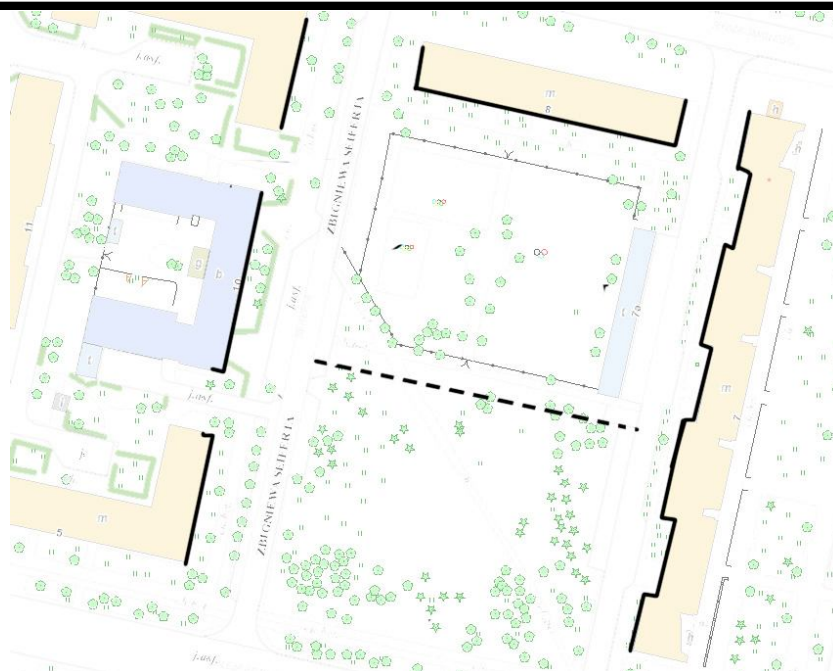
OSIEDLE ZGODY do roku 1958 osiedle C-32

Rok budowy
1950

Styl
Socrealizm

Lokalizacja
dzielnica Nowa Huta
Plac Centralny

Wielkość
80m x 120m

Rys. 7 Plan osiedla Zgody

	<p>Technologia Murowana</p>	<p>Forma Zabudowy <i>Liniowa w układzie kwartałowym. Osiedle tworzy zabudowę częściowo otwartą i słabo zwartą.</i></p>
	<p>Charakterystyka zabudowy <i>W blokach, które znajdują się na obrzeżach osiedla, znajdują się różnego rodzaju sklepy: papieżniczo-biurowy, odzieżowy, spożywczy, kosmetyczny, zoologiczny i zakłady usługowe: fryzjer, masarnia. Na zewnątrz osiedla od strony wschodniej umiejscowiony jest duży sklep z artykułami dziecięcymi. Wewnątrz osiedla pośród budynków znajdują się place zabaw dla dzieci oraz trzy boiska, park i nieczynna obecnie fontanna.</i></p>	
	<p>Charakterystyka wnętrza urbanistycznego Program użytkowy - w przestrzeni międzyblokowej znajdują się tereny zielone: plac zabaw, ścieżki, ławki, elementy małej architektury, jak fontanna (obecnie nieczynna). Wnętrze społeczne mocno charakteryzuje wysoka i stara zieleń, dająca mocne zacięcie w okresie letnim.</p>	

Fot. 2 Przestrzeń wewnątrz osiedla Zgody, widok na plac zabaw

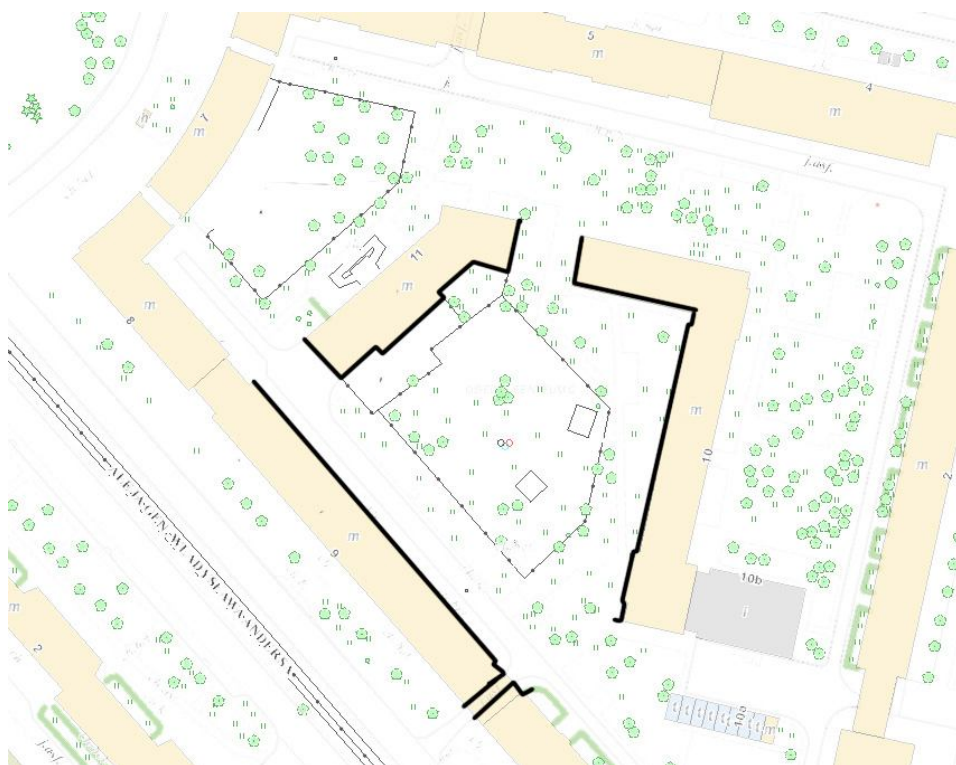
OSIEDLE CENTRUM C

Rok budowy:
1954-1958

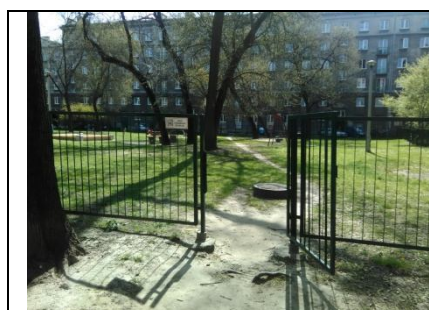
Styl:
Socrealizm

Lokalizacja:
dzielnica Nowa Huta,
Plac Centralny

Wielkość
70m x 80m

Rys. 8 Plan osiedla Centrum C

Technologia
Murowana

Forma Zabudowy
Zabudowa kwartałowa,
zwarta.

Charakterystyka zabudowy

Budynki wybudowane w pierwszym etapie wznoszenia dzielnicy Nowej Huty stanowią próbą przedstawienia jednostki sąsiedzkiej. Budynki mają spójny charakter elewacji zewnętrznych z pozostałymi osiedlami wokół Placu Centralnego.

Fot. 3 Widok na plac zabaw wewnątrz osiedla Centrum C

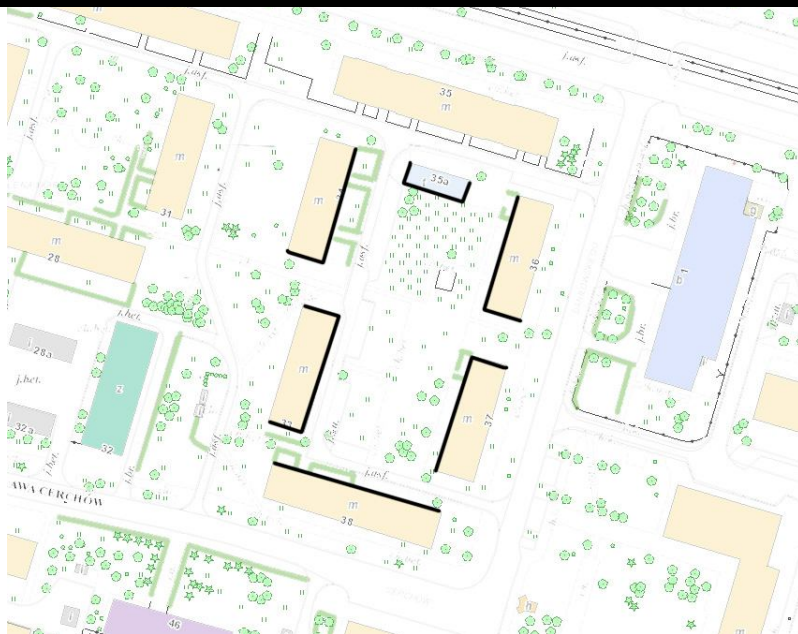
OSIEDLE MŁODOŚCI

Rok budowy
1950

Styl
Socrealizm

Lokalizacja
XVIII dzielnica
Nowa Huta,
Plac Centralny

Wielkość
54m x 88m

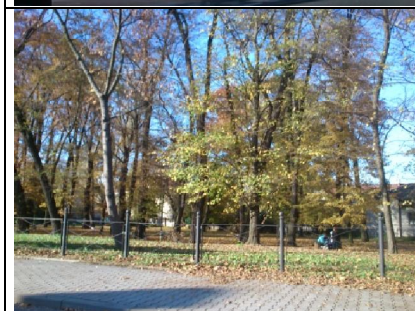
Rys. 9 Plan osiedla Młodości

Technologia
Murowana

Forma Zabudowy
Zabudowa liniowa
w układzie
kwartałowym. Osiedle
tworzy zabudowę
częściowo otwartą i
słabo zwartą.

Charakterystyka zabudowy

Budynki pięcio-kondygnacyjne stanowią przykład osiedla robotniczego wznoszonego w szybkim tempie. Obecnie stan techniczny budynków zwraca uwagę na brak energooszczędności, niski poziom estetyczny oraz brak odpowiedniej dbałości o wygodę i bezpieczeństwo użytkowników w miejscach ogólnodostępnych (klatki schodowe, śmietniki).

Charakterystyka wnętrza urbanistycznego

Program użytkowy - przestrzeń zaniedbana, zieleń bez pielęgnacji. Bezpieczeństwo użytkowania wnętrza jest na niskim poziomie. Urządzenia służące do rekreacji są zniszczone, wymagają gruntownego remontu.

Fot. 4 Widok na tereny zielone wewnątrz osiedla Młodości

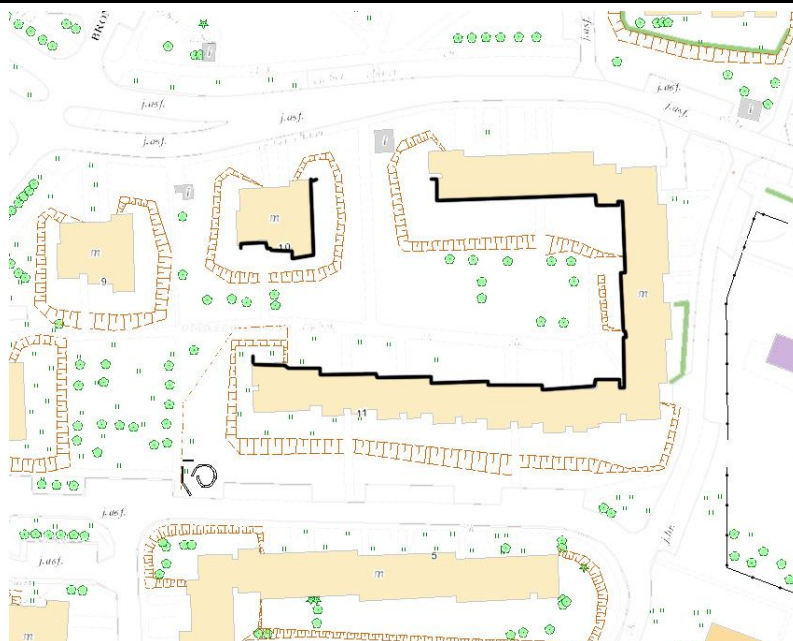
OSIEDLE DYWIZJONU 303

Rok budowy
1976

Styl
Wielka Płyta

Lokalizacja
Dzielnica Czyżyny

Wielkość
52m x 88m

Rys. 10 Plan osiedla Dywizjonu 303

Technologia
Wielkopłytkowa

Forma Zabudowy
Zabudowa gniazdowa. Wnętrze urbanistyczne jest wyraźnie oddzielone od zewnątrz publicznego

Charakterystyka zabudowy
Budynki średnio-wysokie, z powtarzalnym układem mieszkań.

Charakterystyka wnętrza urbanistycznego
Program użytkowy – w przestrzeni międzyblokowej znajdują się tereny zielone: plac zabaw, ścieżki, ławki. Wnętrze z bujną zielenią średniowysoką. Przestrzeń społeczna zdominowana przez plac zabaw, jednak dobrze urządzony oraz zadbane.

Fot. 5 Widok na tereny zielone między budynkami osiedla Dywizjonu 303

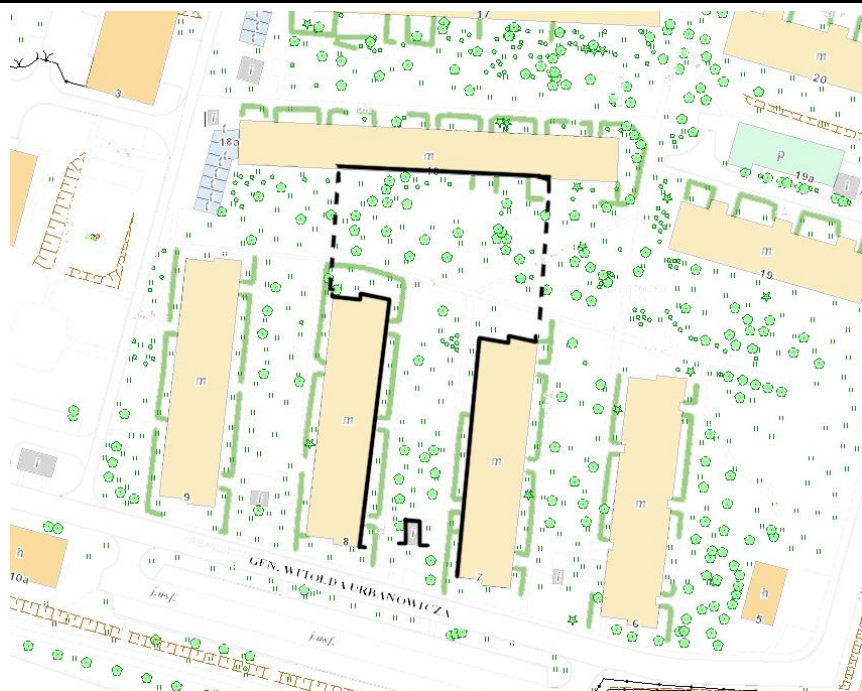
OSIEDLE NA LOTNISKU

Rok budowy
1964

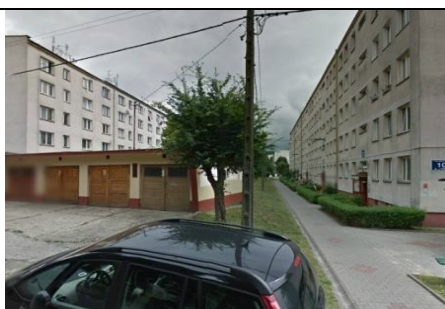
Styl
Wielka płyta

Lokalizacja
XVI Dzielnica Bieńczyce

Wielkość
36m x 92m

Rys. 11 Plan osiedla Na Lotniku

Technologia
*Wielkopłytkowa
prefabrykowana*

**Forma
Zabudowy**
*Zabudowa
liniowa.
Osiedle tworzy
zabudowę
otwartą.*

Charakterystyka zabudowy

Osiedle składa się z 3 wieżowców dziesięciopiętrowych (nr. 19, 20, 21) i 8 bloków czteropiętrowych (nr. 16, 17, 18, 9, 8, 7, 6.). Na osiedlu mają być budowane 3 nowe bloki (od strony ul. Broniewskiego, obok DH "Wanda").

Charakterystyka wnętrza urbanistycznego

Program użytkowy - przestrzeń międzyblokowa ma ubogi program użytkowy. Brak jest elementów małej architektury, przeważa zieleń niska. Ścieżki wymagające remontu. Przestrzeń w większości terenu jest biologicznie czynna.

Fot. 6 Widok na tereny rekreacyjne oraz zielone wewnątrz osiedla Na Lotniku

OSIEDLE CENTRUM E

Okres budowy
1985-1989

Projektant
arch. R. Loegler

Styl
Postmodernizm

Lokalizacja
dzielnica Nowa Huta
Plac Centralny

Wielkość
50m x 80m

Rys. 12 Plan osiedla Centrum E

Technologia
*Tradycyjna
wielkopłytowa*

Forma Zabudowy

Zabudowa kwartałowa. Osiedle tworzy zabudowę częściowo otwartą, dzięki czemu wyraźnie widać granicę między przestrzenią wewnętrzną – społeczną oraz zewnętrzną – publiczną.

Charakterystyka zabudowy

Postmodernistyczna architektura, odróżniająca się od socrealistycznego stylu zabudowy Placu Centralnego oraz charakterystyczna, żywa kolorystyka. Osiedle stanowi symbol architektury mieszkaniowej po roku 1989.

Charakterystyka wnętrza urbanistycznego

Program użytkowy - w słoneczny dzień łatwo dostrzec bawiące się na placach zabaw dzieci i rozmawiających na ławkach starszych ludzi. A wszystko to odbywa się w zasięgu wzroku sąsiadów, co stwarza poczucie bezpieczeństwa i przyczynia się do powstawania pozytywnych relacji społecznych. Wnętrze podzielone jest na plac zabaw, zielone trawniki, parkingi. Jakość wnętrza społecznego podnosi zróżnicowana zieleń niska, drzewa liściaste i iglaste.

Fot. 7 Widok na główny ciąg pieszy i jezdny wewnątrz osiedla Centrum E

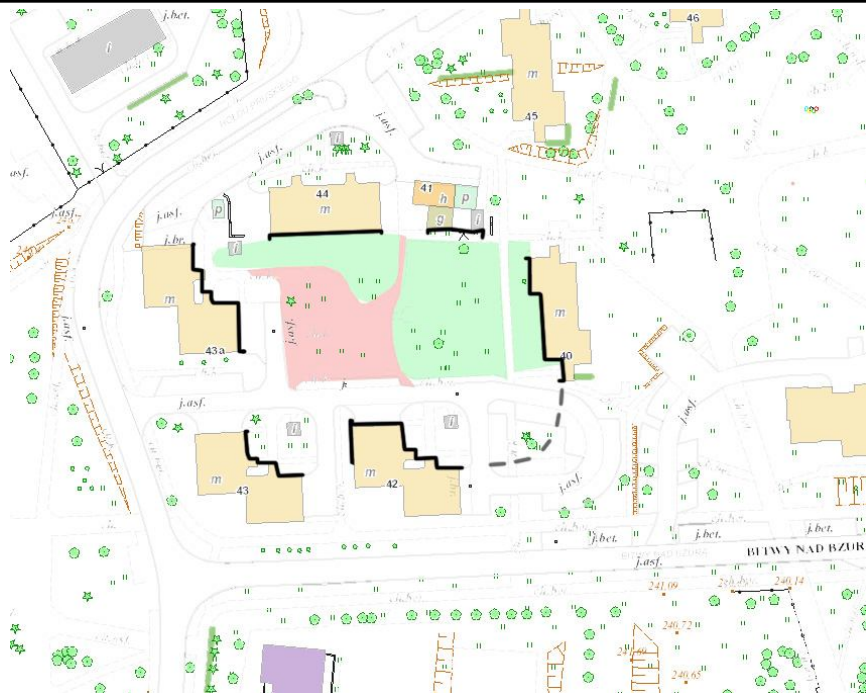
OSIEDLE BOHATERÓW WRZEŚNIA

Rok budowy
1991

Styl
Tradycyjny, nowoczesny

Lokalizacja
XV Dzielnica Mistrzejowice

Wielkość
82m x 106m

Rys. 13 Plan osiedla Bohaterów Września

Technologia
*Współczesna,
murowana*

Forma Zabudowy
*Zabudowa punktowa.
Osiedle tworzy
zabudowę otwartą,
luźną.*

Charakterystyka zabudowy

Budynki pięcio-kondygnacyjne, stanowią przykład osiedla robotniczego wznoszonego w szybkim tempie. Obecnie stan techniczny budynków zwraca uwagę na brak energooszczędności, bezpiecznego oraz estetycznego korzystanie z urządzeń w budynku (klatki schodowe, śmietniki).

Charakterystyka wnętrza urbanistycznego

Program użytkowy- przestrzeń zadbana, duży plac zabaw. We wnętrzu często można zobaczyć bawiące się dzieci, spacerujących mieszkańców na ścieżkach wokół wewnętrznego placu. Zieleń ogranicza się jedynie do trawnika oraz niskiej.

Fot. 8 Widok na przestrzeń rekreacyjną i plac zabaw wewnątrz osiedla Bohaterów Września

OSIEDLE OŚWIECENIA

Okres budowy
2000-2002

Styl
Modernizm

Lokalizacja
Mistrzejowice, Kraków
dzielnica Nowa Huta

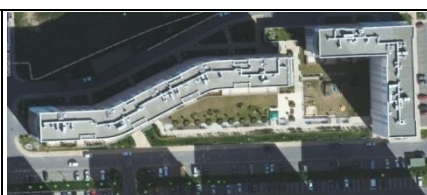
Wielkość
40m x 71m

Rys. 14 Plan osiedla Oświecenia

Technologia
Nowoczesna,
tradycyjna

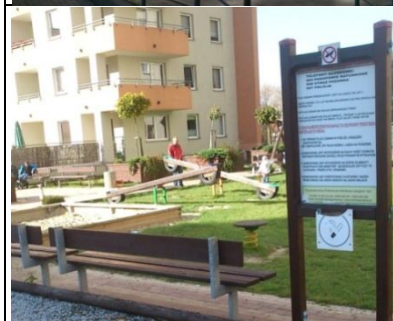

Forma Zabudowy
Zabudowa liniowa.
Osiedle tworzy
zabudowę częściowo
otwartą, ogrodzoną,
z ograniczonym dostępem. Wnętrze jest podniesione
w stosunku do otaczającego terenu.

Charakterystyka zabudowy

W przestrzeni osiedlowej wykorzystano różnice poziomów otaczającego terenu, stwarzając wyraźny podział przestrzeni komunikacyjnej oraz społecznej, zielonych ogródków.

Charakterystyka wnętrza urbanistycznego

Program użytkowy- wnętrze wykonane z dużą ilością miejsc do siedzenia, ze ścieżkami, placami zabaw dla najmłodszych, donicami na zieleni niską itp. Wszystkie elementy zaprojektowano w jednolitym stylu, w ciepłej, drewnianej kolorystyce. Ciągi piesze, wzdłuż których znajdują się ławki, prowadzą na podniesioną względem drogi przestrzeń społeczną. Usytuowanie budynków po północnej stronie przestrzeni otwartej zapewnia dobre doświetlenie. Betonowe tarasy zostały celowo zasłonięte zielenią wiszącą, która polepsza odbiór wizualny najniższego poziomu, na tle kilkunastopiętrowych wieżowców. Dobrze wykonane dojścia dla osób niepełnosprawnych. Część terenów zagospodarowano na przydomowe ogródki.

Fot. 9 Widok na urządzone tereny piesze osiedla Oświecenia

OSIEDLE FAJNY DOM

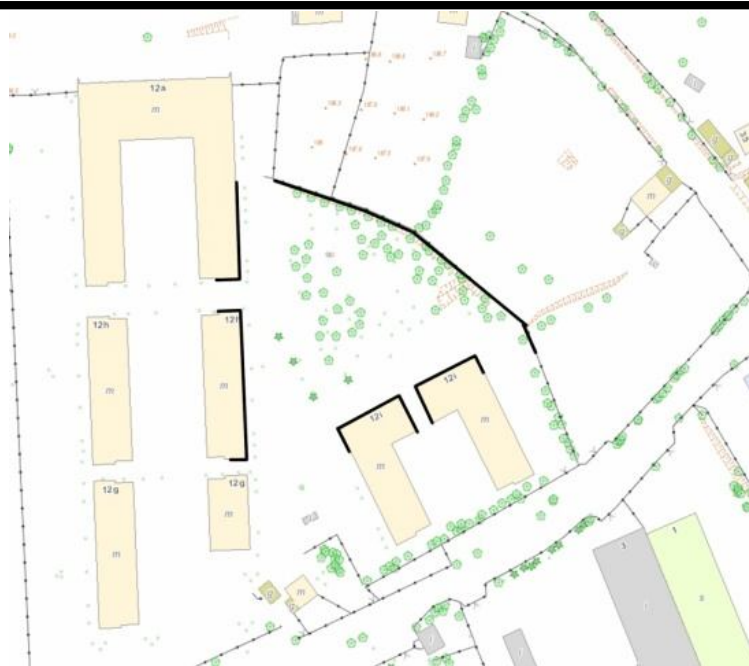
Okres budowy
2010-2014

Projekt
DDJM

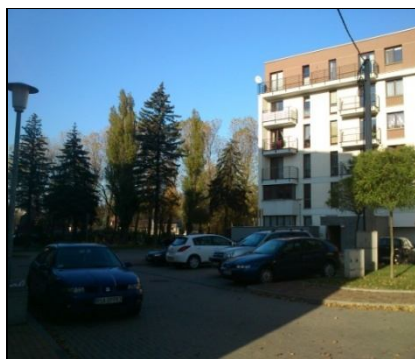
Styl
Modernizm

Lokalizacja
Dzielnica Nowa Huta
ul. Sołtysowska 12

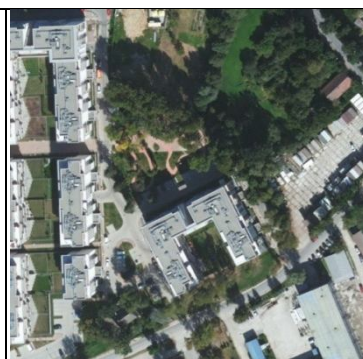
Wielkość
70m x 71m x 68m

Rys. 15 Plan osiedla Fajny Dom

Technologia
*Nowoczesna,
tradycyjna*

Forma Zabudowy
*Zabudowa kwartałowa.
Osiedle tworzy zabudowę
zamkniętą ogrodzoną,
z ograniczonym dostępem
do przestrzeni społecznej
osiedla dla osób spoza
osiedla.*

Charakterystyka zabudowy

W ramach inwestycji oddano do użytku po 2010 roku sześć budynków mieszkalnych. Na terenie osiedla znajdują się przedszkole, park z placem zabaw, sklep i punkty usługowe.

Charakterystyka wnętrza urbanistycznego

Program użytkowy - Na terenie osiedla prowadzone są imprezy skierowane do dzieci, które nie tylko zapewniają rozrywkę, a także uczą. Wewnątrz zabudowy znajdują się prywatne ogródki działkowe, natomiast pozostały teren osiedla stanowi przestrzeń komunikacyjna oraz rekreacyjno-spacerowa. Całe osiedle jest ogrodzone płotem i dostęp możliwy jest jedynie przez strzeżone bramy. Jakość wnętrza społecznego podnosi z pewnością zróżnicowana zieleń niska, drzewa liściaste i iglaste.

Fot. 10 Widok na tereny rekreacyjne wewnątrz osiedla Fajny Dom

7. Wyniki badań

7.1. Wyniki z analizy urbanistycznej

Analiza urbanistyczna, jako metoda badań, posłużyła do oceny jakości wnętrz społecznych w wybranych zespołach mieszkaniowych. Uwzględniono trzy podgrupy problemowe stanowiące przedmiot badań. Ponadto wyznaczono elementy i wskaźniki wpływające na jakość omawianych wnętrz, podlegające ocenie.

Komfort użytkowania przestrzeni

Na analizę wnętrz społecznych składa się ocena komfortu wspólnie użytkowanej przestrzeni, która nadaje wnętrzu osiedla charakter oraz zachęca do aktywności poza mieszkaniowej. Na wysoki komfort użytkowania wpływa wielkość przestrzeni, program użytkowy wnętrza, dostosowany do potrzeb i wieku mieszkańców, stan techniczny wyposażenia oraz walory estetyczne miejsca. Program użytkowy jest czynnikiem kształtującym wnętrze, gdyż zadbana zielen, miejsca do spotkań i zabaw, ścieżki zdrowia, powinny się wzajemnie przenikać i uzupełniać, tworząc obraz aktywnego życia wewnątrz osiedla. Do szczegółowej oceny komfortu służą kryteria oceny, na podstawie których mieszkańcy oraz architekci i socjologowie są w stanie dokonać analitycznej oceny, na którą wpływa:

- a) układ funkcjonalno-przestrzenny,*
- b) łatwość powiązań komunikacyjnych,*
- c) czytelność rozwiązań przestrzennych,*
- d) dostępność usług.*

Więzi społeczne w przestrzeni

Zdaniem G. Schneider-Skalskiej kontakty między ludźmi ulegały zmianom, kiedy ludzie zaczęli się grupować. Istotne jest terytorium, które stanowi pola całkowicie lub częściowo otwarte. W określonym wnętrzu urbanistycznym można określić, które elementy i czynniki wpływają na więzi społeczne, sprzyjając lub utrudniając kontakty interpersonalne. Wpływ na nie ma:

- a) program funkcjonalny przestrzeni,*
- b) segregacja przestrzeni, w której wiele elementów wpływa na poczucie bezpieczeństwa,*

- c) *elementy świadczące kameralności wnętrza, jak elementy przyciągające i skupiające uwagę – ich charakter wpływa na chęć utożsamiania się z zamieszkałym terenem.*

Kontakt z elementami przyrodniczymi

Zmiany środowiska mieszkaniowego na tle historycznym pozwalają wskazać na nierozwalny związek człowieka z przyrodą, który nieustannie wpływa na jakość jego życia. Określanie wskaźników opisujących wielkość przestrzeni biologicznie czynnej, dostępność do przestrzeni rekreacyjnej i sportowej oraz obecność elementów środowiska przyrodniczego, analizy terenu pod kątem kontaktów mieszkańców z elementami przyrodniczymi. W tym zakresie uwzględniono:

- a) wielkość przestrzeni biologicznie czynnej,*
- b) dostępność do przestrzeni rekreacyjnej,*
- c) obecność elementów środowiska przyrodniczego i ich zróżnicowanie.*

Analiza wybranych przykładów w dzielnicy Nowa Huta w Krakowie

Analizę elementów sprzyjających istnieniu dobrej jakości przestrzeni społecznej w wybranych przykładach zaprezentowano w tabelach od II do . Każda z nich zawiera zestawione wszystkie wskaźniki i elementy, które posłużyły do oceny poszczególnych osiedli mieszkaniowych. Niektóre z badanych elementów można przyporządkować do różnych dziedzin. W celu uniknięcia powtórzeń ustalono podział, który zawarto w poniższych tabelach.

<i>ocena</i>	<i>symbol w tabeli</i>
<i>1.0 ÷ 2.0 - ocena niska</i>	<i>-</i>
<i>2.5 ÷ 3.0 - ocena przeciętna</i>	<i>-/+</i>
<i>3.5 ÷ 4.0 - ocena dobra</i>	<i>+/-</i>
<i>4.5 ÷ 5.0 - ocena wysoka</i>	<i>+</i>

Tabela I Skala oceny przestrzeni społecznych wewnątrz osiedli

Tabela II przedstawia ocenę więzi społecznych za pomocą wskaźników i elementów w ocenianych osiedlach. Analizuje się podział przestrzeni pod względem własności, dzieląc na przestrzeń publiczną, społeczną i prywatną oraz segregację

przestrzeni na pieszą i jezdnią. Plan zagospodarowania przedstawia analizę pod kątem lokalizacji, placów zabaw, ścieżek zdrowia, boisk oraz terenów zielonych. Istotna jest analiza aktywności fizycznej, którą można wykonywać na danym terenie. W kategorii kameralności wnętrza określa się stopień dostępności mieszkańców do przestrzeni społecznej na osiedlu oraz analizuje się wielkość wnętrza.

Więzi społeczne w przestrzeni			
elementy	segregacja przestrzeni (ze względu na własność)	program funkcjonalny przestrzeni społecznej	kameralność wnętrza
wskaźniki	<p>Czytelny podział przestrzeni na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • publiczną (przestrzeń komunikacyjna uwzględniająca ruch kołowy i pieszy, przestrzeń rekreacyjna,.....) • sąsiedzką (społeczną) (przestrzeń wspólna rekreacyjna, sportowa, wypoczynkowa.....) • prywatną (rekreacyjna, komunikacyjna) 	<ul style="list-style-type: none"> • występowanie przestrzeni zabawowo-ruchowej • występowanie przestrzeni sportowej • występowanie przestrzeni wypoczynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> • stopień otwartości (intymność/brak intymności) • hałas – stopień (wnętrze ciche/umiarkowanie, głośne/głośne) • wielkość wnętrza (małe/duże) • wysokość elementów ograniczających wnętrze

Tabela II Elementy i wskaźniki oceny więzi społecznych w przestrzeni osiedla

Kolejna grupa zawiera wskaźniki i elementy opisujące komfort użytkowania przestrzeni społecznej wewnątrz osiedla. Ocena warunków polega na określeniu dostępności do usług w tym sklepu spożywczego, apteki, szkoły, ośrodka zdrowia, fryzjera itp. Ponadto analizuje się usytuowanie osiedla pod względem odległości do przystanków komunikacji miejskiej oraz dostępność wnętrza osiedla dla ruchu kołowego. W kategorii czytelności rozwiązań przestrzennych podaje się szczególne punkty orientacyjne w przestrzeni, sposób izolowania przestrzeni od otoczenia oraz wpływ tych elementów na bezpieczeństwo mieszkańców. Ponadto analizuje się układ funkcjonalno-przestrzenny za pomocą pomiarów wielkości wnętrza, określenie programu użytkowego przestrzeni społecznej oraz rodzaj i stan techniczny wyposażenia.

<i>Komfort użytkowania przestrzeni</i>					
<i>elementy</i>	<i>dostępność usług</i>	<i>rozwiązanie komunikacyjne</i>	<i>czytelność rozwiązań przestrzennych</i>	<i>układ funkcjonalno-przestrzenny</i>	<i>poczucie bezpieczeństwa</i>
<i>wskaźniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> wewnątrz osiedla na zewnątrz osiedla w sąsiedztwie 	<ul style="list-style-type: none"> powiązanie z transportem publicznym ograniczenie ruchu organizacja ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> oznakowanie elementów infrastruktury komunikacyjnej czytelny układ ciągów komunikacyjnych występowanie dominant i akcentów 	<ul style="list-style-type: none"> wielkość wnętrza program użytkowy (dostosowany do wieku i potrzeb) różnorodność funkcji stan techniczny wyposażenia 	<ul style="list-style-type: none"> wysokość elementów definiujących wielkość przestrzeni bezpieczne rozwiązania komunikacyjne wyposażenie przestrzeni zapewniające bezpieczeństwo

Tabela III Elementy i wskaźniki oceny komfortu użytkowania przestrzeni osiedla

Tabela IV zawiera elementy i wskaźniki decydujące o kontakcie mieszkańców z elementami przyrodniczymi wewnątrz osiedla. Ocenie poddaje się wielkość terenów zielonych, jak również dostępność do przestrzeni rekreacyjnej oraz usytuowanie atrakcyjnych elementów wyposażenia jak oczka wodne, rzeźby, powiązania widokowe z otoczeniem. W analizie istotna jest również ocena elementów środowiska przyrodniczego z podziałem na gabaryty (zieleń niska i wysoka) oraz funkcję (izolacyjna, dekoracyjna).

<i>Kontakt z elementami przyrodniczymi</i>			
<i>elementy</i>	<i>powierzchnia biologicznie czynna</i>	<i>dostępność do przestrzeni rekreacyjnej (park/skwer)</i>	<i>istnienie elementów przyrodniczych</i>
<i>wskaźniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> udział przestrzeni biologicznie czynnej 	<ul style="list-style-type: none"> założenia wodne pojedyncze elementy zieleni (drzewa/krzewy) zieleń dekoracyjna (kwiaty). 	<ul style="list-style-type: none"> łatwość dostępu do przestrzeni rekreacyjnej

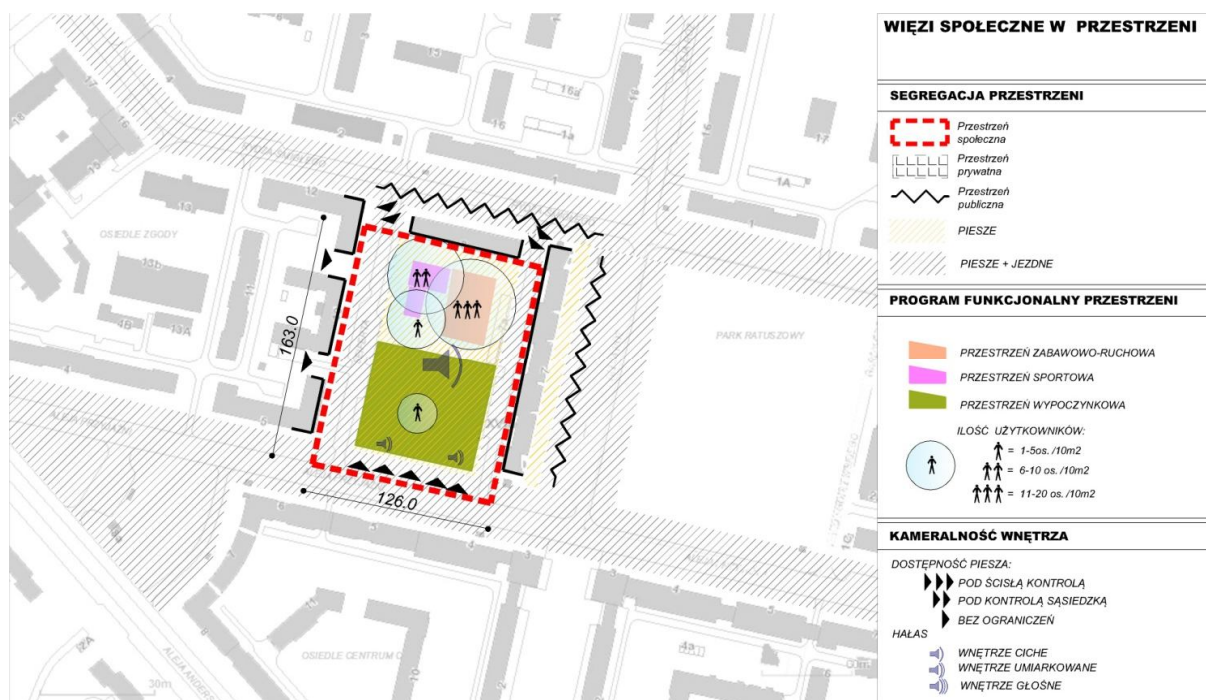
Tabela IV Elementy i wskaźniki oceny kontaktu z elementami przyrodniczymi w przestrzeni osiedla

Analiza i wnioski wybranych przykładów wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej

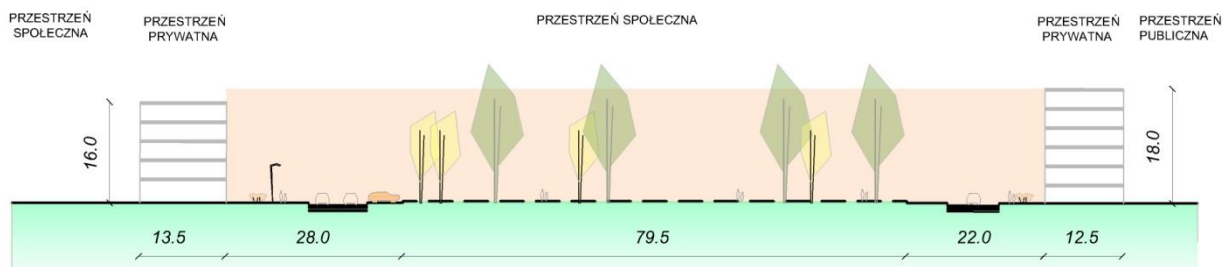
OSIEDLE ZGODY (do roku 1958 osiedle C-32)

Fot. 11 Plan os. Zgody

Rys. 16 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Zgody

Rys. 17 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Zgody

Elementy i czynniki wspierające więzi społeczne

Przestrzeń społeczna wewnątrz osiedla zamyka się w kształcie prostokąta o wymiarach 126 m x 163 m. Wyniki analizy obrazują, że przestrzeń piesza oraz kołowa jest klarownie oddzielona. Wewnątrz osiedla znajduje się plac zabaw z przestrzenią sportową oraz tereny parkowe z zielenią wysoką. Program funkcjonalny zachęca do korzystania z przestrzeni społecznej przez dzieci jak również osoby starsze, stąd podczas wykonywania badań w okresie letnim liczba użytkowników wynosiła ponad 10 os./ 1 m².

Segregacja przestrzeni (ze względu na własność):

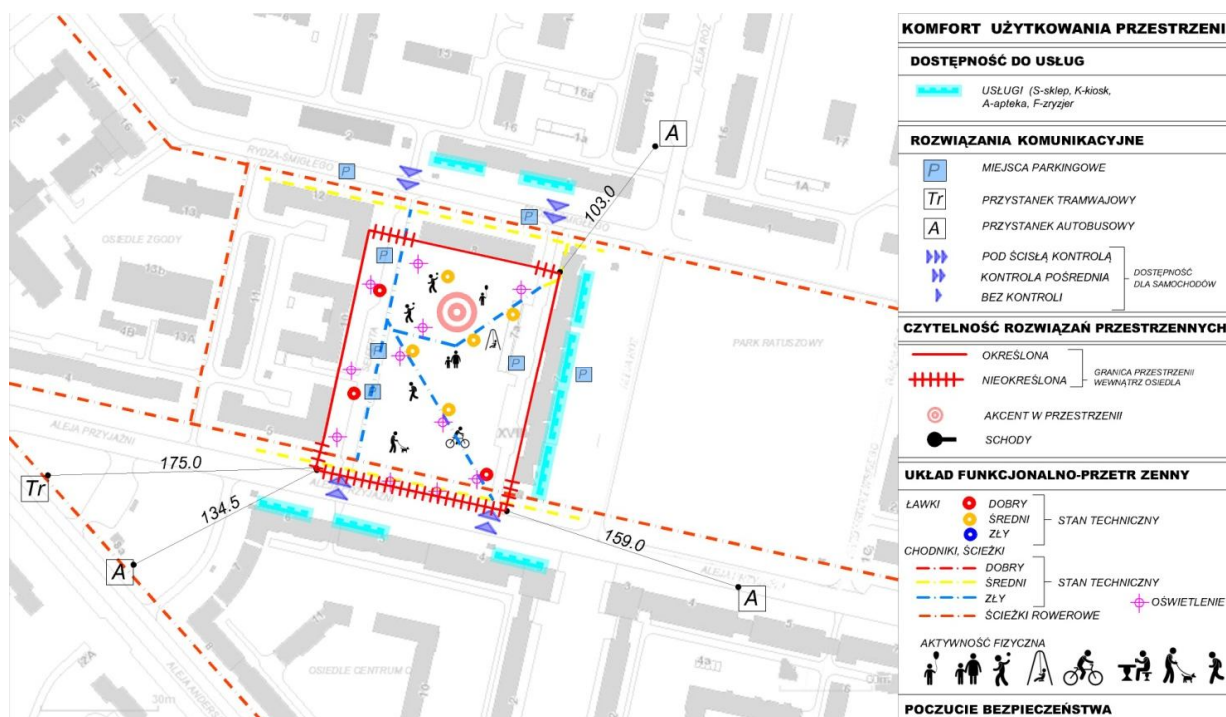
- ruch kołowy i pieszy- podział klarowny,
- podział na przestrzeń rekreacyjną dostępną ogólnie oraz wyłącznie dla mieszkańców osiedla (publiczna i sąsiedzka).

Program funkcjonalny przestrzeni społecznej:

- plac zabaw, boiska o nawierzchni asfaltowej do piłki ręcznej, koszykówki,
- ścieżki zdrowia,
- przestrzeń zielona (park, tereny spacerowe) urządzona z zielenią dającą duże zacienienie,
- powiązania z sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi.

Kameralność wnętrza:

- intymność – wewnątrz częściowo otwarte, łatwo dostępne dla osób spoza osiedla,
- wnętrze osiedla ciche, dobra izolacja zielenią.

Rys. 18 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Zgody

Elementy i czynniki wspierające komfort użytkowania przestrzeni

We wnętrzu społecznym zapewniona jest czytelność granic, poprzez częściowo zamkniętą przestrzeń oddzieloną zabudową liniową oraz zielenią wysoką. Jedynie od strony południowej brak jest jednoznacznej granicy między przestrzenią społeczną i publiczną. W budynkach przyległych znajdują się liczne usługi, sklepy (spożywcze, odzieżowe, techniczne), apteki i restauracje. Odległość do przystanków komunikacji miejskiej (tramwajowych, autobusowych) nie przekracza 200 m. Nieuporządkowanie strefy parkingowej pozwala mieszkańcom na wjazd samochodów do wnętrza osiedla, przez co zatracą się parkowy charakter wnętrza. Z przestrzeni osiedlowej może korzystać mieszkaniowiec osiedla jak i osoba spoza osiedla, stąd czujność sąsiedzka jest na wysokim poziomie. Aktywność mieszkańców wewnątrz osiedla jest urozmaicona; zabawy i gry dzieci, spacerowanie indywidualne oraz w towarzystwie zwierząt, bieganie, odpoczynek na ławkach, jazda na rowerze.

Układ funkcjonalno-przestrzenny:

- *program użytkowy dostosowany do wieku i potrzeb - plac zabaw, park, ścieżki piesze.*

Czytelność rozwiązań przestrzennych:

- *brak dominant w przestrzeni,*
- *czytelność granic wyznaczona przez budynki w zabudowie liniowej, ogrodzony plac zabaw oraz boiska, brak czytelnej granicy przestrzeni od strony południowej,*
- *segregacja przestrzeni: jednia, piesza-ścieżki, zieleń nieuporządkowana, brak aktywności fizycznej.*

Rozwiązania komunikacyjne

- *dobrze powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy w odległości 200 m,*
- *wnętrze osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów.*

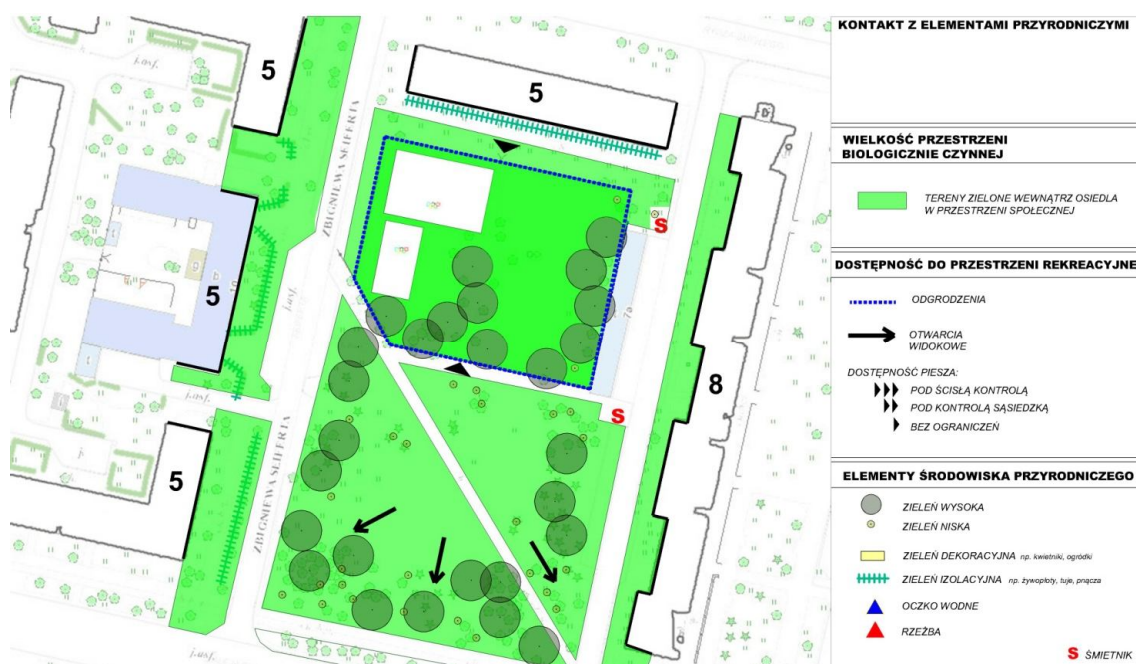
Dostępność usług:

- *dostępne usługi w budynkach na obrzeżach osiedla: apteka, sklep spożywczy, przedszkole, fryzjer.*

Poczucie bezpieczeństwa:

- *brak izolacji przestrzeni odgródzeniem poza terenem placu zabaw dla dzieci,*
- *zły stan techniczny elementów wnętrza nie wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa.*

Rys. 19 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Zgody

Elementy i czynniki opisujące kontakt z elementami przyrodniczymi

Wyniki analizy wskazują, że duża część przestrzeni wewnątrz osiedla, ok. 75%, jest terenem biologicznie czynnym. Liczne drzewa wysokie oraz zieleń niska zapewnia kontakt z elementami przyrodniczymi. Zieleń jest nieuporządkowana i zachowana jest w stanie średnim, jednak spełnia swoją funkcję izolacji wewnątrz od miejskiego hałasu.

Wielkość przestrzeni biologicznie czynnej:

- tereny zielone 75% wewnątrz osiedla.

Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej:

- plac zabaw, park, skwer.

Obecność elementów środowiska przyrodniczego:

- brak zieleni dekoracyjnej oraz założeń wodnych,
- przeważająca zieleń wysoka oraz liczne krzewy głównie od strony południowej.

Analiza elementów wpływających na funkcjonowanie przestrzeni społecznej

Więzi społeczne w przestrzeni					
elementy	segregacja przestrzeni (ze względu na własność)		program funkcjonalny przestrzeni społecznej		kameralność wnętrza
wskaźniki	<p>+ ruch kołowy i pieszy, podział klarowny</p> <p>+podział na przestrzeń rekreacyjną dostępną ogólnie oraz wyłącznie dla mieszkańców osiedla (publiczna i sąsiedzka)</p>		<p>+ plac zabaw, boiska o nawierzchni asfaltowej do piłki ręcznej, koszykówki</p> <p>- ścieżki zdrowia</p> <p>+ przestrzeń zielona (park, tereny spacerowe) urządzona z zielenią dającą duże zacienienie</p> <p>+ powiązania z sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi</p>		<p>+/- Intymność, wnętrze częściowo otwarte, łatwo dostępne dla osób spoza osiedla</p> <p>+ wnętrze osiedla ciche, dobra izolacja zielenią</p>
Komfort użytkowania przestrzeni					
elementy	dostępność usług	rozwiązanie komunikacyjne	czytelność rozwiązań przestrzennych	układ funkcjonalno-przestrzenny	poczucie bezpieczeństwa
wskaźniki	<p>+ dostępne usługi w budynkach i na obrzeżach osiedla, np. apteka, sklep spożywczy, przedszkole, fryzjer</p>	<p>+ dobra komunikacja miejsca, przystanek autobusowy w odległości 200m. Wnętrze osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów.</p>	<p>- brak dominant w przestrzeni</p> <p>+ czytelność granic wyznaczona przez budynki, ogrodzony plac zabaw oraz boiska, brak czytelnej granicy przestrzeni od strony południowej</p> <p>+/- segregacja przestrzeni : jezdnia, piesza- ścieżki, zieleń nieuporządkowana, brak aktywności fizycznej.</p>	<p>+/- program użytkowy dostosowany do wieku i potrzeb - plac zabaw, park, ścieżki piesze</p>	<p>- brak izolacji przestrzeni odgródnieniem poza terenem placu zabaw dla dzieci</p> <p>- zły stan techniczny elementów wnętrza nie wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa</p>

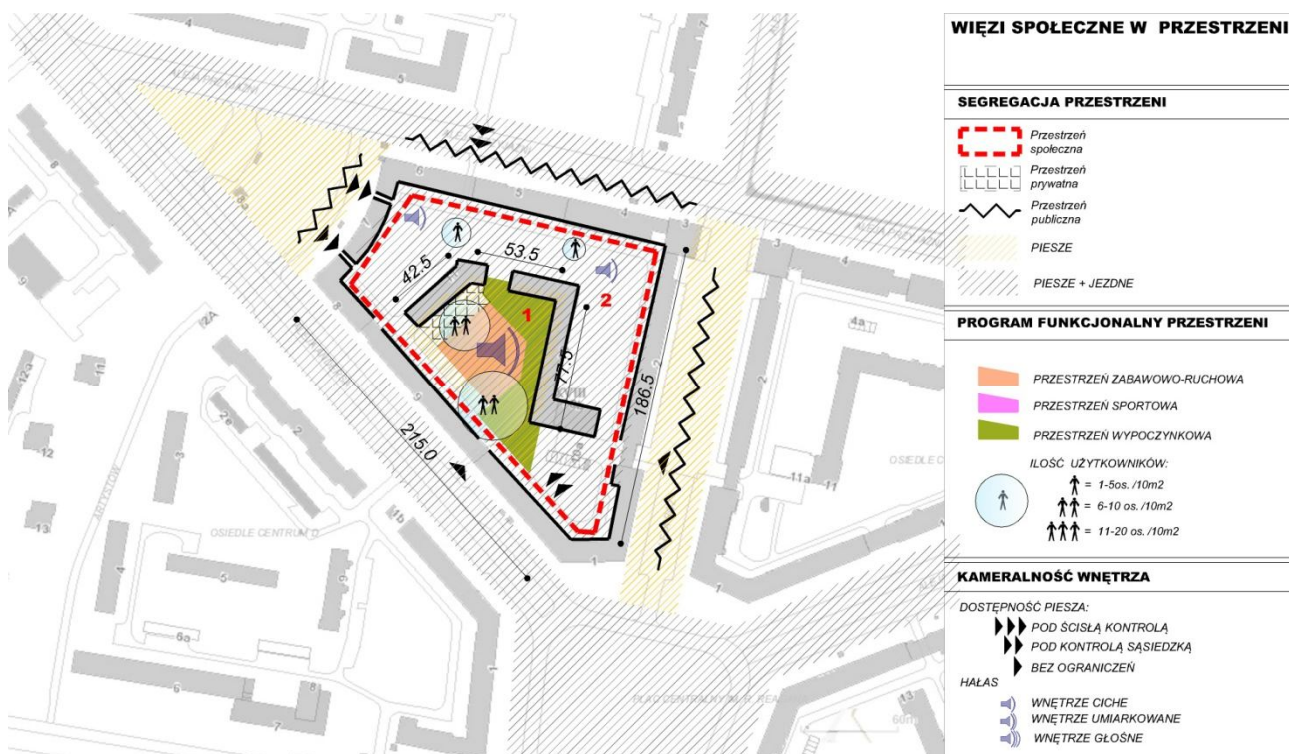
<i>Kontakt z elementami przyrodniczymi</i>			
<i>elementy</i>	<i>powierzchnia biologicznie czynna</i>	<i>dostępność do przestrzeni rekreacyjnej (park/skwer)</i>	<i>obecność elementów przyrodniczych</i>
<i>wskaźniki</i>	<i>+ udział przestrzeni biologicznie czynnej powyżej 75%</i>	<i>+ łatwość dostępu do przestrzeni zielonej, bliskość do terenów sportowych</i>	<i>+ - brak założeń wodnych przeważająca zieleń wysoka z niskimi krzewami - brak zieleni dekoracyjnej</i>

Tabela V Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Zgody

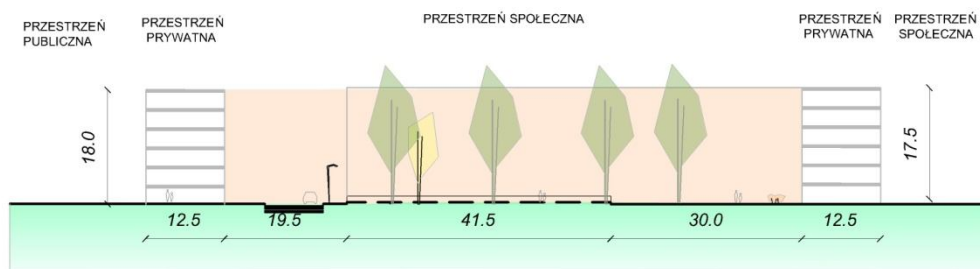
OSIEDLE CENTRUM C

Fot. 12 Plan os. Centrum C

Rys. 20 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Centrum C

Rys. 21 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Centrum C

Elementy i czynniki wspierające więzi społeczne

Przestrzeń społeczna wewnątrz osiedla ma wymiary 215 x 186 m. Osiedle ma przestrzeń podzieloną na pierścienie tzn. budynki wewnątrz osiedla tworzą przestrzeń społeczną wydzieloną z zewnętrznej przestrzeni. Pozwala to na klarowny podział terenów przeznaczony do ruchu pieszego i kołowego. Wewnątrz osiedla znajduje się plac zabaw oraz ścieżki spacerowe. Program funkcjonalny jest niewielki, stanowiący miejsce dla osób z małymi dziećmi oraz osób starszych.

Segregacja przestrzeni (ze względu na własność):

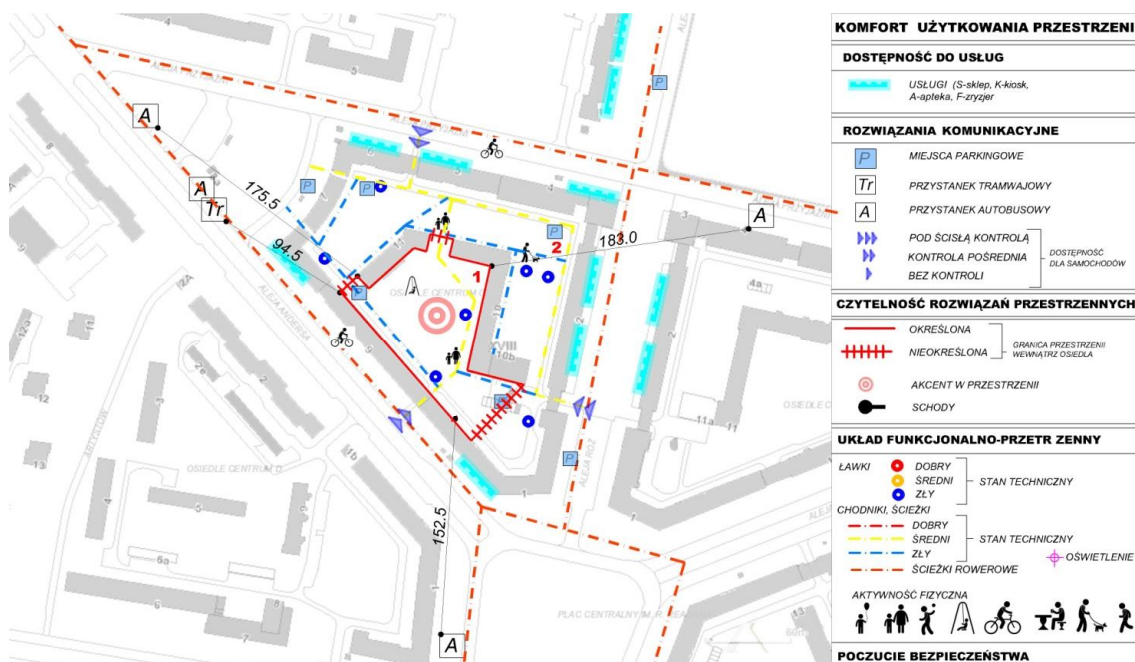
- ruch kołowy i piesz- podział klarowny,
- podział na przestrzeń zewnętrzną i wewnętrzną dostępną dla mieszkańców osiedla (czujność sąsiedzka).

Program funkcjonalny przestrzeni społecznej:

- plac zabaw,
- ścieżki spacerowe,
- przestrzeń zielona nieurządzona,
- powiązania komunikacyjne sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi.

Kameralność wnętrza:

- intymność – wewnątrz zamknięte z dwoma liniami zabudowy kwartałowej,
- pomimo lokalizacji blisko dużego skrzyżowania oraz Placu Centralnego, przestrzeń wewnątrz osiedla cicha.

Rys. 22 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Centrum C

Elementy i czynniki wspierające komfort użytkowania przestrzeni

Czytelne granice przestrzeni, dzięki zabudowie kwartałowej. Przy zewnętrznych ulicach znajdują się liczne usługi oraz sklepy: apteki, spożywcze, odzieżowe, techniczne, restauracje. Odległość do przystanków komunikacji miejskiej - linii tramwajowych oraz autobusowych, nie przekracza 200 m oraz zapewnia bardzo dobrą komunikację z Krakowem. We wnętrzu osiedla są zaparkowane samochody. Niewielka ilość miejsc parkingowych ogranicza znacznie zatłoczenie pojazdami. Z przestrzeni osiedlowej może korzystać mieszkaniec osiedla jak i osoba spoza osiedla, stąd czujność sąsiedzka jest na wysokim poziomie. Aktywność mieszkańców wewnątrz osiedla jest na niskim poziomie: spacer, zabawy dzieci na placu zabaw.

Układ funkcjonalno-przestrzenny:

- *program użytkowy na niskim poziomie - plac zabaw, ścieżki spacerowe,*
- *brak aktywności fizycznej.*

Czytelność rozwiązań przestrzennych :

- *brak dominant w przestrzeni,*
- *czytelność granic wyznaczona przez budynki w zabudowie kwartałowej, ogrodzony plac zabaw,*
- *segregacja przestrzeni na pieszą i kołową.*

Rozwiązania komunikacyjne:

- *dobre powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy i tramwajowy w odległości poniżej 200 m,*
- *wnętrze osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów.*

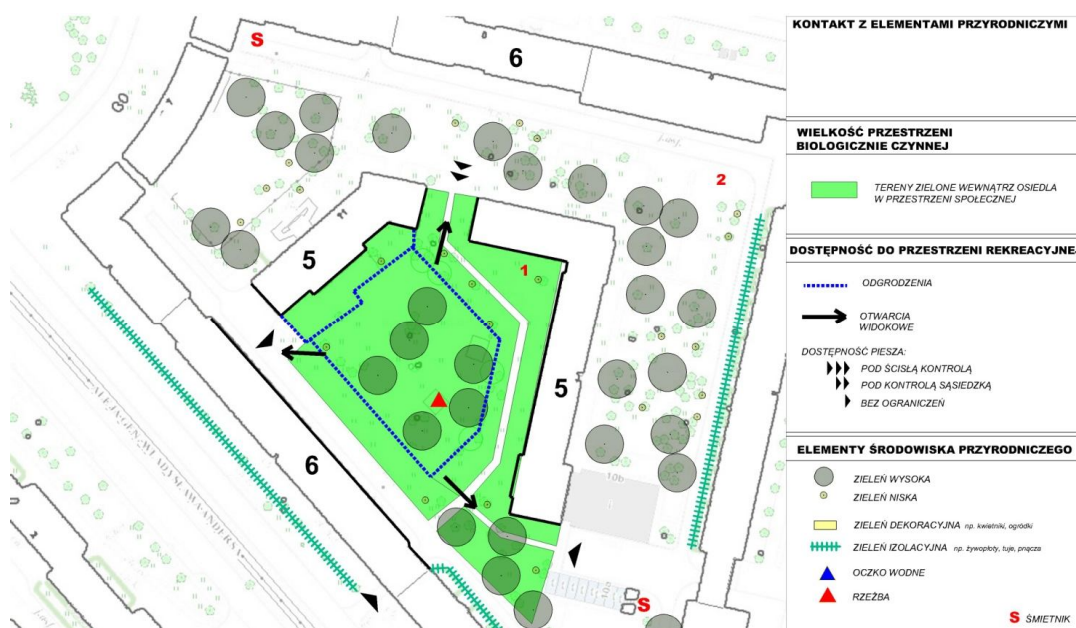
Dostępność usług:

- *dostępne usługi w budynkach na obrzeżach osiedla: apteka, sklep spożywczy, szkoły.*

Poczucie bezpieczeństwa:

- *brak izolacji przestrzeni odgródnieniem poza terenem placu zabaw dla dzieci,*
- *zły stan techniczny elementów wnętrza nie wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa.*

Rys. 23 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Centrum C

Elementy i czynniki wspierające kontakt z elementami przyrodniczymi

Wyniki analizy wskazują, że 60% przestrzeni wewnątrz osiedla jest terenem biologicznie czynnym. Na obszarze znajdują się liczne drzewa wysokie oraz zieleń niska. Zieleń jest nieuporządkowana i zaniedbana.

Wielkość przestrzeni biologicznie czynnej:

- tereny zielone 60% wnętrza osiedla.

Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej:

- plac zabaw.

Obecność elementów środowiska przyrodniczego:

- brak zieleni dekoracyjnej oraz założeń wodnych,
- przeważająca zieleń wysoka oraz nieliczne krzewy, żywopłoty.

Analiza elementów wpływających na funkcjonowanie przestrzeni społecznej

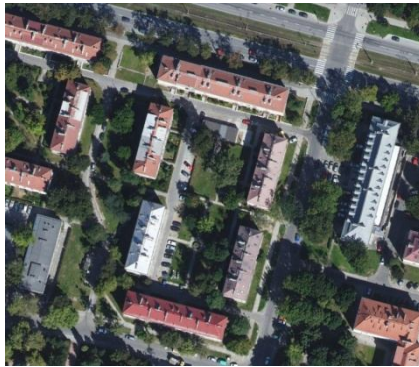
Więzi społeczne w przestrzeni			
elementy	segregacja przestrzeni (ze względu na własność)	program funkcjonalny przestrzeni społecznej	kameralność wnętrza
wskaźniki	+ ruch kołowy i pieszy- podział klarowny	+ plac zabaw, boiska o nawierzchni asfaltowej do piłki ręcznej, koszykówki, ścieżki zdrowia	+ - intymność – wewnątrz częściowo otwarte, łatwo dostępne dla osób spoza osiedla

	+ podział na przestrzeń rekreacyjną dostępną ogólnie oraz wyłącznie dla mieszkańców osiedla (publiczna i sąsiedzka)	- przestrzeń zielona (park, tereny spacerowe) urządzona z zielenią dającą duże zacienienie +- powiązania z sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi	+ wewnątrz osiedla ciche, dobra izolacja zielenią		
Komfort użytkowania przestrzeni					
elementy	dostępność usług	rozwiązanie komunikacyjne	czytelność rozwiązań przestrzennych	układ funkcjonalno-przestrzenny	poczucie bezpieczeństwa
wskaźniki	+ dostępne usługi w budynkach na obrzeżach osiedla usługi: apteka, sklep spożywczy, szkoła	+ dobre powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy i tramwajowy w odległości poniżej 200m - wewnątrz osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów	- brak dominant w przestrzeni + czytelność granic wyznaczona przez budynki w zabudowie kwartałowej, ogrodzony plac zabaw +- segregacja przestrzeni na pieszą i kołową	- program użytkowy na niskim poziomie - plac zabaw, ścieżki spacerowe brak aktywności fizycznej	+- brak izolacji przestrzeni odgrózeniem poza terenem placu zabaw dla zły stan techniczny elementów wewnątrz nie wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa
Kontakt z elementami przyrodniczymi					
elementy	powierzchnia biologicznie czynna		dostępność do przestrzeni rekreacyjnej (park/skwer)	obecność elementów Przyrodniczych	
wskaźniki	+- tereny zielone 60% wewnątrz osiedla		- plac zabaw	- brak zieleni dekoracyjnej oraz założeń wodnych +- przeważająca zieleni wysoka oraz nieliczne krzewy , żywopłoty	

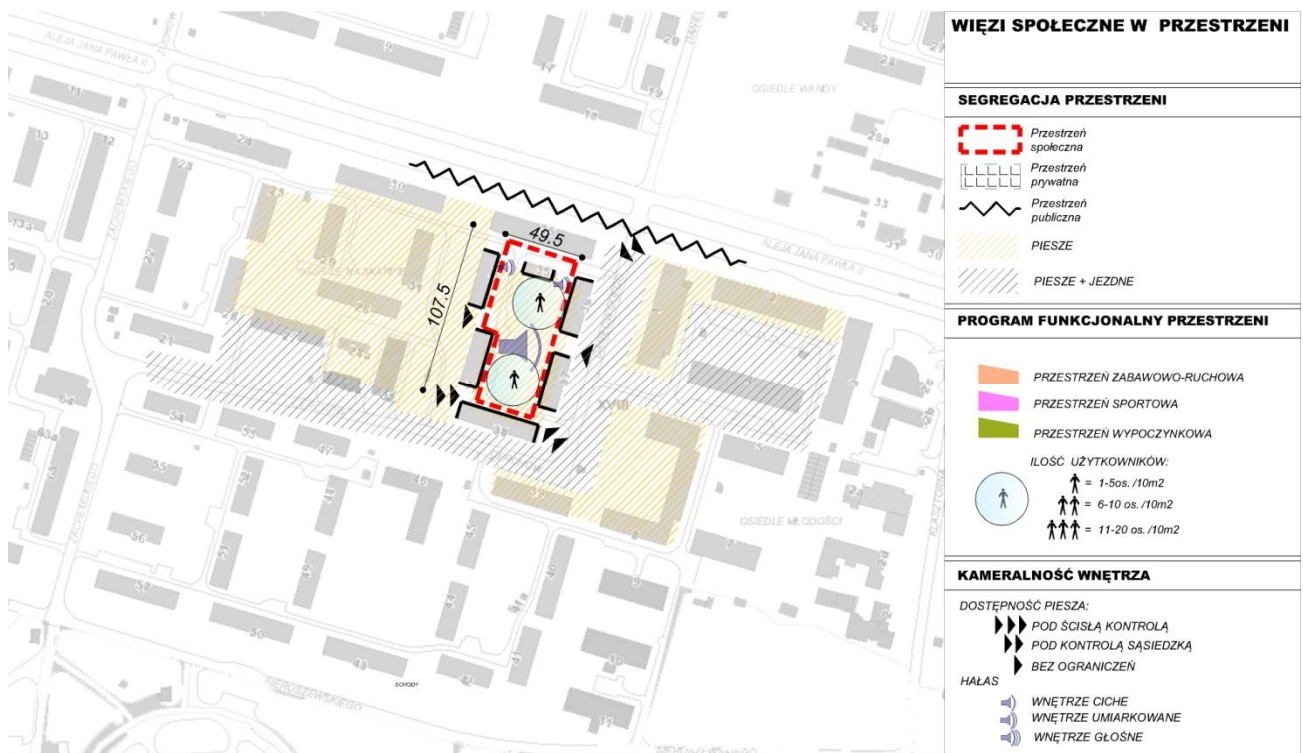
Tabela VI Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Centrum C

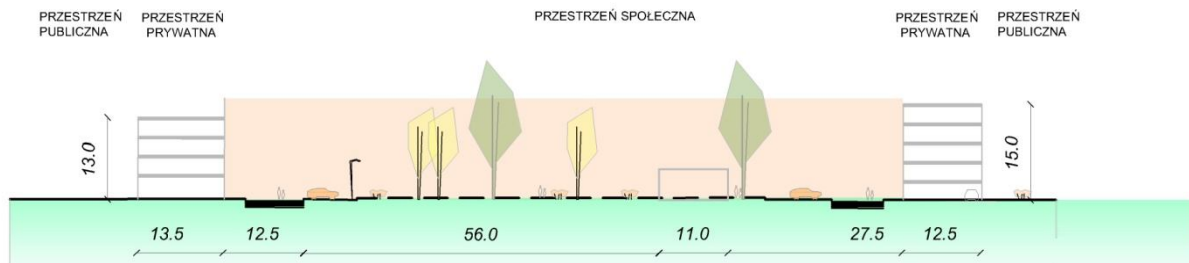
OSIEDLE MŁODOŚCI

Fot. 13 Plan os. Młodości

Rys. 24 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Młodości

Rys. 25 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Młodości

Elementy i czynniki wspierające więzi społeczne

Przestrzeń społeczna wewnątrz osiedla ma wymiary 107 m x 49 m. Osiedle ma przestrzeń podzieloną na obszary wewnątrz o charakterze społecznym. Pozwala to na klarowny podział terenów przeznaczonych do ruchu pieszego i kołowego. Wewnątrz osiedla znajduje się plac zabaw oraz ścieżki spacerowe z zielenią wysoką. Program funkcjonalny jest niewielki, oferujący miejsce do spotkań, rozmów, spacerów.

Segregacja przestrzeni (ze względu na własność):

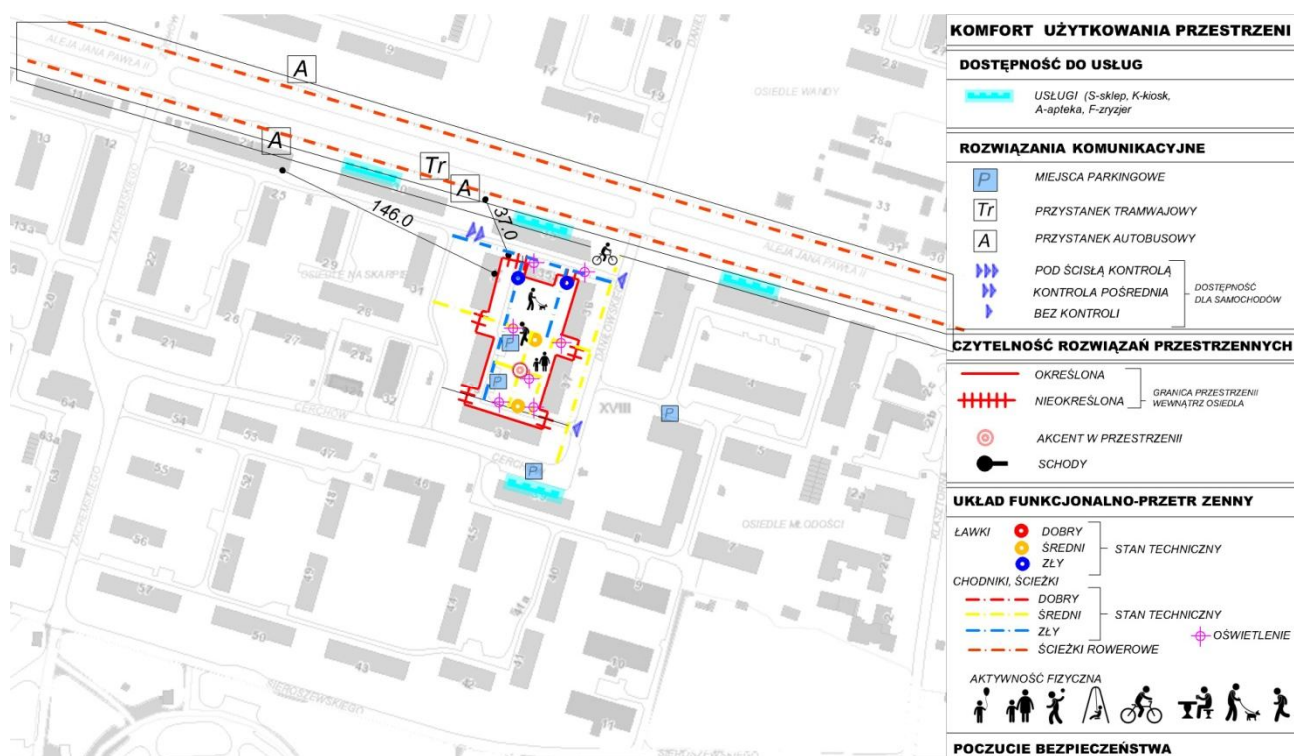
- ruch kołowy i pieszy oddzielony od siebie,
- brak kontroli nad dostępnością dla osób z zewnątrz osiedla.

Program funkcjonalny przestrzeni społecznej:

- ścieżki spacerowe,
- przestrzeń zielona nieurządzona,
- powiązania komunikacyjne z sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi.

Kameralność wnętrza:

- wnętrze zamknięte zabudową liniową dające poczucie intymności,
- hałas wewnątrz osiedla na średnim poziomie, jednak nie przeszkadzający w rozmowach towarzyskich wewnątrz osiedla.

Rys. 26 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Młodości

Elementy i czynniki wspierające komfort użytkowania przestrzeni

Czytelne granice przestrzeni, dzięki otaczającej zabudowie liniowej. Wzdłuż pobliskich alei znajdują się liczne sklepy, usługi oraz przystanki komunikacji miejskiej-tramwajowej oraz autobusowej. We wnętrzu osiedla znajdują się parkingi. Jednak liczba miejsc parkingowych jest niewielka, dzięki czemu wewnątrz nie jest zdominowane samochodami. Z przestrzeni osiedlowej może korzystać mieszkaniowiec osiedla jak i osoba spoza osiedla, czujność sąsiedzka jest na niskim poziomie. Aktywność mieszkańców jest niewielka: spacer, zabawy dzieci na trawie, osoby biegające, odpoczynek na ławkach.

Układ funkcjonalno-przestrzenny:

- *program użytkowy na niskim poziomie - ścieżki spacerowe, tereny zielone,*
- *brak aktywności fizycznej.*

Czytelność rozwiązań przestrzennych:

- *brak dominant w przestrzeni,*
- *czytelność granic wyznaczona przez budynki w zabudowie liniowej, brak grodzenia przestrzeni,*
- *segregacja przestrzeni na pieszą- wewnętrzną i kołową – zewnętrzną.*

Rozwiązania komunikacyjne:

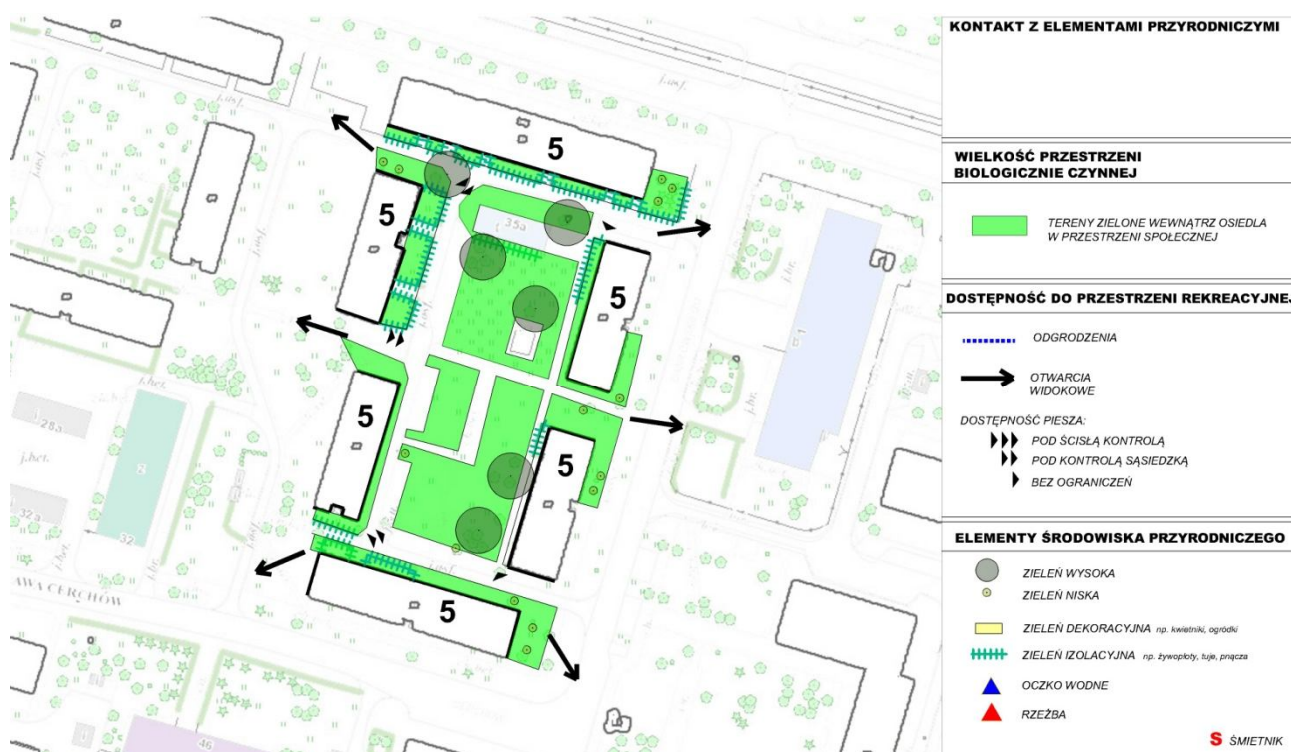
- *dobrze powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy i tramwajowy w odległości poniżej 200 m,*
- *wnętrze osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów.*

Dostępność usług:

- *dostępne usługi w budynkach na obrzeżach osiedla: apteka, sklep spożywczy, szkoły.*

Poczucie bezpieczeństwa:

- *brak odgrodzenia przestrzeni, niewielkie, chociaż liczne otwarcie widokowe na teren poza przestrzenią wewnątrz osiedla,*
- *zły stan techniczny elementów wnętrza nie wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa.*

Rys. 27 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Młodości

Elementy i czynniki wspierające kontakt z elementami przyrodniczymi

Wyniki analizy wskazują, że 65% przestrzeni wewnątrz osiedla jest terenem biologicznie czynnym. Liczne drzewa wysokie oraz zieleń niska zapewnia kontakt z elementami przyrodniczymi. Zieleń jest nieuporządkowana i zaniedbana. Przy budynkach występują liczne żywopłoty. Brak zieleni dekoracyjnej oraz kwietników.

Wielkość przestrzeni biologicznie czynnej:

- tereny zielone 65% wnętrza osiedla.

Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej:

- ścieżki spacerowe.

Obecność elementów środowiska przyrodniczego:

- brak zieleni dekoracyjnej, kwietników oraz założeń wodnych,
- przeważająca zieleń niska, nieliczne krzewy, żywopłoty wzdłuż budynków.

Analiza elementów wpływających na funkcjonowanie przestrzeni społecznej

Więzi społeczne w przestrzeni					
elementy	segregacja przestrzeni (ze względu na własność)		program funkcjonalny przestrzeni społecznej		kameralność wnętrza
wskaźniki	+ ruch kołowy i pieszy, podział klarowny. Podział na przestrzeń rekreacyjną dostępną ogólnie oraz wyłącznie dla mieszkańców osiedla (publiczna i sąsiedzka)		- plac zabaw, boiska o nawierzchni asfaltowej do piłki ręcznej, koszykówki ścieżki zdrowia +- przestrzeń zielona (park, tereny spacerowe) urządzona z zielenią dającą duże zacienienie + powiązania z sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi		+- intymność – wewnątrz częściowo otwarte, łatwo dostępne dla osób spoza osiedla, wewnątrz osiedla ciche, dobra izolacja zielenią
Komfort użytkowania przestrzeni					
elementy	dostępność usług	rozwiązanie komunikacyjne	czytelność rozwiązań przestrzennych	układ funkcjonalno-przestrzenny	poczucie bezpieczeństwa
wskaźniki	+- dostępne usługi w budynkach na obrzeżach osiedla. Usługi: apteka, sklep spożywczy, szkoły	+ dobre powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy i tramwajowy , w odległości poniżej 200m. Wnętrze osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów	- brak dominant w przestrzeni +- czytelność granic wyznaczona przez budynki w zabudowie liniowej, brak ogrodzenia przestrzeni + segregacja przestrzeni na pieszą-wewnętrzną i kołową zewnętrzną	- program użytkowy na niskim poziomie - ścieżki spacerowe, tereny zielone - brak aktywności fizycznej	- brak odgródzenia przestrzeni, niewielkie, chociaż liczne otwarcie widokowe na teren poza przestrzenią wewnątrz osiedla - zły stan techniczny elementów wnętrza nie wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa

<i>Kontakt z elementami przyrodniczymi</i>			
<i>elementy</i>	<i>powierzchnia biologicznie czynna</i>	<i>dostępność do przestrzeni rekreacyjnej (park/skwer)</i>	<i>obecność elementów przyrodniczych</i>
<i>wskaźniki</i>	<i>+- tereny zielone 65% wnętrza osiedla</i>	<i>- ścieżki spacerowe</i>	<i>- brak zieleni dekoracyjnej, kwietników oraz założeń wodnych, przeważająca zieleń niska, nieliczne krzewy , żywopłoty wzdłuż budynków</i>

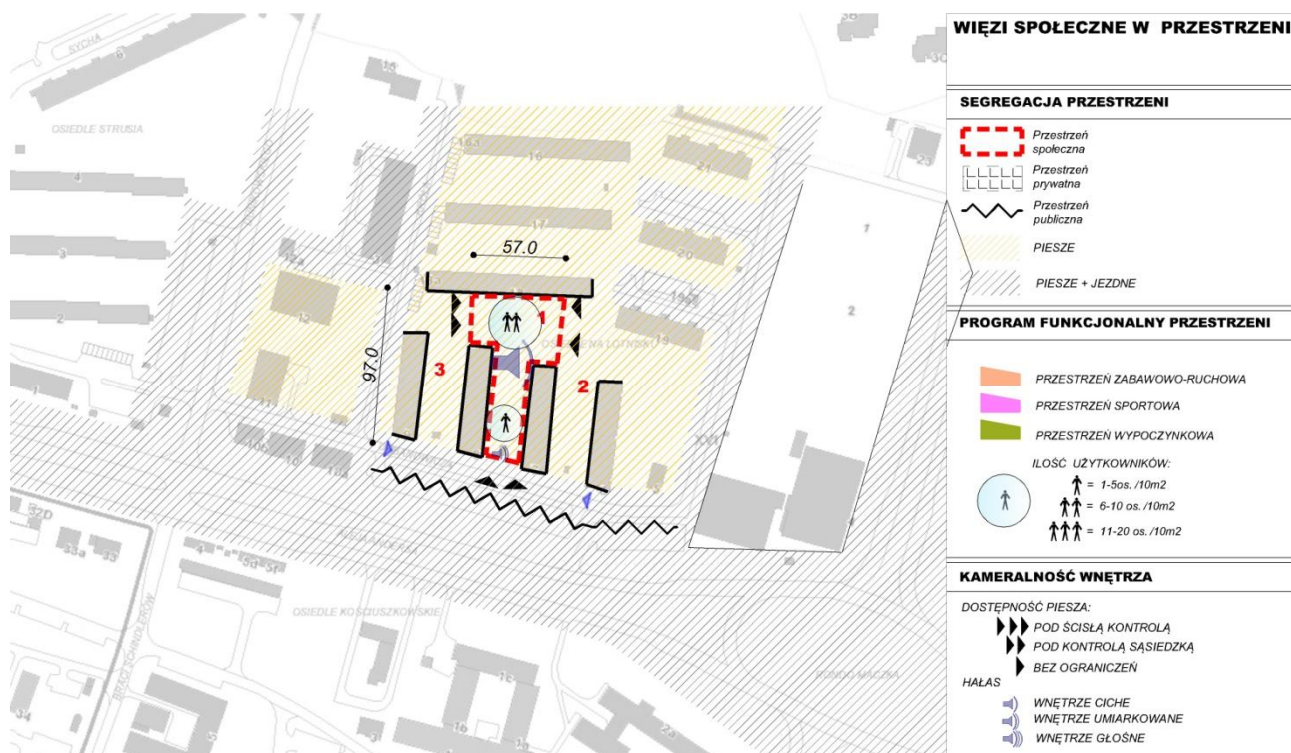
Tabela VII Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Młodości

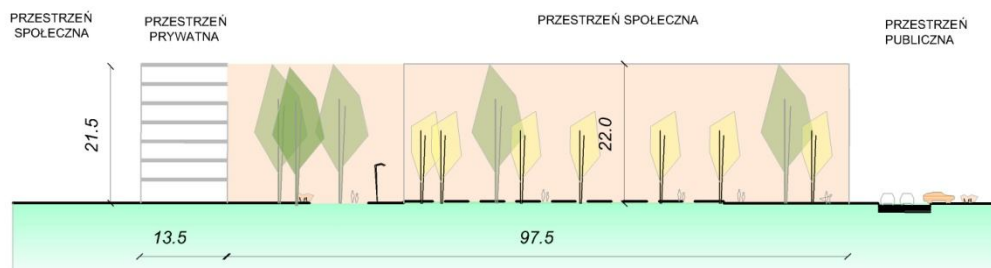
OSIEDLE NA LOTNISKU

Fot. 14 Plan os. Na Lotniku

Rys. 28 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Na Lotniku

Rys. 29 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Na Lotniku

Elementy i czynniki wspierające więzi społeczne

Przestrzeń społeczna wewnątrz osiedla ma wymiary 97 m x 57 m. Osiedle ma obszary wnętrza o charakterze społecznym, który jest przedzielony zabudową liniową dziesięciokondygnacyjną. Ruch pieszzy i kołowy jest wydzielony. Wewnątrz osiedla znajdują się tereny zielone z zielenią wysoką oraz miejscami do odpoczynku. Program funkcjonalny jest niewielki, oferujący miejsce do spotkań, rozmów, spacerów.

Segregacja przestrzeni (ze względu na własność):

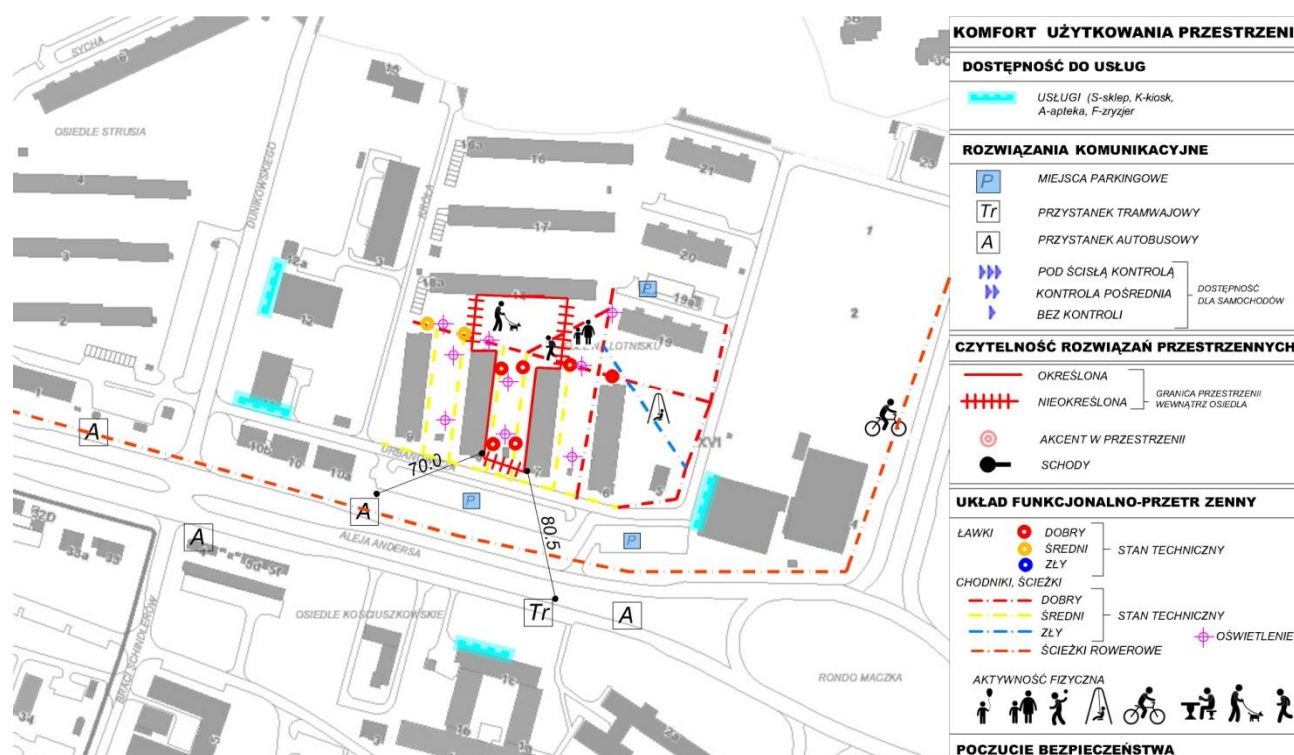
- ruch kołowy i pieszzy oddzielony od siebie,
- wewnątrz osiedla dostępne dla osób spoza osiedla.

Program funkcjonalny przestrzeni społecznej:

- ścieżki spacerowe,
- przestrzeń zielona nieurządzona,
- ścieżki stanowią kontynuację terenów rekreacyjnych całego osiedla.

Kameralność wnętrza:

- wewnątrz otwarte, wysokość zabudowy tworzy poczucie przytłaczające,
- hałas wewnątrz osiedla na dużym poziomie z powodu otwarcia widokowego od strony południowej w kierunku ronda im. gen. Maczka.

Rys. 30 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Na Lotnisku

Elementy i czynniki wspierające komfort użytkowania przestrzeni

Brak czytelnych granic przestrzeni szczególnie od strony południowej i północnej. Granice są umowne, wyznaczone przez ścieżki oraz linie zabudowy. Przy Rondzie im. gen. Maczka zlokalizowane są liczne sklepy, restauracja, usługi. Na obrzeżach osiedla znajdują się parkingi, dzięki czemu samochody nie są parkowane w przestrzeni społecznej, z której może korzystać mieszkaniowiec osiedla jak i osoba spoza osiedla. Czułość sąsiedzka jest na niskim poziomie. Aktywność mieszkańców jest niewielka: spacer, zabawy dzieci na trawie lub na pobliskim placu zabaw.

Układ funkcjonalno-przestrzenny:

- *program użytkowy na niskim poziomie - ścieżki spacerowe, tereny zielone,*
- *brak aktywności fizycznej.*

Czytelność rozwiązań przestrzennych:

- *brak dominant w przestrzeni,*
- *granice przestrzeni wyznaczona przez budynki w zabudowie liniowej oraz ścieżki, brak ogrodzenia przestrzeni,*
- *segregacja przestrzeni na pieszą - wewnętrzną i kołową - zewnętrzną.*

Rozwiązania komunikacyjne:

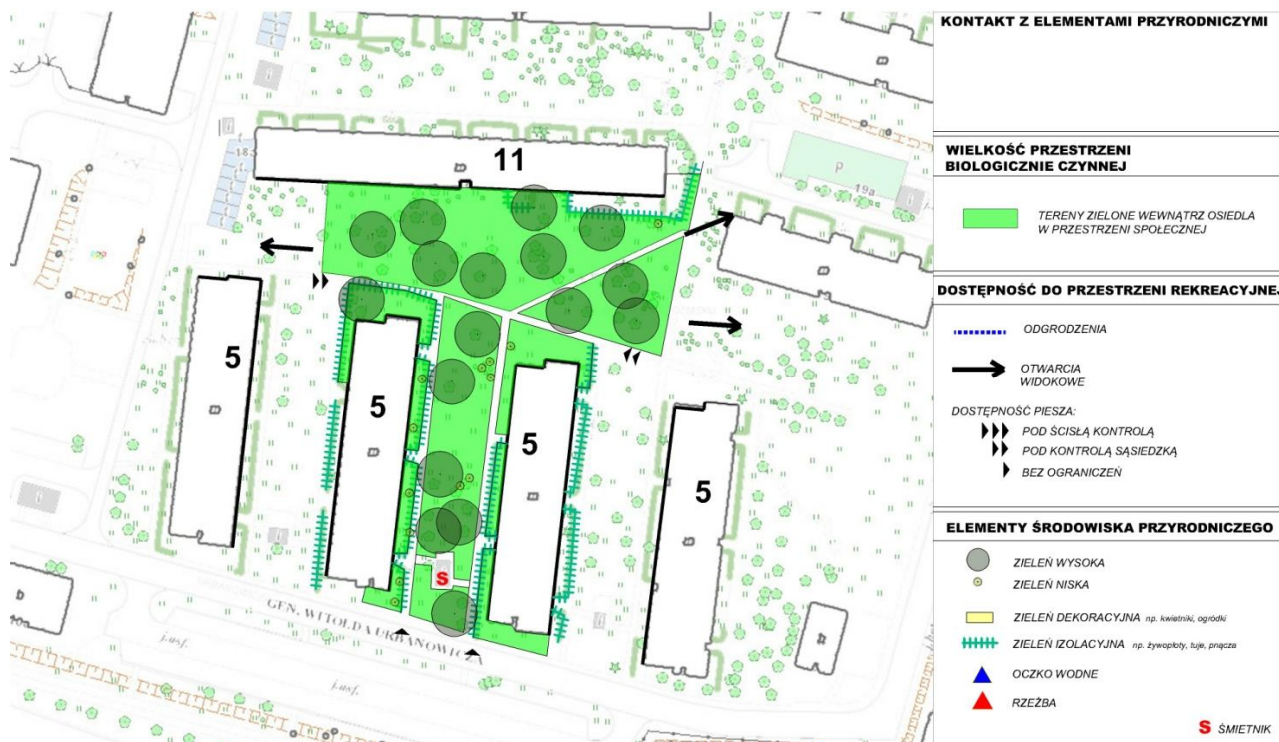
- *dobre powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy i tramwajowy w odległości poniżej 100 m,*
- *obrzeża osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów.*

Dostępność usług:

- *dostępne usługi w budynkach przy rondzie im. gen. Maczka.*

Poczucie bezpieczeństwa:

- *brak odgródzenia przestrzeni, szerokie otwarcia widokowe sprzyjają niskiemu poczuciu bezpieczeństwa, brak kontroli sąsiedzkiej,*
- *zły stan techniczny elementów wnętrza nie wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa.*

Rys. 31 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Na Lotnisku

Elementy i czynniki wspierające kontakt z elementami przyrodniczymi

Wyniki analizy wskazują, że 70% przestrzeni wewnątrz osiedla jest terenem biologicznie czynnym. Zieleń jest nieuporządkowana i zaniedbana z przewagą zieleni niskiej. Brak zieleni dekoracyjnej, kwiatników. Warto zauważyć, że tereny zielone całego osiedla stanowią kontynuację terenów rekreacyjno-spacerowych całej dzielnicy Nowej Huty.

Wielkość przestrzeni biologicznie czynnej:

- tereny zielone 70% wnętrza osiedla.

Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej:

- ścieżki spacerowe.

Obecność elementów środowiska przyrodniczego:

- brak zieleni dekoracyjnej, kwiatników oraz założeń wodnych,
- przeważająca zielen niską, żywopłoty wzdłuż budynków.

Analiza elementów wpływających na funkcjonowanie przestrzeni społecznej

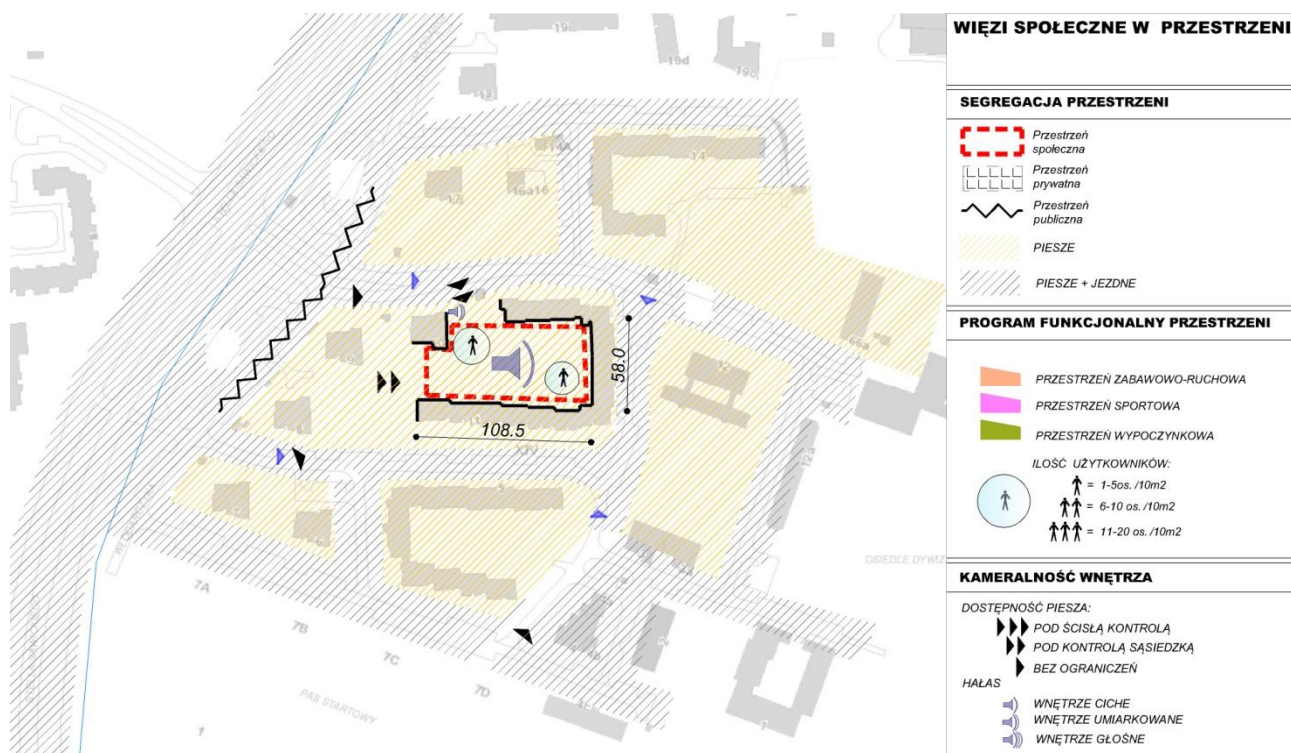
Więzi społeczne w przestrzeni					
elementy	segregacja przestrzeni (ze względu na własność)		program funkcjonalny przestrzeni społecznej		kameralność wnętrza
wskaźniki	+- ruch kołowy i pieszy: podział klarowny, wnętrze osiedla dostępne dla osób spoza osiedla		- ścieżki spacerowe: przestrzeń zielona nie urządzona + ścieżki stanowią kontynuację terenów rekreacyjnych całego osiedla		+- wnętrze otwarte, wysokość zabudowy tworzy poczucie przytłaczające - hałas wewnątrz osiedla na dużym poziomie z powodu otwarcia widokowego od strony południowej w kierunku ronda gen. Maczka
Komfort użytkowania przestrzeni					
elementy	dostępność usług	rozwiązanie komunikacyjne	czytelność rozwiązań przestrzennych	układ funkcjonalno- przestrzenny	poczucie bezpieczeństwa
wskaźniki	+ dostępne usługi w budynkach przy rondzie gen. Maczka	+ segregacja przestrzeni na pieszą (wewnętrzną) i kołową (zewnątrzną)	-brak dominant w przestrzeni, granica przestrzeni wyznaczona przez budynki w zabudowie liniowej oraz ścieżki, brak ogrodzenia przestrzeni + segregacja przestrzeni na pieszą (wewnętrzną) i kołową (zewnątrzną)	- program użytkowy na niskim poziomie, ścieżki spacerowe, tereny zielone -brak aktywności fizycznej	+- brak odgrodzenia przestrzeni, szerokie otwarcia widokowe sprzyjają niskiemu poczuciu bezpieczeństwa, brak kontroli sąsiedzkiej - zły stan techniczny elementów wnętrza nie wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa
Kontakt z elementami przyrodniczymi					
elementy	powierzchnia biologicznie czynna		dostępność do przestrzeni rekreacyjnej (park/skwer)		obecność elementów przyrodniczych
wskaźniki	+ tereny zielone 70% wnętrza osiedla		- ścieżki spacerowe		- brak zieleni dekoracyjnej, kwietników oraz założeń wodnych +- przeważająca zielen niska, żywopłoty wzdłuż budynków

Tabela VIII Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Na Lotnisku

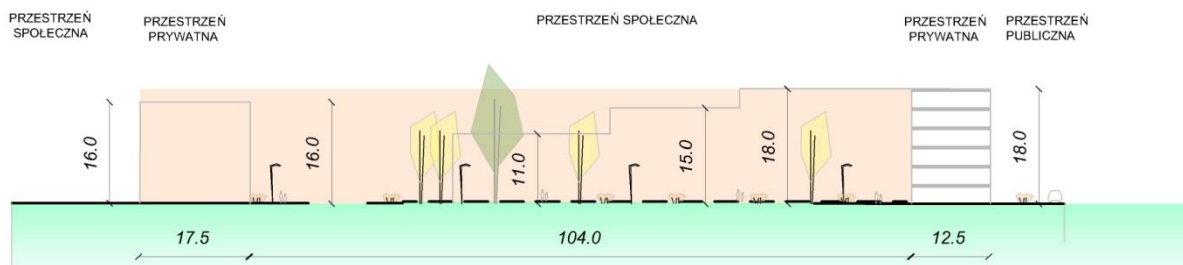
OSIEDLE DYWIZJONU 303

Fot. 15 Plan os. Dywizjonu 303

Rys. 32 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Dywizjonu 303

Rys. 33 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Dywizjonu 303

Elementy i czynniki wspierające więzi społeczne

Przestrzeń społeczna wewnątrz osiedla ma wymiary 108 m x 58 m. Osiedle ma obszary wnętrza o charakterze społecznym, który jest przedzielony zabudową swobodną w kształcie litery C. Taka zabudowa wyznacza w sposób klarowny przestrzeń publiczną, przeznaczona dla ruchu kołowego i pieszego oraz wewnętrzną wyłącznie do ruchu pieszego. Wewnątrz kwartałów zabudowy znajdują się tereny zielone z zielenią wysoką. Program funkcjonalny jest niewielki, oferujący miejsce do spotkań, rozmów, spacerów. Brak urządzeń, które sprzyjałyby do korzystania przestrzeni przez dzieci.

Segregacja przestrzeni (ze względu na własność):

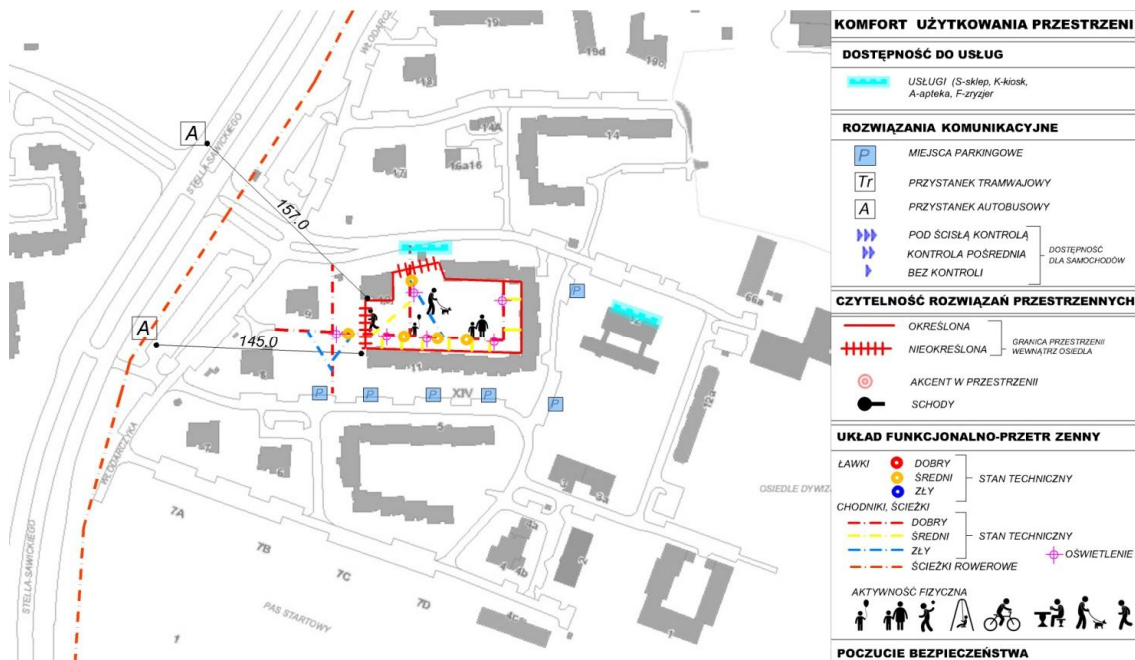
- ruch kołowy i pieszego oddzielony od siebie,
- wnętrze osiedla dostępne dla osób spoza osiedla.

Program funkcjonalny przestrzeni społecznej:

- ścieżki spacerowe i ławki,
- przestrzeń zielona nieurządzona, nieuporządkowana,
- ścieżki stanowią kontynuację terenów rekreacyjnych całego osiedla.

Kameralność wnętrza:

- wnętrze częściowo otwarte z niewielkimi otwarciami widokowymi od strony północnej i zachodniej,
- hałas wewnątrz osiedla na niskim poziomie.

Rys. 34 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Dywizjonu 303

Elementy i czynniki wspierające komfort użytkowania przestrzeni

Granice przestrzeni społecznej wyznacza zabudowa swobodna oraz linie zabudowy wzdłuż kwartału. Wewnątrz osiedla zlokalizowane są sklepy oraz usługi: szkoły, służba zdrowia. Na obrzeżach przestrzeni społecznej znajdują się parkingi, dzięki czemu samochody nie są parkowane wewnątrz kwartałów. Dostęp do osiedla jest niekontrolowany, stąd bezpieczeństwo jest na niskim poziomie. Szerokie otwarcie widokowe nie sprzyja dobrej czujności sąsiedzkiej. Aktywność mieszkańców jest niewielka: spacer, bieganie, zabawy dzieci na trawie lub na pobliskim placu zabaw.

Układ funkcjonalno-przestrzenny:

- program użytkowy na niskim poziomie-ścieżki spacerowe, tereny zielone, brak placów zabaw,
- brak aktywności fizycznej.

Czytelność rozwiązań przestrzennych:

- brak dominant w przestrzeni,
- granice przestrzeni wyznaczona przez budynki w zabudowie swobodnej,
- segregacja przestrzeni na pieszą (wewnętrzną) i kołową (zewnętrzną).

Rozwiązania komunikacyjne:

- dobre powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy w odległości poniżej 200 m,
- obrzeża osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów.

Dostępność usług:

- dostępne usługi w centrum osiedla.

Poczucie bezpieczeństwa:

- brak odgródzenia przestrzeni, szerokie otwarcia widokowe sprzyjają niskiemu poczuciu bezpieczeństwa, brak kontroli sąsiedzkiej

Rys. 35 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Dywizjonu 303

Elementy i czynniki wspierające kontakt z elementami przyrodniczymi

Wyniki analizy wskazują, że 60% części przestrzeni wewnątrz osiedla jest terenem biologicznie czynnym. Liczne drzewa wysokie oraz zieleń niska zapewnia zacienienie w okresie letnim oraz kontakt z elementami przyrodniczymi. Zieleń jest nieuporządkowana i zaniedbana. Przy budynkach występują liczne żywopłoty, jednak brak zieleni dekoracyjnej, kwietników.

Wielkość przestrzeni biologicznie czynnej:

- tereny zielone 60% wnętrza osiedla.

Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej:

- ścieżki spacerowe stanowiące kontynuację terenów rekreacyjnych całego osiedla.

Obecność elementów środowiska przyrodniczego:

- brak zieleni dekoracyjnej, kwietników oraz założeń wodnych,
- przeważająca zieleń niska, nieliczne drzewa, żywopłoty wzdłuż budynków.

Analiza elementów wpływających na funkcjonowanie przestrzeni społecznej

Więzi społeczne w przestrzeni					
elementy	segregacja przestrzeni (ze względu na własność)		program funkcjonalny przestrzeni społecznej		kameralność wnętrza
wskaźniki	+ ruch kołowy i pieszy: podział klarowny, wewnątrz osiedla dostępne dla osób spoza osiedla		+- ścieżki spacerowe, ławki + przestrzeń zielona nieurządzona, nieuporządkowana, ścieżki stanowią kontynuację terenów rekreacyjnych całego osiedla		+ wewnątrz częściowo otwarte, z niewielkimi otwarciami widokowymi od strony północnej i zachodniej +hałas wewnątrz osiedla na niskim poziomie
Komfort użytkowania przestrzeni					
elementy	dostępność usług	rozwiązanie komunikacyjne	czytelność rozwiązań przestrzennych	układ funkcjonalno- przestrzenny	poczucie bezpieczeństwa
wskaźniki	+ dostępne usługi w centrum osiedla	+ dobre powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy w odległości poniżej 200m, obrzeża osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów	- brak dominant w przestrzeni granice przestrzeni wyznaczona przez budynki w zabudowie swobodnej + segregacja przestrzeni na pieszą(wewnętrzną) i kołową(zewnętrzną)	- program użytkowy na niskim poziomie - ścieżki spacerowe, tereny zielone, brak placów zabaw - brak aktywności fizycznej	- brak odgródzenia przestrzeni, szerokie otwarcia widokowe sprzyjają niskiemu poczucie bezpieczeństwa, - brak kontroli sąsiedzkiej

<i>Kontakt z elementami przyrodniczymi</i>			
<i>elementy</i>	<i>powierzchnia biologicznie czynna</i>	<i>dostępność do przestrzeni rekreacyjnej (park/skwer)</i>	<i>obecność elementów przyrodniczych</i>
<i>wskaźniki</i>	<i>+ - tereny zielone 60% wnętrza osiedla</i>	<i>- ścieżki spacerowe stanowiące kontynuację terenów rekreacyjnych całego osiedla</i>	<i>- brak zieleni dekoracyjnej, kwietników oraz założeń wodnych, przeważająca zielen niska, nieliczne drzewa , żywopłoty wzdłuż budynków</i>

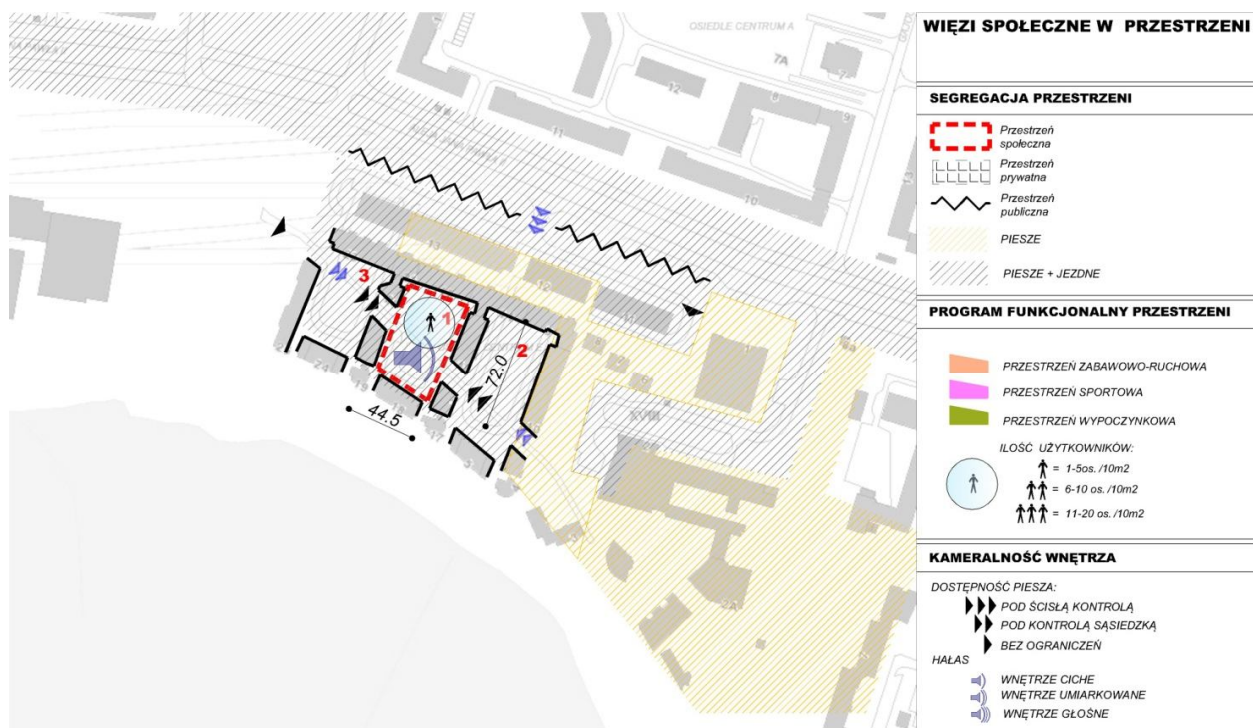
Tabela IX Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Dywizjonu 303

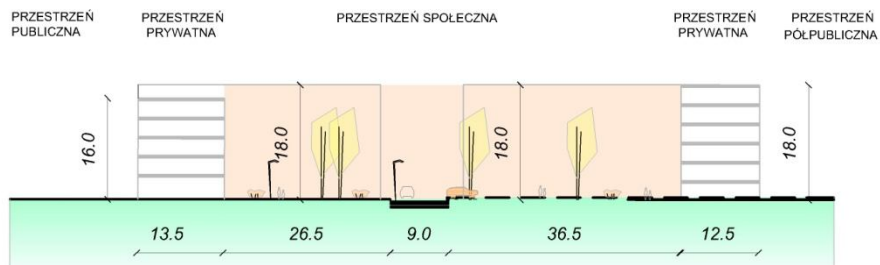
OSIEDLE CENTRUM E

Fot. 16 Plan os. Centrum E

Rys. 36 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Centrum E

Rys. 37 Przekrój teren, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Centrum E

Elementy i czynniki wspierające więzi społeczne

Przestrzeń społeczna wewnątrz osiedla ma wymiary 45 m x 72 m, która jest podzielona na trzy wnętrza o charakterze społecznym. Pomimo to, ruch kołowy i pieszy nie są wydzielone. Wewnątrz osiedla znajduje się plac zabaw oraz ścieżki spacerowe z zielenią wysoką, jednak wnętrze jest zdominowane przez liczne zaparkowane samochody wzdłuż jezdni. Program funkcjonalny oferujące miejsce do spotkań, rozmów, zabawy dla dzieci.

Segregacja przestrzeni (ze względu na własność):

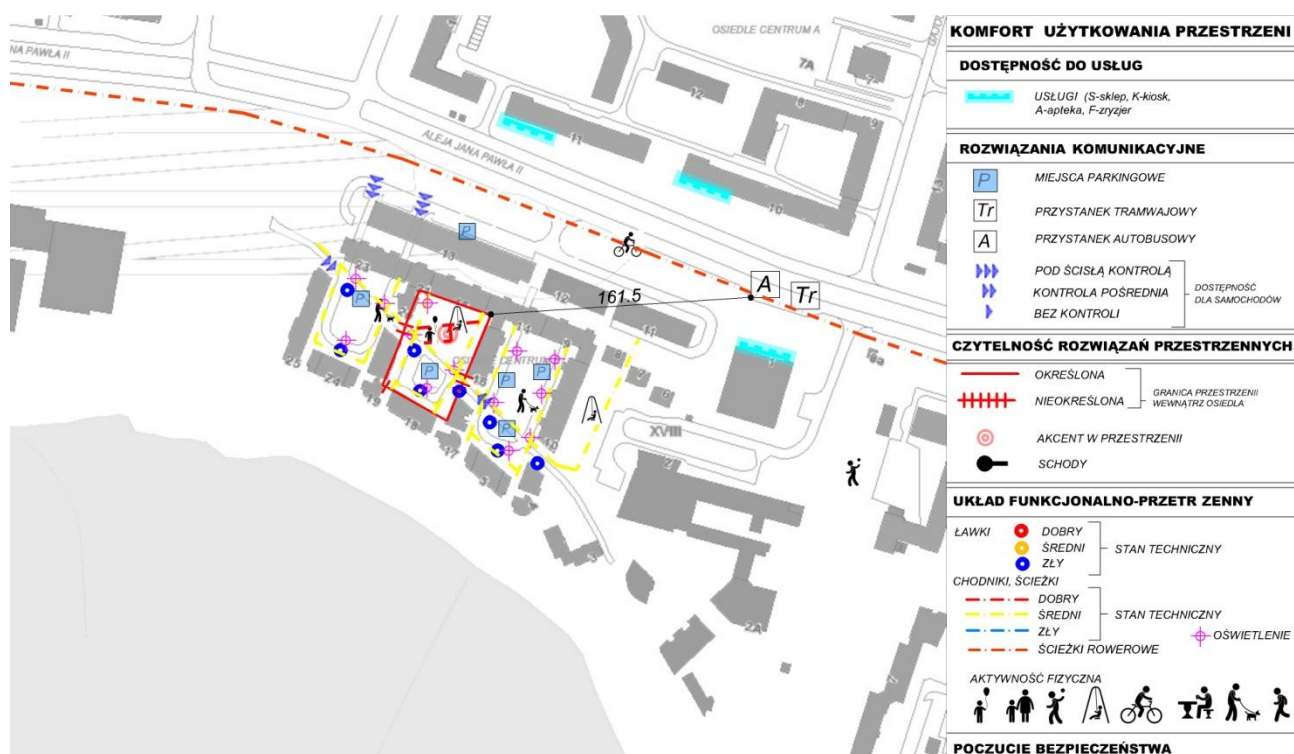
- brak podziału na ruch kołowy i pieszy,
- brak kontroli nad dostępnością pieszą dla osób z zewnątrz osiedla,
- wjazd samochodem umożliwiony jedynie dla mieszkańców osiedla.

Program funkcjonalny przestrzeni społecznej:

- ścieżki spacerowe, plac zabaw, w pobliżu boiska sportowe,
- przestrzeń zielona nieurządzona,
- powiązania komunikacyjne sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi.

Kameralność wnętrza:

- wnętrze zamknięte zabudową liniową dające poczucie intymności
- hałas wewnątrz osiedla na niskim poziomie, parkujące samochody przeszkadzają w spotkaniu, rozmowie.

Rys. 38 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Centrum E

Elementy i czynniki wspierające komfort użytkowania przestrzeni

Granice przestrzeni społecznej klarownie wyznaczone przez zabudowę kwartałową. Wzdłuż pobliskich Alei JP II znajdują się sklepy spożywcze, banki, służba zdrowia, szkoły. Brak dostatecznej ilości miejsc parkingowych, dzięki czemu samochody są parkowane wewnątrz przestrzeni społecznej, z której może korzystać mieszkaniec osiedla jak i osoba spoza osiedla, czujność sąsiedzka jest na niskim poziomie. Aktywność mieszkańców jest niewielka: spacery, zabawy dzieci na trawie lub na placu zabaw.

Układ funkcjonalno-przestrzenny:

- *program użytkowy na niskim poziomie: ścieżki spacerowe, tereny zielone, plac zabaw.*

Czytelność rozwiązań przestrzennych:

- *dominantę w przestrzeni stanowi urządzenie placu zabaw dla dzieci,*
- *granice przestrzeni wyznaczone przez budynki w zabudowie kwartałowej, brak ogrodzenia osiedla od strony zachodniej i południowej,*
- *z powodu niewystarczającej liczby miejsc parkingowych, brak segregacji ruchu kołowego i pieszego.*

Rozwiązania komunikacyjne:

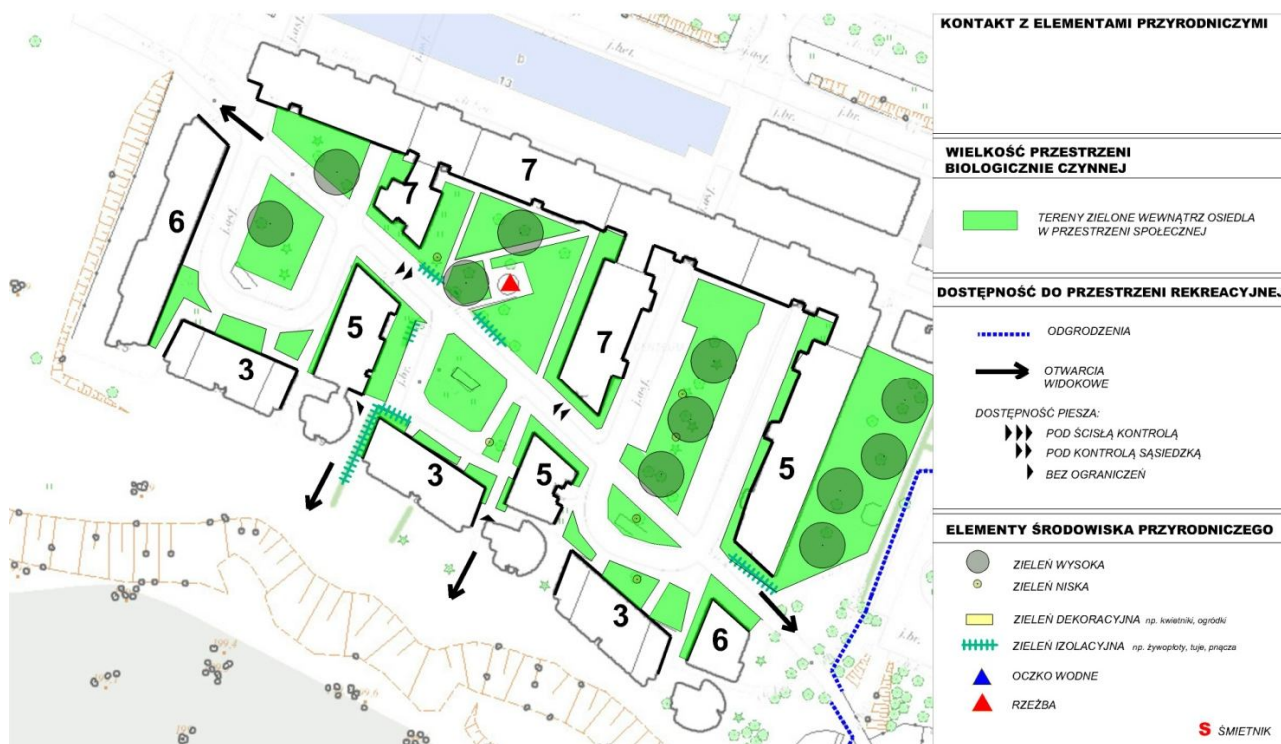
- *dobrze powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy i tramwajowy w odległości poniżej 100 m.*

Dostępność usług:

- *dostępne usługi wzdłuż al. Jana Pawła II.*

Poczucie bezpieczeństwa:

- *brak odgródzenia przestrzeni, brak kontroli sąsiedzkiej,*
- *dostępne zatłoczenie wnętrza przez zaparkowane samochody sprzyja braku poczucia bezpieczeństwa.*

Rys. 39 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Centrum E

Elementy i czynniki wspierające kontakt z elementami przyrodniczymi

Wyniki analizy wskazują, że 50% przestrzeni wewnątrz osiedla jest terenem biologicznie czynnym. Nieliczne drzewa wysokie oraz zieleń niska słaby zapewnia kontakt z elementami przyrodniczymi, jednak istniejąca zieleń jest uporządkowana i zaniedbana. Przy budynkach występują liczne żywopłoty, jednak brak zieleni dekoracyjnej, kwiatników.

Wielkość przestrzeni biologicznie czynnej:

- tereny zielone 50% wnętrza osiedla.

Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej:

- ścieżki spacerowe, plac zabaw.

Obecność elementów środowiska przyrodniczego:

- brak zieleni dekoracyjnej, kwiatników oraz założeń wodnych,
- przeważająca zieleń niska, żywopłoty wzdłuż budynków.

Analiza elementów wpływających na funkcjonowanie przestrzeni społecznej

Więzi społeczne w przestrzeni					
elementy	segregacja przestrzeni (ze względu na własność)		program funkcjonalny przestrzeni społecznej		kameralność wnętrza
wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> - brak podziału na ruch kołowy i pieszzy - brak kontroli nad dostępnością pieszą dla osób z zewnątrz osiedla + wjazd samochodem umożliwiony jedynie dla mieszkańców osiedla		<ul style="list-style-type: none"> +ścieżki spacerowe, plac zabaw, w pobliżu boiska sportowe - przestrzeń zielona nieurządzona +/- powiązania komunikacyjne sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi		<ul style="list-style-type: none"> +/- wnętrze zamknięte zabudową liniową dające poczucie intymności, hałas wewnątrz osiedla na niskim poziomie,
Komfort użytkowania przestrzeni					
elementy	dostępność usług	rozwiązanie komunikacyjne	czytelność rozwiązań przestrzennych	układ funkcjonalno-przestrzenny	poczucie bezpieczeństwa
wskaźniki	<ul style="list-style-type: none"> +/- dostępne usługi wzdłuż al. Jana Pawła II	<ul style="list-style-type: none"> + dobre powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy i tramwajowy w odległości poniżej 100m	<ul style="list-style-type: none"> +dominantę w przestrzeni stanowi urządzenie placu zabaw dla dzieci +/- granice przestrzeni wyznaczone przez budynki w zabudowie kwartałowej, brak ogrodzenia osiedla os strony zachodniej i południowej - z powodu niewystarczającej liczby miejsc parkingowych, brak segregacji ruchu kołowego i pieszego	<ul style="list-style-type: none"> - program użytkowy na niskim poziomie - ścieżki spacerowe, tereny zielone, plac zabaw	<ul style="list-style-type: none"> - brak odgródzenia przestrzeni, brak kontroli sąsiedzkiej, zatłoczenie wnętrza przez zaparkowane samochody nie sprzyja poczuciu bezpieczeństwa

Kontakt z elementami przyrodniczymi			
<i>elementy</i>	<i>powierzchnia biologicznie czynna</i>	<i>dostępność do przestrzeni rekreacyjnej (park/skwer)</i>	<i>obecność elementów przyrodniczych</i>
<i>wskaźniki</i>	- tereny zielone 50% wnętrza osiedla	+ - ścieżki spacerowe, plac zabaw	- brak zieleni dekoracyjnej, kwietników oraz założeń wodnych, przeważająca zielen niską, żywopłoty wzdłuż budynków

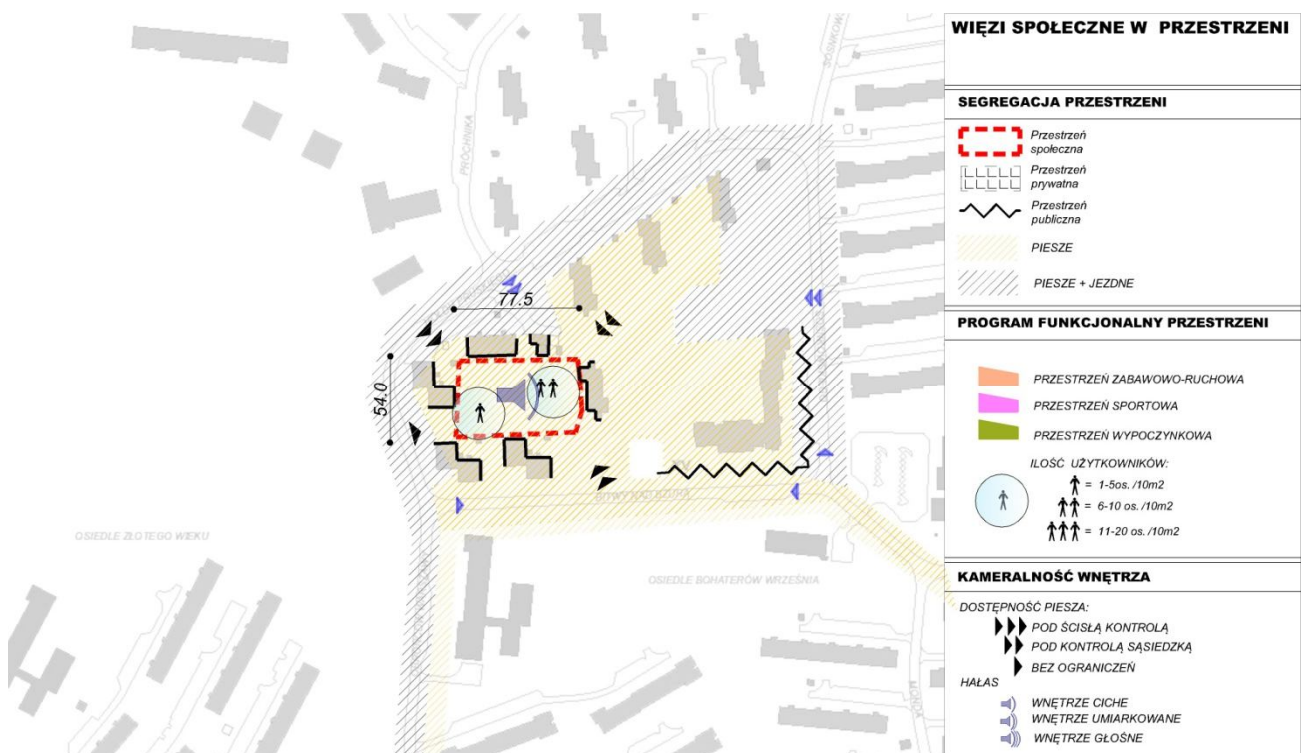
Tabela X Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Centrum E

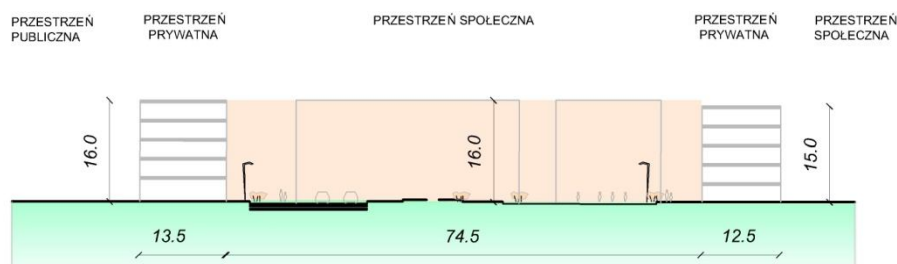
OSIEDLE BOHATERÓW WRZEŚNIA

Fot. 17 Plan os. Bohaterów Września

Rys. 40 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Bohaterów Września

Rys. 41 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Bohaterów Września

Elementy i czynniki wspierające więzi społeczne

Przestrzeń społeczna wewnątrz osiedla ma wymiary 54 m x 77 m, otwarta wizualnie z zewnętrzną przestrzenią publiczną. Jej granice są nieokreślone, jednakże samochody są zaparkowane na obrzeżach osiedla. Pozwala to na klarowny podział terenów przeznaczony do ruchu pieszego i kołowego. Wewnątrz osiedla znajduje się plac zabaw oraz ścieżki spacerowe. Program funkcjonalny jest niewielki, oferujący miejsce do spotkań, rozmów, spacerów.

Segregacja przestrzeni (ze względu na własność):

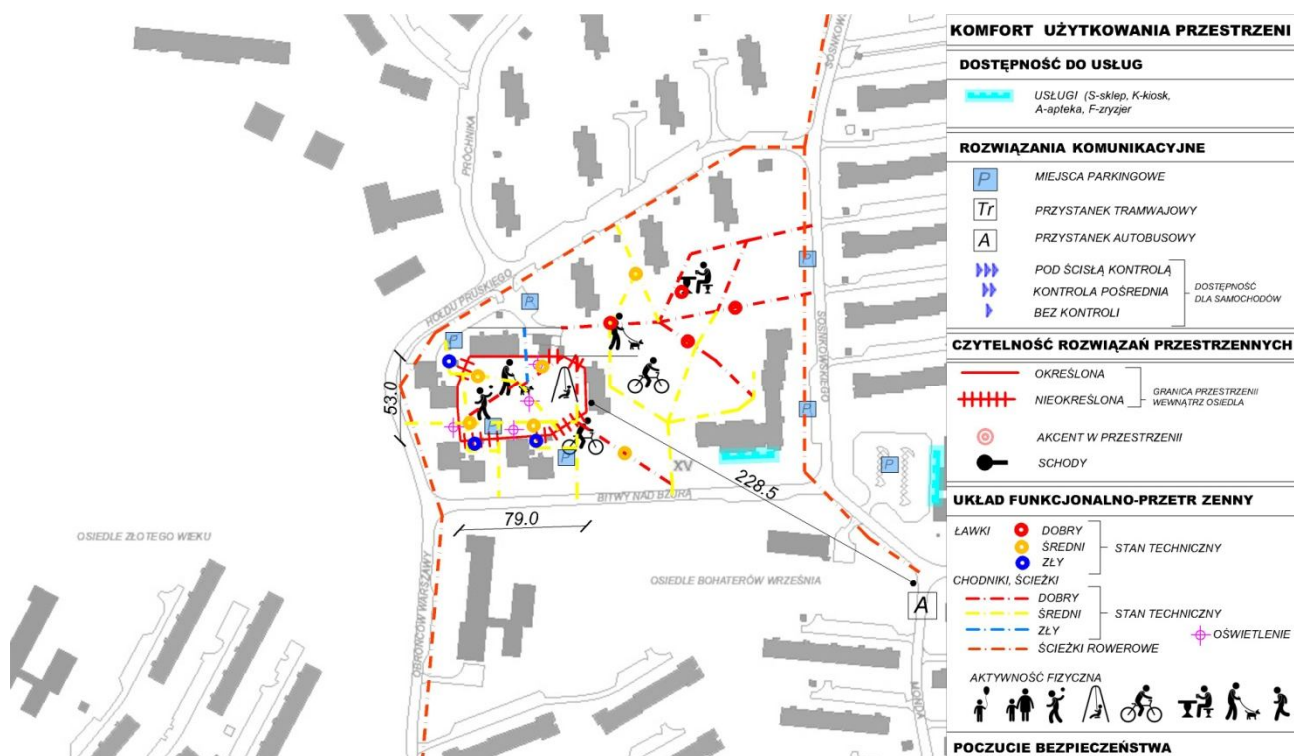
- ruch kołowy i pieszy oddzielony od siebie,
- brak kontroli nad dostępnością dla osób z zewnątrz osiedla.

Program funkcjonalny przestrzeni społecznej:

- ścieżki spacerowe,
- przestrzeń zielona nieurządzona,
- powiązania komunikacyjne sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi.

Kameralność wnętrza:

- wnętrze otwarte otoczone zabudową punktową,
- hałas wewnątrz osiedla na niskim poziomie. Znaczna odległość od dróg o dużym natężeniu ruchu.

Rys. 42 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Bohaterów Września

Elementy i czynniki wspierające komfort użytkowania przestrzeni

Brak czytelnych granic przestrzeni szczególnie od strony południowej i północnej. Granice są umowne, wyznaczone przez ścieżki. Sklepy i podstawowe usługi zlokalizowane są w odległości około 50-100 m od osiedla. Na obrzeżach osiedla znajdują się parkingi, dzięki czemu samochody nie są parkowane w przestrzeni społecznej, z której może korzystać mieszkaniec osiedla jak i osoba spoza osiedla, czujność sąsiedzka jest na niskim poziomie. Aktywność mieszkańców jest niewielka: spacery, zabawy dzieci na trawie lub na placu zabaw.

Układ funkcjonalno-przestrzenny:

- *liczne ścieżki spacerowe oraz ścieżki rowerowe,*
- *brak aktywności fizycznej.*

Czytelność rozwiązań przestrzennych:

- *brak dominant w przestrzeni,*
- *granice przestrzeni wyznaczona przez budynki w zabudowie punktowej oraz ścieżki, brak ogrodzenia przestrzeni,*
- *segregacja przestrzeni na pieszą- wewnętrzną i kołową zewnętrzną.*

Rozwiązania komunikacyjne:

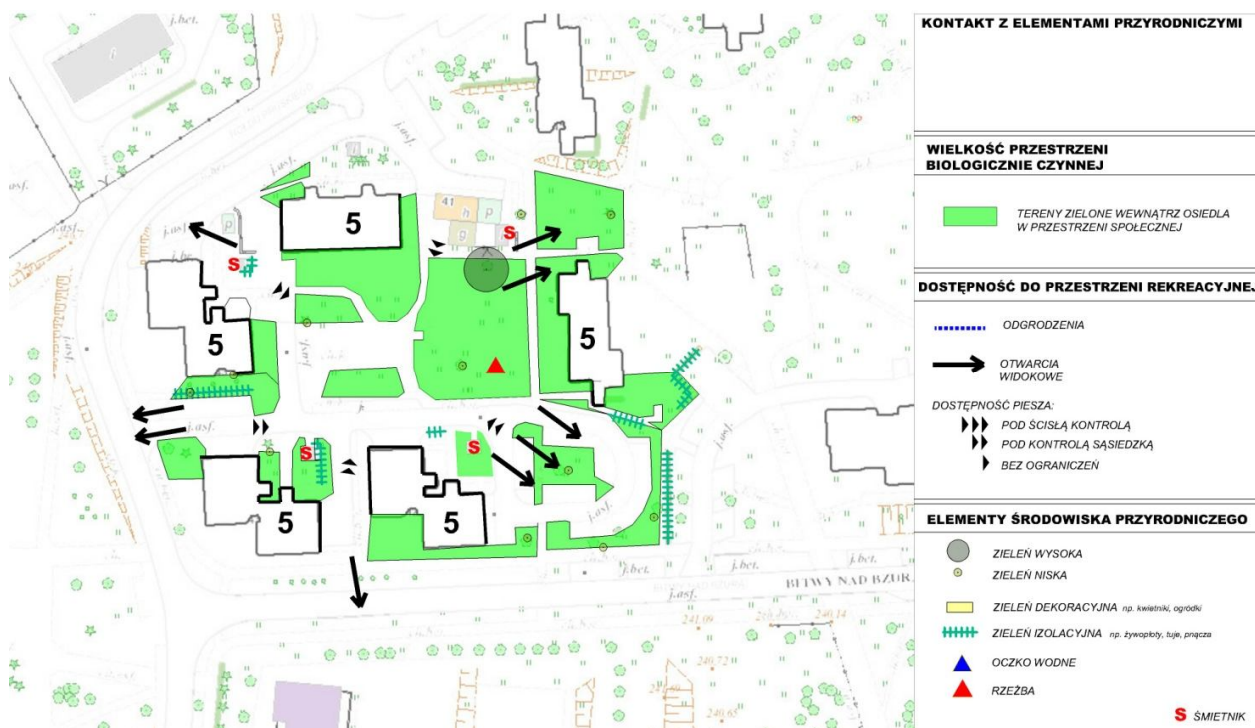
- *dobre powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy w odległości poniżej 300 m,*
- *obrzeża osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów, brak ogrodzenia.*

Dostępność usług:

- *dostępne usługi w parterach budynków na osiedlu.*

Poczucie bezpieczeństwa:

- *brak odgradzenia przestrzeni, szerokie otwarcia widokowe sprzyjają niskiemu poczucie bezpieczeństwa, brak kontroli sąsiedzkiej.*

Rys. 43 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Bohaterów Września

Elementy i czynniki wspierające kontakt z elementami przyrodniczymi

Wyniki analizy wskazują, że 78% przestrzeni wewnątrz osiedla jest terenem biologicznie czynnym. Niewiele zieleni wysokiej oraz krzewów wpływa na mały kontakt z elementami przyrodniczymi. Zieleń jest nieuporządkowana i zaniedbana. Przy budynkach występują liczne żywopłoty, jednak brak zieleni dekoracyjnej, kwietników.

Wielkość przestrzeni biologicznie czynnej:

- tereny zielone 78% wnętrza osiedla.

Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej:

- ścieżki spacerowe.

Obecność elementów środowiska przyrodniczego:

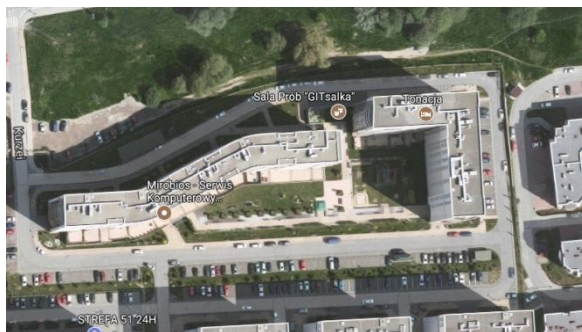
- brak zieleni dekoracyjnej, kwietników oraz założeń wodnych,
- przeważająca zieleń niska, nieliczne krzewy, żywopłoty wzdłuż budynków.

Analiza elementów wpływających na funkcjonowanie przestrzeni społecznej

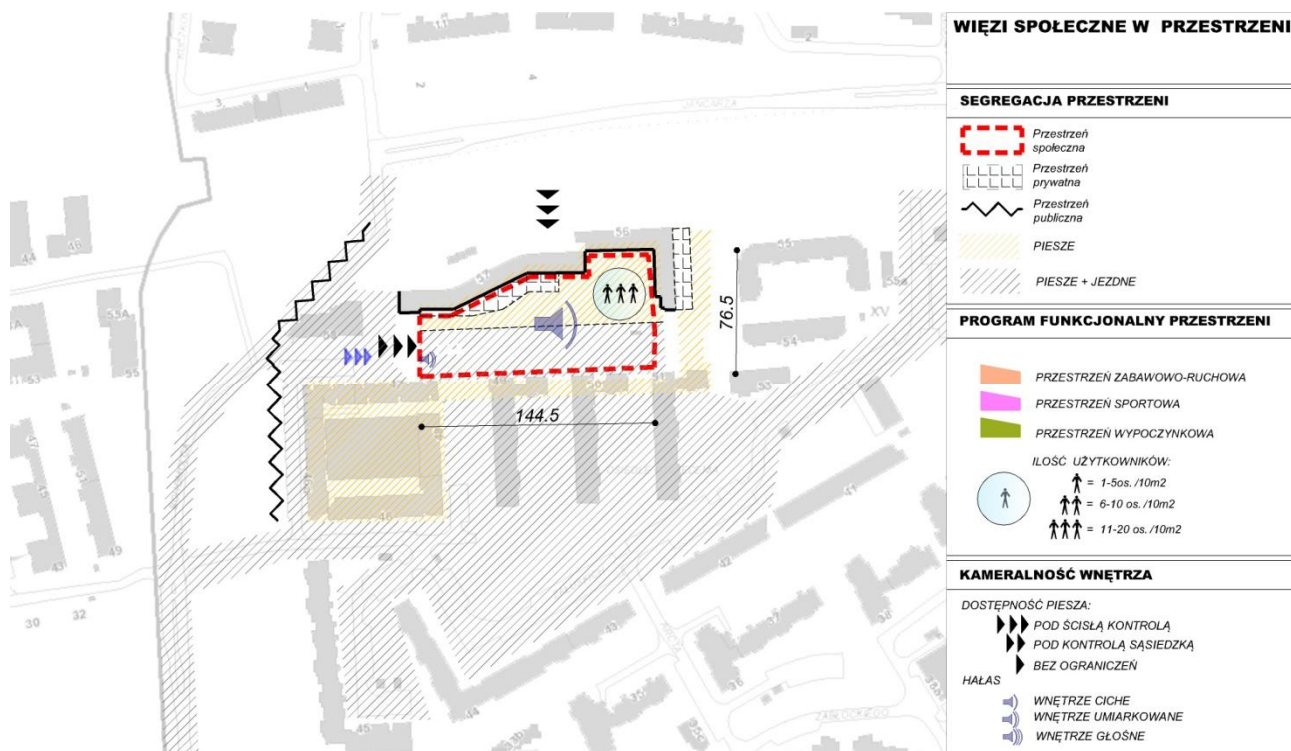
Więzi społeczne w przestrzeni					
elementy	segregacja przestrzeni (ze względu na własność)		program funkcjonalny przestrzeni społecznej		kameralność wnętrza
wskaźniki	+ ruch kołowy i pieszy: podział klarowny, brak kontroli nad dostępnością dla osób z zewnątrz osiedla		-ścieżki spacerowe, przestrzeń zielona nieurządzona +- powiązania komunikacyjne sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi		- wnętrze otwarte otoczone zabudową punktową, hałas wewnątrz osiedla na niskim poziomie + znaczna odległość od dróg o dużym natężeniu ruchu
Komfort użytkowania przestrzeni					
elementy	dostępność usług	rozwiązanie komunikacyjne	czytelność rozwiązań przestrzennych	układ funkcjonalno- przestrzenny	poczucie bezpieczeństwa
wskaźniki	- dostępne usługi w parterach budynków na osiedlu	+- dobre powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy w odległości poniżej 300m, obrzeża osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów, brak ogrodzenia	- brak dominant w przestrzeni granice przestrzeni wyznaczona przez budynki w zabudowie punktowej oraz ścieżki, brak ogrodzenia przestrzeni + segregacja przestrzeni na pieszą (wewnętrzną) i kołową (zewnątrzną)	+- liczne ścieżki spacerowe oraz ścieżki rowerowe brak aktywności fizycznej	- brak odgródzenia przestrzeni, szerokie otwarcia widokowe sprzyjają niskiemu poczucie bezpieczeństwa, - brak kontroli sąsiedzkiej
Kontakt z elementami przyrodniczymi					
elementy	powierzchnia biologicznie czynna		dostępność do przestrzeni rekreacyjnej (park/skwer)		obecność elementów przyrodniczych
wskaźniki	+ tereny zielone 78% wnętrza osiedla		- ścieżki spacerowe		- brak zieleni dekoracyjnej, kwietników oraz założeń wodnych, przeważająca zielen niska, nieliczne krzewy, żywopłoty wzdłuż budynków

Tabela XI Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Bohaterów Września

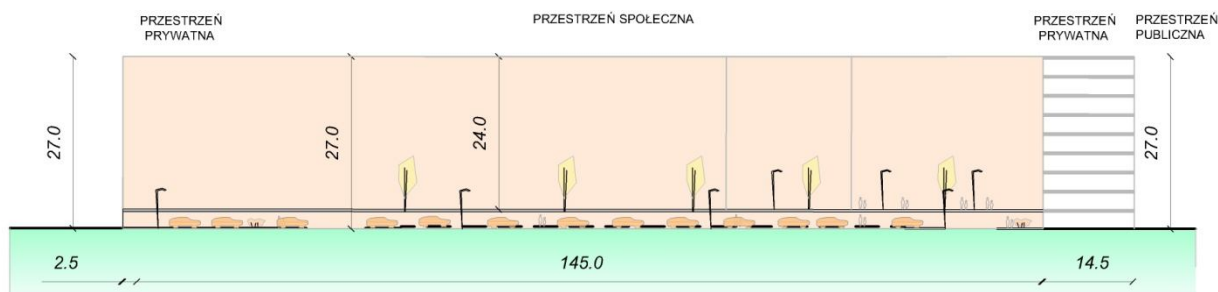
OSIEDLE OŚWIECENIA

Fot. 18 Plan os. Oświecenia

Rys. 44 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Oświecenia

Rys. 45 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Oświecenia

Elementy i czynniki wspierające więzi społeczne

Przestrzeń społeczna wewnątrz osiedla ma wymiary 144 m x 76 m oraz obszary wydzielone na ruch jezdny (parkingi wzdłuż jezdni) i ruch pieszy (ścieżki z elementami placu zabaw oraz skwer z niską zielenią). Obie części rozdzielone są różnicą poziomów oraz odgródzone siatką o wysokości 2 m porośniętą pnączami, dzięki czemu poczucie bezpieczeństwa dla użytkowników znacząco wzrasta. Program funkcjonalny jest niewielki, oferujący miejsce do spotkań, rozmów, spacerów. Brak miejsc do większej aktywności fizycznej (boiska, placu).

Segregacja przestrzeni (ze względu na własność):

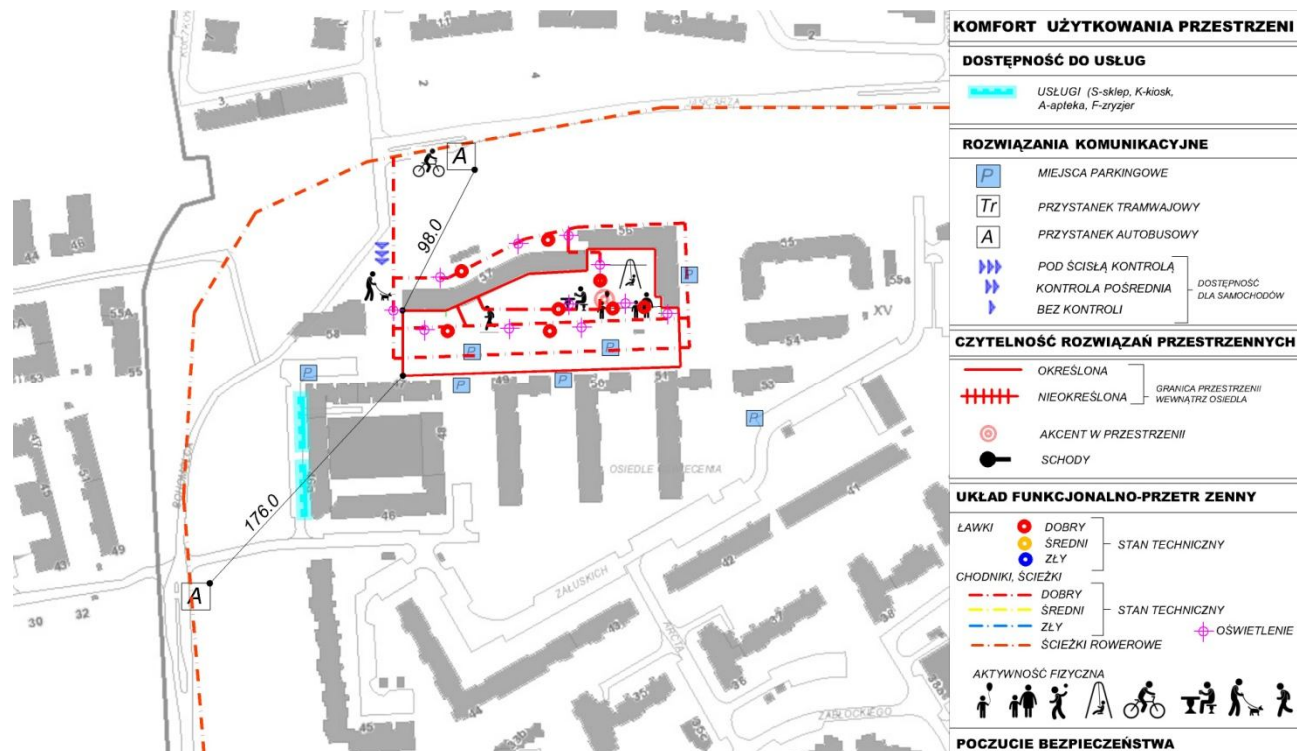
- ruch kołowy i pieszy oddzielony od siebie,
- dobra kontrola dostępności dla osób z zewnątrz osiedla.

Program funkcjonalny przestrzeni społecznej:

- ścieżki spacerowe,
- przestrzeń zielona urządzona,
- wysoka estetyka ławek, donic, murków, ścieżek, ogrodzeń, poręczy,
- powiązania komunikacyjne sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi.

Kameralność wnętrza:

- wnętrze zamknięte zabudową liniową dające poczucie intymności, jednak wysokość zabudowy wprowadza wrażenie natłoczenia użytkowników,
- hałas wewnątrz osiedla na niskim poziomie.

Rys. 46 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Oświecenia

Elementy i czynniki wspierające komfort użytkowania przestrzeni

Granice przestrzeni są wyraźnie zakreślone oraz widoczne są 2 wejścia do wewnątrz osiedla. Liczne sklepy i usługi (apteka, fryzjer, oddziały bankowe) znajdują się w parterach sąsiednich budynków tego osiedla. Parkowanie samochodów wspomagają parkingi podziemne, jak również miejsca wzdłuż jezdni dojazdowych wokół osiedla. Duża ilość okien jest skierowana na stronę wnętrza osiedla, stąd użytkownik może mieć wrażenie wysokiej czujności sąsiedzkiej i poczuciu bezpieczeństwa. Aktywność mieszkańców jest niewielka: spacer, zabawy dzieci na pobliskim placu zabaw. W pobliżu osiedla znajduje się ścieżka rowerowa. Przystanek autobusowy znajduje się w odległości poniżej 100 m od zabudowy wielorodzinnej.

Układ funkcjonalno-przestrzenny:

- *program użytkowy na niskim poziomie - ścieżki spacerowe, tereny zielone,*
- *brak miejsc do aktywności sportowo-rekreacyjnej.*

Czytelność rozwiązań przestrzennych:

- *akcentem w przestrzeni są estetycznie wykonane donice na drzewa ozdobne wzdłuż ciągu pieszego,*
- *granice przestrzeni wyznaczone przez zabudowę oraz ogrodzenie przestrzeni,*
- *segregacja przestrzeni wewnątrz osiedla na pieszą i kołową.*

Rozwiązania komunikacyjne:

- *relatywnie dobre powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy w odległości poniżej 100 m,*
- *wjazd na teren osiedla wyłącznie dla osób posiadających identyfikator mieszkańca.*

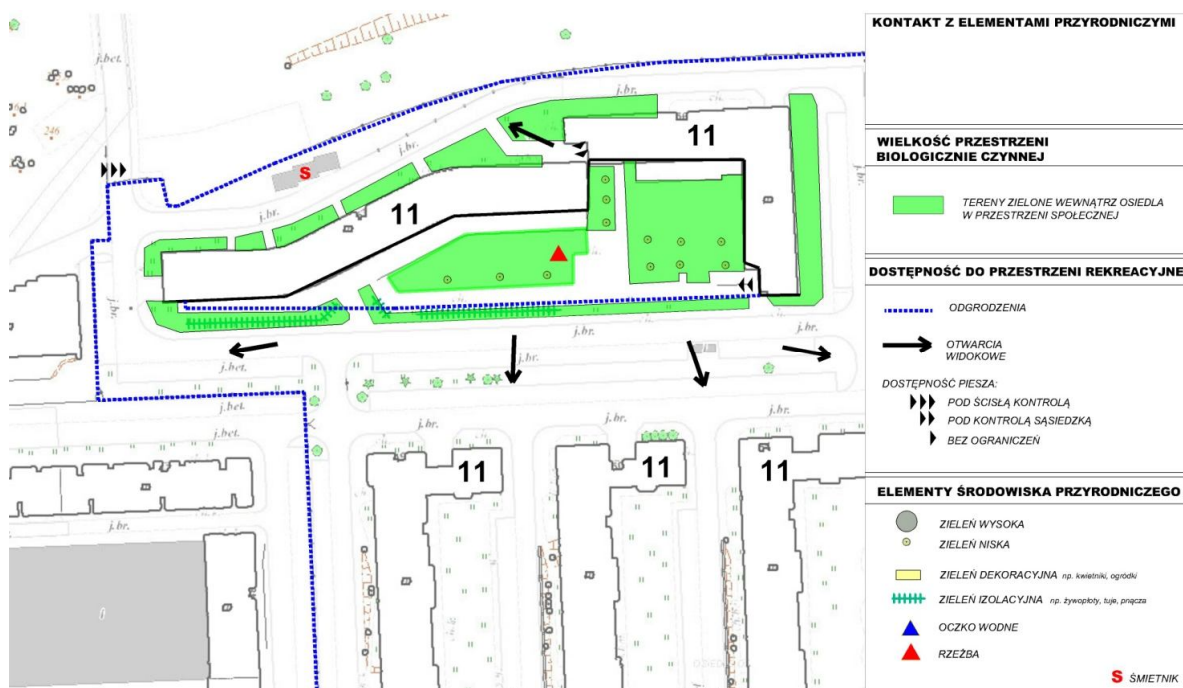
Dostępność usług:

- *dostępne usługi w budynku sąsiednim na terenie osiedla Oświecenia.*

Poczucie bezpieczeństwa:

- *ogrodzenie przestrzeni sąsiedzkiej sprzyja wysokiemu poczuciu bezpieczeństwa,*
- *pozytywny wpływ bardzo dobrego stanu technicznego urządzeń na osiedlu na poczucie bezpieczeństwa.*

Rys. 47 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Oświecenia

Elementy i czynniki wspierające kontakt z elementami przyrodniczymi

Wyniki analizy wskazują, że 60% przestrzeni wewnątrz osiedla jest terenem biologicznie czynnym. Zieleń jest zadbana i uporządkowana. Przy ogrodzeniach występują liczne żywopłoty i pnącza. Przy ścieżkach znajdują się kwiaty, krzewy oraz ozdobne, kolorowe kamienie.

Wielkość przestrzeni biologicznie czynnej:

- tereny zielone 60% wnętrza osiedla.

Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej:

- ścieżki spacerowe, plac zabaw w pobliżu ścieżka rowerowa.

Obecność elementów środowiska przyrodniczego:

- zieleń dekoracyjna, kwietniki,
- przeważająca zieleń niska, krzewy, żywopłoty ogrodzenia.

Analiza elementów wpływających na funkcjonowanie przestrzeni społecznej

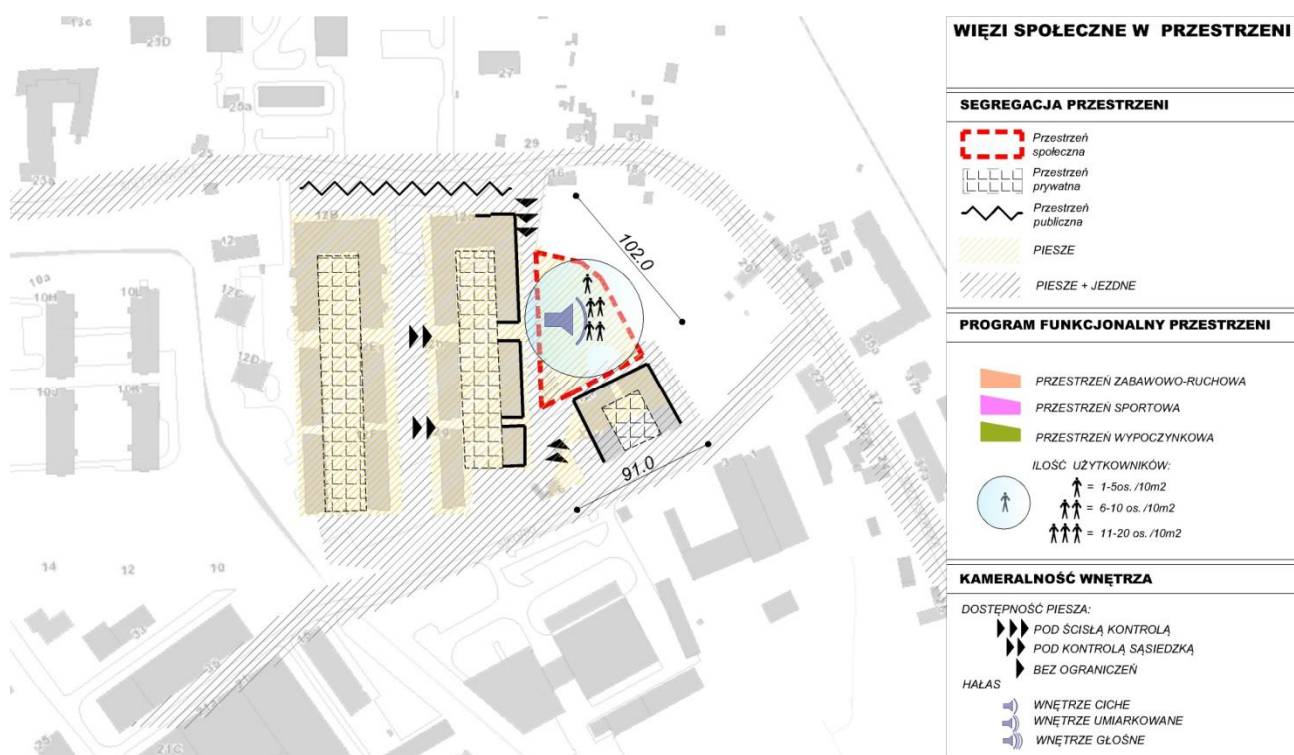
Więzi społeczne w przestrzeni					
elementy	segregacja przestrzeni (ze względu na własność)		program funkcjonalny przestrzeni społecznej		kameralność wnętrza
wskaźniki	+ ruch kołowy i pieszy: podział klarowny, dobra kontrola dostępności dla osób z zewnątrz osiedla		+ ścieżki spacerowe +- przestrzeń zielona urządzona wysoka estetyka ławek, donic, murków, ścieżek, ogrodzeń, poręczy +- powiązania komunikacyjne sąsiedzkimi terenami rekreacyjnymi		+/- wnętrze zamknięte zabudową liniową dające poczucie intymności, jednak wysokość zabudowy wprowadza wrażenie natłoczenia użytkowników +hałas wewnątrz osiedla na niskim poziomie
Komfort użytkowania przestrzeni					
elementy	dostępność usług	rozwiązania komunikacyjne	czytelność rozwiązań przestrzennych	układ funkcjonalno- przestrzenny	poczucie bezpieczeństwa
wskaźniki	+/- dostępne usługi w budynku sąsiednim	+/- relatywnie dobre powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy w odległości poniżej 100m + wjazd na teren osiedla wyłącznie dla osób posiadających identyfikator mieszkańca	+ akcentem w przestrzeni są estetycznie wykonane donice na drzewa ozdobne wzdłuż ciągu pieszego + granice przestrzeni wyznaczone przez zabudowę oraz ogrodzenie przestrzeni + segregacja przestrzeni wewnątrz osiedla na pieszą i kołową	- program użytkowy na niskim poziomie - ścieżki spacerowe, tereny zielone - Brak wysokiej aktywności fizycznej	+ ogrodzenie przestrzeni sąsiedzkiej, co sprzyja wysokiemu poczuciu bezpieczeństwa + pozytywny wpływ bardzo dobrego stanu technicznego urządzeń na osiedlu na poczucie bezpieczeństwa
Kontakt z elementami przyrodniczymi					
elementy	powierzchnia biologicznie czynna		dostępność do przestrzeni rekreacyjnej (park/skwer)		obecność elementów przyrodniczych
wskaźniki	+- tereny zielone 60% wnętrza osiedla		+- ścieżki spacerowe, plac zabaw, w pobliżu ścieżka rowerowa		+/- przeważająca zielen niska, krzewy , żywopłoty ogrodzenia

Tabela XII Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Oświecenia

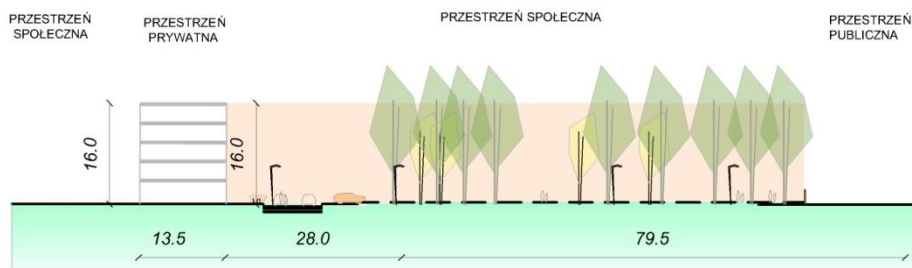
OSIEDLE FAJNY DOM

Fot. 19 Plan os. Fajny Dom

Rys. 48 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Fajny Dom

Rys. 49 Przekrój terenu obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Fajny Dom

Elementy i czynniki wspierające więzi społeczne

Przestrzeń społeczna wewnątrz osiedla ma wymiary 102 m x 91 m i wydzieloną przestrzeń parkową o charakterze społecznym. Pozwala to na klarowny podział terenów przeznaczony do ruchu pieszego i kołowego. Wewnątrz przestrzeni społecznej znajduje się plac zabaw oraz ścieżki spacerowe z zielenią wysoką. Zachowana jest wysoka estetyka trawnika oraz krzewów. Program funkcjonalny jest bogaty, oferujący miejsce do spotkań, rozmów, spacerów, jazdy na rowerze. Ponadto na terenie osiedla w pobliżu przestrzeni społecznej znajduje się boisko sportowe.

Segregacja przestrzeni (ze względu na własność):

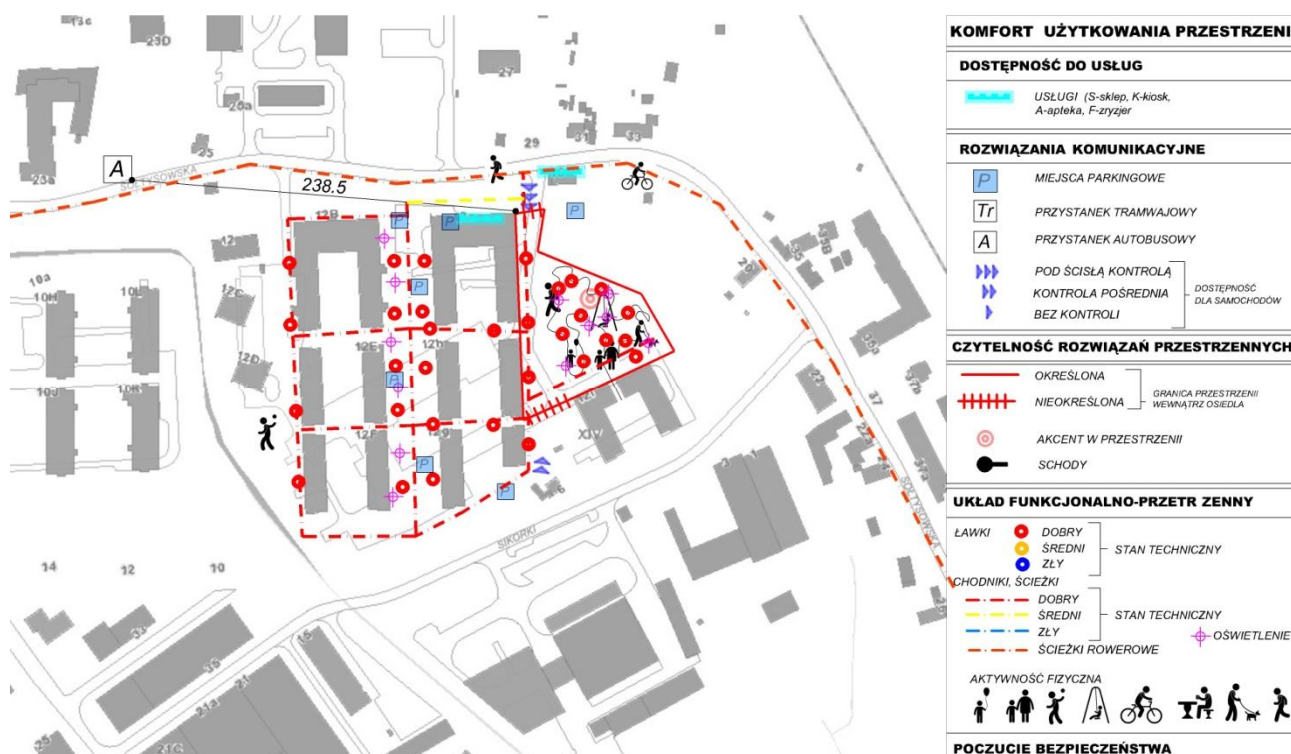
- ruch kołowy i pieszy oddzielony od siebie,
- dobra kontrola dostępności dla osób z zewnątrz osiedla, monitoring.

Program funkcjonalny przestrzeni społecznej:

- ścieżki spacerowe,
- przestrzeń zielona urządzona,
- bogaty program użytkowy, miejsce do spotkań, rozmów, spacerów, jazdy na rowerze, brak powiązania z terenami rekreacyjnymi miasta.

Kameralność wnętrza:

- wnętrze zamknięte z dwóch stron zabudową liniową dające poczucie intymności,
- hałas wewnątrz osiedla na niskim poziomie.

Rys. 50 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Fajny Dom

Elementy i czynniki wspierające komfort użytkowania przestrzeni

Czytelne granic przestrzeni szczególnie od strony wschodniej i północnej. Granice wyznaczają budynki oraz ogrodzenie. W pobliżu osiedla zlokalizowane są podstawowe usługi - sklepy spożywcze, apteka. W pobliżu osiedla znajduje się niewiele miejsc parkingowych przeznaczonych dla gości. Na terenie osiedla znajduje się parkingi podziemne oraz nadziemne, która zapewniają wystarczającą ilość miejsc postojowych. Wjazd oraz wejście na teren osiedla odbywa się przez bramę, która jest pod stałą kontrolną i monitoringiem pracownika ochrony. Czujność sąsiedzka jest na niskim poziomie, ale Ciągły systemem ochrony osiedla, który zapewnia stałą kontrolę bezpieczeństwa, wpływa na niską czujność sąsiedzka. Podczas badań zaobserwowano niską aktywność fizyczną mieszkańców na terenie przestrzeni społecznej: spacer, zabawy dzieci na trawie lub na pobliskim placu zabaw.

Układ funkcjonalno-przestrzenny:

- program użytkowy na wysokim poziomie - ścieżki spacerowe, tereny zielone,*
- niska aktywność fizyczna.*

Czytelność rozwiązań przestrzennych:

- dominanta w przestrzeni w postaci rzeźby,*
- granice przestrzeni wyznaczona przez budynki w zabudowie liniowej oraz ogrodzenie,*
- wyraźny podział na ścieżki piesze i jezdne - dojazd do parkingów.*

Rozwiązania komunikacyjne:

- średnie powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy w odległości poniżej 300 m,*
- obrzeża osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów, wjazd i wejście na teren osiedla wyłącznie dla mieszkańców lub za przyzwoleniem mieszkańców.*

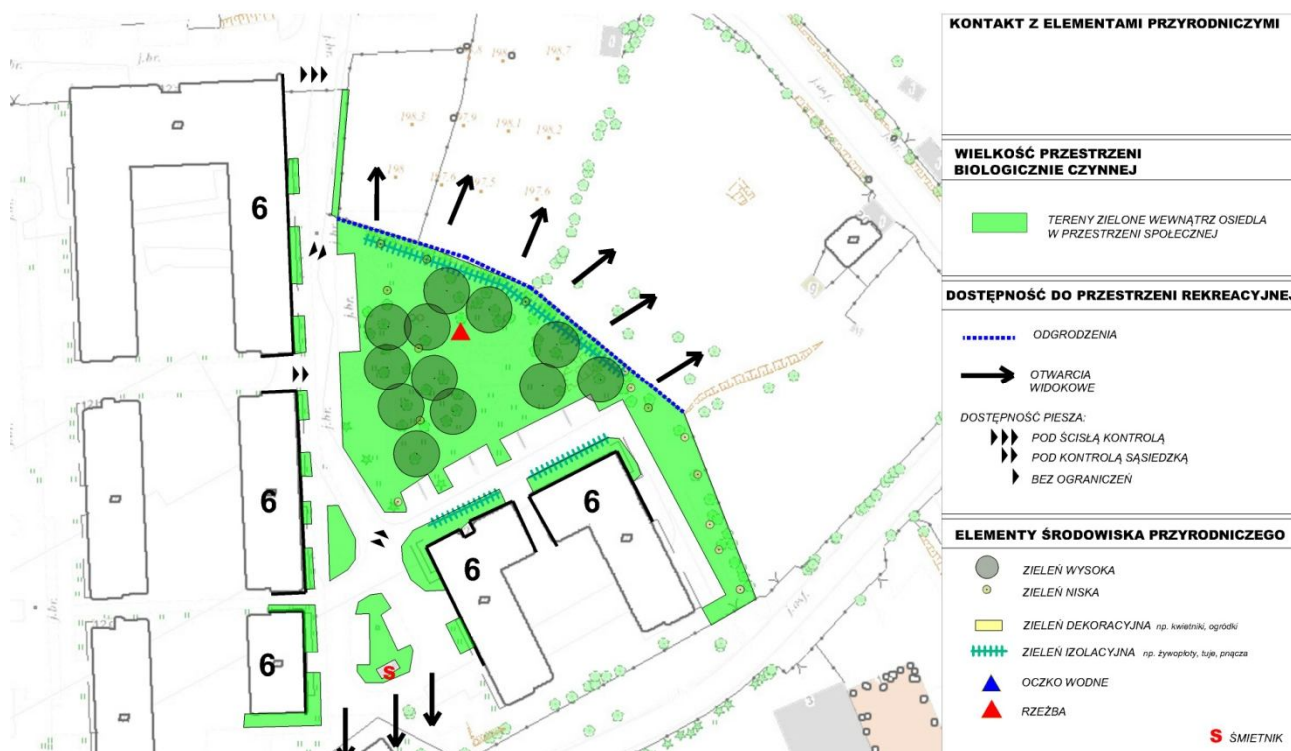
Dostępność usług:

- dostępne usługi w budynku od strony głównego wjazdu na teren osiedla.*

Poczucie bezpieczeństwa:

- pełne odgródzenia przestrzeni, stała ochrona oraz monitoring terenu osiedla, brak kontroli sąsiedzkiej,*
- dobry stan techniczny elementów osiedla wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa.*

Rys. 51 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Fajny Dom

Elementy i czynniki wspierające kontakt z elementami przyrodniczymi

Wyniki analizy wskazują, że 70% przestrzeni wewnątrz osiedla jest terenem biologicznie czynnym. Część terenów zielonych znajdują się nad zielonymi tarasami. Liczne drzewa wysokie oraz zieleń niska zapewnia dobry kontakt z elementami przyrodniczymi. Zieleń jest uporządkowana i zadbana. Warto zwrócić uwagę, że na terenie osiedla, podczas prowadzenia prac budowlanych, zostały zachowane drzewa, która obecnie tworzą przestrzeń parkową mocno zadrzewioną.

Wielkość przestrzeni biologicznie czynnej:

- tereny zielone 70% wnętrza osiedla.

Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej:

- ścieżki spacerowe, rowerowa, boisko, urządzenia do ćwiczeń, plac zabaw.

Obecność elementów środowiska przyrodniczego:

- w pobliżu wejść do budynków oraz w prywatnych ogródkach znajduje się zieleń dekoracyjna,
- przeważająca zieleń wysoka, nieliczne krzewy, żywopłoty wzdłuż budynków.

Analiza elementów wpływających na funkcjonowanie przestrzeni społecznej

Więzi społeczne w przestrzeni					
elementy	segregacja przestrzeni (ze względu na własność)		program funkcjonalny przestrzeni społecznej		kameralność wnętrza
wskazniki	+ ruch kołowy i pieszy: podział klarowny, dobra kontrola dostępności dla osób z zewnątrz osiedla, monitoring		+ ścieżki spacerowe, przestrzeń zielona urządzona + bogaty program użytkowy, miejsce do spotkań, rozmów, spacerów, jazdy na rowerze, brak powiązania z terenami rekreacyjnymi miasta		+/- wnętrze zamknięte z dwóch stron zabudową liniową dające poczucie intymności + hałas wewnątrz osiedla na niskim poziomie
Komfort użytkowania przestrzeni					
elementy	dostępność usług	rozwiązania komunikacyjne	czytelność rozwiązań przestrzennych	układ funkcjonalno- przestrzenny	poczucie bezpieczeństwa
wskazniki	+/- dostępne usługi w budynku od strony głównego wjazdu na teren osiedla	- średnie powiązanie z transportem publicznym, przystanek autobusowy w odległości poniżej 300m + obrzeża osiedla dostępne dla wszystkich pojazdów, wjazd i wejście na teren osiedla wyłącznie dla mieszkańców lub za przyzwoleniem mieszkańców.	+dominanta w przestrzeni w postaci rzeźby + granice przestrzeni wyznaczona przez budynki w zabudowie liniowej oraz ogrodzenie + wyraźny podział na ścieżki piesze i jezdne - dojazd do parkingów.	+/-program użytkowy na wysokim poziomie - ścieżki spacerowe, tereny zielone - niska aktywność fizyczna	+pełne odgrodzenia przestrzeni, stałą ochrona oraz monitoring terenu osiedla, brak kontroli sąsiedzkiej + dobry stan techniczny elementów osiedla wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa
Kontakt z elementami przyrodniczymi					
elementy	powierzchnia biologicznie czynna		dostępność do przestrzeni rekreacyjnej (park/skwer)		obecność elementów przyrodniczych
wskazniki	+/- tereny zielone 70% wnętrza osiedla		-ścieżki spacerowe, rowerowa, boisko, urządzenia do ćwiczeń, plac zabaw		+/- w pobliżu wejść do budynków oraz w prywatnych ogródkach znajduje się zielen dekoracyjna +/- przeważająca zielen wysoka, nieliczne krzewy , żywopłoty wzdłuż budynków

Tabela XIII Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Fajny Dom

7.2. Wyniki z wywiadów

Drugą metodą badawczą wykorzystaną w rozprawie jest wywiad. Jego wyniki stanowią uzupełnienie wyników analizy urbanistycznej. Badania socjologiczne pozwalają na zebranie informacji na temat oceny jakości przestrzeni społecznych dokonanej przez samych mieszkańców oraz ich potrzeb związanych z aranżacją tych przestrzeni. Użycie dwóch różnych metod badawczych stwarza możliwość uzyskania obiektywnych wniosków a także szerszego spojrzenia na podejmowaną w rozprawie problematykę.

Wyniki wywiadu zostaną zaprezentowane za pomocą wykresów słupkowych i liniowych prezentujących udział procentowy otrzymanych odpowiedzi. Same wyniki opracowane zostaną przy użyciu statystyki matematycznej.

Celem przeprowadzeniu wywiadów było:

- zapoznanie się z opinią mieszkańców dotyczącą komfortu użytkowania przestrzeni społecznej, organizacji życia na osiedlu, realizacji podstawowych i codziennych potrzeb, takich jak: odpoczynek, zakupy, spotkania,*
- zapoznanie się z oceną przestrzeni społecznej przez mieszkańców oraz użytkowników,*
- uzyskanie informacji w jaki sposób różnią się wnętrza społeczne w odczuciu mieszkańców. Wywiad pozwoli na skonfrontowanie wyników analiz urbanistycznych przeprowadzonych przez specjalistę z odczuciami samych mieszkańców.*

Opis formularza ankiety

Wszystkie pytania zawarte w wywiadzie związane są z jakością przestrzeni społecznych na terenie osiedli mieszkaniowych. Analiza wyników pozwoliła na stworzenie wskaźników niezbędnych do realizacji przestrzeni społecznych. Ankiety z pytaniami przeprowadzone zostały na terenie przestrzeni społecznych wybudowanych w różnych latach, będących różnej wielkości, mających różny kształt i program funkcjonalny.

Pytanie z pierwszej części formularza dotyczyło osób udzielających odpowiedzi. Informacje te pozwoliły na pokazanie zależności między wiekiem, wykształceniem, a potrzebami, które dana grupa społeczna przedstawia. Kolejne pytania dotyczyły ilości domowników oraz wieku, ponieważ dane te mogły charakteryzować potrzeby życia społecznego, wirtualnego bądź realnego.

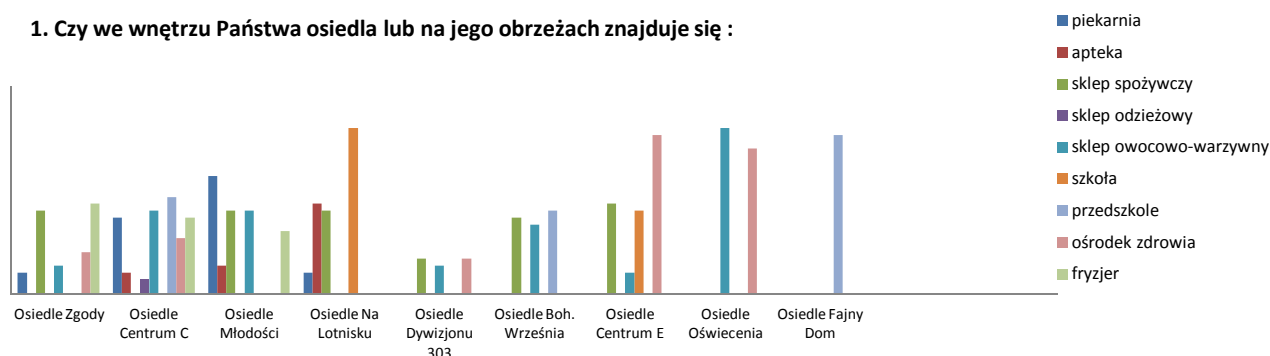
Druga grupa pytań dotyczyła trzech warunków oceny jakości przestrzeni społecznej wewnątrz osiedla, tj. komfortu użytkowania, więzi społecznej oraz środowiska przyrodniczego.

7.2.1 Analiza wyników i wnioski z wywiadu

Wyniki badań dla wybranych osiedli z dzielnicy Nowa Huta zostały zaprezentowane w postaci podsumowań i wniosków.

Dostępność do usług oraz komunikacja

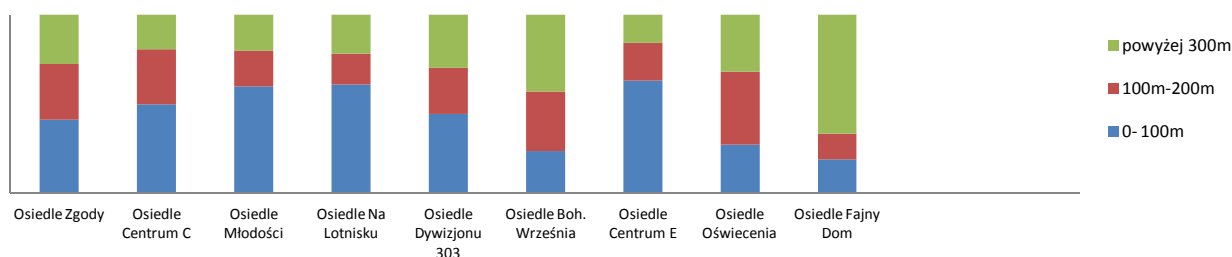
1. Czy we wnętrzu Państwa osiedla lub na jego obrzeżach znajduje się :

Rys. 52 Wyniki badań dotyczące dostępności do usług

Mieszkańcy stwierdzili, że we wnętrzu osiedli znajdują się liczne usługi. W osiedlach sprzed 1989 roku 80% osób biorących udział w ankiecie odpowiedziało, że są one zlokalizowane na obrzeżach osiedla. W osiedlach powstałych w późniejszym okresie taką odpowiedź zaznaczyło 43% ankietowanych. Nowe osiedla mają liczne braki usług w pobliżu miejsca zamieszkania.

2. W jakiej odległości od Państwa mieszkania znajdują się sklepy spożywcze, z których Państwo korzystają?

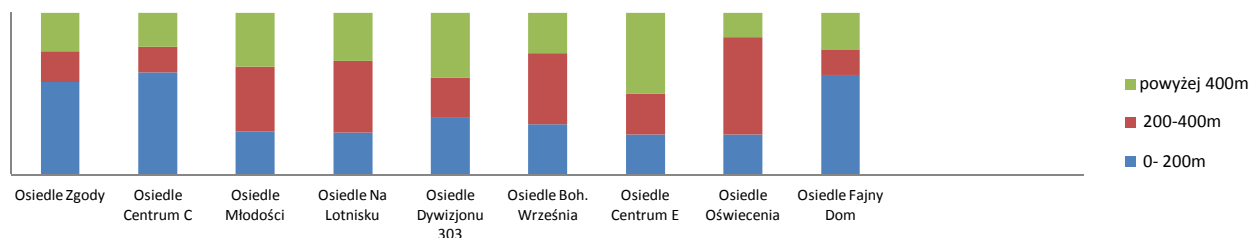

Rys. 53 Wyniki badań dotyczące dostępności do sklepów spożywczych

Ankietowani w liczbie 57% uznali, że sklepy spożywcze znajdują się w odległości poniżej 100 m od ich mieszkania, 23% w odległości od 100 m do 200 m, a pozostali w odległości powyżej 300 m. Podsumowując wynik, można stwierdzić, że średnia odległość sklepu

spożywczego od miejsca zamieszkania jest znacznie mniejsza, niż w osiedlach wybudowanych przed rokiem 1989.

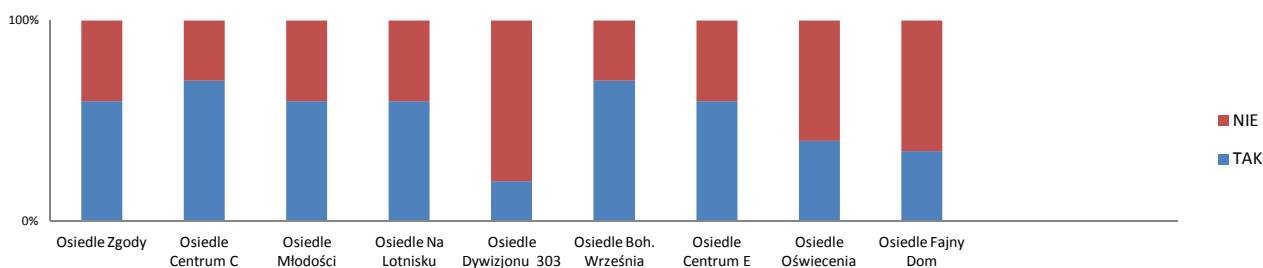
3. W jakiej odległości od Państwa budynku znajduje się przystanek autobusowy lub tramwajowy, z którego Państwo korzystacie?

Rys. 54 Wyniki badań dotyczące transportu publicznego

Spośród ankietowanych 36% osób uznało, że przystanek autobusowy lub tramwajowy znajduje się w odległości poniżej 200 m od ich miejsca zamieszkania, 51% w odległości od 200 m do 400 m, natomiast 13% w odległości powyżej 400 m. Wyniki badań wskazują, że osiedla usytuowane bliżej centrum dzielnicy Nowa Huta mają przystanki autobusowe lub tramwajowe w bliższej odległości niż osiedla wybudowane na obrzeżach dzielnicy.

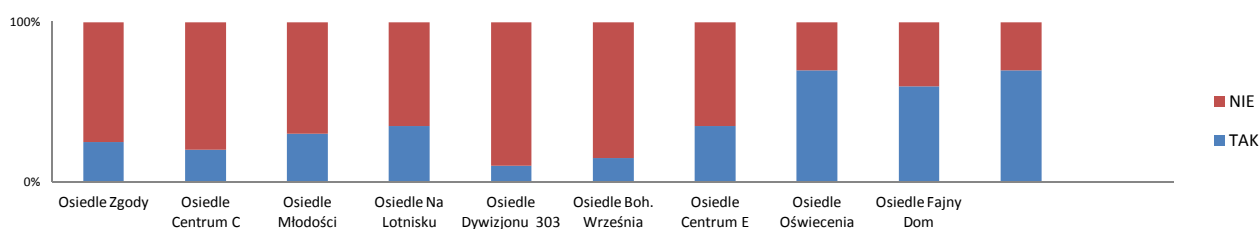
4. Czy według Państwa korzystanie z transportu publicznego na Państwa osiedlu jest łatwe i wygodne?

Rys. 55 Wyniki badań dotyczące bliskości transportu publicznego

Wyniki badań wskazują, że dla 78% ankietowanych osób korzystanie z transportu publicznego jest wygodne, dla 22% przeciwnie. Korzystanie z transportu publicznego jest wygodniejsze dla mieszkańców osiedli położonych blisko centrum dzielnicy. Osiedla z okresu 1949-1989 mają połączenia drogowe, które sprzyjają szybkiej komunikacji mieszkańców z pozostałymi dzielnicami miasta.

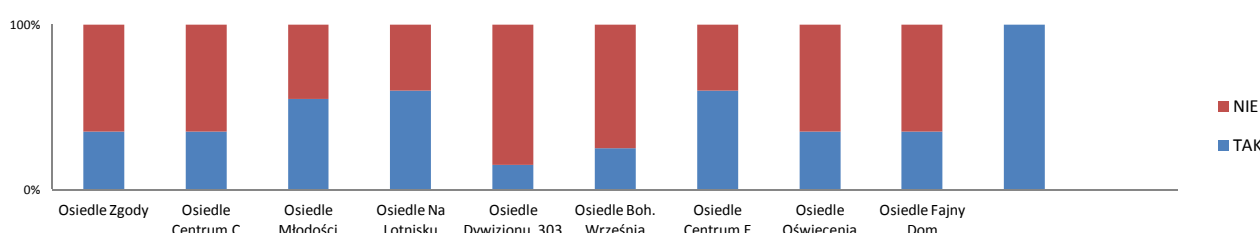
5. Wewnątrz osiedla podział terenu na ruch samochodowy, pieszy, zabawę dla dzieci jest klarowny i przestrzegany?

Rys. 56 Wyniki badań dotyczące ruchu pieszego

Badania wskazują, że 37% ankietowanych osób uznało, że podział na ruch samochodowy oraz pieszy na osiedlu jest przestrzegany, natomiast 63% osób biorących udział w badaniu odpowiedziało przeciwnie. Można stwierdzić, że wiele osiedli ma zamazane granice pomiędzy przestrzenią pieszą i jezdnią. Osiedla z okresu 1949-1995, które mają niewielkie parkingi, zmuszają do parkowania samochodów wzdłuż ulic. Osiedla powstałe po 1989 roku mają duże parkingi w pobliżu budynków.

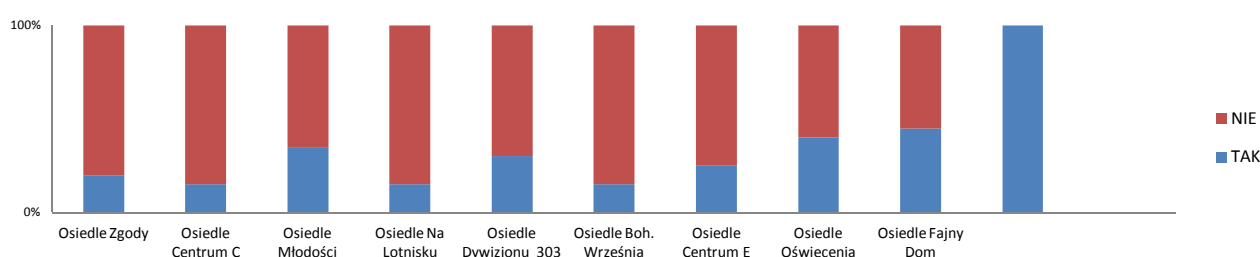
6. Czy jest odpowiednia ilość miejsc parkingowych lub garaży?

Rys. 57 Wyniki badań dotyczące miejsc parkingowych

Na podstawie odpowiedzi wynika, że 34% ankietowanych twierdzi, że liczba miejsc parkingowych lub garaży jest wystarczająca. Osiedla zlokalizowane w pobliżu centrum dzielnicy tzn. wybudowane w latach 1949-1989 także mają niewystarczającą ilość miejsc parkingowych. Osiedla powstałe w późniejszych latach mają większe parkingi oraz garaże, jednak są dostępne jedynie dla części mieszkańców osiedla i jest ich zdecydowanie mniej niż we wcześniejszych latach.

7. Czy wnętrze urbanistyczne ma duże walory estetyczne?

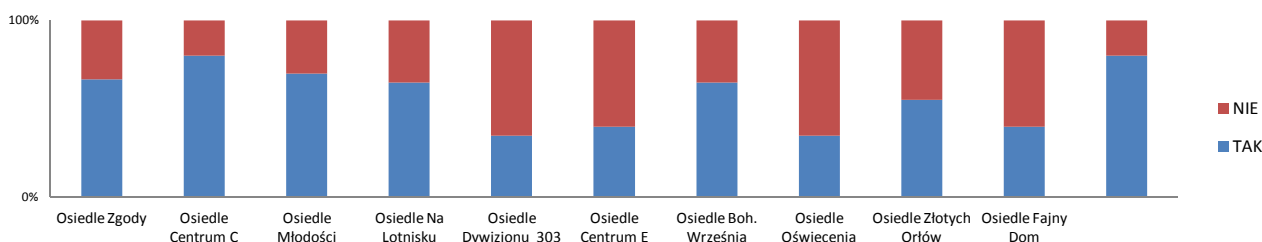

Rys. 58 Wyniki badań dotyczące oceny walorów estetycznych

Według 67% ankietowanych wnętrza urbanistyczne ma wysokie walory estetyczne, 33% ocenia wnętrza przeciwnie. Ocena walorów estetycznych w osiedlach powstałych przed 1990 rokiem jest znacznie niższa niż w nowych osiedlach. Zły stan techniczny elementów małej architektury wpływa na niską ocenę w osiedlach wybudowanych w centralnej części dzielnicy Nowej Huty.

Łatwość powiązań komunikacyjnych

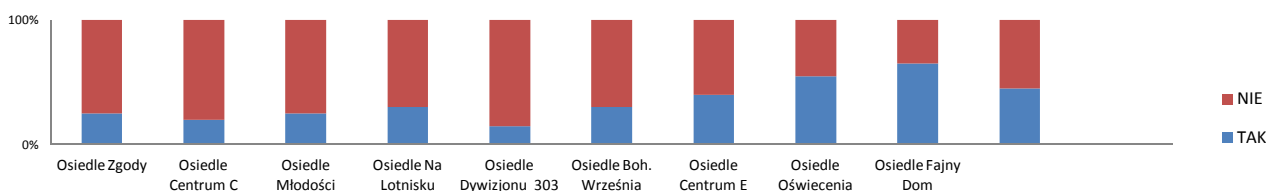
8. Czy według Państwa wielkość przestrzeni wewnątrz osiedla odpowiada ilości użytkowników?

Rys. 59 Wyniki badań dotyczące wielkości przestrzeni społecznej

Wyniki wskazują, że przestrzeń wewnątrz osiedla jest niewystarczająca. Według 43% ankietowanych osób wnętrza osiedla odpowiada liczbie użytkowników, natomiast 57% mieszkańców uważa, że wielkość wnętrza jest zbyt mała. W osiedlach starszych przypada średnio 5m²/os, natomiast w osiedlach nowych jest to 2m²/os, w wyniku czego przestrzeń w starszych osiedlach jest intensywnie wykorzystywana, co skutkuje większym poczuciem braku przestrzeni na osiedlach powstałych przed 1990 rokiem.

9. Czy wzdłuż ścieżek i chodników znajdują się miejsca do odpoczynku i rozmów np. ławki, murki, skwery?

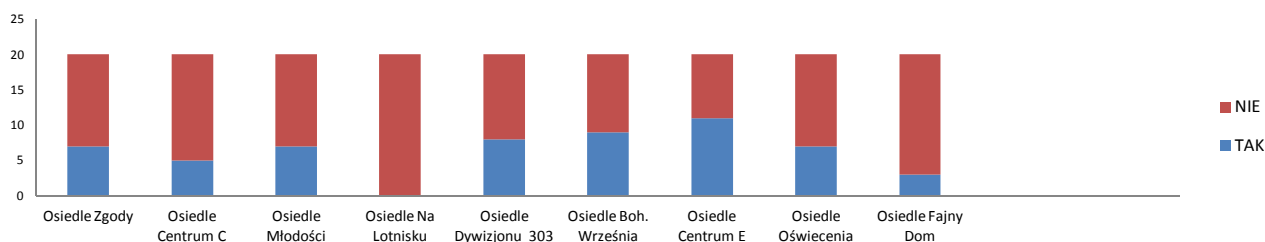

Rys. 60 Wyniki badań dotyczące miejsc do odpoczynku w przestrzeni

Według 73% ankietowanych wzdłuż ścieżek i chodników znajdują się ławki oraz skwery, natomiast 27% osób biorących udział w badaniach uznało, że brak jest miejsc wypoczynku wzdłuż chodników. Elementy małej architektury, takie jak ławki, murki, skwery znajdują się głównie w osiedlach powstałych po 1990 roku, a we starszych osiedlach ławki są zaniedbane, zniszczone i rzadko odnawiane.

10. Czy spędzanie czasu na Państwa osiedlu jest utrudnione przez zaparkowane samochody?

Rys. 61 Wyniki badań dotyczące miejsc parkingowych

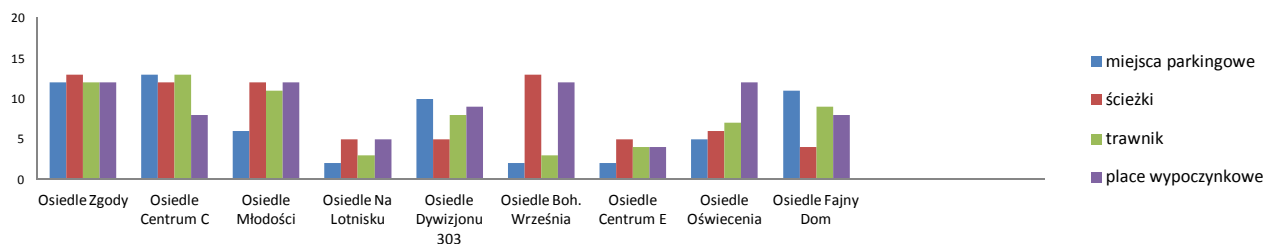
Spośród ankietowanych osób 83% uznało, że samochody są niewłaściwie zaparkowane, natomiast 17% nie zauważa takiego problemu. W starszych osiedlach parkingi nie są przystosowane na obecną liczbę pojazdów, co jest bezpośrednią przyczyną problemu. W osiedlach w pobliżu Placu Centralnego ulice zaprojektowano na szerokość 7-13m, co w większości przypadków umożliwia parkowanie częściowo na chodnikach oraz na poboczach drogi. Natomiast problem z parkingami jest uwidocznił się szczególnie w osiedlach powstałych w latach 1975-1995, gdzie na osiedlu znajduje się jedna główna ulica lub 2 ulice obwodowe i parkowanie samochodów na tych ulicach zakłóca ruch pieszy oraz wyraz estetyczny wnętrza urbanistycznego. Natomiast dużą wadą osiedli najnowszych i ogrodzonych jest brak dostatej liczby miejsc parkingowych dla gości i osób przyjezdnych. Mieszkańcy zwykle zagwarantowane 1 lub 2 miejsca na lokal mieszkalny.

w osiedlach powstałych przed 1990 rokiem	w osiedlach powstałych po 1990 roku
usługi są zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie przestrzeni wewnątrz osiedli	brak usług zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie przestrzeni wewnątrz osiedli
odległość do sklepu spożywczego z którego korzystają mieszkańcy, w osiedlach zlokalizowanych w centrum dzielnicy Nowa Huta wynosi mniej niż 100 m	odległość do sklepu spożywczego, z którego korzystają mieszkańcy wynosi z reguły powyżej 200 m
osiedla zlokalizowane w centrum dzielnicy Nowej Huty mają przystanki komunikacji publicznej w odległości poniżej 100m od przestrzeni wewnątrz osiedla	osiedla zlokalizowane w centrum dzielnicy Nowa Huta mają przystanki komunikacji publicznej w większości w odległości powyżej 300m od przestrzeni wewnątrz osiedla
podział na ścieżki piesze, jezdne, tereny zielone jest klarowny	podział na ścieżki piesze, jezdne, tereny zielone jest klarowny
liczba samochodów jest zbyt duża, stąd przestrzeń wewnątrz osiedla jest wykorzystywana jako parkingi	liczba samochodów jest zbyt duża, stąd przestrzeń wewnątrz osiedla jest wykorzystywana jako parkingi
wnętrza osiedla mają niskie walory estetyczne	mieszkańcy rzadko narzekają na niedostateczną

Tabela XIV Podsumowanie wywiadów dotyczących oceny dostępności do usług oraz komunikacji na terenie osiedla

Czytelność rozwiązań przestrzennych

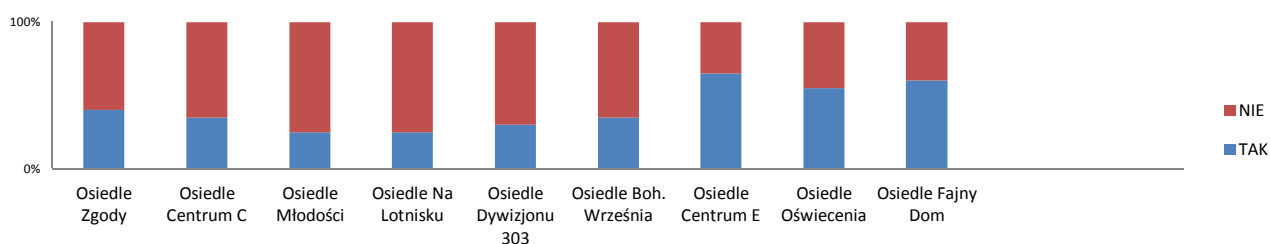
11. Czy wielkość przestrzeni wewnątrz osiedla jest wystarczająca dla codziennego użytkowania?

Rys. 62 Wyniki badań dotyczące wielkości wnętrza społecznego

Zdaniem ankietowanych osób wielkość placów wypoczynkowych spełnia oczekiwania na osiedlach starszych z zabudową kwartałową oraz na nowszych z zabudową punktową. Najniżej ocenia się osiedla, gdzie odległość między zabudową liniową lub gniazdową jest niewielka i mieszkańcy odczuwają brak przestrzeni, brak otwarcia widokowego. Natomiast liczba ścieżek jest oceniana pozytywnie przez mieszkańców osiedli z lat 1945-1975. Osiedla nowsze mają mniej ścieżek oraz są w mniejszym stopniu powiązane z terenami rekreacyjnymi miasta. Stan trawników jest oceniany pozytywnie w osiedlach najstarszych, gdzie jest ok. 70% powierzchni biologicznie czynnej oraz w osiedlach najnowszych z trawnikami utrzymanymi z dużą dbałością i estetyką. Podobnie prezentują się wyniki z zakresu oceny miejsc parkingowych, gdzie wielkość przestrzeni parkingowej jest wyraźnie niewystarczająca w odczuciu mieszkańców osiedli z lat 1975-2010 z zabudową liniową i punktową oraz nowych, na których rezerwacja dodatkowych miejsc parkingowych wymaga dużych nakładów finansowych.

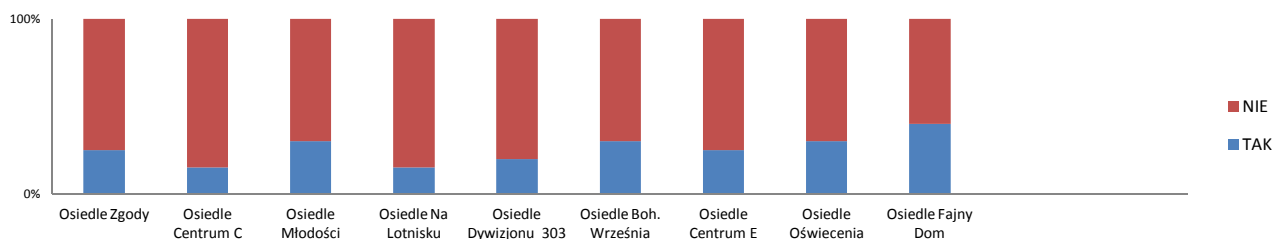
12. Czy przestrzeń wewnątrz osiedla o różnej funkcji jak parkingi, miejsce do zabaw, jest klarownie oddzielona np. żywopłoty, ogrodzenie?

Rys. 63 Wyniki badań dotyczące układu funkcjonalnego przestrzeni

Zdaniem 68% ankietowanych przestrzeń wewnątrz osiedla o różnej funkcji np.: parkingi, place zabaw, ścieżki jest wyraźnie oddzielona. Pozytywne odpowiedzi dotyczą osiedli starszych, gdzie zieleń stanowi granicę przestrzeni. W osiedlach nowszych widoczny jest brak żywopłotów, jednakże ogrodzenia często odgradzają przestrzeni o różnej funkcji użytkowej.

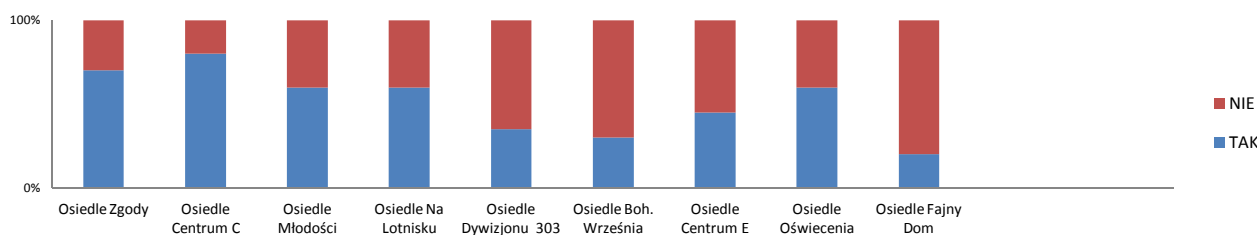
13. Czy przestrzeń osiedla jest wyraźnie wydzielona z przestrzeni ogólnodostępnej dla każdego?

Rys. 64 Wyniki badań dotyczące wydzielenia przestrzeni

Według 73% ankietowanych przestrzeń osiedla jest wyraźnie oddzielona od przestrzeni ogólnodostępnej, 23% osób biorących udział w badaniu uznało, że granica osiedla jest zachowana w sposób mało wyraźny. Osiedla powstałe przed 1990 rokiem mają często zamazane granice między wnętrzem a przestrzenią ogólnodostępną. Wyjątki stanowią najstarsze osiedla usytuowane w pobliżu placu Centralnego z okresu 1945-1960. Granice są dobrze zauważalne dla mieszkańców nowych osiedli, które są często oddzielone i monitorowane.

14. Czy według Państwa przestrzeń wewnątrz osiedla jest dostępna dla użytkowników z zewnątrz osiedla?

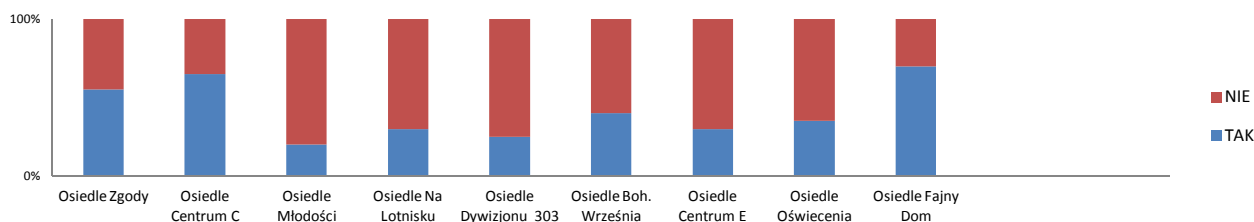

Rys. 65 Wyniki badań dotyczące dostępności do przestrzeni

Spośród ankietowanych osób 78% uznało, że przestrzeń wewnątrz osiedla jest dostępna dla użytkowników spoza osiedla. Wskazuje to na ogólną dostępność do przestrzeni społecznej szczególnie w osiedlach wybudowanych przed 1989 rokiem. Osiedla mają różne układy urbanistyczne, z przewagą zamkniętych form zabudowy kwartałowej typu C, jednak nie ogranicza to możliwości dojścia do wnętrza osiedla. Natomiast osiedla obecnie budowane mają ogrodzenia tworzące poczucie bezpieczeństwa, dzięki czemu poruszanie się na terenie osiedla jest na bieżąco monitorowane.

Układ funkcjonalno- przestrzenny

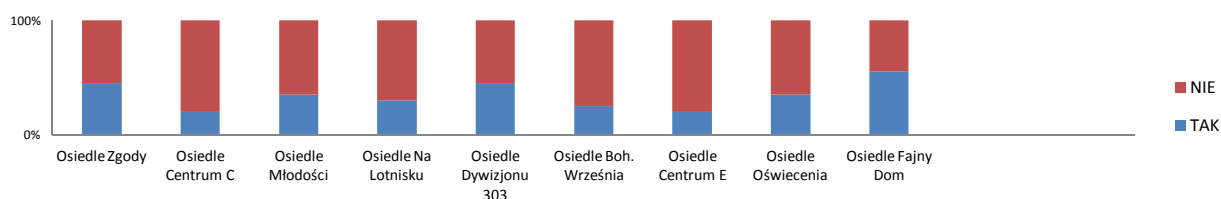
15. Czy liczba ławek do siedzenie na osiedlu jest wystarczająca?

Rys. 66 Wyniki badań dotyczące liczby ławek

Mieszkańcy osiedli odpowiadali jednoznacznie, że ilość miejsc jest niewystarczająca na terenie osiedla. Jedynie w niektórych osiedlach powstałych przed 1989 rokiem 68% wypowiedziało się, że liczba ławek jest wystarczająca, natomiast w nowszych osiedlach średnio 43% ankietowanych akceptuje obecną ilość ławek. Z pewnością brak dbałości o dobry stan techniczny ławek oraz brak aranżacji nowych skwerów z miejscami siedzącymi wpływa na negatywny odbiór mieszkańców pod względem ilości ławek na osiedlu.

16. Czy wielkość wnętrza osiedla jest odpowiednia dla liczby użytkowników w ciągu dnia (w ciągu lata, w słoneczny dzień) np. dla spacerujących osób, bawiących się dzieci

Rys. 67 Wyniki badań dotyczące wielkości wnętrza społecznego

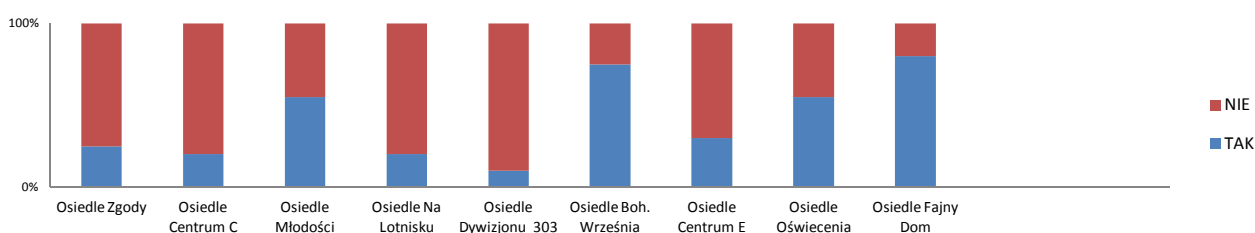
Spośród ankietowanych osób 56% stwierdziło, że wielkość wnętrza jest odpowiednia dla liczby użytkowników w ciągu letniego, słonecznego dnia. Analizowane osiedla z okresu 1945-1989 mają liczne tereny zielone, ścieżki spacerowe oraz place zabaw, dzięki czemu osoby z łatwością znajdują miejsce do odpoczynku na świeżym powietrzu. Poza tym tereny zielone w starszych osiedlach stanowią kontynuację terenów rekreacyjnych w skali całej dzielnicy. Niedogodnością osiedli z zabudową linijkową oraz punktową jest brak jednoznacznie wydzielonej granicy przestrzeni społecznej wewnątrz osiedla.

w osiedlach powstałych przed 1990 rokiem	w osiedlach powstałych po 1990 roku
wystarczająca ilość ścieżek, placów zabaw i parkingów	niewystarczająca ilość ścieżek, placów zabaw i parkingów
klarowny podział przestrzeni w osiedlach z zabudową kwartałową	klarowny podział przestrzeni w osiedlach z ogrodzeniem
brak monitoringu i kontroli dostępu osób z zewnątrz, jedynie zabudowa kwartałowa daje poczucie kontroli sąsiedzkiej	osiedla są często monitorowane, dzięki czemu jest ograniczony dostęp do wnętrza
liczba ławek jest z reguły niewystarczająca	liczba ławek jest niewystarczająca
wielkość wnętrza jest niewystarczająca, szczególnie w zabudowie liniowej i kwartałowej	wielkość wnętrza oceniana jest negatywnie, niewystarczająca dla użytkowników

Tabela XV Podsumowanie wywiadów oceny rozwiązań przestrzennych

Układ funkcjonalno- przestrzenny

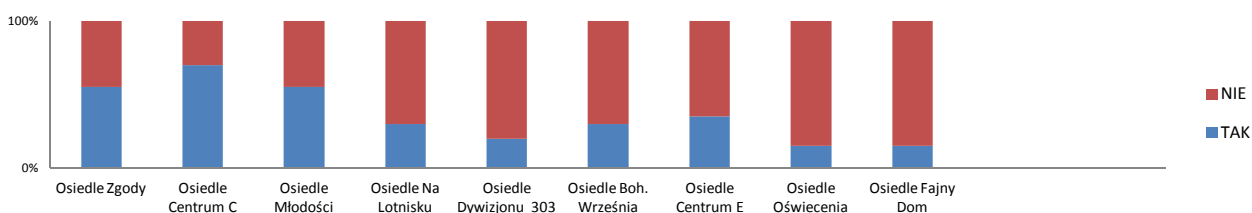
17. Czy według Państwa ogrodzenie osiedla jest/byłoby korzystne z punktu widzenia bezpieczeństwa użytkownika?

Rys. 68 Wyniki badań dotyczące poczucia bezpieczeństwa

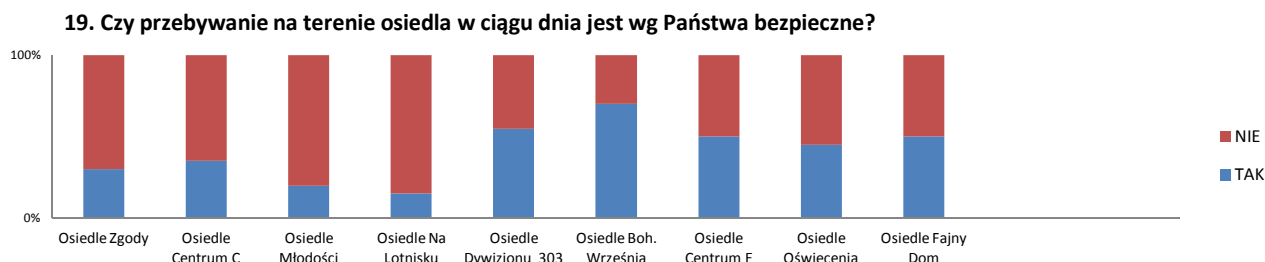
Ankietowani mieszkający na osiedlach ogrodzonych w 83% odpowiedzieli pozytywnie, natomiast w pozostałych osiedlach było to 67%, co daje średnią arytmetyczną na poziomie 78%. Warto zwrócić uwagę, że spośród analizowanych osiedli jedynie 30% ma ogrodzenie wokół. Wnioskując, ogrodzenie osiedli jest odbierane przez mieszkańców pozytywnie, aspekt bezpieczeństwa użytkownika jest mocniejszy niż łączenie terenów osiedli w jednolitą przestrzeń rekreacyjno- użytkową.

18. Czy bezpieczeństwo na osiedlu jest zależne od pory dnia/nocy?

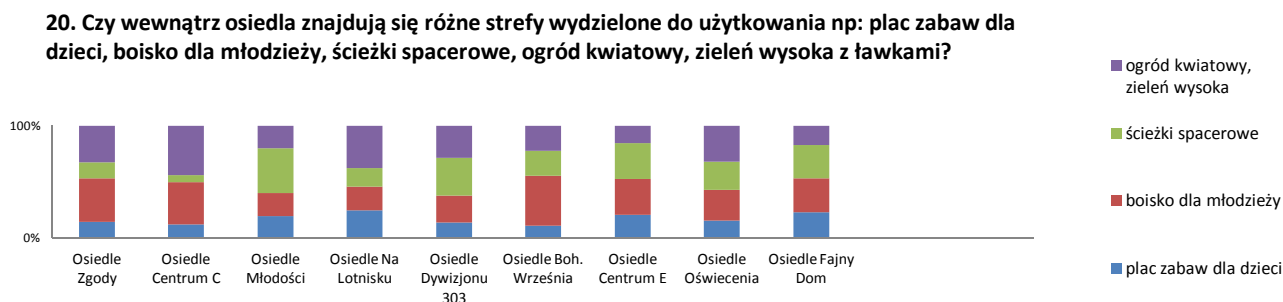
Rys. 69 Wyniki badań dotyczące bezpieczeństwa

Dla 78% ankietowanych bezpieczeństwo jest zależne od pory dnia i nocy oraz zmniejsza się w godzinach wieczornych i nocnych. Różnice w odpowiedziach były widoczne na osiedlach wybudowanych przed 1989 rokiem, gdzie przestrzeń wewnątrz osiedla jest dostępna dla osób z zewnątrz i bezpieczeństwo jest zmienne w zależności od pory dnia. W osiedlach wybudowanych w późniejszym okresie poczucie bezpieczeństwa jest niezmiennie, niezależnie od pory dnia. Są to osiedla często zamknięte, ogrodzone oraz mają ochronę w postaci monitoringu.

Rys. 70 Wyniki badań dotyczące bezpieczeństwa

Według 87% mieszkańców biorących udział w wywiadzie przebywanie na terenie osiedla w ciągu dnia jest bezpieczne. Szczególnie duże poczucie bezpieczeństwa związane jest z osiedlami wybudowanymi w pierwszym okresie tj. 1945-1969, gdzie czujność sąsiedzka jest duża oraz wnętrza mają granice wyznaczone przez zabudowę. Osiedla zlokalizowane na obrzeżach dzielnicy stwarzają poczucie bezpieczeństwa na niższym poziomie.

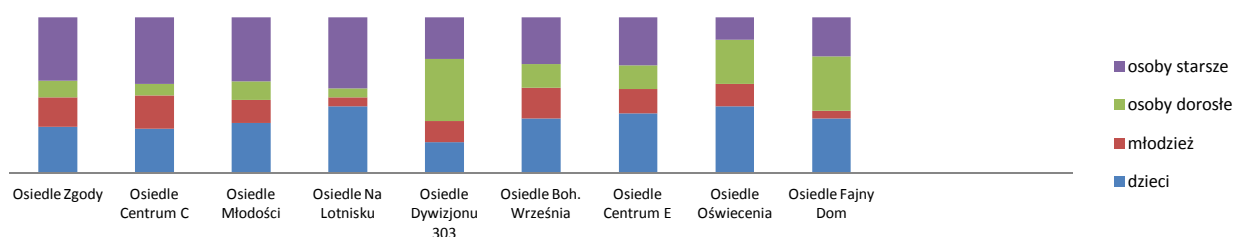

Rys. 71 Wyniki badań dotyczące przestrzeni użytkowych

Na osiedlach wybudowanych w latach 1945-1989 tereny wewnątrz osiedla mają strefy użytkowania zróżnicowane w stopniu mniejszym, niż osiedla z późniejszego okresu. Są tam z reguły ścieżki spacerowe i place zabaw dla dzieci, natomiast osiedla z okresu 1990-2010 mają przeważnie ogrody, boiska dla młodzieży oraz place zabaw dla dzieci.

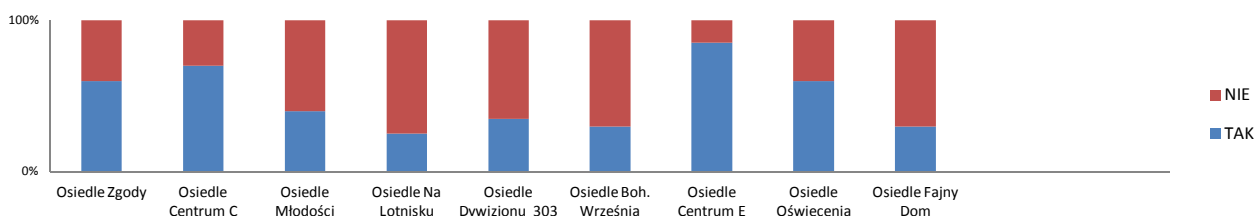
21. Proszę wymienić, dla jakiej grupy wiekowej wg Państwa wewnątrz osiedla jest przystosowane do codziennych potrzeb?

Rys. 72 Wyniki badań dotyczące dostosowania wnętrza do potrzeb różnych grup społecznych

Zgodnie ze zdaniem ankietowanych, w osiedlach z okresu 1945-1989, 76% osób użytkujących przestrzeń społeczną wewnątrz osiedla to osoby starsze, 26% to młodzież i dzieci. W pozostałych osiedlach proporcje są odmienne, 41% użytkowników to osoby starsze i dorośli, a 59% to młodzież oraz dzieci. Na podstawie odpowiedzi można stwierdzić, że stara tkanka zabudowy, wysoka szata roślinna oraz klimat wnętrza osiedli z lat 1945-1989 sprzyja korzystaniu przez osoby dorosłe, natomiast osiedla nowoczesne są bardziej atrakcyjne w użytkowaniu dla osób młodszych.

22. Czy zaparkowane samochody przeszkadzają w codziennym użytkowaniu wnętrza do zabawy i rekreacji?

Rys. 73 Wyniki badań dotyczące zaparkowanych samochodów

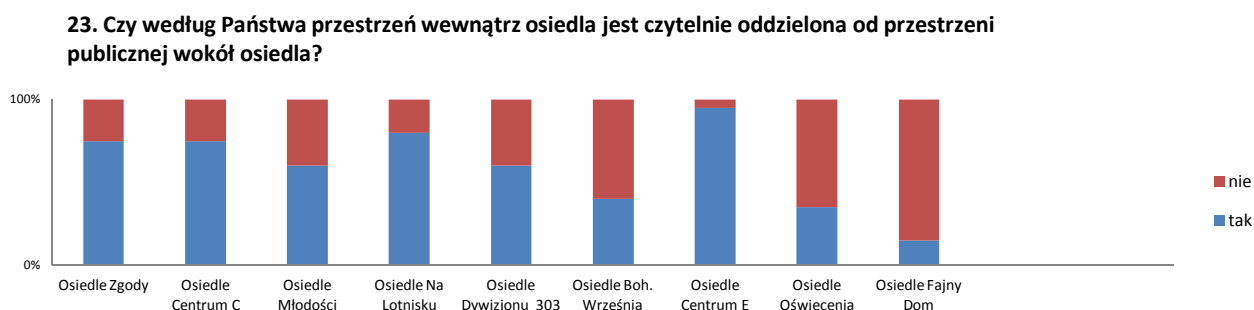
Zdaniem 79% ankietowanych samochody przeszkadzają w użytkowaniu wnętrza osiedla. Źle zaparkowane samochody, chodniki bez zachowanej szerokości 1,5 m dla osób pieszych są spotykane w większości osiedli w analizowanej dzielnicy. Wyjątek stanowią osiedla z zabudową linijkową oraz nowe osiedla z parkingami podziemnymi, które mają wydzielone parkingi usytuowane przy jezdni. Wnętrza osiedli z możliwością wjazdu bez wyjątku są wykorzystywane jako miejsca postojowe dla samochodów.

w osiedlach powstałych przed 1990 rokiem	w osiedlach powstałych po 1990 roku
mieszkańcy negatywnie oceniają odgródzenie osiedla, dużą zaletą jest łatwy dostęp do przestrzeni publicznej	odgródzenie osiedla jest pozytywnie oceniane przez mieszkańców
bezpieczeństwo na osiedlu jest zależne od pory dnia i nocy na osiedlach nieogrodzonych	osiedla ogrodzone zapewniają stałe poczucie bezpieczeństwa
niewielkie zróżnicowanie funkcjonalne wnętrza	większe zróżnicowanie funkcjonalne wnętrza
z przestrzeni społecznej korzystają szczególnie osoby w wieku emerytowanym oraz dzieci	z przestrzeni społecznej korzystają szczególnie dzieci oraz osoby w wieku 30-51 lat
samochody często stanowią przeszkodę w użytkowaniu wnętrza	samochody rzadziej stanowią przeszkodę w użytkowaniu wnętrza

Tabela XVI Podsumowanie wywiadów oceny układu funkcjonalno-przestrzennego

Sposób aranżacji przestrzeni

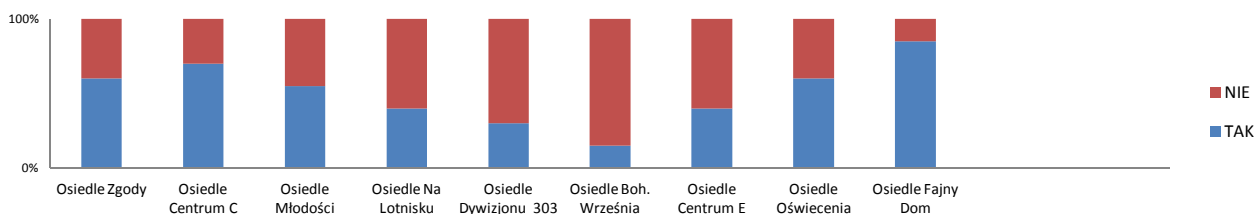
Segregacja przestrzeni (ze względu na własność)

Rys. 74 Wyniki badań dotyczące oddzielenia przestrzeni publicznej i społecznej

Mieszkańcy w liczbie 56% stwierdzają, że granica między przestrzenią wewnętrzną a zewnętrzną publiczną jest wyraźnie postawiona. Czytelna granica, która jest zarysowana np. w postaci linii zabudowy, linii zieleni, ogrodzenia lub ukształtowania terenu jest wyraźna w osiedlach z zabudową kwartałową i swobodną oraz z ogrodzeniem z okresu budowy 1945-1969 oraz po roku 2000.

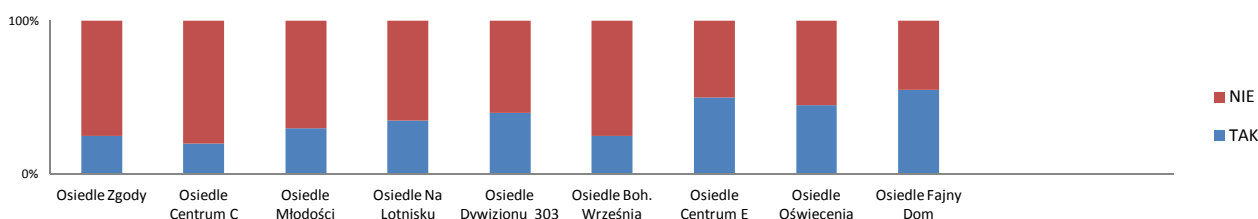
24. Czy wielkość wnętrza osiedla sprzyja kameralnym spotkaniom, rozmowom z sąsiadami?

Rys. 75 Wyniki badań dotyczące kameralności wnętrza

Na pytanie dotyczące kameralności miejsc, które sprzyjają spotkaniom, 67% mieszkańców odpowiadało pozytywnie. Według użytkowników wnętrza społeczne na osiedlach wybudowanych w latach 1945-1989 sprzyjają kameralnym spotkaniom. Szerokość wnętrza, wysokość zabudowy oraz wielkość i rodzaj zieleni jest oceną subiektywną dla każdego mieszkańca. Warto zwrócić uwagę, że osoby poniżej 30 roku życia nie zaznaczyły żadnej odpowiedzi pozytywnej.

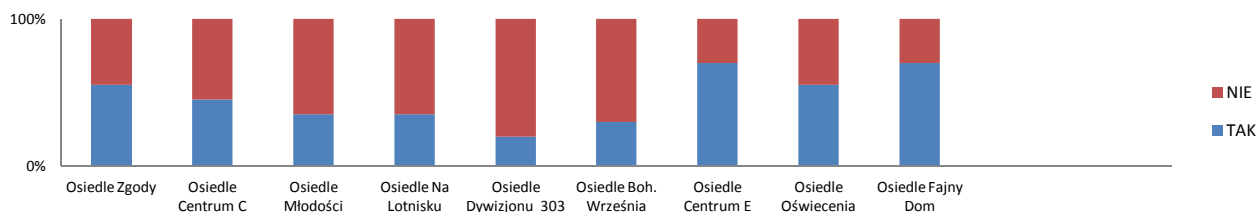
25. Czy według Państwa wewnątrz osiedla znajdują się miejsca siedzące umożliwiające rozmowę we dwoje, w grupie kilku osób, spędzanie czasu rodziców i dzieci?

Rys. 76 Wyniki badań dotyczące kameralności wnętrza

Mieszkańcy w liczbie 45% stwierdzili, że wewnątrz osiedla znajdują się miejsca siedzące sprzyjające spotkaniu oraz rozmowie. Najwięcej pozytywnych odpowiedzi zaznaczono w osiedlach z okresu 1990-2010, jak również w osiedlach z lat 1945-1969. Wnętrza osiedli z zabudową liniową oraz punktową nie są korzystne dla tworzenia intymnych miejsc do spotkań i rozmów.

26. Czy we wnętrzu osiedla znajduje się bezpieczny plac zabaw dla dzieci?

Rys. 77 Wyniki badań dotyczące bezpieczeństwa

Spośród ankietowanych 87% osób stwierdziło, że we wnętrzu osiedla znajduje się bezpieczny plac zabaw. Zarówno osiedla starsze jak i nowe stwarzają dobre warunki dla bezpiecznego placu zabaw, w zabudowie o charakterze zamkniętej jak i otwartej.

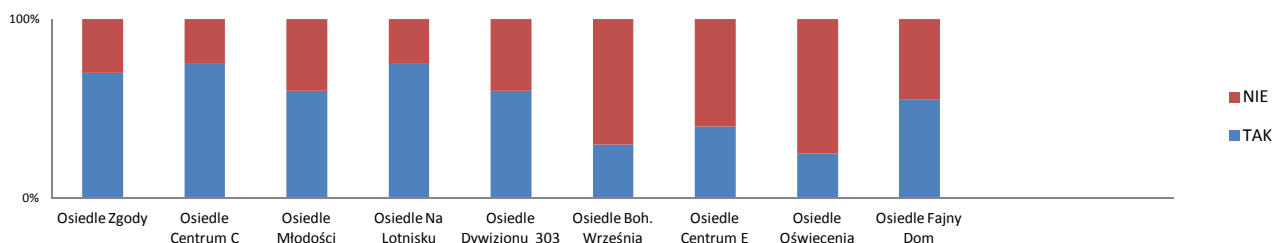
w osiedlach powstałych przed 1990 rokiem	w osiedlach powstałych po 1990 roku
ze względu na zabudowę kwartałową osiedla są jasno oddzielone od przestrzeni publicznej,	osiedla nie są jednoznacznie wydzielone z przestrzeni publicznej
osiedla najstarsze mają skwery, które sprzyjają spotkaniom i rozmowom	brak odosobnionych miejsc na spotkania towarzyskie, jedynie mieszkańcy osiedla Fajny Dom deklarują relatywnie dużą ich liczbę
niewystarczająca liczba miejsc siedzących lub zły stan techniczny ławek	zdaniem mieszkańców liczba ławek jest wystarczająca
widoczny jest podział na ścieżki piesze, jezdne, tereny zielone jest klarowny	podział na ścieżki piesze, jezdne, tereny zielone jest klarowny
w zabudowie liniowej oraz gniazdowej mieszkańcy nisko oceniają bezpieczeństwo na placach zabaw	mieszkańcy wyżej oceniają bezpieczeństwo na osiedlowych placach zabaw

Tabela XVII Podsumowanie wywiadów oceny segregacji przestrzeni

Sposób aranżacji przestrzeni

Tereny zielone

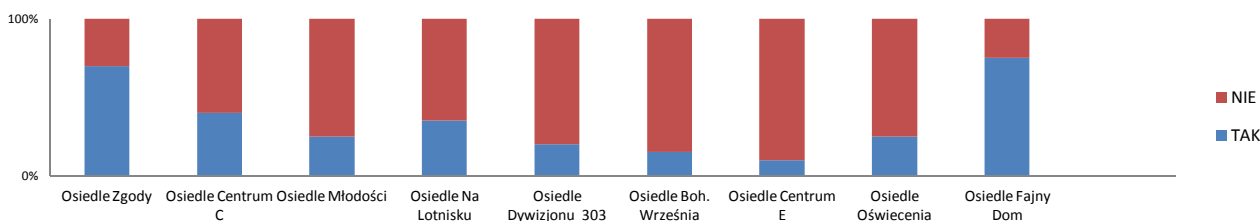
27. Czy w zasięgu Państwa miejsca zamieszkania znajduje się park lub otwarta przestrzeń zielona?

Rys. 78 Wyniki badań dotyczące przestrzeni zielonej

Na pytanie dotyczące lokalizacji parku lub otwartej przestrzeni w pobliżu miejsca zamieszkania 38% osób odpowiadało pozytywnie. Część osiedli z okresu 1945-1989 zlokalizowanych w pobliżu centrum dzielnicy Nowa Huta mają w pobliżu parki lub tereny zielone, natomiast osiedla nowsze oraz usytuowane na obrzeżach dzielnicy stanowią przeważnie obszary zabudowy pozbawionej bliskiego sąsiedztwa terenów parkowych.

28. Czy we wnętrzu osiedla znajduje się skwer zielony?

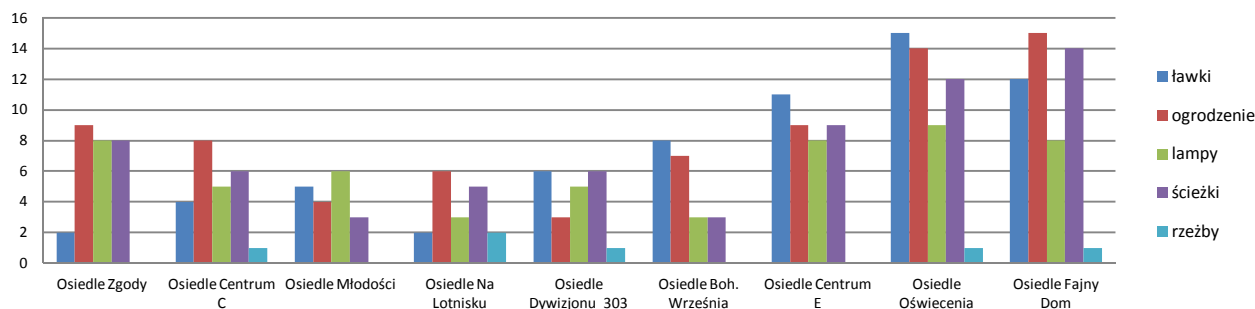

Rys. 79 Wyniki badań dotyczące skweru

Mieszkańcy odpowiedzieli w liczbie 67%, że we wnętrzu osiedla znajduje się skwer zielony. Na odpowiedź pozytywną wpływa urządzona i zadbane zieleni, która jest cechą aranżacji przestrzeni wewnątrz osiedlowej na obrzeżach dzielnicy, szczególnie w osiedlach powstałych po 1989 roku.

Stan techniczny małej architektury

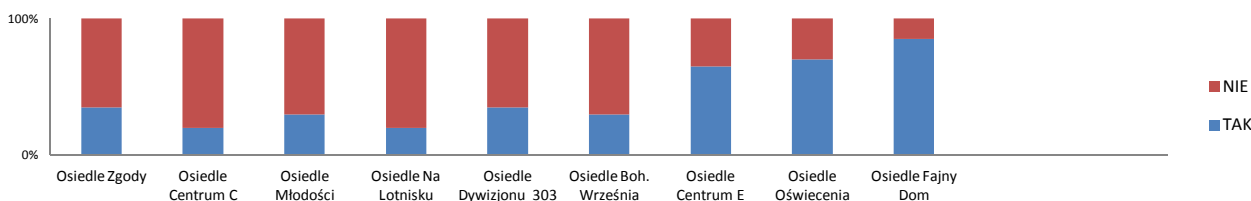
29. Czy elementy wnętrza typu ławki, ogrodzenie, lampy, ścieżki, rzeźby są w dobrym stanie technicznym?

Rys. 80 Wyniki badań dotyczące stanu technicznego wyposażenia

Zgodnie z wypowiedzią mieszkańców osiedla z okresu 1945-1990 mają elementy wyposażenia wnętrza w znacznie gorszym stanie technicznym, niż w osiedlach nowszych. Brak odpowiedniej konserwacji elementów oraz brak wymiany elementów na nowe wpływa na negatywny odbiór wyposażenia wnętrza.

30. Czy wewnątrz osiedla zieleni jest dobrze utrzymywana i zadbana?

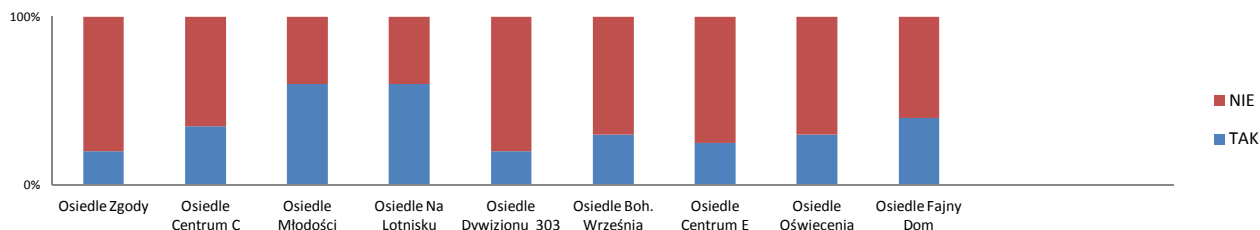
Rys. 81 Wyniki badań dotyczące zieleni

Zdaniem mieszkańców 45% odpowiedzi kwalifikuje zieleni jako zadbaną oraz dobrze utrzymaną. Osiedla wybudowane po 1989 roku mają zadbaną zieleni, pomimo że osiedla starsze mają znacznie więcej zieleni wysokiej i niskiej, co było istotnym celem dla projektantów dzielnicy Nowa Huta w latach 1945-1969.

Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej i sportowej

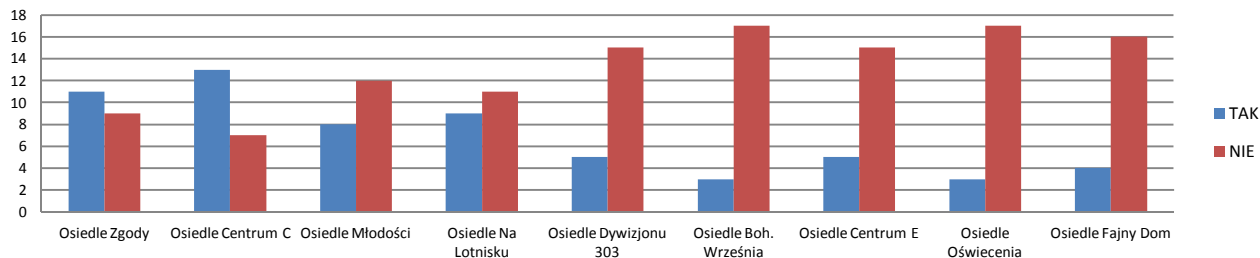
31. Czy w Państwa powierzchnia terenów zielonych wewnątrz osiedla w stosunku do ilości użytkowników jest wystarczająca?

Rys. 82 Wyniki badań dotyczące wielkości terenów zielonych

Znaczna większość mieszkańców wyraża opinię, że powierzchnia terenów zielonych nie jest wystarczająca dla liczby użytkowników na osiedlu. Ponad 87% użytkowników twierdzi, że powierzchnie trawiaste powinny stanowić większą część przestrzeni wewnątrz osiedla.

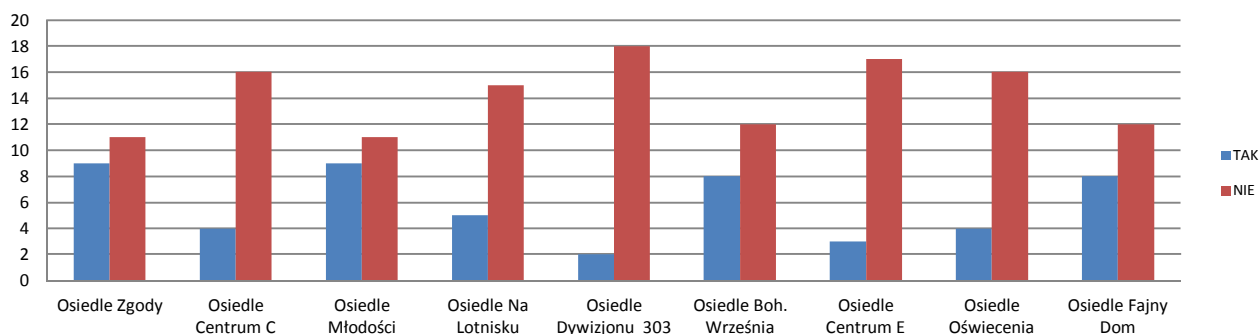
32. Czy wewnątrz osiedla ilość zieleni wysokiej, dającej zacienie, poczucie bezpieczeństwa, izolację od hałasu zewnętrznego jest wystarczająca?

Rys. 83 Wyniki badań dotyczące poczucia bezpieczeństwa

Ponad 73% ankietowanych odpowiedziało, że ilość zieleni wysokiej jest odpowiednia dla spełniania podstawowych funkcji. Osiedla powstałe w latach 1945-1989 mają zielen dobrze izolującą od hałasu miejskiego, wiatru, z dużymi koronami drzew oraz wpływającą na znaczne zacienienie terenu.

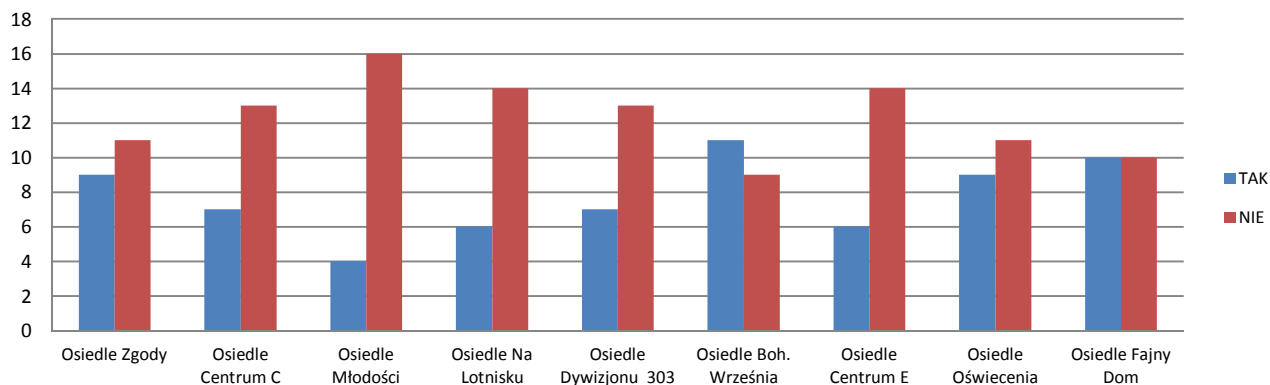
33.Czy wewnątrz osiedla zapewniony jest łatwy dostęp do przestrzeni rekreacyjnej i sportowej?

Rys. 84 Wyniki badań dotyczące dostępu do przestrzeni rekreacyjnej

Mieszkańcy oceniają, iż wnętrza społeczne nie zapewniają łatwego dostępu do przestrzeni rekreacyjnej i sportowej. Nieco lepszą ocenę mają osiedla starsze w zabudowie kwaterowej zlokalizowane w pobliżu Placu Centralnego, gdzie znajdują się boiska szkolne w pobliżu osiedli. Wyjątek stanowi również osiedle Fajny Dom, które ma na własnym terenie ścieżki zdrowia, boisko oraz urządzenia do ćwiczeń.

34.Czy wewnątrz osiedla zapewniona jest przestrzeń do aktywnego spędzania czasu np. spacery, bieganie, gra w piłkę itp.

Rys. 85 Wyniki badań dotyczące dostępności do przestrzeni rekreacyjnej

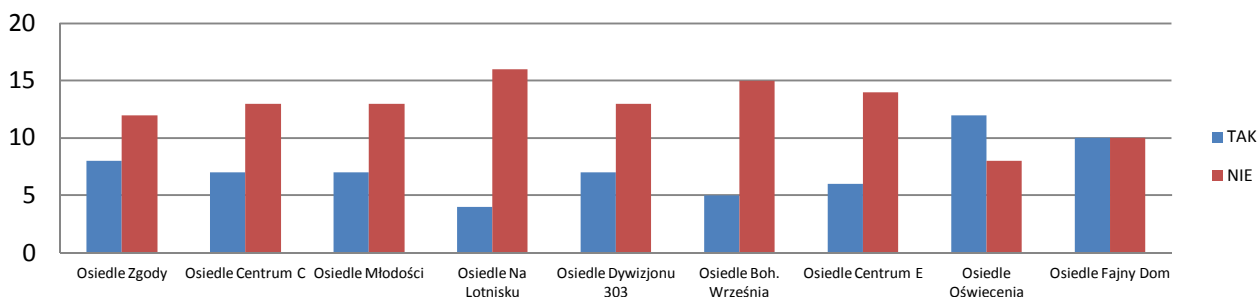
Mieszkańcy nisko oceniają przestrzeń wewnątrz osiedla, która może posłużyć do aktywnego spędzania czasu. Jedynie 33% ankietowanych osób odpowiedziało, że zapewnione są warunki sprzyjające bieganiu, spacerom czy grze w piłkę. Osiedla sprzed 1989 roku mają liczne ścieżki spacerowe oraz pobliskie boiska, dzięki czemu są oceniane troszkę wyżej niż osiedla nowobudowane.

w osiedlach powstałych przed 1990 rokiem	w osiedlach powstałych po 1990 roku
osiedla są zadrzewione w stopniu znacznie większym niż osiedla nowe	brak wystarczającej ilości terenów zielonych (wyjątek stanowi osiedla Fajny Dom z drzewa tworzącymi zielen parkową)
jedynie w zabudowie kwartałowej skwery zielone są oceniane pozytywnie	niska ocena skwerów zielonych
widoczny jest zły stan techniczny elementów wyposażenia wnętrza	znacznie lepsza ocena stanu technicznego wyposażenia
zielen jest zaniedbana	zielen jest zadbana
niewystarczająca ilość terenów zielonych (za wyjątkiem zabudowy liniowej i gniazdowej)	niewystarczająca ilość terenów zielonych
zielen daje odczucie izolacji przed hałasem oraz wpływa pozytywnie na kameralność i bezpieczeństwo wnętrza	zielen daje niewielkie odczucie ochrony przed hałasem i w niskim stopniu wpływa na kameralność wnętrza
na osiedlach brak możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu, szczególnie w tych o zabudowie liniowej i gniazdowej	na osiedlach brak możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu, za wyjątkiem osiedla Fajny Dom, które oferuje miejsca do biegania oraz sportu

Tabela XVIII Podsumowanie wywiadów oceny stanu technicznego wyposażenia oraz przestrzeni rekreacyjnej

Obecność elementów środowiska przyrodniczego i ich zróżnicowanie

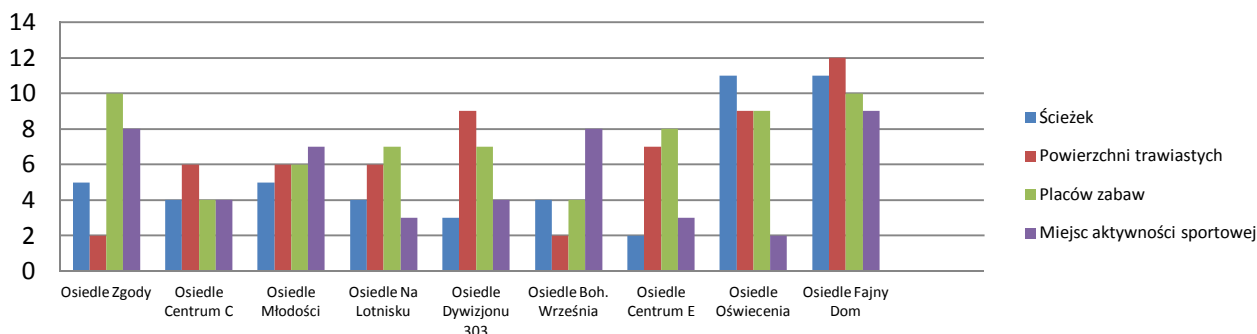
35. Czy wewnątrz osiedla zielen jest zróżnicowana, ciekawie zaaranżowana np. krzewy, drzewa, kwietniki, żywopłoty?

Rys. 86 Wyniki badań dotyczące zieleni

Odpowiedzi ankietowanych osób wskazują w 36% na zróżnicowaną zielen. W większości mieszkańcy uznają, że zielen jest zaniedbana i mało zróżnicowana. Wyjątki stanowią nieliczne osiedla budowane po 1989 roku, które mają zaprojektowaną zielen niską, kwietniki, krzewy, żywopłoty oraz pnącza.

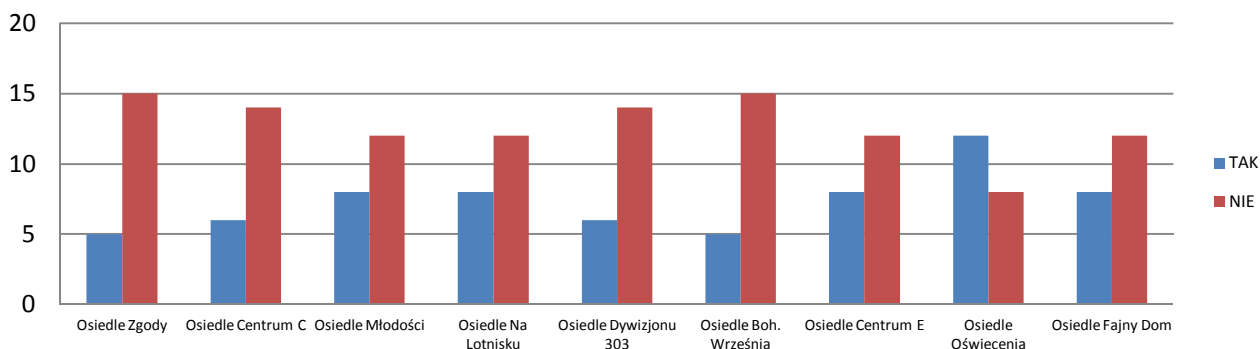
36. Jak oceniają Państwo stan zadbania i czystość:

Rys. 87 Wyniki badań dotyczące zadbania o czystość wnętrza

Spośród ankietowanych 67% odpowiadało, że osiedla mają zadbane ścieżki, 56% zadbane powierzchnie utwardzone, 74% zadbane place zabaw, 24% zadbane miejsca aktywności sportowej. Czystość oraz dbałości o stan techniczny elementów wnętrza osiedla są oceniane znacznie wyżej w osiedlach wybudowanych po 1989 roku, niż w starszych. Jedynie miejsca aktywności sportowej, pomimo ogólnej niskiej oceny, stanowią wartość dla mieszkańców w pobliżu osiedli wybudowanych w latach 1945-1969.

37. Czy we wnętrzu osiedla znajdują się obiekty, które nadają temu miejscu niepowtarzalny charakter i sprawiają, że lubimy to miejsce np. rzeźba, nietypowa zieleń, nowoczesne ławki?

Rys. 88 Wyniki badań dotyczące akcentów w przestrzeni

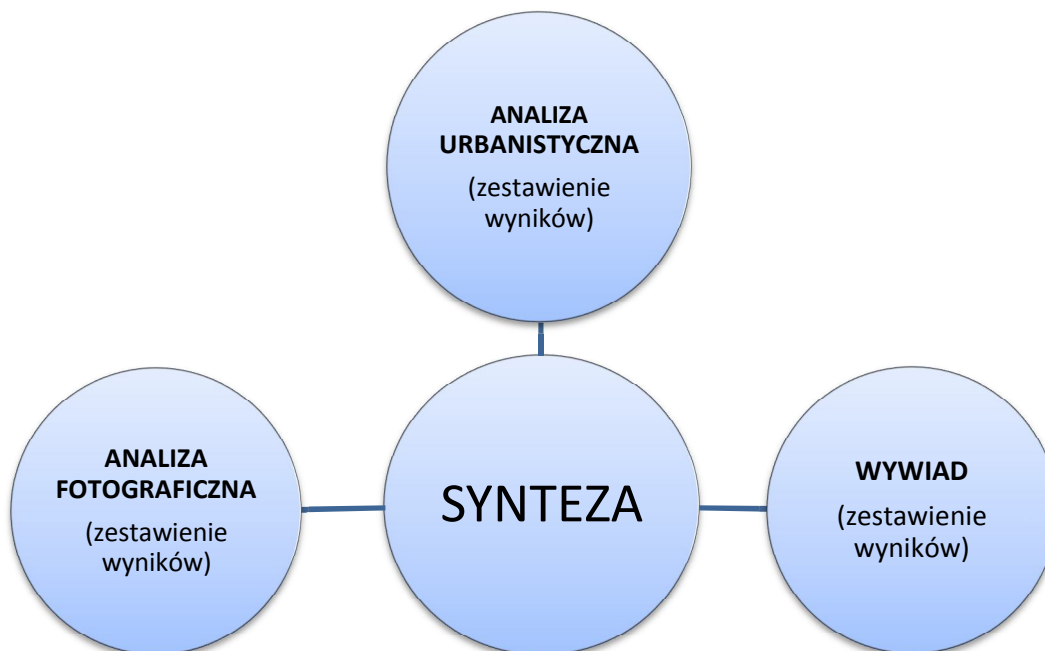
Na pytanie dotyczące niepowtarzalnego charakteru wnętrza w osiedlu 67% mieszkańców odpowiedziało pozytywnie. Nietypowe miejsca jak elementy małej architektury, zieleń, nowoczesny styl itp. można spotkać w osiedlach z okresu 1989-2010. Osiedla z okresu 1954-1969 również mają detale architektoniczne, które wyróżniają charakter wnętrza, jednak zły stan techniczny małej architektury nie podnosi wartości wnętrza w ocenie mieszkańców.

<i>w osiedlach powstałych przed 1990 rokiem</i>	<i>w osiedlach powstałych po 1990 roku</i>
<i>niewielkie zróżnicowanie zieleni</i>	<i>niewielkie zróżnicowanie zieleni</i>
<i>ścieżki są zaniedbane</i>	<i>ścieżki są bardziej zadbane i czyste</i>
<i>powierzchnie trawiaste czyste i zadbane</i>	<i>powierzchnie trawiaste czyste i zadbane</i>
<i>place zabaw z reguły zaniedbane</i>	<i>place zabaw zadbane i czyste</i>
<i>miejsca aktywności fizycznej średnio zadbane</i>	<i>z reguły brak miejsc aktywności fizycznej</i>
<i>niewielka tożsamość mieszkańców z wnętrzem osiedla, wyjątek stanowią starsze osoby, które zauważają miejsca charakterystyczne na osiedlu</i>	<i>większa tożsamość mieszkańców z wnętrzem osiedla</i>

Tabela XIX Podsumowanie wywiadów oceny elementów środowiska przyrodniczego

III. Synteza

8. Synteza na podstawie przeprowadzonych analiz

Rys. 89 Schemat części syntetycznej

8.1. Zestawienie porównawcze i wnioski z analizy urbanistycznej

Analiza urbanistyczna posłużyła do oceny jakości przestrzeni społecznej w obszarach osiedli Zgody, Centrum C, Młodości, Na Lotnisku, Dywizjonu 303, Bohaterów Września, Centrum E, Oświecenia oraz osiedla Fajny Dom. Wyróżnione zostały najważniejsze dla mieszkańców badanych obszarów czynniki kształtujące wysoką jakość przestrzeni społecznej.

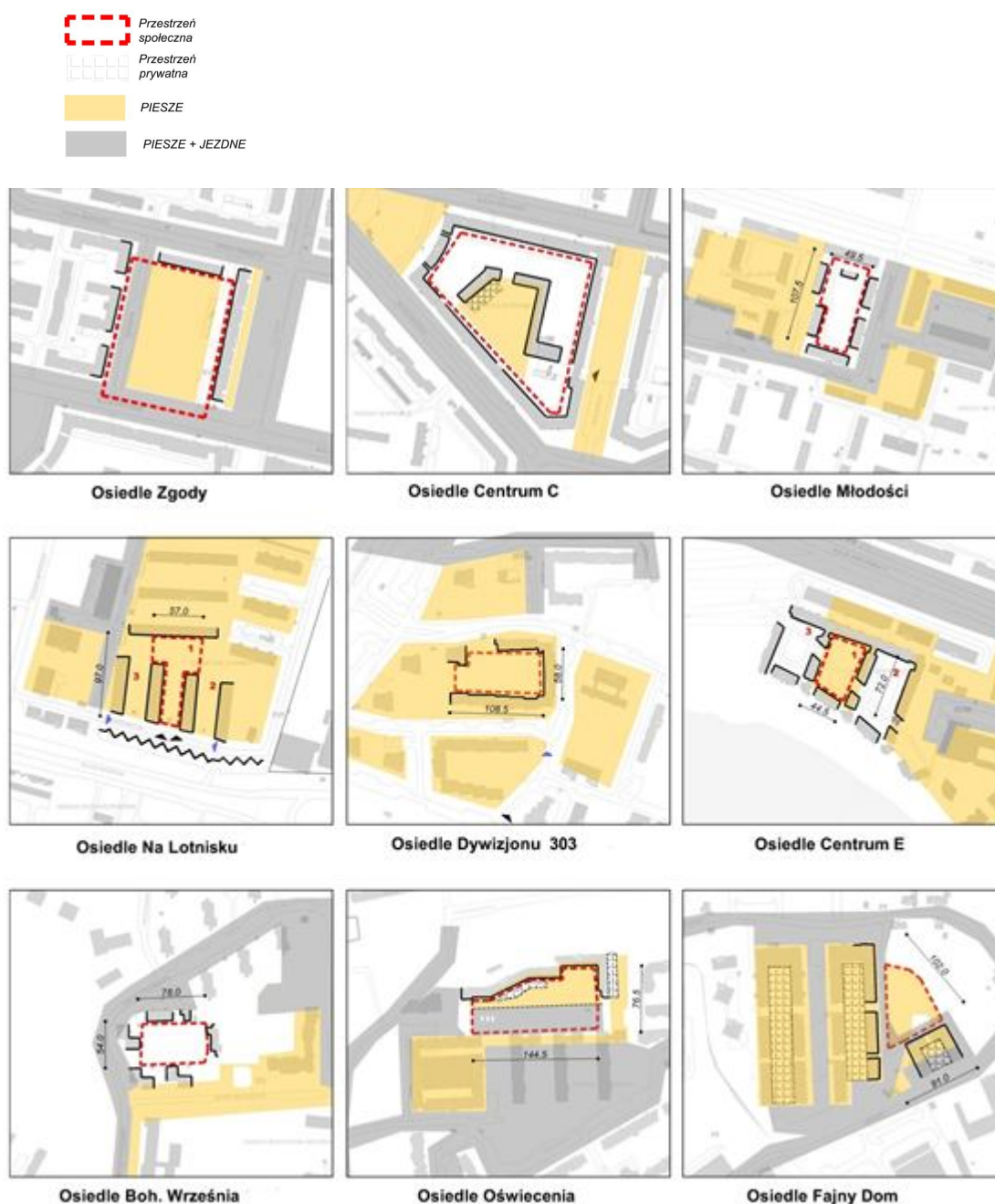
Ocenione zostały elementy opisujące wnętrza społeczne pod kątem:

- *segregacji przestrzeni,*
- *programu funkcjonalnego w przestrzeni społecznej,*
- *kameralności wnętrza,*
- *dostępności usług,*
- *powiązań komunikacyjnych,*
- *czytelności rozwiązań przestrzennych,*
- *układu funkcjonalno-przestrzennego,*
- *poczuciu bezpieczeństwa,*
- *wielkości powierzchni biologicznie czynnej,*
- *dostępności do przestrzeni rekreacyjnej,*
- *obecności elementów przyrodniczych.*

Poszczególne elementy zostały przedstawione w postaci graficznej na mapach osiedli mieszkaniowych. Zaprezentowano obszary wewnątrz społecznych osiedli wybudowanych w kolejności chronologicznej poczynając od wybudowanego najwcześniej

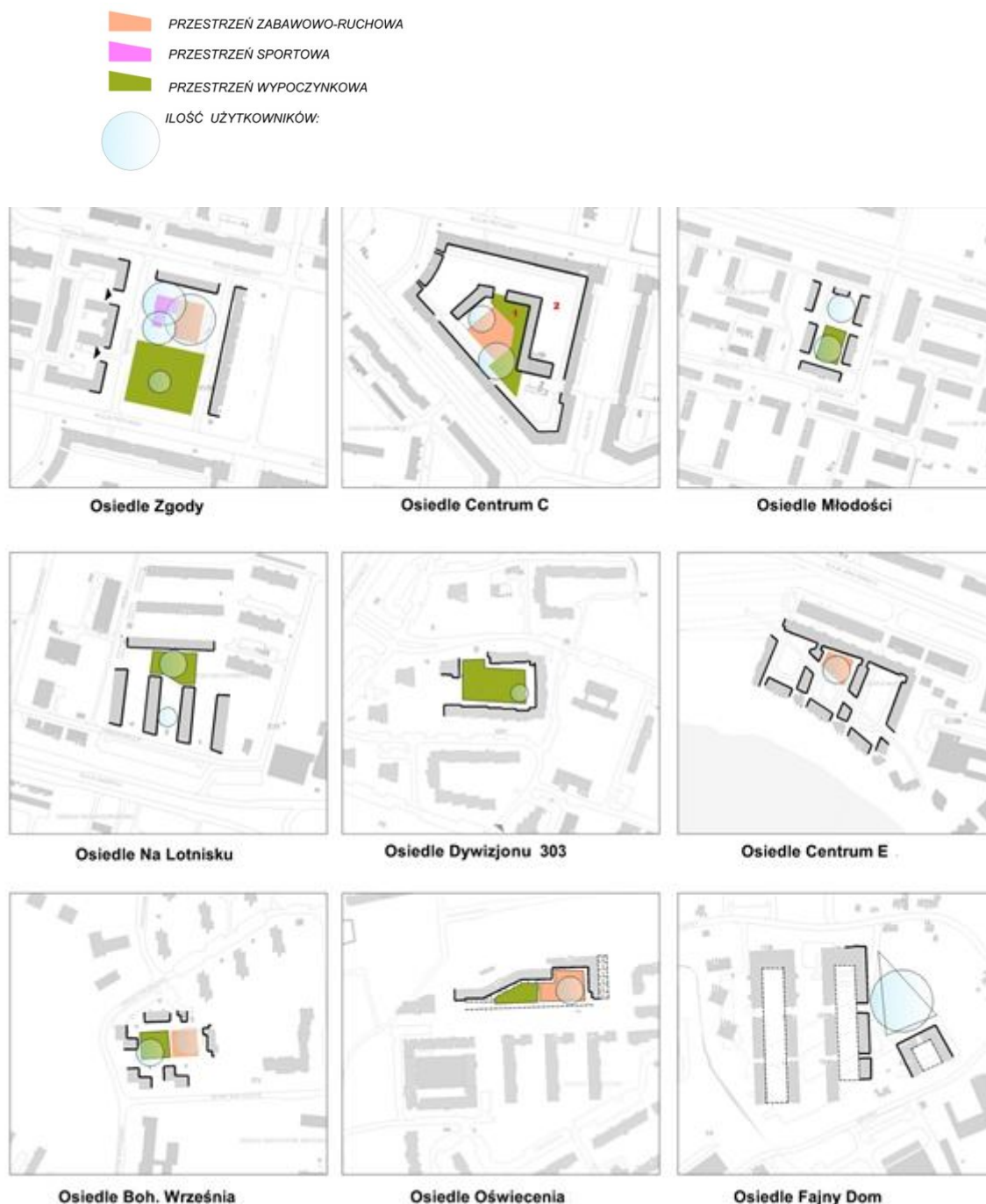
Warunki wspierające segregację przestrzeni - sprzyjające kontaktom społecznym

Rys. 90 Schematy przedstawiające podział przestrzeni

Na podstawie wyników można stwierdzić, że najdogodniejsze warunki stwarza osiedle Centrum C, Młodości oraz Centrum E. Przestrzenie społeczne są wyraźnie wydzielone od przestrzeni publicznej miejskiej. Dużym atutem jest forma zabudowy kwartałowej, która jednoznacznie wyznacza granice przestrzeni wewnątrzosiedlowej.

Warunki wspierające program funkcjonalny - sprzyjające kontaktom społecznym

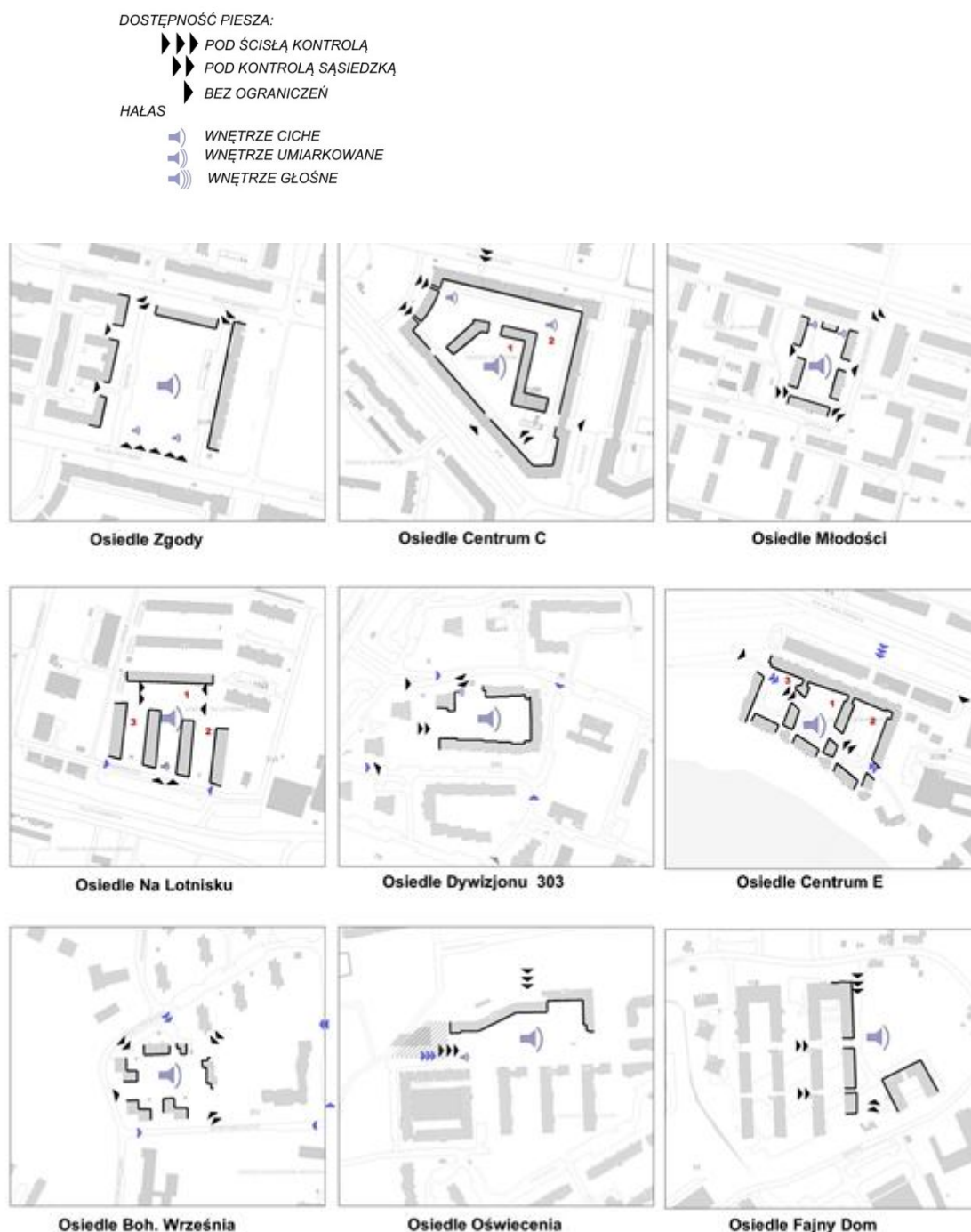

Rys. 91 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające program funkcjonalny

Wyniki badań wskazują, że najlepiej zostały spełnione wymagania w zakresie przestrzeni sportowej, rekreacyjnej i zielonej na osiedlach Zgody, Bohaterów Września, Oświecenia

oraz Fajny Dom. Różnorodność programu funkcjonalnego wpływa przede wszystkim na większą liczbę użytkowników i chęć do korzystania z przestrzeni wewnątrz osiedla.

Warunki wspierające kameralność wnętrza - sprzyjające kontaktom społecznym

Rys. 92 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające kameralność wnętrza

Wyniki badań wskazują, że oceniana kameralność wnętrza pod względem hałasu oraz dostępności, jest zapewniona bardziej w osiedlach Centrum E, Bohaterów Września, Oświecenia oraz Fajny Dom. Kontrolna dostępności dla osób z zewnątrz jest wyższa w pełnej zabudowie kwartałowej oraz w osiedlach monitorowanych i grodzonych.

Warunki wspierające dostępność do usług – sprzyjające komfortowi użytkowania przestrzeni

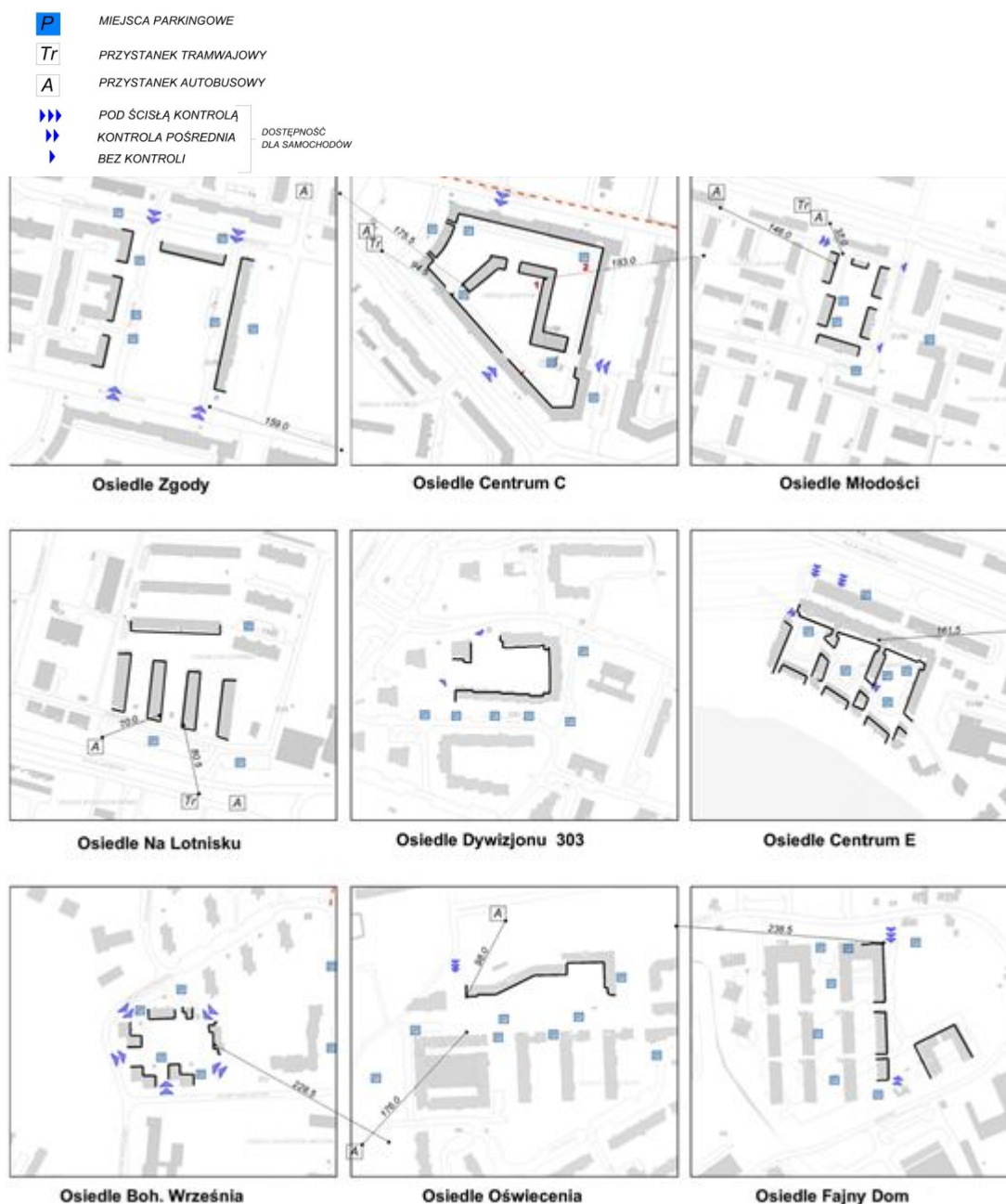

Rys. 93 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające dostępność do usług

Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 obrazujące lokalizację usług w pobliżu przestrzeni społecznej wyróżnia osiedla Zgody, Centrum C, Młodości, Na Lotnisku, które mają usługi zlokalizowane w parterach budynków dostępnych od strony przestrzeni publicznej oraz w sąsiednich budynkach przy głównych ciągach komunikacyjnych.

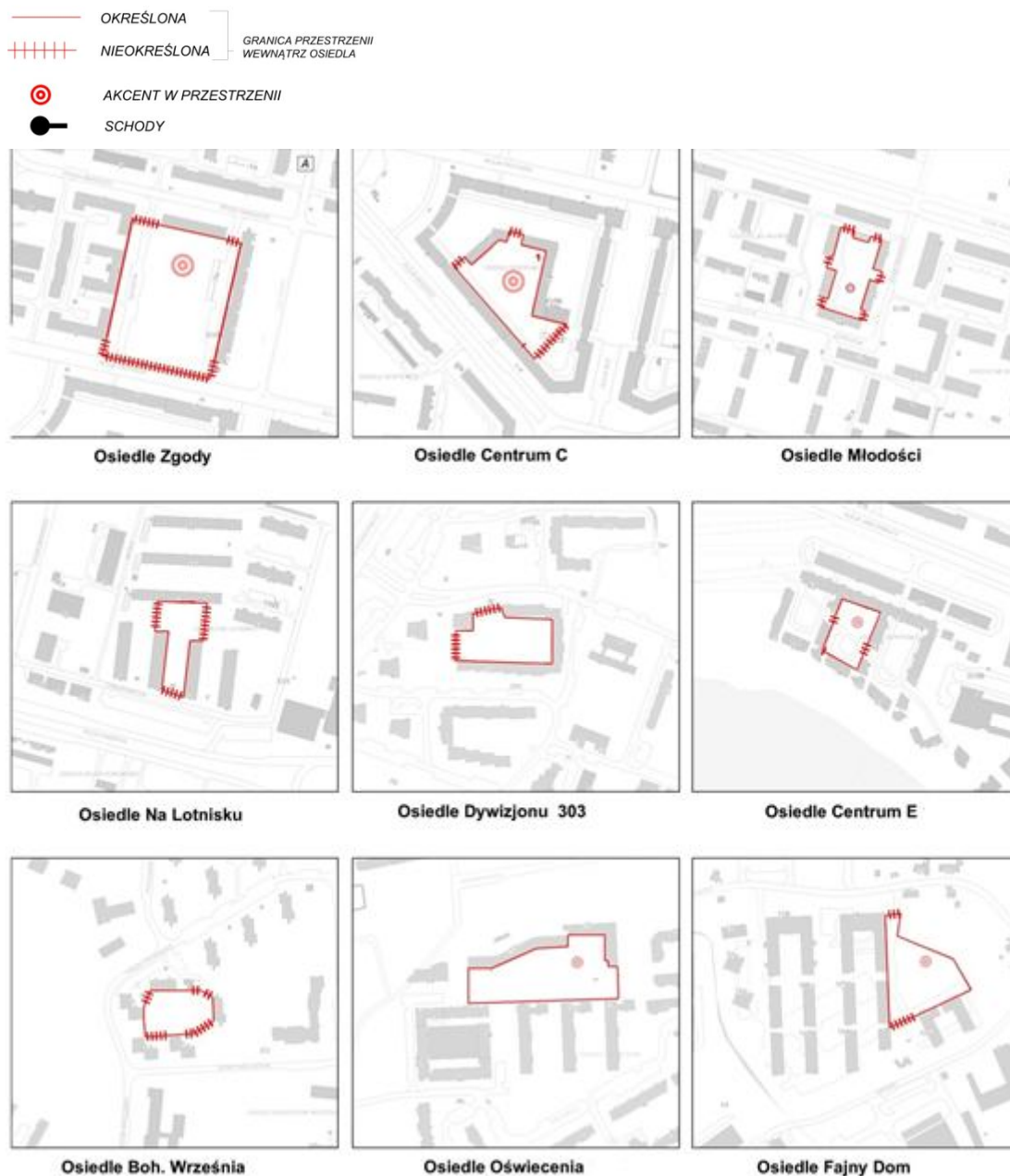
Warunki wspierające powiązania komunikacyjne - sprzyjające komfortowi użytkowania przestrzeni

Rys. 94 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające powiązania komunikacyjne

Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające rozwiązania komunikacyjne wskazuje na lepsze powiązania komunikacyjne z miastem osiedli Zgody, Centrum C, Młodości, Na Lotnisku. Natomiast miejsca parkingowe często są zlokalizowane wewnątrz przestrzeni społecznej, co wpływa na nieład funkcjonalny osiedla. Parkingi, szczególnie niewystarczające i zlokalizowane niezgodnie z przepisami technicznymi, znajdują się w osiedlach Zgody, Centrum C oraz Centrum E.

Warunki wspierające czytelność rozwiązań przestrzennych - sprzyjające komfortowi użytkowania przestrzeni

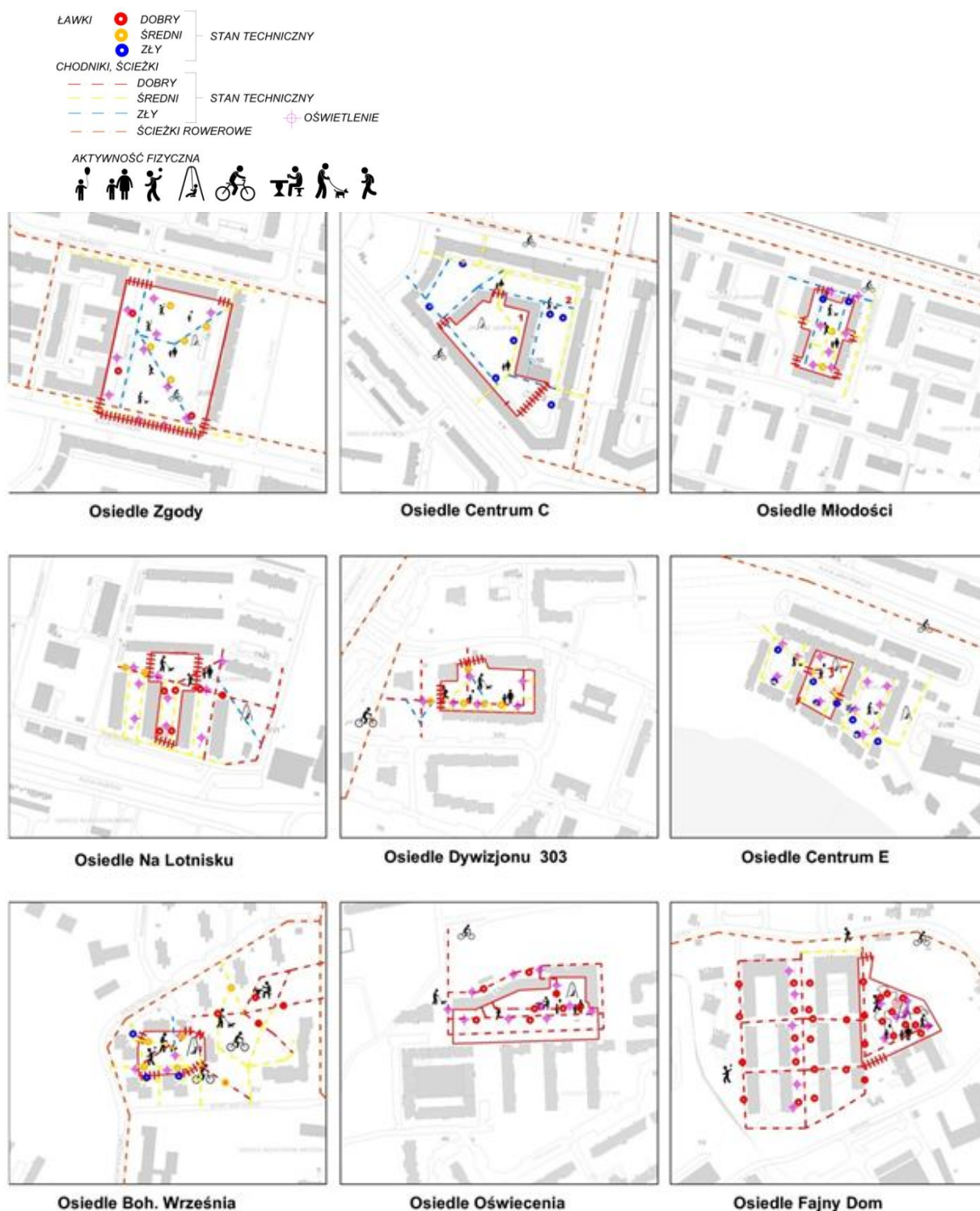

Rys. 95 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające czytelność rozwiązań przestrzennych

Wyniki wskazują, że czytelność rozwiązań przestrzennych jest właściwa na terenie osiedli grodzonych Fajny Dom i Oświecenia. Dosyć dobrze kształtuje się również obraz osiedli w zabudowie kwartałowej tj. Centrum C oraz Zgody, gdzie ponad połowa granicy przestrzeni społecznej jest jednoznacznie określona.

Warunki wspierające poczucie bezpieczeństwa - sprzyjające dobremu komfortowi użytkowania przestrzeni

Rys. 96 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające poczucie bezpieczeństwa

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że na prawidłowe poczucie bezpieczeństwa wpływa dobry stan techniczny wyposażenia oraz duża aktywność fizyczna mieszkańców. Osiedla, które najlepiej spełniają te kryteria to osiedle Zgody, Dywizjonu 303, Bohaterów Września oraz Fajny Dom.

Warunki wspierające powierzchnię biologicznie czynną - sprzyjające wysokiej jakości środowiska przyrodniczego

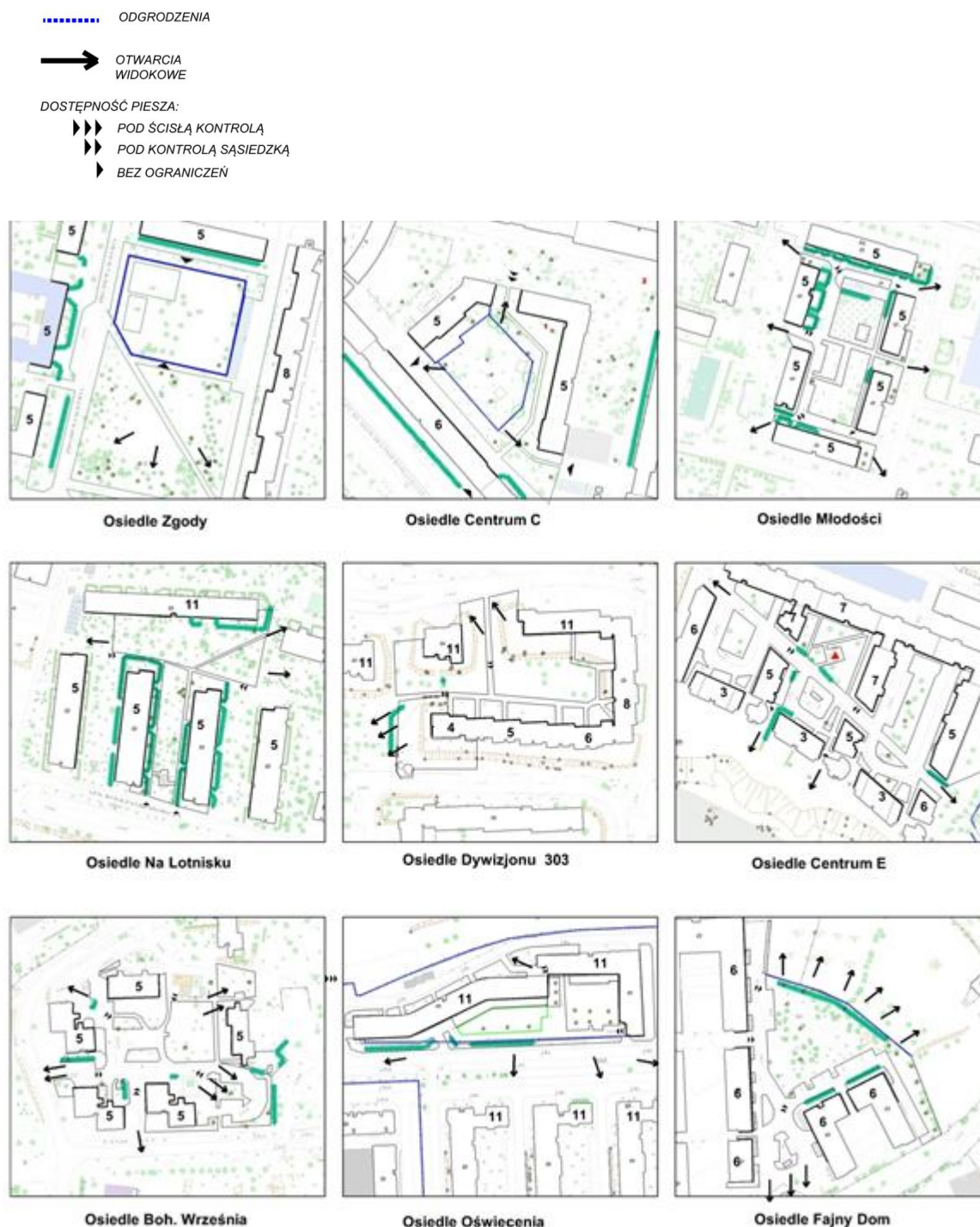

Rys. 97 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające powierzchnie biologicznie czynną

Wyniki wskazują, że *najwięcej powierzchni niezabudowanej, nieutwardzonej i zielonej znajduje się na osiedlach Zgody, Młodości, Na Lotnisku, Dywizjonu 303. Na ilość zieleni bezpośredni wpływ ma rozwiązanie komunikacji samochodowej, która może być zlokalizowana w pobliżu budynków i często wewnątrz przestrzeni społecznej, pozbawiając osiedla obszarów do zabawy, rekreacji, odpoczynku dla mieszkańców w różnej grupie wiekowej.*

Warunki wspierające dostępność do przestrzeni rekreacyjnej - sprzyjające wysokiej jakości środowiska przyrodniczego

Rys. 98 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające dostępności do przestrzeni rekreacyjnej

Wyniki wskazują, że osiedla Zgody, Centrum C oraz Fajny Dom mają dostęp do przestrzeni rekreacyjnej wewnątrz osiedla lub w najbliższym sąsiedztwie. Otwarcia widokowe są najmniejsze w zabudowie kwartałowej oraz linikowej.

Warunki wspierające obecność elementów przyrodniczych - sprzyjające wysokiej jakości środowiska przyrodniczego

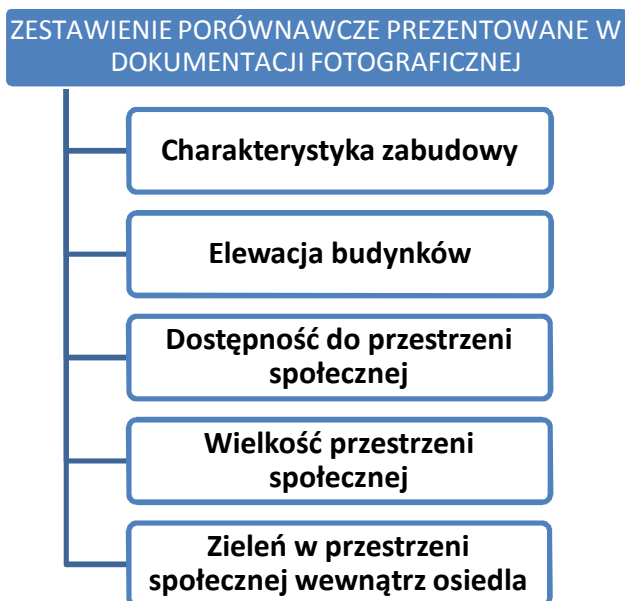

Rys. 99 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające elementy przyrodnicze

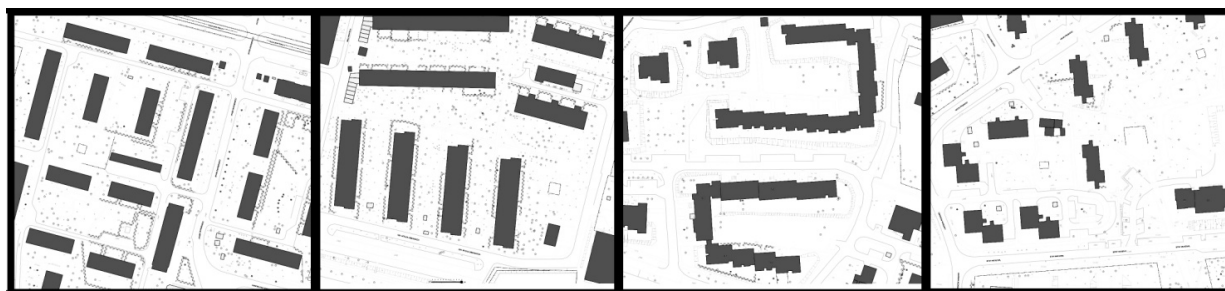
Zestawienie porównawcze osiedli z okresu 1945-2010 charakteryzujące zestawienie elementów środowiska przyrodniczego wskazuje, że osiedla wybudowane w latach 1950-1954 mają bogatą zielenią wysoką i niską, natomiast w osiedlach z okresu 1964-1974 dominuje zielenią niską oraz znajdują się tam elementy stanowiące akcent w przestrzeni zielonej.

8.2. Zestawienie porównawcze i wnioski z dokumentacji fotograficznej badanych osiedli mieszkaniowych

Ocena jakości przestrzeni społecznej jest przedstawiona w postaci zestawienia wyników analizy urbanistycznej, analizy fotograficznej oraz analizy wyników wywiadów. Dokumentacja fotograficzna dotyczy charakterystyki zabudowy, elewacji budynków, dostępności do przestrzeni społecznej, wielkości przestrzeni wspólnej oraz elementów wewnątrz przestrzeni.

8.2.1. Charakterystyka zabudowy

Rys. 100 (od lewej) os. Zgody, os. Na Lotnisku, os. Dywizji 303, os. Bohaterów Września

Budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne na obszarze dzielnicy XIV, XV i XVI zmieniało się wraz z rozwojem masowego budownictwa na wzór "jednostki sąsiedzkiej" autorstwa Clarence Perry. Występują różne formy zabudowy wielorodzinnej. W najstarszej części dzielnicy Nowa Huta występuje zabudowa kwartałowa, która ma największe walory historyczne, jednak ze względu na stan techniczny budynków oraz otaczającej małej architektury, chodników, parkingów, wymaga remontu. Budynki w centrum dzielnicy Nowa Huta powstały w stylu realizmu socjalistycznego, uwzględniając podział przestrzeni

publicznej - zewnętrznej oraz społecznej- wewnętrznej. Budynki wykonane w technologii wielkiej płyty tworzą układy gniazdowe, układy liniowe, układy meandrowe oraz kwartałowe. Osiedla "wielkopłytowe" wyznaczają przestrzeń wewnętrzną, która jest częściowo otwarta (zabudowa gniazdowa, liniowa) lub zamknięta (kwartałowa).

8.2.2. Elewacja budynków

Fot. 20 Elewacje budynków (od lewej) os. Centrum C, os. Na Lotnisku, os. Centrum E

Estetyka, stan techniczny oraz wizualny elewacji, liczba okien oraz stopień otwartości wnętrza wpływa na poczucie bezpieczeństwa w czasie użytkowania przestrzeni społecznej. Elewacje budynków stanowią granice wnętrza społecznego. Budynki z okresu socrealistycznego mają zdobienia w postaci gzymsów, pilastry oraz nisze w formie klasycznej. Technologia wielkiej płyty wykształciła elewacje o powtarzalnej, prostej formie geometrycznej, zróżnicowane jedynie kolorystycznie. Moduł płyty wpisywał się w postmodernistyczną stylizację budynków. Obecnie elewacje budynków stanowią powtarzalny układ okien i balkonów, często zróżnicowany kolorystycznie lub poprzez zastosowanie różnych tekstur.

8.2.3. Dostępność do przestrzeni społecznej

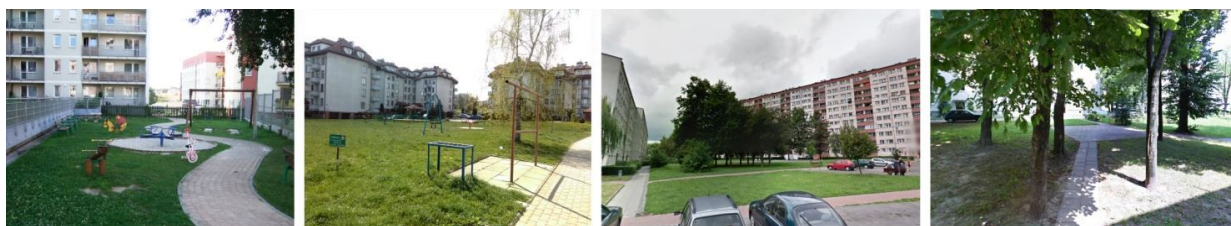

Fot. 21 Brama wejściowa (od lewej) os. Centrum C, otwarcie widokowe: os. Centrum E, Os. Bohaterów Września

Przestrzeń społeczne można podzielić na otwarte - ograniczone zabudową luźną, punktową, częściowo otwarte - ograniczone zabudową z 2 lub 3 stron, tworząc otwarcie perspektywiczne na otoczenie oraz zamknięte - otoczone zabudową, w której wejścia do wnętrza wyznaczają bramy oraz wąskie przejścia między budynkami.

8.2.4. Wielkość przestrzeni społecznej wewnątrz osiedla

Fot. 22 Plac zabaw (od lewej) na os. Oświecenia, os. Boh. Września, os. Na Lotnisku, os. Centrum C

Fot. 23 (od lewej u góry) Os. Fajny Dom, os. Oświecenia, os. Centrum E, os. Zgody

W osiedlach budynków wielorodzinnych wewnątrz określone jest za pomocą krawędzi trwałych - budynki, ogrodzenia oraz umownych - ścieżki, zieleń. Wysokość otaczającej architektury wpływa na percepcję wnętrza oraz warunki oświetleniowe. Osiedla wybudowane przed 1970 rokiem mają zabudowę zwartą, która dominuje oraz zakrywa dostęp światła w porze popołudniowej. Podobnie zabudowa ponad 10-cio piętrowa, często spotykana w osiedlach z lat 80-tych oraz 90-tych stwarza poczucie przytłoczenia wewnątrz osiedla. Przykłady pokazują, że przestrzeń społeczną można zaprojektować bardziej interesująco dla użytkowników niezależnie od wielkości. Często duże przestrzenie zielone.

8.2.5. Zieleń w przestrzeni społecznej wewnątrz osiedla

Fot. 24 (od lewej) os. Fajny Dom, os. Bohaterów Września, os. Oświecenia

Zieleń nadaje wnętrzu unikalny charakter oraz stanowi podstawowy element utożsamiania się z miejscem. Ponadto zieleń sprzyja powstawaniu kameralnych miejsc do rozmów i zabaw. Dbłość o wystrój wnętrza społecznego polega m.in. na budowaniu nowych ścieżek, krawężników, donic, altan, placów zabaw, które są nienagannie wpisane w otoczenie. Duże obszary zieleni miejskiej z pewnością podnoszą jakość życia w mieście. Była to jedna z najważniejszych idei, która przyświecała budowaniu dzielnicy Nowej Huty.

8.2.6. Elementy wyposażenia wnętrza społecznego

Elementy małej architektury często charakteryzują wnętrza urbanistyczne. Wpływają na jego program użytkowy, który powinien być dostosowany do preferencji wszystkich mieszkańców. Osiedla powstałe przed 1980 rokiem mają zazwyczaj duże, puste obszary rekreacyjne i sportowe z wydzielonym miejscem na plac zabaw. W nowszych osiedlach przestrzeń społeczną wypełniają elementy dekoracyjne jak donice, ławki, kosze na śmieci wykonane z dbałością o detal. Ścieżki w osiedlach powstałych po roku 1990 są wykonane dokładnie i estetycznie, jednakże osiedla z lat 1970-1990 są często naprawiane.

8.2.7. Wnioski z zestawienia fotograficznego

Na podstawie zestawienia fotograficznego można dokonać wstępnej oceny przestrzeni społecznej na terenie omawianych osiedli, która sprzyja powstawaniu więzi społecznych.

w osiedlach powstałych przed 1990 rokiem	w osiedlach powstałych po 1990 roku
<i>Wnętrza osiedli wybudowanych w latach 1945-1970 charakteryzują się zwartą zabudową kwartałową, skupioną wokół centrum dzielnicy Nowa Huta. Budynki mają walory historyczne, które stanowią ikonę architektury socrealistycznej XX wieku. Osiedla z okresu 1970-1990 mają zabudowę liniową</i>	<i>Osiedla współczesne mają zróżnicowane formy zabudowy. Dominują formy zabudowy linearnej oraz kwartałowej, jednak wnętrza społeczne mają często charakter prywatnych ogródków.</i>

lub swobodną lub punktową. Technologie wielkopłytowe tworzą powtarzalne kondygnacje. Mają mocno rozwiniętą zieleń wysoką.	
Wielkość terenów zielonych można uznać za wystarczającą.	Wielkość terenów zielonych jest mniejsza i zapewnia mniej trawiastej przestrzeni rekreacyjnej.
Osiedle zlokalizowane blisko centrum Nowej Huty mają liczne parki i skwery, które stanowią kontynuację terenów zieleni miejskiej.	Osiedla są często odgradzone, w związku z czym brak jest fizycznej kontynuacji ścieżek pieszych w otaczającej tkance miejskiej.
Osiedla zapewniają funkcjonalność przestrzeni dla mieszkańców w różnym stopniu. Badane wnętrza mają m.in. elementy oświetlenia, ogrodzenia, placów zabaw, ławki, ścieżki. Jakość wykonania małej architektury w osiedlach z okresu 1945-90 jest na niskim poziomie. Z biegiem czasu elementy uległy degradacji i nastąpił brak dbałości o dobry stan techniczny wyposażenia	Osiedla mają różną funkcjonalność. Wnętrza zawierają zieleń oraz elementy małej architektury w dobrym stanie technicznym oraz są wykonane estetycznie.
W osiedlach Centrum C, Zgody, Młodości wnętrza zostały ocenione pozytywnie pod względem dostępności do terenów zielonych.	Osiedla Centrum C, Centrum E, Oświecenia charakteryzują się dokładnie określoną przestrzenią wewnątrz zabudowy. Wnętrza zostały ocenione pozytywnie pod względem dostępności do terenów zielonych

Tabela XX Fotograficzna ocena przestrzeni społecznej

8.3. Zestawienie porównawcze i wnioski z wywiadu dla analizowanych osiedli mieszkaniowych

Ocena jakości przestrzeni społecznej w wybranych osiedlach wykonana została na podstawie zestawieniu wyników analizy ankiet. W ten sposób ocenione zostały przez użytkowników przestrzenie społeczne odpowiadające za zacieśnianie więzi społecznych mieszkańców, komfort użytkowania przestrzeni jak również jakość środowiska przyrodniczego wewnątrz osiedla.

spełnienie wszystkich warunków – pozytywna ocena ● 100
 minimalne zastrzeżenia ● 75
 dobra ocena ● 50
 dostateczna ocena ● 30
 nie spełnienie warunków – negatywna ocena ○ 10

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Osiedle Zgody	Osiedle Centrum C	Osiedle Młodości	Osiedle Na Lotnisku	Osiedle Dywizjonu 303	Osiedle Boh. Września	Osiedle Centrum E	Osiedle Oświecenia	Osiedle Fairny Dom

Rys. 101 Legenda do rysunków 102-112

8.3.1. Ocena Więzi Społecznych

W zakresie więzi społecznych najważniejszym kryterium oceny była segregacja przestrzeni, która tworzy strefy wspólnego użytkowania dla różnych grup wiekowych.

8.3.2. Ocena segregacji przestrzeni

W zakresie segregacji przestrzeni oceniono czytelność wydzielenia wnętrza osiedla od przestrzeni publicznej, jak również możliwość użytkowania wnętrza z zachowaniem intymności oraz kameralności.

Więzi społeczne		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Segregacja przestrzeni	Czy według Państwa przestrzeń wewnątrz osiedla jest czytelnie oddzielona od przestrzeni publicznej wokół osiedla?	75%	75%	60%	80%	60%	40%	95%	35%	15%
	Czy wielkość wnętrza osiedla sprzyja kameralnym spotkaniom, rozmowom z sąsiadami?	25%	20%	30%	35%	40%	25%	50%	45%	55%

Rys. 102 Ocena segregacji przestrzeni

Segregacja przestrzeni najwyżej została oceniona w osiedlach najstarszych, które mają odgródzenie w postaci płotu lub szpaleru drzew i żywopłotów. Wysoka zieleń sprzyja w pozytywnym odbiorze podziału przestrzeni na wewnętrzną przestrzeń społeczną i zewnątrz-publiczną. Natomiast osiedla najnowsze sprzyjają kontaktom personalnym, rozmowom, spotkaniom ze względu na lepszy stan techniczny elementów małej architektury.

8.3.3. Ocena programu funkcjonalnego przestrzeni społecznej

W zakresie programu funkcjonalnego oceniono miejsca do spotkań i rozmów, place zabaw, parki oraz skwery zielone.

Więzi społeczne		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Sieć rekreacyjnych rozwiązań	Czy według Państwa wewnątrz osiedla znajdują się miejsca siedzące umożliwiające rozmowę we dwoje, w grupie kilku osób, spędzanie czasu rodziców i dzieci?	55%	45%	35%	35%	20%	30%	70%	55%	70%
	Czy we wnętrzu osiedla znajduje się bezpieczny plac zabaw dla dzieci?	70%	75%	60%	75%	50%	75%	70%	90%	80%
	Czy w zasięgu Państwa miejsca zamieszkania znajduje się park lub otwarta przestrzeń zielona?	70%	40%	25%	35%	20%	15%	10%	25%	75%
	Czy we wnętrzu osiedla znajduje się skwer zielony?	70%	40%	25%	35%	20%	15%	10%	25%	75%

Rys. 103 Ocena programu funkcjonalnego

Osiedla wybudowane w latach 1950-1970 oraz po roku 1990 mają elementy zagospodarowania terenu jak plac zabaw, zielone skwery lub park. Mieszkańcy częściej

korzystają z tych miejsc w starszych osiedlach. Ocenę niespełnienia warunków natomiast mają osiedla z okresu 1970-1990, które nie miały zaaranżowanej przestrzeni rekreacyjnej w pobliżu budynków.

8.3.4. Ocena kameralności wnętrza

Więzi społeczne		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kameralność wnętrza	Czy elementy wnętrza typu ławki, ogrodzenie, lampy, ścieżki, rzeźby są w dobrym stanie technicznym?	☺ 34%	☺ 29%	○ 23%	○ 20%	○ 25%	○ 26%	☺ 46%	● 63%	● 61%

Rys. 104 Ocena kameralności wnętrza

Najwyższą ocenę intymności wnętrza mają osiedla wybudowane po roku 1990. Osiedla te mają zaprojektowane i wykonane skwery, które zachęcają do użytkowania głównie estetycznym wyglądem, dobrym stanem technicznym ławek, lamp, ścieżek i innych elementów małej architektury.

8.3.5. Ocena komfortu użytkowania

W zakresie komfortu użytkowania istotnym kryterium oceny była odległość do usług, powiązania komunikacyjne z transportem publicznym, czytelność rozwiązań komunikacyjnych, program użytkowy wnętrza, jak również bezpieczeństwo użytkowania przestrzeni społecznej.

8.3.6. Ocena dostępności do usług oraz komunikacji na terenie osiedla

W zakresie dostępności do usług oceniono odległości od lokali usługowych oraz rodzaje usług. Istotna jest również odległość od komunikacji miejskiej, która zapewnia kontakt z miejscami usługowymi w granicach miasta Krakowa.

Komfort użytkowania przestrzeni		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dostępność usług	Czy we wnętrzu Państwa osiedla lub na jego obrzeżach znajduje się ?	● 60%	● 65%	● 60%	● 70%	● 60%	● 25%	● 60%	● 30%	○ 20%
	W jakiej odległości od Państwa mieszkania znajdują się sklepy spożywcze, z których Państwo korzystają ?	● 48%	● 76%	● 68%	● 65%	○ 18%	● 41%	● 64%	● 56%	○ 21%
	W jakiej odległości od Państwa budynku znajduje się przystanek autobusowy lub tramwajowy, z którego Państwo korzystacie?	● 60%	● 54%	○ 12%	● 34%	● 34%	○ 23%	○ 12%	● 32%	○ 8%
	Czy według Państwa korzystanie z transportu publicznego na Państwa osiedlu jest łatwe i wygodne?	● 60%	● 70%	● 60%	● 60%	○ 20%	● 70%	● 60%	● 40%	● 35%
	Wewnątrz osiedla podział terenu na ruch samochodowy, pieszy, zabawę dla dzieci jest klarowny i przestrzegany?	● 25%	○ 20%	● 30%	● 35%	○ 10%	○ 15%	● 35%	● 70%	● 60%
	Czy jest odpowiednia ilość miejsc parkingowych lub garaży ?	● 35%	● 35%	● 55%	● 60%	○ 15%	● 25%	● 60%	● 35%	● 35%
	Czy wnętrza urbanistyczne co to jest wnętrza urbanistyczne na Państwa osiedlu posiada duże walory estetyczne?	○ 20%	○ 15%	● 35%	○ 15%	● 30%	○ 15%	● 25%	● 40%	● 45%

Rys. 105 Ocena dostępności do usług

Komfort użytkowania przestrzeni		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Powiązanie komunikacyjne	Czy według Państwa wielkość przestrzeni wewnątrz osiedla odpowiada ilości użytkowników?	● 70%	● 80%	● 70%	● 65%	● 35%	● 65%	● 40%	● 35%	● 40%
	Czy wielkość przestrzeni wewnątrz osiedla jest wystarczająca dla codziennego użytkownika?	● 31%	● 28%	● 29%	○ 11%	● 24%	○ 19%	○ 11%	● 25%	● 25%
	Czy wzdłuż ścieżek i chodników znajdują się miejsca do odpoczynku i rozmów np. ławki, murki, skwery?	● 25%	○ 20%	● 25%	● 30%	○ 15%	● 30%	● 40%	● 55%	● 65%

Rys. 106 Ocena komunikacji miejskiej

Osiedla wybudowane w latach 1950-1970 mają najlepiej rozwiniętą sferę usługową. Odległości od przestrzeni wewnątrz osiedla do budynków usługowych, jak również do parterów, w których często zlokalizowane są usługi, jest najmniejsza. Natomiast osiedla z okresu 1950-1990 mają najlepiej rozwiniętą sieć komunikacyjną. Osiedla nowe zlokalizowane są zazwyczaj na obrzeżach dzielnicy, co wpływa na dużą odległość do komunikacji tramwajowej.

8.3.7. Ocena rozwiązań przestrzennych

W zakresie rozwiązań przestrzennych oceniono wielkość przestrzeni społecznej, dostępności dla osób spoza osiedla oraz elementy małej architektury:

- spełnienie wszystkich warunków – pozytywna ocena,
- minimalne zastrzeżenia,
- dobra ocena,
- dostateczna ocena,
- nie spełnienie warunków – negatywna ocena.

Komfort użytkowania przestrzeni		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Czytelność rozwiązań przestrzennych	Czy wielkość przestrzeni wewnątrz osiedla jest wystarczająca dla codziennego użytkowania?	35%	25%	35%	25%	40%	45%	55%	35%	15%
	Czy przestrzeń wewnątrz osiedla o różnej funkcji jak parkingi, miejsce do zabaw, jest klarownie oddzielona np. żywopłoty, ogrodzenie?	40%	35%	25%	25%	30%	35%	65%	55%	60%
	Czy przestrzeń osiedla jest wyraźnie wydzielona z przestrzeni ogólnodostępnej dla każdego?	25%	15%	30%	15%	20%	30%	25%	30%	40%
	Czy według Państwa przestrzeń wewnątrz osiedla jest dostępna dla użytkowników z zewnątrz osiedla?	70%	80%	60%	60%	35%	30%	45%	60%	20%
	Czy liczba ławek do siedzenia na osiedlu jest wystarczająca?	30%	35%	20%	15%	55%	70%	50%	45%	50%
	Czy wielkość wnętrza osiedla jest odpowiednia dla liczby użytkowników w ciągu dnia (w ciągu lata, w słoneczny dzień) np. dla spacerujących osób, bawiących się dzieci?	55%	70%	55%	30%	20%	30%	35%	15%	15%

Rys. 107 Ocena rozwiązań przestrzennych

Osiedla powstałe w latach 1950-1990 mają przestrzeń wewnątrz osiedla ogólnie dostępną dla każdego, natomiast osiedla nowsze są często ogrodzone oraz mają monitoring. Mieszkańcy ocenili wielkość przestrzeni pozytywnie w osiedlach z lat 1950-1990, które mają otwartą przestrzeń z zielenią, co wpływa na pozytywny odbiór wielkości przestrzeni. Osiedla nowe mają wydzielone przestrzenie społeczne ograniczone parkingami, ogrodzeniem lub pobliską zabudową, co wpływa na negatywną ocenę.

8.3.8. Ocena układu funkcjonalno-przestrzennego oraz bezpieczeństwa użytkowania przestrzeni społecznej

W zakresie oceny układu funkcjonalno-przestrzennego oceniono strefy przestrzenne, które sprzyjają powstawaniu programu użytkowania. W ocenie ankieterzy brali po uwagę place zabaw, boiska dla młodzieży, ogrody, ścieżki oraz zieleń.

Komfort użytkowania przestrzeni		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Układ funkcjonalno-przestrzenny	Czy wielkość wnętrza osiedla jest odpowiednia dla liczby użytkowników w ciągu dnia (w ciągu lata, w słoneczny dzień) np. dla spacerujących osób, bawiących się dzieci?	☹ 25%	○ 20%	● 55%	○ 20%	○ 10%	● 75%	○ 30%	● 55%	● 80%
	Czy bezpieczeństwo na osiedlu jest zależne od pory dnia/nocy?	☹ 43%	☹ 40%	☹ 25%	☹ 30%	☹ 26%	○ 23%	☹ 24%	● 55%	● 59%
	Czy przebywanie na terenie osiedla w ciągu dnia jest wg Państwa bezpieczne?	☹ 46%	☹ 35%	☹ 43%	☹ 44%	○ 19%	☹ 25%	○ 16%	☹ 26%	☹ 25%
	Czy wewnątrz osiedla znajdują się różne strefy wydzielone do użytkowania np: plac zabaw dla dzieci, boisko dla młodzieży, ścieżki spacerowe, ogród kwiatowy, zieleń wysoka z ławkami?	☹ 45%	○ 20%	☹ 35%	☹ 30%	☹ 45%	☹ 25%	○ 20%	☹ 35%	● 55%

Rys. 108 Ocena układu funkcjonalno-przestrzennego

Komfort użytkowania przestrzeni		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Poczucie bezpieczeństwa	Czy wewnątrz osiedla znajdują się różne strefy wydzielone do użytkowania np: plac zabaw dla dzieci, boisko dla młodzieży, ścieżki spacerowe, ogród kwiatowy, zieleń wysoka z ławkami?	☹ 43%	☹ 40%	☹ 25%	☹ 30%	☹ 26%	○ 23%	☹ 24%	● 55%	● 59%
	Czy zaparkowane samochody przeszkadzają w codziennym użytkowaniu wnętrza do zabawy i rekreacji?	● 60%	● 70%	☹ 40%	☹ 25%	☹ 35%	☹ 30%	● 85%	● 60%	☹ 30%

Rys. 109 Ocena bezpieczeństwa

Z analizy porównawczej wynika, że osiedla wybudowane w latach 1970-1995 są oceniane najslabiej w kwestii programu użytkowego. Brak miejsc sprzyjających aktywności sportowej oraz placów zabaw. Osiedla z lat 50-tych oraz powstałe po 1995 roku mają przestrzenie zachęcające do użytkowania przez dzieci jak również osoby starsze. Ścieżki pieszkie znajdują połączenie z przestrzenią rekreacyjną miasta.

W kwestii bezpieczeństwa najwyżej oceniane zostały osiedla z zabudową kwartałową wybudowane w latach 1950-1970 (łatwo zaobserwować czujność sąsiedzka) oraz nowsze ogrodzone. Bezpieczeństwo stanowi domenę dzisiejszych firm deweloperskich, stąd powszechna jest dbałość o rozwiązania monitoringu oraz aktywnej ochrony.

8.3.9. Ocena kontaktu z elementami przyrodniczymi

W zakresie kontaktu z elementami przyrodniczymi porównano wyniki wywiadów w zakresie wielkości powierzchni biologicznie czynnej, dostępności do przestrzeni rekreacyjnej oraz oceny elementów środowiska przyrodniczego.

Ocena wielkości przestrzeni biologicznie czynnej

W zakresie oceny przestrzeni biologicznej pytania dotyczyły stopnia utrzymania zieleni na terenie osiedla, liczby użytkowników oraz jakości zieleni wysokiej, która spełnia funkcję izolacji od hałasu ruchu samochodowego.

Kontakt z elementami przyrodniczymi		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Wielkość przestrzeni biologicznie czynnej	Czy wewnątrz osiedla zieleni jest dobrze utrzymywana i zadbane?	● 60%	● 55%	● 45%	● 30%	● 60%	● 70%	● 55%	○ 15%	● 30%
	Czy w Państwa odczuciu powierzchnia terenów zielonych wewnątrz osiedla w stosunku do ilości użytkowników jest wystarczająca?	○ 20%	● 35%	● 60%	● 60%	○ 20%	● 30%	○ 25%	● 30%	● 40%
	Czy wewnątrz osiedla ilość zieleni wysokiej, dającej zacienie, poczucie bezpieczeństwa, izolację od hałasu zewnętrznego jest wystarczająca?	● 55%	● 65%	● 40%	● 45%	○ 25%	○ 15%	○ 25%	○ 15%	○ 20%

Rys. 110 Ocena wielkości przestrzeni biologicznie czynnej

Wyniki wywiadów wskazują, że osiedla powstałe w latach 1950-90 mają pozytywną ocenę wielkości dostępnej dla mieszkańców przestrzeni biologicznie czynnej. Poza tym podobnie oceniona została ilość zieleni, które jest wystarczająca w osiedlach starszych. W tych osiedlach zieleni służy również jako izolacja od hałasu. Natomiast osiedla nowsze mają negatywną ocenę zieleni wysokiej oraz jej wpływu na użytkowanie przestrzeni na osiedlu.

Ocena dostępności do przestrzeni rekreacyjnej

W zakresie oceny przestrzeni rekreacyjnej pytania dotyczyły powiązania osiedla z przestrzenią rekreacyjną dzielnicy miasta oraz sposobu aktywnego spędzania czasu na terenie osiedla.

Kontakt z elementami przyrodniczymi		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dostępność do przestrzeni rekreacyjnej	Czy wewnątrz osiedla zapewniony jest łatwy dostęp do przestrzeni rekreacyjnej i sportowej?	● 45%	● 20%	● 45%	● 25%	○ 10%	● 40%	○ 15%	● 20%	● 40%
	Czy wewnątrz osiedla zapewniona jest przestrzeń do aktywnego spędzania czasu np. spacer, bieganie, gra w piłkę itp.	● 45%	● 35%	● 20%	● 30%	● 35%	● 55%	● 30%	● 45%	● 50%

Rys. 111 Ocena dostępności do przestrzeni rekreacyjnej

Osiedla powstałe przed 1990 rokiem mają łatwiejszy dostęp do przestrzeni sportowej i rekreacyjnej. Dużą zaletą jest lokalizacja w pobliżu centrum dzielnicy, gdzie w pobliżu znajdują się boiska szkolne, parki miejskie, ścieżki rowerowe lub obiekty sportowe. Po za tym wnętrza nowych osiedli są oceniane pozytywnie lub z minimalnymi zastrzeżeniami w zakresie przestrzeni rekreacyjnej wewnątrz zabudowy.

Ocena elementów środowiska przyrodniczego

W zakresie oceny środowiska przyrodniczego pytania dotyczyły stanu czystości terenów zielonych oraz elementów, które podwyższają atrakcyjność zielonych wnętrz jak rzeźby, ławki, zieleń ozdobna.

Kontakt z elementami przyrodniczymi		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Obecność elementów środowiska przyrodniczego	Czy wewnątrz osiedla zapewniona jest przestrzeń do aktywnego spędzania czasu np. spacer, bieganie, gra w piłkę itp.	35%	20%	30%	20%	35%	30%	65%	70%	85%
	Jak oceniają Państwo stan zadbania i czystość:	40%	35%	35%	20%	35%	25%	30%	60%	50%
	Czy we wnętrzu osiedla znajdują się obiekty, które nadają temu miejscu niepowtarzalny charakter i sprawiają, że lubimy to miejsce np. rzeźba, nietypowa zieleń, nowoczesne ławki?	25%	30%	40%	40%	30%	25%	40%	60%	40%

Rys. 112 Ocena elementów środowiska przyrodniczego

Osiedla powstałe po 1990 roku mają wysoko ocenianą zieleń dekoracyjną oraz izolacyjną. Czystość i dbałość o zieleń na tych osiedla jest oceniana znacznie lepiej niż w osiedlach starszych.

8.3.10. Zestawienie porównawcze elementów opisujących więzi społeczne dla analizowanych osiedli

Na podstawie zestawień wyników ankiety w zakresie jakości przestrzeni społecznej można dokonać oceny najważniejszych i najmniej ważnych elementów kształtujących dobrą przestrzeń społeczną. Wyniki są zróżnicowane dla każdego osiedla.

Ocena	Osiedle Zgody	Osiedle Centrum C	Osiedle Młodości	Osiedle Na Lotnisku	Osiedle Dywizjonu 303	Osiedle Boh. Września	Osiedle Centrum E	Osiedle Oświecenia	Osiedle Fajny Dom
najwyższa	program użytkowy dostępność usług obecność elementów przyrodniczych	segregacja przestrzeni dostępność usług kameralność wnętrza	powiązanie z komunikacją	powiązanie z komunikacją	powiązanie z komunikacją	powiązanie z komunikacją	segregacja przestrzeni	bezpieczeństwo	bezpieczeństwo powierzchnia biologicznie czynna obecność elementów przyrodniczych program użytkowy
wysoka	kameralność wnętrza powierzchnia biologicznie czynna	powiązanie z komunikacją dostępność do przestrzeni rekreacyjnej	segregacja przestrzeni	dostępność usług	segregacja przestrzeni powierzchnia biologicznie czynna	segregacja przestrzeni powierzchnia biologicznie czynna	dostępność usług	segregacja przestrzeni czytelność rozwiązań przestrzennych obecność elementów przyrodniczych	jakości środowiska przyrodniczego kameralność Wnętrza segregacja przestrzeni
średnia	segregacja przestrzeni czytelność rozwiązań przestrzennych dostępność do przestrzeni rekreacyjnej	obecność elementów przyrodniczych powierzchnia biologicznie czynna	obecność elementów przyrodniczych dostępność usług powierzchnia biologicznie czynna dostępność do przestrzeni rekreacyjnej	segregacja przestrzeni powierzchnia biologicznie czynna program użytkowy	segregacja przestrzeni dostępność usług czytelność rozwiązań przestrzennych	bezpieczeństwo kameralność Wnętrza dostępność do przestrzeni rekreacyjnej Program użytkowy	obecność elementów przyrodniczych czytelność rozwiązań przestrzennych	program użytkowy	czytelność rozwiązań przestrzennych
słaba	bezpieczeństwo	bezpieczeństwo	program Użytkowy kameralność Wnętrza czytelność rozwiązań przestrzennych	obecność elementów przyrodniczych czytelność rozwiązań przestrzennych	bezpieczeństwo kameralność wnętrza	obecność elementów przyrodniczych dostępność usług	bezpieczeństwo powierzchnia biologicznie czynna dostępność do przestrzeni rekreacyjnej	powiązanie z komunikacją dostępność usług kameralność wnętrza	powiązanie z komunikacją
najslabsza	powiązanie z komunikacją	program użytkowy	bezpieczeństwo	bezpieczeństwo kameralność wnętrza dostępność do przestrzeni rekreacyjnej	obecność elementów przyrodniczych dostępność do przestrzeni rekreacyjnej	czytelność rozwiązań przestrzennych	powiązanie z komunikacją kameralność Wnętrza program Użytkowy	powierzchnia biologicznie czynna dostępność do przestrzeni rekreacyjnej	dostępność usług

Tabela XXI Tabela prezentująca ocenę przestrzeni społecznych w analizowanych osiedlach

Najkorzystniejsze warunki w zakresie możliwości zacieśniania więzi społecznych zapewnia osiedle Zgody, które jest wpisane w tkankę urbanistyczną centralnej części dzielnicy Nowa Huta i zapewnia różnorodną aktywność wewnątrz osiedla lub na jego obrzeżach. Podobnie wysoko ocenili mieszkańcy osiedle Fajny Dom, które zapewnia różnorodną aktywność fizyczną na terenie osiedla. Przestrzeń komunikacyjna, prywatna, rekreacyjna i sportowa jest wyraźnie wydzielona. Średnią ocenę uzyskały osiedla Bohaterów Września oraz osiedle Oświecenia, które mają jasno wydzieloną przestrzeń społeczną, jednak nie zapewnia ona wystarczającej aktywności fizycznej na terenie osiedla, ani w jego granicach. Najniższą ocenę uzyskały osiedla Centrum C oraz Młodości, które mają zabudowę ciasną, kwartałową i niski stan techniczny wyposażenia wnętrza.

Elementy opisujące przestrzeń w zakresie komfortu użytkowania zostały wysoko ocenione na terenie osiedli wybudowanych przed 1990 rokiem tj. osiedla Zgody, Centrum C i Na Lotnisku. Zazwyczaj przestrzeń społeczna na powyższych osiedlach jest słabo oceniana w kategorii bezpieczeństwa oraz czytelności rozwiązań przestrzennych. Natomiast czynniki, które wpływają na podwyższoną jakość przestrzeni społecznej, to powiązania komunikacyjne oraz bliskość do budynków (lokali) usługowych. Odwrotnie prezentuje się ocena osiedli Oświecenia, Fajny Dom, gdzie najważniejszym czynnikiem jest bezpieczeństwo, natomiast najmniej ważnym kameralność wnętrza oraz dostępność do usług. Osiedla wybudowane przez firmy deweloperskie w ostatnich latach mają słabo rozwinięte powiązania komunikacyjne, są zlokalizowane przy wąskich drogach i dostosowanie infrastruktury technicznej to nowej intensywności użytkowania dróg zajmie kolejne lata prac modernizacyjnych.

W zakresie oceny elementów przyrodniczych najwyżej oceniane są osiedla Zgody, Centrum C i Młodości. W okresie letnim (kiedy były opracowywane badania ankietowe) zieleń dominuje gabarytem w przestrzeni społecznej. Obszerne powierzchnie nieutwardzone, trawiaste, są bogate w zieleń wysoką i niską. Ogromne drzewa zapewniają cień oraz izolację przed hałasem. Ponadto lokalizacja tych osiedli w centrum dzielnicy Nowa Huta wpływa na dobrą dostępność do przestrzeni rekreacyjnej. Kolejne osiedla mają znacznie słabszą ocenę elementów przyrodniczych. Pomimo dość dużej powierzchni biologicznie czynnej brak jest odpowiednich powiązań z rekreacją. Wyjątek stanowi osiedle Fajny Dom, które wewnątrz ogrodzonej przestrzeni ma tereny zieleni wysokiej i dekoracyjnej, a na ich obszarze wykonane zostały ścieżki, boiska i elementy wyposażenia sprzyjające aktywności fizycznej mieszkańców.

IV. Wnioski

9. Wnioski ogólne i szczegółowe

9.1. Wnioski ogólne

Wnioski zawarte w poniższym rozdziale stanowią podsumowanie najważniejszej treści wniosków szczegółowych zawartych w rozdziałach dotyczących poszczególnych zagadnień i przestrzeni społecznych. Materiał badawczy zebrany podczas prowadzenia wywiadu, pomiarów, analizy urbanistycznej oraz dokumentacji fotograficznej pozwolił na sformułowanie wniosków, które można podzielić na poznawcze (naukowo-badawcze) oraz praktyczne. Ze względu na ich precyzyjność, wnioski te można również podzielić na ogólne i szczegółowe.

Praca zawiera informacje, które mogą zostać wykorzystane w celach praktycznych, jako wytyczne do projektowania nowej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, zawartej między zabudową przestrzeni otwartej oraz rewitalizacji starych, zdegradowanych zespołów wielorodzinnych w skali miasta. Przeprowadzone badania dotyczyły wybranych osiedli. Na ich podstawie zostały sformułowane wnioski zbiorcze, które mogą być wykorzystane przez władze samorządowe, w celu poprawy zarządzania obszarami mieszkaniowymi.

Na podstawie wyników przeprowadzonych badań oraz analizy można stwierdzić, że teza: przestrzenie społeczne w wybranych obszarach mieszkaniowych Nowej Huty powstałe w latach 1945-61 są w stanie spełnić współczesne wymagania wysokiej jakości ze względu na: komfort użytkowania przestrzeni, wzmacnianie więzi społecznych, kontakt z elementami przyrodniczymi została potwierdzona. Warto zwrócić uwagę, że zastosowane kryteria oceny przestrzeni społecznej można wykorzystać w ocenie osiedli powstałych w całym zakresie czasowym 1945-2010, na co wskazuje brak istotnych rozbieżności analizowanych osiedli. Wnioski wynikające z badań są uniwersalne i możliwe do zastosowania w osiedlach mieszkaniowych wybudowanych w podobnym okresie, zlokalizowanych zarówno w pobliżu centrum miasta, jak i na jego obrzeżach.

Typy zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej są zróżnicowane pod względem formy. Stanowią kontynuację zwartej zabudowy miejskiej jak również stanowią przykłady indywidualnej formy zabudowy mieszkaniowej. I tak wyróżniona została zabudowa kwartałowa, która jest typowa dla centrum dzielnicy Nowej Huty, zabudowa liniowa oraz swobodna (w kształcie litery C, L).

Użytkownikami przestrzeni społecznej osiedli są głównie jego mieszkańcy, będący w różnym wieku, mający różne wykształcenie i status majątkowy. Przestrzeń osiedla powinna więc zapewniać program użytkowy dla wszystkich mieszkańców.

Prowadzone badania dotyczące jakości przestrzeni społecznej o szerokim zakresie można opisywać wieloma wskaźnikami, które można rozpatrywać w ograniczonym zakresie, opisując poszczególne elementy, jak również prezentując problemy ogólne.

Podczas analizy urbanistycznej wybranych kompleksów mieszkalnych uwidoczniły się pewne powtarzające się potrzeby mieszkańców względem użytkowanych wnętrz społecznych, które występują we wszystkich badanych osiedlach. Znaczącą rolę w opinii mieszkańców odgrywa bezpieczeństwo, rozwiązania komunikacyjne oraz program użytkowy wnętrz urbanistycznych.

Istotną rolę w ocenie jakości przestrzeni społecznej odgrywają relacje społeczne między użytkownikami, określane jako proces zacieśniania więzi społecznych, za który odpowiada odpowiedni sposób zagospodarowania przestrzeni społecznych. Każde osiedle ma odmienną historię oraz swoją specyfikę związaną z lokalizacją oraz organizacją przestrzeni względem innych dzielnic, która wpływa na kształtowanie się znajomości i układów sąsiedzkich. Mieszkańcy, którzy użytkują daną przestrzeń społeczną od kilkudziesięciu lat, mają inne wymagania niż młodzi rodzice i ich dzieci. Poza tym osoby starsze oceniają często przestrzeń społeczną patrząc z perspektywy czasu, porównując jak wyglądało ich życie w przestrzeni miasta kilkadziesiąt lat temu oraz jak wygląda obecnie.

9.2. Wnioski szczegółowe

Wnioski z zakresu segregacji przestrzeni (ze względu na własność)

Istotnym czynnikiem kształtującym przestrzeń społeczną jest jej program funkcjonalny, na który składają się place zabaw oraz tereny sportowe, stanowiące przestrzenie rekreacji oraz wypoczynku. Charakteryzują się one różną wielkością, dostępnością oraz zagospodarowaniem. Wskazane obszary decydują o programie funkcjonalnym osiedli, przyczyniając się do poprawy kondycji psychofizycznej mieszkańców, w tym także dzieci. Badania wskazują istotną rolę dostępności do przestrzeni rekreacyjnej w procesie rozwoju dziecka. Osoby w wieku 30+ często zwracają uwagę na brak dbałości o czystość miejsca, estetykę i stan techniczny wyposażenia.

Wnioski z zakresu kameralności wnętrza

Dostępność do usług jest czynnikiem wpływającym na użytkowanie przestrzeni publicznej oraz przyległych przestrzeni społecznych. Liczba usług, szczególnie sklepów spożywczych, przemysłowych oraz odzieżowych, zmniejszyła się na terenie osiedli, głównie ze względu na rynek popytu i podaży, który reguluje robienie zakupów w dużych hipermarketach. Mieszkańcy twierdzą, że sieć usług, która znajduje się w parterach budynków mieszkalnych lub w pobliżu osiedli jest zbyt mała. Wzrost handlu w pobliżu przestrzeni społecznych mógłby pozytywnie wpłynąć na funkcjonalność, bezpieczeństwo i program użytkowy przestrzeni.

Rady osiedlowe, projektanci oraz administratorzy powinni wyznaczać przestrzeń, którą można przeznaczyć na różne cele, w tym osiedlowe sklepy z towarami spożywczo-przemysłowymi dobrej jakości oraz usługami spełniającymi program podstawowy, w tym placówki edukacyjne (przedszkola i żłobki). Jak wykazały rozmowy i badania, mieszkańcy nie mają wpływu na decyzje dotyczące współudziału w tworzeniu się placówek usługowych. Wpływa na to niewątpliwie brak zaangażowania mieszkańców w sposób

kształtowania przestrzeni osiedla, co spowodowane jest brakiem referendum w sprawach społeczno-inwestycyjnych. Potencjał zawodowy konkretnych mieszkańców nie jest znany społeczności lokalnej, a więc i nie jest wykorzystywany dla dobra ogółu.

Wnioski z zakresu układu funkcjonalno- przestrzennego

Wyniki przeprowadzonych ankiet wskazują, że poczucie bezpieczeństwa wpływa na komfort użytkowania przestrzeni społecznej. Przestrzeń, nadzorowana, monitoring oraz ogrodzenie zabezpiecza i izoluje przed niekontrolowaną przestrzenią publiczną. Jest częściej użytkowana przez rodziny z dziećmi. Mieszkańcy częściej spędzają w niej czas wolny, przeznaczony na wspólne rozmowy i spacer. Prowadząc wywiad bezpośredni z mieszkańcami można wywnioskować, że bezpieczeństwo na obszarze dzielnicy Nowej Huty było nisko oceniane w okresie 1995-2005, jednak częste kontrole policyjne obecnie przyniosły efekty. Wciąż jednak obserwowane są akcje chuliganów ulicznych wpływające na obniżenie poczucia bezpieczeństwa na obszarach nieogrodzonych i niemonitorowanych dzielnic.

Z pewnością władze samorządowe powinny zwrócić uwagę na problem bezpieczeństwa jako na najistotniejszy, natomiast projektanci powinni zwracać uwagę na rozwiązania, która sprzyjają kontroli osób przebywających na terenie osiedla. Do nich zaliczyć można bramy ochronne, ogrodzenia w postaci zieleni, a także umiejętnie zaplanowane otwarcia widokowe oraz bezpieczne usytuowanie placów zabaw dla dzieci.

Wnioski z zakresu rozwiązań komunikacyjnych

Częstym problemem budowania nowej zabudowy wielorodzinnej jest zbyt duża jej intensywność, co związane jest z niewystarczającymi odległościami między budynkami. Rozwijająca się wciąż mobilność samochodowa wpływa bardzo negatywnie na przestrzeń społeczną, która często przeznaczana jest jako miejsce do parkowania samochodów. Tego typu rozwiązania zaniżają atrakcyjność oraz funkcjonalność. Mieszkańcy tracą poczucie prywatności, tracą kontakt z zielenią, kiedy większość przestrzeni wokół bloku stanowią parkingi. Na osiedlach wybudowanych w latach 1954-1990 roku problemem stają się zakorkowane drogi dojazdowe oraz ciągi pieszo-jezdne. Chodniki często nie mają wymaganej przepisami technicznymi 1,5 m szerokości przejścia. Poruszanie się więc po osiedlu jest mocno utrudnione, szczególnie dla osób niepełnosprawnych.

Wnioski z zakresu czytelności rozwiązań przestrzennych

Na wybranych osiedlach dzielnicy Nowa Huta występuje różnorodność typologii zabudowy, co wpływa bezpośrednio na zróżnicowany charakter przestrzeni społecznej. Przeważa zabudowa kwartałowa, która ma najbardziej klarowny podział między przestrzenią wewnętrzną - społeczną i zewnętrzną - publiczną. W dzielnicy pojawiają się także przestrzenie prywatne w postaci ogródków przynależnych do mieszkań. W trakcie prowadzenia pomiarów związanych z geometrią i wielkością wnętrz urbanistycznych, uwagę zwraca możliwość różnorodnego sposobu użytkowania wnętrz, które ma różny stopień otwartości. Istotnym czynnikiem wynikającym z wielkości wnętrz jest nasłonecznienie oraz przewietrzanie, które wpływa na sposób i komfort korzystania z placów zabaw i boisk w czasie słonecznych letnich dni. Z badań wynika, że obcym typem zabudowy jest

wielorodzinna zabudowa linikowa oraz punktowa. O jej anonimowości świadczy brak charakterystycznego zagospodarowania przestrzeni. W osiedlach należy podjąć działania zmierzające do uczynienia przestrzeni przez wprowadzenie małej architektury i odpowiednie zagospodarowanie istniejących już terenów zielonych.

Wnioski z zakresu bezpieczeństwa

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że bardzo istotną rolę w przestrzeni społecznej odgrywa poczucie bezpieczeństwa. Zostało to potwierdzone w przeprowadzonych ankietach, jak również podczas bezpośrednich rozmów. W pracy przeprowadzona została analiza urbanistyczna warunków terenowych, sprzyjających bezpieczeństwu. Dla władz miejskich poczucie bezpieczeństwa powinno być priorytetem.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, mieszkańcy doceniają monitoring oraz grodzenia przestrzeni osiedlowej izolującej ją od miejskiej - zewnętrznej. Ludzie zyskują w ten sposób poczucie bezpieczeństwa oraz zaufanie. Bawiące się dzieci pozostają pod ochroną sąsiedzką lub pod dozorem ochroniarzy. Tego typu udogodnienia zaobserwowano przede wszystkim w osiedlach wybudowanych po 1990r., gdzie grodzenie przestrzeni osiedlowej jest standardowym rozwiązaniem pozwalającym na zaznaczenia granic terenów inwestycji.

Powierzchnia biologicznie czynna

Niezbędna jest poprawa warunków zagospodarowania przestrzeni biologicznie czynnych, zielonych, prywatnych, społecznych lub publicznych, których jest z pewnością za mało. Badania przeprowadzone wśród mieszkańców wskazują na ogromną potrzebę projektowania terenów zielonych, nawet dla tych użytkowników, którzy nigdy nie oceniali przestrzeni na najwyższym poziomie. Ponad to istotne jest odpowiednie wyposażenie przestrzeni tak, by mogła być w pełni wykorzystywana.

Wnioski w zakresie dostępności do przestrzeni rekreacyjnej

Kolejny problem związany z rekreacją, zgodnie z przeprowadzonymi ankietami, można traktować jako średnio ważny. Jest to lokalizacja i utrzymanie placów zabaw dla dzieci, które gwarantują wypoczynek oraz miejsce do spotkań dla młodszych osób. Place zabaw charakteryzują się różnorodnością w zakresie dostępności, jednak najistotniejsze jest ich zagospodarowanie. Sposób wyposażenia placów zabaw, jak również skwerów, ścieżek pieszych, uwidacznia niedomagania, które także wyeksponowała analiza wywiadu oraz w analiza urbanistyczna. Uwagę zwraca brak czystości miejsca, zły stan techniczny i niska sprawność techniczna urządzeń. Aspekty te świadczą o stopniu utrzymania przestrzeni osiedlowej, co jest domeną wspólnot mieszkaniowych, których członkowie korzystają z placów, natomiast zagospodarowanie należy do zadań projektantów, deweloperów oraz wykonawców. Ten stan rzeczy poprawić można poprzez kształtowanie postaw prospołecznych w placówkach szkolnych oraz w szerszym wymiarze przez działania propagujące działanie lokalnych władz samorządowych i wspólnot mieszkaniowych.

Wnioski w zakresie obecności elementów przyrodniczych

*Jak wykazały wyniki badań w dzielnicy Nowa Huta w wybranych osiedlach, mieszkańcom często brakuje między innymi terenów zielonych wyposażonych w ścieżki do biegania, a także placów **zabaw** oraz boisk do zabaw i rekreacji. Boiska o funkcji zabawowo- ruchowej są istotnym elementem w rozwoju dzieci. Miejsca te stwarzają przede wszystkim możliwość poprawy kondycji fizycznej, jak również sprzyjają integracji społecznej dzieci i starszych mieszkańców. Placówki przedszkolne, place zabaw i boiska są istotnymi przestrzeniami i obiektami, gdzie dzieci mają okazję spotkać się z rówieśnikami, wspólnie spędzać czas i bawić się razem.*

9.3. Uwagi końcowe i rekomendacja

Badane osiedla w dzielnicy Nowa Huta w Krakowie zapewniają dostęp do przestrzeni społecznej na terenie zespołów mieszkaniowych wielorodzinnych. Osiedla powstałe w latach 1950-1990 zlokalizowane są w pobliżu terenów rekreacyjnych, powiązanych komunikacyjnie z miastem. Ich atutem jest bliskość podstawowych usług oraz odpowiednia wielkość powierzchni biologicznie czynnej, która jest wystarczająca dla ogółu użytkowników. Są to niepodważalnie atuty dla wybranych do analizy obszarów.

Proces rewitalizacji oraz budowy nowych zespołów mieszkaniowych powinien mieć na uwadze poprawę warunków w zakresie:

- podniesienia jakości stanu technicznego wyposażenia wnętrz,*
- poprawę poziomu bezpieczeństwa,*
- rozwój aktywności fizycznej w szczególności na terenach zielonych,*
- rozbudowy miejsc parkingowych bez naruszenia ciągów pieszych oraz terenów zielonych.*

Niniejsza praca określa warunki środowiska mieszkaniowego w zakresie przestrzeni społecznej i wykazuje, że osiedla wybudowane w latach 1950-1990 mają przestrzeń społeczną, która, w większości przyjętych kryteriów, spełnia współczesne wymogi dobrej jakości przestrzeni społecznej. Ponadto, jak wynika z przeprowadzonych analiz, we współczesnych osiedlach tracane są przestrzenie przeznaczone do wspólnego użytkowania, które występują przy zabudowie mieszkaniowej z okresu II połowy XX wieku. Warto zwrócić uwagę na pewne aspekty ówczesnego projektowania, które powinny być zachowane w procesie projektowo- wykonawczym:

- projektowanie z poszanowaniem dla zieleni,*
- zachowanie ciągłości przestrzeni rekreacyjnej,*
- zapewnienie dobrej jakości środowiska przyrodniczego,*
- zapewnienie odpowiedniej infrastruktury komunikacyjnej miasta.*

Powyższe kryteria w projektowaniu współczesnych zespołów mieszkaniowych zostały zastosowane w projekcie czterech budynków mieszkaniowych wielorodzinnych zlokalizowanych w dzielnicy Nowej Huty w Krakowie. Obecnie projekt jest na etapie uzyskiwania pozwolenia na budowę. Podczas opracowywania projektu koncepcyjnego zaprojektowano teren w taki sposób, aby zapewniony został czytelny podział przestrzeni komunikacyjnej - utwardzonej oraz biologicznie czynnej - rekreacyjnej. Na terenie osiedla powstaje w ten sposób przestrzeń społeczna, w której znajduje się 65% terenów zielonych, „ścieżka zdrowia” o długości 250 m, przy której zlokalizowano altanę,

urządzenia terenowe do ćwiczeń fizycznych, boisko trawiaste, skwer zielony, miejsce do grillowania oraz ławki i kwietniki.

Rys. 113 Plan zagospodarowania osiedla przy ul. Morcinka w Krakowie

Rys. 114 Wizualizacja osiedla przy ul. Morcinka w Krakowie - tereny rekreacyjne

Rys. 115 Wizualizacja osiedla przy ul. Morcinka w Krakowie - tereny sportowe

Niniejsze rozprawa nie wyczerpuje w całości zagadnienia jakości przestrzeni społecznej w środowisku mieszkaniowym, jakim są osiedla mieszkaniowe powstałe w różnym okresie. Omawiane badania naukowe można poszerzyć o analizę osiedli usytuowanych w innych częściach miasta Krakowa oraz innych miast polskich. Zgromadzone w ten sposób dane oraz prezentowana metoda badań może być przydatna do dalszych etapów projektowych oraz dotyczących rewitalizacji obszarów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej w Krakowie.

Bibliografia

Bać, Z. *Habitat - Wybrane problemy organizacji przestrzeni zamieszkania*, Habitat 96, Politechnika Wrocławska, Wrocław 1998

Bać, Z. *Humanizacja zespołów mieszkaniowych*, Habitat 95, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1994

Baranowski, A. *Społeczne rozważanie środowiska mieszkaniowego, Środowisko Mieszkaniowe (Housing Environment) 7/2009*

Bartkowicz, B. i Bartkowicz, T. *Ekologiczne podstawy funkcjonowania i rozwoju miast*, Teka Komisji UiA PAN oddz. w Krakowie, tom XXII, Kraków 1989

Bieda, K. *Kształtowanie optymalnego środowiska mieszkaniowego - szanse i zagrożenia, „Mieszkanie, dom, środowisko mieszkaniowe na przełomie wieków”, Politechnika Krakowska, Kraków 2000*

Bieda, K. i Palej, A. *Krajobraz trzeciej fali, „Czynnik kreacji w projektowaniu urbanistycznym”, Zeszyty Naukowe IPU PK nr 6, Kraków 1999*

Bieda, K. *Przestrzeń publiczna nie tylko dla samochodów, „Publiczna przestrzeń współczesnego miasta”, Politechnika Krakowska, Kraków 2005*

Biegański, P. *Architektura. Sztuka kształtowania przestrzeni*, Wydawnictwo Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1974

Buszko, H. *Osiedlowa przestrzeń społeczna, Materiały pokonferencyjne z II Ogólnopolskiego Konserwatorium Polskiej Architektury Współczesnej zorganizowanego przez Komisję Urbanistyki i architektury, PAN, Kraków 1981*

Böhm, A. *O budowie i synergii wewnątrz urbanistycznych*, Politechnika Krakowska, Kraków 1981

Chaberko, T. i Kretowicz, P. *Nowe budownictwo wielorodzinne w strefie wielkich osiedli mieszkaniowych na przykładzie Nowej Huty*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2012

Chmielewski, J.M. *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2005

Czeczerda, W. *Społeczne problemy starej zabudowy mieszkaniowej wyniki badań terenowych*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa 1986

Dymnicka, M. *Przestrzeń publiczna a przemiany miasta*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013

Dymnicka, M. *W poszukiwaniu podmiotowości społecznej w miejskim środowisku zamieszkania, „Nowe uwarunkowania rozwoju i kształtowania miast polskich”, M. Kochanowski (red.), Warszawa 1996*

- Franta, A. *Reżyseria przestrzeni: O doskonaleniu przestrzeni publicznej miasta*, Politechnika Krakowska, Kraków 2004
- Gałkowski, J. *Architektoniczne aspekty środowiska mieszkaniowego osób niepełnosprawnych*, „Architektura i urbanistyka”, Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej, zeszyt 5, Politechnika Poznańska, Poznań 2005
- Gehl, J. *Życie między budynkami. Użytkowanie przestrzeni publicznych*, tłum. M.A. Urbańska.: Wydawnictwo Ram, Kraków 2009
- Giedion, S. *Przestrzeń, czas i architektura*, PWN, Warszawa 1968
- Goryński, J. *Polityka przestrzenna*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne Warszawa 1982
- Gronostajska, B.E. *Kreacja i modernizacja przestrzeni mieszkalnej. Teoria i praktyka na przykładzie realizacji wrocławskich z lat 1970-1990*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2007
- Gyurkovic, J. *Znaczenie form charakterystycznych dla kształtowania i percepcji przestrzeni*. „Wybrane zagadnienia kompozycji w architekturze i urbanistyce”, Politechnika Krakowska, Kraków 1999
- Gyurkovich, J. *Architektura w przestrzeni miasta - wybrane problemy*, Politechnika Krakowska, Kraków 2010
- Gyurkovich, J. *W poszukiwaniu miejskości - przestrzeń przyjazna*, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2010
- Hall, E. *Ukryty wymiar*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1976
- Harvey, H. *Kaiser The building of cities. Development and Conflict*, Cornell University Press, Ithaca and London, 1978
- Ingarden, R. *Studia z estetyki, t. III*, PWN, Warszawa 1970
- Jałowiecki, B. *Socjologia miasta*, „Socjologia w Polsce”, pod. Red. Z. Krawczyka, K.Z. Sowy, Rzeszów 1998
- Jeliński, T. *Zrównoważona forma urbanistyczna: kształtowanie przestrzeni publicznej*, Czasopismo Techniczne zeszyt 9-A, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2005
- Kęsek, Z. *Przestrzeń publiczna - współczesne oczekiwania*, „Czasopismo techniczne, Przestrzeń publiczna w miejskim środowisku zamieszkania”, Politechnika Krakowska, Kraków 2010
- Kłopotowska, A. *Osiedle strzeżone - Nowy model zamieszkania*, rozprawa doktorska, Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej, Kraków 2005
- Kobylarczyk, J. *Jakość środowiska mieszkaniowego w strefie centralnej wybranych miast województwa podkarpackiego*, Politechnika Krakowska, Kraków 2007

Kobylarczyk, J. Jakość Środowiska Mieszkaniowego w Strefie Centralnej Jarosławia, Politechnika Krakowska, Kraków 2008

Kobylarczyk, J. Jakość środowiska mieszkaniowego w strefie centralnej Łańcuta, Politechnika Krakowska, Kraków 2010

Kobylarczyk, J. Jakość środowiska mieszkaniowego w strefie centralnej Przeworska, Politechnika Krakowska, Kraków 2011

Kobylarczyk, J. Przestrzeń a bezpieczeństwo-wybrane przykłady, „Przestrzeń bezpieczna. Urbanistyczne i architektoniczne uwarunkowania kształtowania przestrzeni miejskiej dla zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców”, Katedra Odnowy i Rozwoju Zespołów Urbanistycznych, Politechnika Krakowska, Kraków 2005

Kobylarczyk, J. Ocena jakości środowiska zamieszkania w wybranych miastach województwa podkarpackiego po okresie "transformacji" w pierwszej dekadzie XXI wieku, Kraków 2013

Krier, L. Architektura - Wybór czy przeznaczenie, Arkady, Warszawa 2001

Krzaklewski, K. Kameralność w wielorodzinnych zespołach mieszkaniowych, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, rozprawa doktorska, Kraków 2010

Kupiec-Hyła, D. Architektura w kryzysie, Środowisko Mieszkaniowe - Housing Environment, nr. 7, Wyd. KKŚM, Kraków 2009

Kwiatkowskim K. 2005, Przestrzeń publiczna jako model przestrzeni równowagi społecznej, Czasopismo Techniczne z.9-A, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2005

Lenartowicz, K.J. O psychologii architektury. Próba inwentaryzacji badań, zakres przedmiotowy i wpływ na architekturę, Monografia 138, Politechnika Krakowska, Kraków 1992

Lenartowicz, K.J. Słownik psychologii architektury dla studiujących architekturę, Politechnika Krakowska, Kraków 1997

Loegler, R.M. Miasto to nie architektoniczna zabawa, Wydawnictwo RAM, Białystok/Kraków 2011

Lynch, K. Obraz Miasta, Wydawnictwo Archivolta, Kraków 2011

Mrozowski, J. Przestrzenie społeczne we współczesnych zespołach mieszkaniowych w Krakowie, „Społeczna rola architektury Tom 2”, Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu, Nowy Targ 2015

Mrozowski, J. Analiza Wybranych Osiedli Krakowskich dokonana pod kątem cech zrównoważenia, „Habitaty 2012”, Politechnika Wrocławska, Wrocław 2012

- Mrozowski, J. *Przestrzeń społeczna i publiczna w wielorodzinnej zabudowie mieszkaniowej. Teoria i realizacja w Nowej Hucie*, „Wpływ młodych naukowców na osiągnięcia polskiej nauki”, Gdańsk 2013
- Mrozowski, J. *Transformacje podstawowych przestrzeni społecznych we współczesnej zabudowie mieszkaniowej*, „Habitaty 2014”, Politechnika Wrocławska, Wrocław 2014
- Mrozowski, J. *Ocena jakości przestrzeni społecznych*, „Architektura Miejsca”, Politechnika Krakowska, Kraków 2015
- Misiągiewicz, M. *Architektoniczna geometria*, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2005
- Newman, O. *Creating Defensible Space*, U.S. Department of Housing and Urban Development, Office of Policy Development and Research, Washington 1996
- Norberg-Schulz, Ch. *Bycie, przestrzeń i architektura*, Wydawnictwo Murator, Warszawa 2000
- Wyganowski, S. *Nowa Karta Ateńska 1998: zasady planowania miast przyjęte przez Europejską Radę Urbanistów ; Karta Ateńska : przyjęta przez VI Kongres C.I.A.M. w 1933r. wraz z komentarzem według wydania z 1941 r.*, Pobitno 2004
- Ostrowska, M. *Bioarchitektura człowiek - przestrzeń*, Szczecin 1990
- Palej, A. *Kształtowanie przestrzeni dla dzieci w miejskim środowisku mieszkaniowym*, Monografia 109, Wydawnictwo PK, Kraków 1991
- Palej, A. i Schneider-Skalska, G. *Architektura od a, b, c... czyli jak rozumieć świat, Który nas otacza*, Polska Akademia Nauk, Oddział w Krakowie, seria Nauka dla wszystkich nr 499, Kraków 2008
- Paprzyca, K. *Poszukiwanie nowej jakości środowiska mieszkaniowego*, „Miasto w mieście - problemy kompozycji”, IX Międzynarodowa konferencja Instytutu Projektowania Urbanistycznego, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2004
- Rosales, N. *Sustainability indicators in urban planning*, 46th ISOCARP Congress 2010
- Rybnicki, P. *Struktura społecznego świata*, PWN, Warszawa 1979
- Schneider-Skalska, G. *Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego*, Monografie, Politechnika Krakowska, Kraków 2004
- Schneider-Skalska, G. *Bezpieczeństwo jako element jakości środowiska mieszkaniowego*, *Habitaty bezpieczne* s. 64-70, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2006
- Schneider-Skalska, G. *Jakość środowiska mieszkaniowego. Potrzeba ludzkiej psychiki i rynku*, Zeszyty Naukowe WSIT nr 4, Kielce 2002

Schneider-Skalska, G. *Kompozycja urbanistyczna w środowisku mieszkaniowym*, Teka Komisji Urbanistyki i Architektury oddział PAN w Krakowie, t. XXXVIII-XXXIX, s. 91-100, Wydawnictwo Oddziału PAN w Krakowie, 2006/2007

Schneider-Skalska, G. *Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego*, Wybrane zagadnienia, Monografia 307, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2004

Schneider-Skalska, G. *Oszczędność zużycia terenu a jakość życia*, Czasopismo Techniczne, z. 3-A, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2007

Schneider-Skalska, G. *Projektowanie zrównoważone*, Środowisko Mieszkaniowe (Housing Environment) nr 4, KKŚM, Kraków 2006

Schneider-Skalska, G. *Przestrzeń społeczna - historia czy przyszłość*, Środowisko Mieszkaniowe (Housing Environment) nr 7, KKŚM, Kraków 2009

Schneider-Skalska, G. *Zrównoważone środowisko mieszkaniowe*, Społeczne–oszczędne piękne, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2012

Seruga, W. *Przestrzeń społeczna w miejscu zamieszkania*, Wydawnictwo Katedry Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego, Politechnika Krakowska, Kraków 2012

Seruga, W. *O Architekturze*, Społeczne Budownictwo Mieszkaniowe nr 2, KKŚM, Kraków 2003

Seruga, W. *Społeczne budownictwo mieszkaniowe w Tarnowie* nr 5, KKŚM, Kraków 2007

Szulczewska, B. i Giedych, R. *Przestrzeń przyrodnicza i społeczna osiedli mieszkaniowych w XX i XXI wieku*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2011

Turowski, J. *Socjologia. Małe struktury społeczne*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2001

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003, <http://prawo.sejm.gov.pl/>, odwiedzono 3 lipca 2014

Wallis, A. *Socjologia i kształtowanie przestrzeni*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1971

Wejchert, K. *Elementy kompozycji urbanistycznej*, Arkady, Warszawa 1974

Węclawowicz, G. *Contemporary Poland. Space and Society*, UCL Press, London 1996

Węclawowicz, G. i Gyurkovich, E. *Przestrzeń publiczna - atrakcyjne miejsce rekreacji*, Czasopismo Techniczne, Architektura, s. 313-322, Politechnika Krakowska, Kraków 2005

Zachariasz, A. *Zieleń jako współczesny czynnik miastotwórczy ze szczególnym uwzględnieniem roli parków publicznych*, Kraków 2006

Złowodzki, M. *O ergonomii i architekturze*, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2008

Zuziak, Z. *Nowa przestrzeń zamieszkiwania. Koncepty, struktury i strategie*, Środowisko Mieszkaniowe/ (Housing Environment) nr 5, KKŚM, Kraków 2007

Spis ilustracji

Rys. 1 Konstrukcja pracy	7
Rys. 2 Metody badań	8
Rys. 3 Schematy przestrzenno-funkcjonalne jako sposób przedstawienia analizy urbanistycznej.....	9
Rys. 4 Zróżnicowanie badanych osób ze względu na wykształcenie i grupę wiekową	10
Rys. 5 Schemat miasta idealnego	32
Rys. 6 Wybrane osiedla oraz lokalizacja na mapie Krakowa i dzielnicy Nowa Huta.....	34
Rys. 7 Plan osiedla Zgody	36
Rys. 8 Plan osiedla Centrum C.....	37
Rys. 9 Plan osiedla Młodości.....	38
Rys. 10 Plan osiedla Dywizjonu 303.....	39
Rys. 11 Plan osiedla Na Lotnisku	40
Rys. 12 Plan osiedla Centrum E	41
Rys. 13 Plan osiedla Bohaterów Września	42
Rys. 14 Plan osiedla Oświecenia.....	43
Rys. 15 Plan osiedla Fajny Dom.....	44
Rys. 16 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Zgody.....	49
Rys. 17 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Zgody.....	49
Rys. 18 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Zgody.....	50
Rys. 19 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Zgody	52
Rys. 20 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Centrum C	55
Rys. 21 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Centrum C	55
Rys. 22 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Centrum C	56
Rys. 23 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Centrum C.....	58
Rys. 24 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Młodości	60
Rys. 25 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Młodości	60
Rys. 26 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Młodości.....	61
Rys. 27 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Młodości	63
Rys. 28 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Na Lotnisku.....	66
Rys. 29 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Na Lotnisku.....	66
Rys. 30 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Na Lotnisku.....	67

Rys. 31 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Na Lotnisku	69
Rys. 32 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Dywizjonu 303	71
Rys. 33 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Dywizjonu 303	71
Rys. 34 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Dywizjonu 303	72
Rys. 35 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Dywizjonu 303	73
Rys. 36 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Centrum E	76
Rys. 37 Przekrój teren, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Centrum E	76
Rys. 38 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Centrum E	77
Rys. 39 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Centrum E	79
Rys. 40 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Bohaterów Września	82
Rys. 41 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Bohaterów Września	82
Rys. 42 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Bohaterów Września	83
Rys. 43 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Bohaterów Września	85
Rys. 44 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Oświecenia	87
Rys. 45 Przekrój terenu, obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Oświecenia	87
Rys. 46 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Oświecenia	88
Rys. 47 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Oświecenia	90
Rys. 48 Schemat przedstawiający analizę czynników tworzących więzi społeczne na os. Fajny Dom	92
Rys. 49 Przekrój terenu obrazujący wysokości zabudowy oraz elementów wewnątrz os. Fajny Dom	92
Rys. 50 Schemat przedstawiający analizę czynników wpływających na komfort użytkowania przestrzeni os. Fajny Dom	93
Rys. 51 Schemat przedstawiający tereny zielone os. Fajny Dom	95
Rys. 52 Wyniki badań dotyczące dostępności do usług	98
Rys. 53 Wyniki badań dotyczące dostępności do sklepów spożywczych	98
Rys. 54 Wyniki badań dotyczące transportu publicznego	99
Rys. 55 Wyniki badań dotyczące bliskości transportu publicznego	99
Rys. 56 Wyniki badań dotyczące ruchu pieszego	100
Rys. 57 Wyniki badań dotyczące miejsc parkingowych	100
Rys. 58 Wyniki badań dotyczące oceny walorów estetycznych	100
Rys. 59 Wyniki badań dotyczące wielkości przestrzeni społecznej	101
Rys. 60 Wyniki badań dotyczące miejsc do odpoczynku w przestrzeni	101
Rys. 61 Wyniki badań dotyczące miejsc parkingowych	102

Rys. 62 Wyniki badań dotyczące wielkości wnętrza społecznego	103
Rys. 63 Wyniki badań dotyczące układu funkcjonalnego przestrzeni	103
Rys. 64 Wyniki badań dotyczące wydzielenia przestrzeni	104
Rys. 65 Wyniki badań dotyczące dostępności do przestrzeni	104
Rys. 66 Wyniki badań dotyczące liczby ławek	105
Rys. 67 Wyniki badań dotyczące wielkości wnętrza społecznego	105
Rys. 68 Wyniki badań dotyczące poczucia bezpieczeństwa	106
Rys. 69 Wyniki badań dotyczące bezpieczeństwa	106
Rys. 70 Wyniki badań dotyczące bezpieczeństwa	107
Rys. 71 Wyniki badań dotyczące przestrzeni użytkowych	107
Rys. 72 Wyniki badań dotyczące dostosowania wnętrza do potrzeb różnych grup społecznych	108
Rys. 73 Wyniki badań dotyczące zaparkowanych samochodów	108
Rys. 74 Wyniki badań dotyczące oddzielenia przestrzeni publicznej i społecznej	109
Rys. 75 Wyniki badań dotyczące kameralności wnętrza	110
Rys. 76 Wyniki badań dotyczące kameralności wnętrza	110
Rys. 77 Wyniki badań dotyczące bezpieczeństwa	111
Rys. 78 Wyniki badań dotyczące przestrzeni zielonej	112
Rys. 79 Wyniki badań dotyczące skweru	112
Rys. 80 Wyniki badań dotyczące stanu technicznego wyposażenia	113
Rys. 81 Wyniki badań dotyczące zieleni	113
Rys. 82 Wyniki badań dotyczące wielkości terenów zielonych	114
Rys. 83 Wyniki badań dotyczące poczucia bezpieczeństwa	114
Rys. 84 Wyniki badań dotyczące dostępu do przestrzeni rekreacyjnej	115
Rys. 85 Wyniki badań dotyczące dostępności do przestrzeni rekreacyjnej	115
Rys. 86 Wyniki badań dotyczące zieleni	116
Rys. 87 Wyniki badań dotyczące zadbania o czystość wnętrza	117
Rys. 88 Wyniki badań dotyczące akcentów w przestrzeni	117
Rys. 89 Schemat części syntetycznej	119
Rys. 90 Schematy przedstawiające podział przestrzeni	120
Rys. 91 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające program funkcjonalny	121
Rys. 92 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające kameralność wnętrza	122
Rys. 93 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające dostępność do usług	123
Rys. 94 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające powiązania komunikacyjne	124
Rys. 95 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające czytelność rozwiązań przestrzennych	125
Rys. 96 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające poczucie bezpieczeństwa	126
Rys. 97 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające powierzchnie biologicznie czynną	127
Rys. 98 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające dostępności do przestrzeni rekreacyjnej	128

Rys. 99 Zestawienie porównawcze osiedli z lat 1945-2010 przedstawiające elementy przyrodnicze	129
Rys. 100 (od lewej) os. Zgody, os. Na Lotnisku, os. Dywizji 303, os. Bohaterów Września	130
Rys. 101 Legenda do rysunków 102-112.....	134
Rys. 102 Ocena segregacji przestrzeni	135
Rys. 103 Ocena programu funkcjonalnego.....	135
Rys. 104 Ocena kameralności wnętrza.....	136
Rys. 105 Ocena dostępności do usług.....	137
Rys. 106 Ocena komunikacji miejskiej.....	137
Rys. 107 Ocena rozwiązań przestrzennych.....	138
Rys. 108 Ocena układu funkcjonalno-przestrzennego.....	139
Rys. 109 Ocena bezpieczeństwa.....	139
Rys. 110 Ocena wielkości przestrzeni biologicznie czynnej.....	140
Rys. 111 Ocena dostępności do przestrzeni rekreacyjnej	140
Rys. 112 Ocena elementów środowiska przyrodniczego.....	141
Rys. 113 Plan zagospodarowania osiedla przy ul. Morcinka w Krakowie	149
Rys. 114 Wizualizacja osiedla przy ul. Morcinka w Krakowie - tereny rekreacyjne.....	149
Rys. 115 Wizualizacja osiedla przy ul. Morcinka w Krakowie - tereny sportowe.....	149

Spis fotografii

<i>Fot. 1 Plac Centralny dzielnicy Nowa Huta .....</i>	<i>32</i>
<i>Fot. 2 Przestrzeń wewnątrz osiedla Zgody, widok na plac zabaw .....</i>	<i>36</i>
<i>Fot. 3 Widok na plac zabaw wewnątrz osiedla Centrum C .....</i>	<i>37</i>
<i>Fot. 4 Widok na tereny zielone wewnątrz osiedla Młodości.....</i>	<i>38</i>
<i>Fot. 5 Widok na tereny zielone między budynkami osiedla Dywizjonu 303 .....</i>	<i>39</i>
<i>Fot. 6 Widok na tereny rekreacyjne oraz zielone wewnątrz osiedla Na Lotnisku.....</i>	<i>40</i>
<i>Fot. 7 Widok na główny ciąg pieszy i jezdny wewnątrz osiedla Centrum E .....</i>	<i>41</i>
<i>Fot. 8 Widok na przestrzeń rekreacyjną i plac zabaw wewnątrz osiedla Bohaterów Września.....</i>	<i>42</i>
<i>Fot. 9 Widok na urządzone tereny piesze osiedla Oświecenia .....</i>	<i>43</i>
<i>Fot. 10 Widok na tereny rekreacyjne wewnątrz osiedla Fajny Dom.....</i>	<i>44</i>
<i>Fot. 11 Plan os. Zgody.....</i>	<i>49</i>
<i>Fot. 12 Plan os. Centrum C .....</i>	<i>55</i>
<i>Fot. 13 Plan os. Młodości.....</i>	<i>60</i>
<i>Fot. 14 Plan os. Na Lotnisku .....</i>	<i>66</i>
<i>Fot. 15 Plan os. Dywizjonu 303 .....</i>	<i>71</i>
<i>Fot. 16 Plan os. Centrum E.....</i>	<i>76</i>
<i>Fot. 17 Plan os. Bohaterów Września .....</i>	<i>82</i>
<i>Fot. 18 Plan os. Oświecenia .....</i>	<i>87</i>
<i>Fot. 19 Plan os. Fajny Dom .....</i>	<i>92</i>
<i>Fot. 20 Elewacje budynków (od lewej) os. Centrum C, os. Na Lotnisku, os. Centrum E</i>	<i>131</i>
<i>Fot. 21 Brama wejściowa (od lewej) os. Centrum C, otwarcie widokowe: os. Centrum E, Os. Bohaterów Września .....</i>	<i>131</i>
<i>Fot. 22 Plac zabaw (od lewej) na os. Oświecenia, os. Boh. Września, os. Na Lotnisku, os. Centrum C .....</i>	<i>132</i>
<i>Fot. 23 (od lewej u góry) Os. Fajny Dom, os. Oświecenia, os. Centrum E, os. Zgody....</i>	<i>132</i>
<i>Fot. 24 (od lewej) os. Fajny Dom, os. Bohaterów Września, os. Oświecenia .....</i>	<i>133</i>

Spis tabel

<i>Tabela I Skala oceny przestrzeni społecznych wewnątrz osiedli .....</i>	<i>46</i>
<i>Tabela II Elementy i wskaźniki oceny więzi społecznych w przestrzeni osiedla .....</i>	<i>47</i>
<i>Tabela III Elementy i wskaźniki oceny komfortu użytkowania przestrzeni osiedla .....</i>	<i>48</i>
<i>Tabela IV Elementy i wskaźniki oceny kontaktu z elementami przyrodniczymi w przestrzeni osiedla .....</i>	<i>48</i>
<i>Tabela V Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Zgody .....</i>	<i>54</i>
<i>Tabela VI Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Centrum C .....</i>	<i>59</i>
<i>Tabela VII Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Młodości .....</i>	<i>65</i>
<i>Tabela VIII Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Na Lotnisku .....</i>	<i>70</i>
<i>Tabela IX Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Dywizjonu 303 .....</i>	<i>75</i>
<i>Tabela X Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Centrum E .....</i>	<i>81</i>
<i>Tabela XI Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Bohaterów Września .....</i>	<i>86</i>
<i>Tabela XII Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Oświecenia .....</i>	<i>91</i>
<i>Tabela XIII Tabela przedstawiająca opis wskaźników przestrzeni społecznej os. Fajny Dom .....</i>	<i>96</i>
<i>Tabela XIV Podsumowanie wywiadów dotyczących oceny dostępności do usług oraz komunikacji na terenie osiedla .....</i>	<i>102</i>
<i>Tabela XV Podsumowanie wywiadów oceny rozwiązań przestrzennych .....</i>	<i>106</i>
<i>Tabela XVI Podsumowanie wywiadów oceny układu funkcjonalno-przestrzennego .....</i>	<i>109</i>
<i>Tabela XVII Podsumowanie wywiadów oceny segregacji przestrzeni .....</i>	<i>111</i>
<i>Tabela XVIII Podsumowanie wywiadów oceny stanu technicznego wyposażenia oraz przestrzeni rekreacyjnej .....</i>	<i>116</i>
<i>Tabela XIX Podsumowanie wywiadów oceny elementów środowiska przyrodniczego ...</i>	<i>118</i>
<i>Tabela XX Fotograficzna ocena przestrzeni społecznej .....</i>	<i>134</i>
<i>Tabela XXI Tabela prezentująca ocenę przestrzeni społecznych w analizowanych osiedlach .....</i>	<i>142</i>